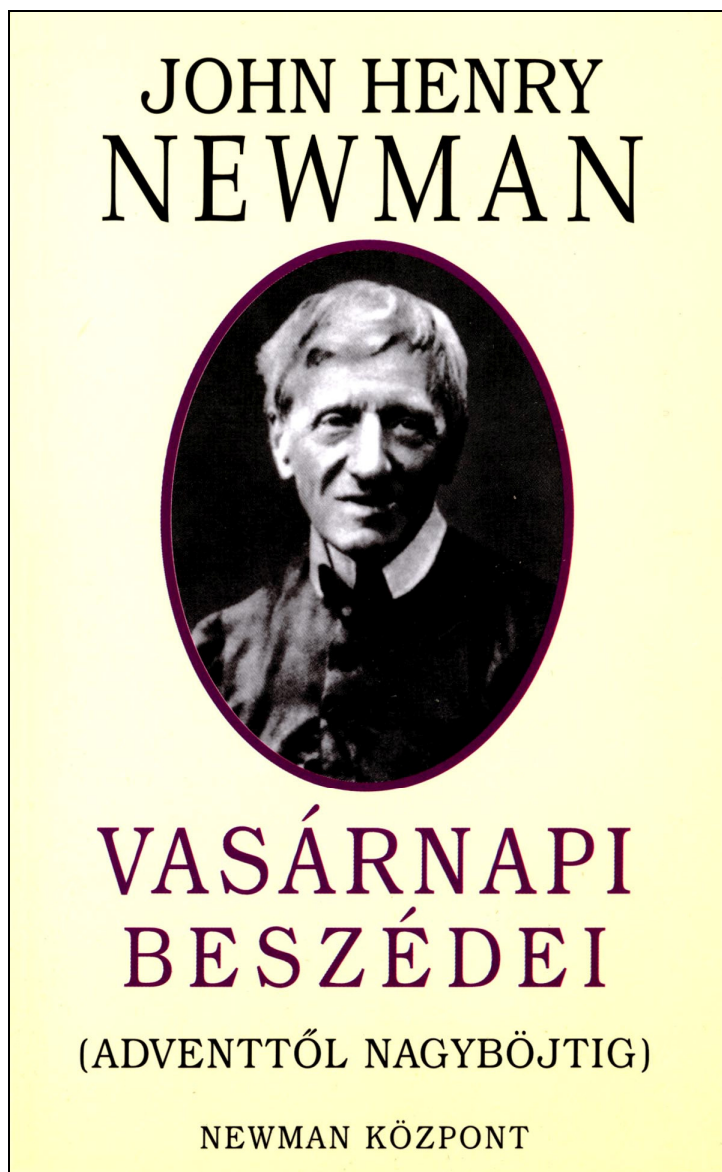

John Henry Newman Vasárnapi beszédei (Adventtől Nagyböjtig)

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

John Henry Newman
Vasárnapi beszédei
(Adventtől Nagyböjtig)

Translated from „Parochial and Plain Sermons”
published by Longman, Green and Company 1891

Fordította
Somogyi György és Técsy Judit

A bevezetőket írta, teológiai szempontból lektorálta
fr. dr. Barsi Balázs OFM

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv a Newman Központ (1125 Budapest, Városkúti út 1/A) kiadásában jelent meg az ISBN 978-963-06-6242-0 azonosítóval, Budapesten, 2008-ban. Az elektronikus változat Beatrix van den Borre FSO, a Newman Központ vezetője engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Newman Központé.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
John Henry Newman.....	4
3. beszéd: Üres szavak.....	5
4. beszéd: Meghátrálás Krisztus eljövetele előtt.....	13
5. beszéd: Lelki béke.....	19
6. beszéd: A megtapasztalt irgalom emléke.....	25
7. beszéd: Az átistenülés misztériuma.....	31
8. beszéd: Az ártatlanság állapota.....	37
9. beszéd: Keresztény együttérzés.....	45
10. beszéd: Megigazulás nem tőlünk, de bennünk.....	51
11. beszéd: A Lélek törvénye.....	58
12. beszéd: Az Evangélium új cselekedetei.....	67
13. beszéd: Az üdvösség állapota.....	73
14. beszéd: Hítség és gyarlóság.....	81
15. beszéd: Bocsánatos bűnök.....	88
16. beszéd: Őszinteség és képmutatás.....	94
17. beszéd: A lelkiismeret tanúsága.....	101
18. beszéd: Sokan a hivatalosak, kevesen a választottak.....	108
19. beszéd: A jelen áldásai.....	115
20. beszéd: Állhatatosság, a keresztények osztályrésze.....	121
21. beszéd: A szenvedés mint a vigasztalás iskolája.....	128
22. beszéd: Istenre gondolni lelki támasz.....	134
23. beszéd: A szeretet, ami egyedül szükséges.....	140
24. beszéd: Az akarat ereje.....	146

John Henry Newman

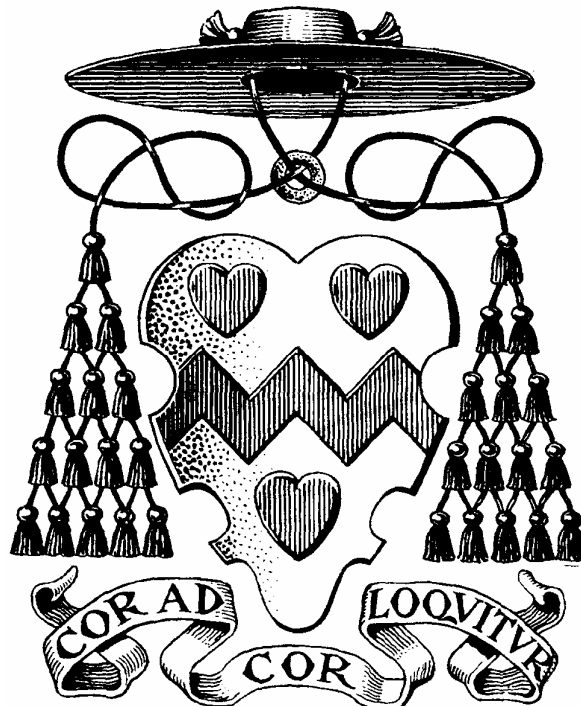
John Henry Newman 1801. február 21-én született Londonban. Az iskolában (Ealing School) megélt lelki megújulás indította el őt a tökéletesedés útján. Az oxfordi Trinity College-ban végzett, egyetemi tanulmányok után az Oriel College tanárává választották. Az Anglikán Egyházban szentelték pappá, majd az oxfordi St. Mary's templom lelkésze lett, ahol egyházközségének tagjaira és az egyetemi hallgatókra óriási hatást gyakorolt.

1833 után ő lett az Oxford Mozgalom néven ismert lelki megújulási mozgalom vezetője. Az egyházatyák tanulmányozása során arra a meggyőződésre jutott, hogy a Római Katolikus Egyház „Krisztus egyetlen egyháza”. Hosszas vívódás után, 1845. október 9-én a később boldoggá avatott Dominic Barberi fogadta őt be a Katolikus Egyházba Littlemore-ban, ahol Newman szinte szerzetesi visszavonultságban élt.

Rokonai és barátai elfordultak tőle. Rómában szentelték pappá, s Angliába visszatértekor Birminghamben megalapította az első angliai Oratoriánus Gyülekezetet. Ezt Londonban egy másik Oratoriánus Ház követte. Newman lett Írországbán a Katolikus Egyetem első rektora, és ő alapította Birminghamban az Oratoriánus Iskolát is. 1864-ben adta ki Apologia pro Vita Sua című művét, amelyben megvédte az Anglikán Egyházban becsületesen eltöltött éveit, és kiállt a Katolikus Egyház mellett.

Fáradhatatlanul munkálkodott, hogy plébániájának szegényeit segítse. Kiterjedt levelezést folytatott, s számtalan embernek segített – katolikusoknak és más hitűeknek egyaránt – a hitéletüket érintő kérdésekben. Sokat szenvedett egyes egyházi intézmények félreértése, gyanakvása és gáncsoskodása miatt.

1879-ben XIII. Leó pápa bíborossá nevezte ki, Anglia egészének örömeire. 1890-ben bekövetkezett halálakor elismerték róla: mindenki másnál többet tett azért, hogy más felekezetűeknek a katolikusokhoz való hozzáállása megváltozzon. 15–20.000 ember szegélyezte az utat, amikor nyugalomra helyezendő koporsóját a 12 km-re lévő Rednalba szállították. A Cork Examiner című lap azt írta róla: „Newman bíboros azzal az egyedülálló megtiszteltetéssel tér sírjába, hogy valamennyi felekezet és társadalmi osztály a tökéletessé vált, igaz embert látja benne”.

3. beszéd: Üres szavak

Bevezető

Ez a beszéd, amelyet Newman 1839. június 2-ra dátumozott az adventi beszédek sorában, az előző, a keresztségről szóló prédikáció után kapott helyet.

A keresztségről úgy beszélt, mint megvilágosodásról. Ez volt a keresztség egyik őskeresztény neve: illuminatio. Isten ugyanis a megkeresztelt embert saját világosságából részesíti. Ebből az a kötelesség hárul a megkeresztelt emberre, hogy ezentúl ő is a kapott világosságban járjon: vagyis őszinte, igazmondó, hiteles és szavaiban visszafogott legyen, de ez a visszafogottság nem arra való, hogy elrejtse a világ előtt ezt a világosságot, hanem, hogy hagyja felragyogni a maga titokzatos fényével.

Mint az életszentség erőterében élő és gondolkodó ember, Newman az önmagát őszintén kinyilatkoztató Isten utánzására vállalkozik, és erre tanít.

Krisztusban magát az IGAZSÁGOT ismertük meg. Az Atya a Szentlélekben kinyilatkoztatta önmagát, ennek a kinyilatkoztatásnak a teljessége Jézus Krisztus, a megtestesült Fiúisten.

Isten őszintén feltárta benső életének misztériumát, és ezzel együtt megmutatta hűségét is, hiszen amit Ábrahámnak megígért, hogy tudniillik még a pogányokat is megáldja, azt Ábrahám utódjában, Jézus Krisztusban beteljesítette. Isten tehát hűséges ígéreteihez, őszinte és igazmondó.

Newman óvja plébániájának híveit a világi és vallási dolgokra vonatkozó nagy kijelentésektől, melyek nem felelnek meg teljesen a valóságnak. Arra inti őket, hogy vizsgálják felül szavaikat, és legyenek mértéktartók, visszafogottak kijelentéseikben és fogadkozásaikban.

A megismert igazság elsősorban arra való, hogy a szerint éljünk, nem pedig arra, hogy fennen hirdessük, de ha meg kell vallanunk az igazságot, akkor is tartózkodjunk a szavak áradatától.

Newman, elszakadva egy korabeli kazuisztikus bűnlajstrom rendszerétől, a Biblia alapján alapvető erkölcstelenségnek a hazugságot, az őszinteség hiányát tartja. Ám nem esik abba a posztmodern tévedésbe, mintha az őszinteség önmagában lenne érték: az őszinteség az igazság keresésére, megtalálására és kimondására való, nem pedig zavaros, tudatalatti világunk lávaszerű felszínre hozatalára.

Az életszentség egyik, ha nem az egyetlen emberi alapja, a nyelv tökéletessége. Mintha Jakab levelének e mondatát magyarázná: „Ha valaki nyelvvel nem vétkezik, az tökéletes...” [Jak 3,2].

* * *

*„Szemed a királyt szépségében nézi majd,
és messzire terjedő földet lát.”*

[Iz 33,17]

A próféta közli velünk, hogy az evangéliumi szövetség alapján Isten szolgáinak kiváltsága lesz szemlélni azt a mennyei látványt, amelyet a Törvény beárnyékol. Krisztus előtt az árnyak ideje volt, de mikor eljött, igazságot és kegyelmet szerzett. S miután Ő úgy jött közénk, mint maga az Igazság, viszonzásul elvárja tőlünk, hogy előtte igaznak és hozzá hűségesnek bizonyuljunk. Igaznak és hűségesnek lenni valójában annyi, mint lelki

szemeinket felnyitni azokra a nagyszerű csodákra, melyeket velünk Isten láttatni akar. Amikor felnyitotta a szemét annak a szárnak, amelynek hátán Bálám ült, az látta az angyalt, és a látványnak megfelelően cselekedett. Amikor Illés fiatal szolgájának a szemét nyitotta fel, ő is látta a tüzes szekeret a tüzes lovakkal, és abból vigasztalást nyert.

Hasonlóképp, a keresztények ma olyan Isteni Jelenlét védelme alatt állnak, amely minden korábbi kegyelemnél csodálatosabb. Isten látható módon jelentette ki magát Jákobnak, Jóbnak, Mózesnek, Józsuának és Izajásnak, nekünk viszont nem látható, de annál csodálatosabb és hitelesebb módon; nem a saját akaratumk közreműködése nélkül, hanem hitünk szerint, és éppen azért hitelesebb módon, mert a hit a lelki adományok szerzésének sajátos eszköze. Szent Pál emiatt könyörög az efezusiakért, „hogy Krisztus a hit által a szívében lakjék”, s hogy „világosítsa meg lelki szemeiket”. János pedig kijelenti, hogy „Isten Fia eljött, és értelmet adott nekünk, hogy megismerjük az igaz Istent, és az ő igaz Fiában, Jézus Krisztusban legyünk”. [Ef 3,17; 1,18; 1Jn 5,20]

Nem vagyunk hát többé az árnyak birodalmában: előttünk jár a Megváltó, az igazi jutalom és a lelki megújulás igazi kieszközölője. Természetünknel fogva és kegyelemből ismerjük a lélek valódi állapotát, a bűn kórságát, a bűnbeesés következményeit, azt, hogy mi kedves Istennek, és hogy milyen indítékokból cselekedünk. Isten világosan kinyilatkoztatta nekünk önmagát; levette „a leplet, amely minden népre ráborult, és a takarót, amely minden nemzetre ráterült”. „Mert a sötétség elmúlt, és az Igaz Világosság világít már.” [Iz 25,7; 1Jn 2,8] És ezért, azt mondom, arra szólít fel bennünket, hogy „járjunk világosságban, ahogy Ő a világosságban van” [vö. 1Jn 1,7]. A farizeusoknak még lehetett volna annyi mentségük a képmutatásra, hogy előttük nem tárult fel a meztelen igazság; de mi még ezt a gyenge érvet sem hozhatjuk fel kétszínűségünk mellett. Nincs módunk összetéveszteni két dolgot: mi félreérthetetlenül kaptuk az ígéretet, hogy „nem rejtőzik el többé tanítód, hanem szemed látni fogja tanítodat”, hogy „nem homályosul el a látók szeme”, hogy minden a maga nevéen lesz nevezve, hogy „nem hívják többé a balgát nemesnek, és a csalót nem mondják tisztességesnek” [Iz 30,20; 32,3.5], egyszóval, mint a szöveg mondja, hogy „Tekinteted a királyt szépségében nézi majd, és messzire terjedő földet lát.” Ennél fogva, valahányszor hitünket megvalljuk vagy imádkozunk, ahogy viselkedünk, beszélünk, érvelünk és tanítunk, mindig őszintének kell lennünk – vagy, hogy egy kifejező szót használjunk: hitelesnek. Amit Szent Pál mond önmagáról és munkatársairól, hogy ők azért voltak igazak, mert Krisztus igaz, az minden keresztényre vonatkozik: „Mert ez a mi dicsekvésünk: lelkiismeretünknek az a bizonyága, hogy egyszerű módon és istenfélő őszinteséggel, nem testi bölcsességben, hanem Isten kegyelmével jártunk a világon, kiváltképpen nálatok... vagy (talán) amit tervezek, azt test szerint tervezem, úgy hogy nálam az «igen, igen» egyben «nem, nem» is? Isten hűségére mondom, hogy beszédünkben, amelyet hozzátok intéztünk, nincs «igen is meg nem is». Mert Isten Fia, Jézus Krisztus... nem volt «igen is meg nem is», hanem az «igen» valósult meg benne. Mert ahány ígérete csak van Istennek, mind «igen» lett őbenne. Ezért az «ámen» is általa hangzik fel tőlünk, Isten dicsőségére.” [2Kor 1,12-20]

Mégis, mondanunk sem kell, hogy semmi nem olyan ritka, mint a becsület és az őszinteség; olyannyira, hogy aki valóban becsületes, az már tökéletesnek számít. A kétszínűség olyan bűn, amely kezdettől fogva jelen volt az Egyházban: Ananiás és Simon mágus nem ellenfelei voltak az apostoloknak, hanem álnok hittestvérei. S mivel Megváltónk jó előre látta azt, ami bekövetkezik, küldetésében figyelemre méltó, hogy mindazokat, akik Hozzá közelednek, mennyire óva inti, nehogy felszínesen legyenek vallásosak, vagy olyan fogadalmakat tegyenek, amelyeket alighanem megszegnének.

Így Ő, „az Igazi Világosság, aki megvilágosít minden evilágra jövő embert”, „az Ámen, a hűséges és igaz tanú, aki Isten teremtésének kútfeje” [Jn 1,9; Jel 3,14] azt mondta a gazdag ifjúnak, aki könnyelműen „Jó Mester”-nek szólította, hogy „Mért mondasz engem jónak?” – mintegy figyelmeztetve őt, hogy szavait mérlegelje. Aztán váratlanul hozzátette: „Egynek

vagy még híjával”. Mikor valaki azt állította, hogy követni fogja őt, ahová csak megy, nem válaszolt neki, hanem azt mondta, hogy „a rókáknak odújuk van, az ég madarainak pedig fészük, az Emberfiának azonban nincs hová lehajtania a fejét”. Mikor Szent Péter a maga és testvérei nevében, teljes szívéből így szólt, „Uram, kihez mennék? Az örök élet igéi nálád vannak”, Ő nyomatékkal válaszolta: „nem tizenkettőt választottam ki közületek? Egy közületek mégis ördög.” Mintha azt mondta volna: „válaszolj a saját nevedben”. Amikor két apostol kifejezte azt a vágyát, hogy osztozzanak sorsában, megkérdezte, vajon tudnak-e „inni a kehelyből”, amelyből ő fog inni, és képesek-e az Ő keresztségével megkeresztelkedni. S mikor „nagy sokaság ment vele”, azzal fordult hozzájuk, hogy ha valaki nem gyűlöli saját rokonait, barátait, sőt még saját magát is, nem lehet az Ő tanítványa. Akkor mindannyiunkat figyelmeztetett, hogy „számítsuk ki a költségeket”, mielőtt követnénk Őt. Ilyen az az irgalmas szigor, amellyel azért utasít el bennünket, hogy megbízhatóbban nyerjen vissza. És hogy mit gondol azokról, akik – miután hozzá közeledtek – visszaesnek egy üres és képmutató vallásosságba, megtudhatjuk a laodíceai egyháznak szóló intelmekből: „Ismerem cselekedeteidet, hogy sem hideg nem vagy, sem meleg: bár hideg volnál, vagy meleg. De mivel langyos vagy, és sem hideg, sem meleg, kezdlek téged kivetni a számból”. [Mk 10,17-21; Mt 8,20; Jn 6,68-70; Mt 20,22; Lk 14,25-28; Jel 3,15.16]

Ugyanennek a magatartásnak ékes példáját szolgáltatja az az ószövetségi szent, aki nevében és hivatalában egyaránt a mi Urunk előképe: Józsué, a Kánaánba bevonuló választott nép vezére. Mikor végül birtokba vették azt a földet, amelyet Mózes és atyáik olyannyira „messzire terjedőnek” láttak, azt mondták neki: „Távol legyen tőlünk, hogy elhagyjuk az Urat, és más isteneknek szolgáljunk... Az Úrnak fogunk tehát szolgálni, mert Ő a mi Istenünk”. Ő így válaszolt: „Nem szolgálhattok az Úrnak, mert Ő szent és erősen féltékeny Isten, s nem nézi el vétkeiteket s bűneiteket” [Józ 24,16-19]. Nem mintha el akarta volna tántorítani őket az engedelmességtől, hanem mert azt akarta, hogy józanodjanak ki a nagy fogadkozásból. Válasza nagyon is emlékeztet Szent Pál még elrettentőbb szavaira a megújulás lehetetlenségéről a hit elhagyása után! [vö. Zsid 6,4-5]

S mindaz, ami a *tanítványi* fogadalomra vonatkozik, kétségtelenül vonatkozik minden fogadalomra annak mértéke szerint. Aki fogadalmat tesz, az borotvaélen táncol, ha nem veszi komolyan, amit mond. A szavak súlya független attól, hogy éppen mit is értünk alattuk; és ha valódi értelmüket tulajdonítják nekünk, amikor mi nem úgy gondoltuk, az a saját hibánk. Aki Isten nevét hiába veszi, nem számíthat véltlennek azért, mert neki az nem jelent semmit – nem találhat ki külön nyelvet magának. Akik pedig valamiféle fogadalmat tesznek, azok fogadalmuk értelmét hangoztatják, és nem mentségük, ha saját maguk annak nem tulajdonítanak jelentőséget. „Mert szavaid alapján fognak felmenteni, vagy szavaid alapján fognak elítélni” [Mt 12,37].

Mármost a keresztényeknek különösen meg kell ezt fontolniuk manapság, mert ez a fogadkozások kora. Joggal mondhatjuk persze, hogy minden kor fogadkozások kora. Bizonyos tekintetben kétségtelenül, de napjainkban sajátos értelemben, mert most egyéni fogadkozások idejét éljük. Mostanában (ha tetszik, ha nem) annyi a magánvélemény, annyi a fenntartás és a nézetkülönbség, annyiféle az igehirdetés meg a tanítás, annyi az értelmi szerző, hogy az szükségképp együtt jár egyéni meggyőződéssel, felelősséggel és a maga sajátos módján nyújtott elégtétellel. Nem lesz tehát indokolatlan, ha a kiemelt szöveggel összefüggésben áttekintjük néhány változatát annak, ahogy egyesek – bármelyik korban – könnyelmű ígéreteket tesznek, vagy ahogy látva nem látnak, hallva nem hallanak, és jártatják a szájukat anélkül, hogy szavaikon uralkodnának, vagy megpróbálnának uralkodni. Ezt elég terjedelmesen leszek kénytelen kifejtetni, mivel a részletek nem kevésbé fontosak azért, mert kicsik.

Természetesen mindennapos dolog bármely kérdésben – vallási kérdésekben is – meggondolatlanul nyilatkozni, nevezetesen akkor, amikor olyasmiről beszélünk, amihez nem

értünk. Ha a fegyveres szolgálatra, a hadsereg ételmezésére, szálláshelyére vagy menetgyakorlataira vonatkozóan egy hadügyekben teljesen járatlan ember adna utasításokat, minden bizonnyal akkora baklövéseket követne el, hogy a hadászatban tapasztalt férfiak előtt nevetség és megvetés tárgyává válna. Ha valamelyik nagyvárosunkban egy külföldi kezdene minden tétovázás nélkül ötleteket adni piacaink áruellátására vagy rendőrségünk irányítására vonatkozóan, nyilvánvalóan nevetségessé tenné magát, mert már maga a kísérlet is a józan ész és az önmérséklet teljes hiányáról tanúskodna. Úgy éreznénk, hogy nem ért minket, és mikor rólunk beszél, értelmetlen szavakat használ. Ha arányok és színek kérdésében egy hályogos tekintetű ember próbálna dönteni, vagy ha zeneművekről egy botfülű ítélkezne, úgy éreznénk, hogy csak nagy általánosságokat mond, képzeleg, következtet és érvel, de nem az általa tárgyalt dolgok valódi megértése alapján nyilatkozik. Megjegyzései elméleti szinten, a súlytalanság állapotában rekednének meg. Ez a súlytalan fogalmazásmód jellemző azokra, akiket új társaságban idegen arcok és váratlan események vesznek körül. Ők olykor hízelgő ítéleteket alkotnak mindenről és mindenkiről, olykor az ellenkezőjét – de bárhogyan is ítélkeznek, az a helyismerettel rendelkezők számára valószerűtlenül üres és torz. Tiszteletet éreznek ott, ahol nem kellene, mellőzést észlelnek ott, ahol nincs ilyen szándék, eseményeknek nem létező jelentőséget tulajdonítanak, hátsó gondolatokat gyanítanak, félremagyarázzák mások viselkedését, félreismerik jellemét, és olyan általánosításokat meg társításokat engednek meg maguknak, amelyek csak a saját képzeletük szüleményei. Továbbá, akik nem mozognak otthonosan az erkölcs vagy a politika, az egyház vagy a teológia területén, azok nem ismerik a helyértékét azoknak a kérdéseknek, amelyekkel ezeken a szakterületeken találkozunk. Nem értik a különbséget két szempont között – egyik ugyanaz nekik, mint a másik. Úgy meresztik a szemüket, mint a csecsemők azokra a tárgyakra, amelyekre rátéved a tekintetük, révetegen és tájékozatlanul, mintha nem tudnák, hogy az tőlük száz mérföldre van-e, vagy karnyújtásnyira, s vajon az nagy vagy kicsi, kemény vagy puha. Nincs eszközük a megítélésre, nincs mértékük, amivel mérjenek – és találomra ítélkeznek, igent vagy nemet mondva rendkívül komoly kérdésekre, ahogy azt pillanatnyi képzeletük diktálja, vagy mihelyst valami ötletes és tetszetős érv véletlenül eszükbe jut. Következésképp következetlenek: egyik nap ezt mondják, másik nap azt – és ha tenniük kell valamit, azt titokban teszik, vagy ha tehetik, inkább nem tesznek semmit, ha pedig önszántukból cselekszenek, azt olyan indítékból teszik, amit nem vallanak be. Mindez üressé válik.

Újfent, mi sem jellemzi jobban az ürességet, mint ahogy fontos kérdésekben a nagy többség általában ítéleteket alkot. Kialakul egy közvélemény olyan kérdésekben, amelyekről a véleményt formálók éppoly kevésbé hivatottak nyilatkozni, mint a vakok a színekről – nevezetesen azért, mert a szóban forgó kérdések nekik soha semmilyen fejtörést nem okoztak. Olyan időket élünk, amikor mindenki köteles véleményt formálni minden kérdésben – legyen az politikai, társadalmi vagy vallási – mert az valamilyen befolyással lehet a döntéshozatalra, jóllehet a nagy többség teljességgel alkalmatlan arra, hogy részt vegyen benne. Mindezzel távolról sem azt akarom mondani, hogy ez szükségszerű – távolról sem tagadom, hogy létezik józan, paraszti ész, vagy (ami jobban hangzik) vallásos érzék, amely képes a nagyon bonyolult ügyekben is eligazodni, és hogy ez olykor jelentős kérdésekben is képes a közösségre tényleges befolyást gyakorolni. Ám ez a gyakorlati érzék annyira nem érvényesül a manapság nyilvánosság elé kerülő kérdések hatalmas tömegében, hogy a nép befolyását (mint pontosan tudják azok, akik a közvéleményt megkísérlik a maguk oldalára állítani) az előítéleteik vagy félelmeik iránti, behízselgő érdeklődéssel lehet megvásárolni – no nem egy kérdést annak valódi lényege szerint tálalva, hanem azt ügyesen kiszínezve, vagy abból kiválogatva néhány részleges szempontot, amit eltúlozva, fel lehet öltöztetni és a közhangulat befolyásolásának eszközévé lehet tenni. S ezzel a kormány és a kormányzás művészete éppúgy, ahogy a népszerű vallásosság is, üressé és hiteltelenné válik. Ezért van az,

hogyan a népszerűség annyira ingatag. A nép bálványja ma ez az ember vagy mérce, holnap meg amaz. Soha nem jutnak túl azon, hogy árnyékokat fogadjanak el valóságnak.

Ami érvényes a tömegekre, az különböző módon és részletkérdésekben érvényes az egyénekre is. Például néhány férfit esetleg ékesszóló szónoknak kiáltanak ki. Ők nagy szavakat használnak, mások mondatait utánozzák, és azt képzelték, hogy akiket utánoznak, azok magukat épp oly kevéssé vették komolyan, mint ők, vagy talán úgy vélik, hogy ők a szavaiknak megfelelő hitelt érdemelnek.

Egy másik fajta üresség vagy az önként vállalt felettes én érhető tetten azok viselkedésében, akik hirtelen hatalomra vagy helyzetbe kerülnek. Ők olyan modort vesznek fel, amilyenről azt képzelték, hogy hivataluk megköveteli, de miután az túlságosan bő nekik, úgy áll rajtuk, mint tehéneken a gatyák. Méltósággal óhajtanak cselekedni, és elveszítik önmagukat.

Vegyünk egy másik példát. Akik nehéz helyzetben lévőekkel találkoznak, és együttérzésüket szeretnék kifejezni, azok részvétnyilvánítása gyakran kong az ürességtől. Ezt még nem feltétlenül rovom fel nekik, mert valóban nehéz eldönteni, hogy mit tegyünk, amikor egyrészt nem tudjuk a bánatot magunkévá tenni, másrészt szeretnénk megvigasztalni azt, akit sújt. Valami gyászos hangnem látszik szükségesnek, ám (ha úgy áll a helyzet) az a mi esetünkben nem lehet hiteles. Am itt is kell lennie egy helyes útnak, amelyen – ha rátalálnánk – a színlelést elkerülhetnénk, s mégis méltánylást és figyelmességet tanúsíthatnánk.

A vallásos érzület tekintetében is hasonló a helyzet. Az Evangéliumban rejlő tanítás pusztán erejénél fogva is tudatában vagyunk, hogy annak következményeként mélyen és módfelett, ám különféleképp kellene megrendültnünk. Az áteredő és a személyes bűnről, Krisztus Istenségéről és a Megváltásról, valamint a Szent Keresztségről szóló tanítás annyira kimeríthetetlen, hogy senki nem értheti meg rendkívül bonyolult és mély megrendülés nélkül. Az értelem diktálja ezt, meg azt is, hogy aki a tanítást egyszerűen és őszintén hiszi, annak rendelkeznie kell ezzel a beleérző képességgel, és mikor megvallja, hogy a tanítást feltétlenül elfogadja, akkor tanúsítja a velejáró megrendülést is. Ám valójában esetleg nem feltétlenül fogadja azt el, mert ilyen feltétlen hit hosszú idő műve, ennél fogva érzelmeinek megnyilvánulása meghaladja az átérzés valódi, belső mértékét, és az illető kiüresedik. Soha ne tévesszünk szem elől két igazságot: azt, hogy szívünknek csordultig kellene lennie Krisztus szeretetével és önzetlenséggel, és azt, hogy ha ez még sincs így, akkor attól, hogy ezt állítjuk, még nem is lesz.

Továbbá, hogy ugyanannak a gyarlóságnak egy súlyosabb esetét vegyük, egyesek nem az Istenüket megszólító bűnösök módjára imádkoznak, – nem úgy, ahogy a mellét verő vámos, azt mondva, „Istenem, légy irgalmas nekem bűnösnek” – hanem úgy, ahogy a vétek hálójába kerülve ildomosnak vélik, ahogy az szorult helyzetükhöz illik. Ők zavarban vannak, és ahelyett, hogy (mintegy) megközelítenék a kegyelem trónusát, azon töprengenek, amihez készülődnek, túlságosan eltelve azzal a gondolattal, hogy Isten nagy, az ember pedig az Ő teremtménye, Isten a magasságban van, az ember pedig itt lenni, a földön, és hogy ők most valami rendkívül komoly dologgal vannak elfoglalva, és fel kellene emelkedniük annak fennkölt jelentőségéhez.

Egy másik, még gyakoribb változata ugyanannak a gyarlóságnak az, ahogy az emberek az élet rövidségéről és hiábavalóságáról, a halál bizonyosságáról és a mennyország örömeiről beszélnek, szándékos színlelés vagy erőltetés nélkül. Szájukban közhelyek vannak, amelyeket alkalmasszerűen fordítanak mások javára, hogy vagy vigasztalják őket, vagy az irántuk való figyelmességnek megfelelő és ildomos jelét adják. Ezért egyházi személyekkel látszólag nagyon komolyan beszélgetnek, tény és való, egyébként mély, ám szájukból mégis sekélyes megjegyzéseket tesznek, gyerekeknek vagy ifjaknak tanácsokat osztogatnak, esetleges rossz kedélyállapotban vagy betegen pedig nem tudnak ellenállni annak a kísértésnek, hogy

mintegy önkéntelenül vallásos színezettel fogalmazzanak. Vagy mikor bünt követnek el, arról beszélnek, hogy az ember mennyire gyarló, hogy az emberi szív milyen csalárd, hogy Isten viszont irgalmas, és így tovább – mindezek a nagy szavak, menny, pokol, ítélet, kegyelem, bűnbánat, jócselekedetek, a jelen és az eljövendő világ, mindez szájukban és fülükben alig több, mint „élettelen hang, akár sípé, akár hárfáé” [vö. 1Kor 14,7], mint „nagyon bájos éneke annak, akinek kellemes a hangja és jól tud játszani egy hangszeren” [vö. Ez 33,32] – mint a társalgás illemszabályai, vagy a jó modor előzékenysége.

A kereszténynek nevezett világ viselkedéséről beszélek általában, de amit mondtam, az szükségképpen számos jó szándékú vagy akár vallásos emberre is vonatkozik. Úgy értem, hogy mielőtt valaki megismerné az emberi lét valóságát, nem csoda, ha a vallásról való elképzelései valószerűtlenek. Fiatalságból, akik még nem ismerik a bánatot vagy az aggodalmat, vagy azokat az áldozatokat, amelyeket a lelkiismeretesség megkövetel, általában hiányzik a jellemnek az a mélysége és komolysága, ami csak bánat, aggodás és önfeláldozás árán szerezhető be. Ezt nem mint hibát jegyzem meg, hanem mint pusztán tényt, ami gyakran nyilvánvaló, és amiről jobb nem megfélemlíteni. Ez a világ jogszerű hasznélvezete, ami arra ösztönöz, hogy egy másikat keressünk. Betölti szerepét, amikor visszataszít és émelyít bennünket, amikor máshová űz. Megtapasztalásával a vallásos ember azt tapasztalja meg, ami az ellenszere, és a szellemről alkotott fogalmunkat is az tölti meg tartalommal, hogy ideiglenes, földi dolgokkal kerülünk kapcsolatba. Az ember sokkal tartalmatlanabb, mikor valami titkos indíték a vallástól eltéríti, és mikor nyilatkozatai természetellenes mederbe kényszerülnek azért, hogy titkos indítékait támogassák. Akiknek nem tetszik az, ami saját alapelveikből következik, vagy a Szentírásban lefektetett tantételek, azok mindannak az élet rendkívül leleményesen igyekeznek tompítani. Elméleteket gyártanak, vagy felcícomáznak néhány önvédelmi ellenvetést; tudniillik olyan elméleteket vagy ellenvetéseket, amelyeket esetleg nehéz megcáfolni, de amelyekről minden épeszű ember, bármelyik közönséges halandó megállapíthatja, hogy erőltetett és hamis.

Amit itt egyénekről jegyeztünk meg, az még egész egyházközségek esetében is előfordul, valahányszor a szeretet elhidegül, és a hit megfogyatkozik. Az Egyház egész szervezete, fegyelme és szertartásrendje eredendően a tagjaiban élő, vallásos lelkiület gyökereiből táplálkozik, annak magától, bőségesen termő gyümölcse. A látható Egyház a láthatatlan Egyházból fejlődött ki: külső megnyilvánulásait a benne lakozó, eleven erő táplálja és élte. Így minden ízében valódi és életrevaló. Ám amikor a világ csábításai és a test kívánságai kikezdi ezt az isteni, belső életet, akkor mi egyéb lesz a külső Egyház, mint üresség és szemfényvesztés, akár a fehérre meszelt sírkövek, amelyekről a mi Urunk beszél, akár a síremléke valaminek, ami volt és nincs többé? Jóllehet bízunk abban, hogy az Egyházat sehol sem hagyja így el végképp az igazság Lelke, legalábbis a Gondviselés mindennapos rendelése szerint, vajon nem mondhatjuk-e mégis, hogy szentségeinek kegyelme, bár nincs veszve, a halálos dermedtség állapotához való közeledés mértékében legalábbis egy elégtelen vagy bizonytalan mederben folyik?

Végül, ha ez a kiüresedés belophatja magát még egy olyan, lényegénél fogva életrevaló intézménybe is, mint az Egyház, mennyivel inkább ott van az emberi bölcséletben és az irodalomban. Az irodalom csaknem lényege szerint koholmány, hiszen a valóságtól elrugaskodott gondolatok kirakata. Feltételezett otthona nem egyéb, mint kikapcsolódás, s ha több, mint pusztán elbeszélés vagy leírás, akkor azzal vádolják, hogy túllépi hatáskörét. Valójában azért van igazi méltósága és becsülete, mert úgy tartják, hogy az élet tényleges gondjaitól elvonatkoztat, hogy oltalmaz a világ sodrásától és hanyattatásaitól, hogy okoskodik tettek nélkül. Úgy tartják, hogy egy irodalmár akkor őrzi meg méltóságát, ha nem tesz semmit, és mikor cselekedni kezd, akkor azt gondolják, hogy szerepet téveszt, mintha felbuzdulásból lealacsonyítaná a saját hivatását, és mindjárt politikussá vagy pártkatonává válna. A pusztán irodalmárok azért ítélkezhetnek büntetlenül olyan keményen koruk vallási

vagy politikai nézetei felett, mert senki nem hiszi, hogy komolyan gondolják. Nem tartják valószínűnek, hogy ítéleteiket végre is hajtják, az üres szavak pedig a légynek sem ártanak.

Így néz ki néhány közönségesebb vagy elterjedtebb válfaja a tettek nélküli okoskodásnak, vagyis annak, hogy valaki a levegőbe beszél, miközben vak és érzéketlen. Észre kell vennünk, hogy mikor ilyenekre hivatkozom, nem állítom, hogy egy-egy fogadkozás, amelyet ecseteltem, eleve büntetendő cselekmény. Valójában mindvégig az ellenkezőjére céloztam, hiszen az gyakran balszerencse is. Hosszú időt igényel valóban úgy érezni és érteni a dolgokat, amint vannak; ezt csak fokozatosan tanulhatjuk meg. Az átélés nélküli szócsépléssel csak akkor van baj, ha segíthetnénk rajta – ha beszélünk, amikor nem kellene, vagy ha érzéketlenek maradunk, amikor érzékenyek is lehetünk volna. A szőrösszívűek és a szájhősök azok, akik üressége, ahogy meghatároztam, bűn: ez valamennyiünk bűne annak függvényében, hogy mennyire kemény a szívünk, vagy mennyire nagy a szánk.

Am az a pusztán tény, hogy nagyobbat mondunk, mint amekkorát átérzünk, még nem szükségszerűen bűnös dolog. Szent Péter sem foghatta fel teljes súlyát annak a vallomásnak, hogy „Te vagy a Krisztus”, mégis boldognak neveztetett. Jakab és János gondolkodás nélkül, mégis ártatlanul mondták, hogy „képesek vagyunk”. Mi folyton többet ígérünk, mint amennyit teljesíteni tudunk, és Istentől várjuk, hogy képessé tegyen rá. Ígéretünkkel egyben könyörgünk is azért, hogy megvilágosítson, és erőt adjon hozzá. Hasonlóképp, valamennyien imádkozzuk a Hiszekegyet, de melyikünk képes azt felérni ésszel? Amit remélhetünk, az annyi, hogy úton vagyunk annak megértése felé, hogy részben meg is értjük, s hogy sóvárogva törekszünk arra és imádkozunk azért, hogy egyre jobban megértsük. Hitvallásunk egyfajta könyörgéssé válik. Nem annak a szavai válnak vétkesen üressé, aki többet mond, mint amennyit átérez, hanem azé, aki mást mond, mint amit érez. Az alamizsnálkodást dicsőítő fősvény vagy a bátorságra buzdító gyáva fecsegése üres; de nem üresség, ha a kisebb a nagyobbról tart kiselőadást, ha a bőkezű az adakozó kedvről értekezik, ha a nagylelkű a nemes lelket dicséri, ha a mértékletes az önmérséklet nyelvén beszél, vagy ha a hitvalló vértanúságra buzdít.

Mondanivalóm veleje ez: légy megfontolt, és a vallásról ott, akkor és úgy fogsz beszélni, ahol, amikor és ahogy kell. Mindig a beszéd tárgyát vedd célba, és szavaid célzás nélkül fogják céljukat elérni. Ezt a világot ezernyi módon lehet szemlélni, de csak egy célravezető. Az élvhajásznak is megvan a maga útja, a nyereszkedőnek is, és az értelmes embernek is. Szegények és gazdagok, kormányzók és kormányzottak, elégedettek és elégedetlenek, tanultak és tanulatlanok mindegyikének megvan a maga útja, melyen a szeme elé kerülő dolgokat megközelíti, de mindegyik tévút. Egyetlen helyes út van: az, amelyen Isten közelít a világhoz. Igyekezz hozzá Isten útján közelíteni. Igyekezz úgy szemlélni a dolgokat, ahogy Isten szemléli őket. Igyekezz úgy alkotni ítéleteket személyekről, eseményekről, rangról, vagyonról, változásokról, tárgyokról, ahogy Isten alkot. Igyekezz úgy tekinteni az eljövendő életre és a még nem látott világra, ahogy Isten tekint rá. Igyekezz „a Királyt szépségében szemlélni”. Hiszen mindaz, amit látunk, számunkra árnyék és káprázat csupán, míg valóságos értelmük előttünk fel nem tárul.

Nem könnyű elsajátítani azt az új nyelvet, amelyen Krisztus szól hozzánk. Ő mindent újrafogalmazott, egy olyan vallást alapítva, mely új fényt vet mindenre, ami csak történik. Próbáld meg elsajátítani ezt a nyelvet. Ne gépiesen, vagy magától értetődőnek tekintve. Igyekezz megérteni azt, amit mondasz. Az idő rövid, ám az örökkévalóság hosszú. Isten hatalmas, ám az ember gyarló: menny és pokol mezsgyéjén áll. Krisztus a Megváltója, Krisztus szenvedett érte, a Szentlélek megszenteli, a bűnbánat megtisztítja, hite megigazulttá teszi, cselekedetei üdvözítik. Ezek fennkölt igazságok, melyeket nem feltétlenül szükséges hangoztatni, kizárólag hitvallás vagy tanítás formájában, ám annál inkább a szívünkbe kell zárni. Hogy valami igaz, az nem arra ad okot, hogy beszéljünk róla, hanem arra, hogy megcselekedjük, hogy hatása alatt legyünk, hogy belül a magunkévá tegyük.

Kerüljük a csevegés minden formáját, legyen az pusztán üres fecsegés vagy rosszmájú megjegyzések, merő fogadkozás vagy akár az evangéliumi tanítás taglalása, a bölcsélet szenvelgése vagy az ékesszólás színlelése. Óvakodjunk a felületességtől, a hivalkodás kísértésétől, attól a vágytól, hogy beszéljenek rólunk, hogy milyen rendkívüliek vagyunk, hogy milyen eredetinek látszunk. Igyekezzünk komolyan venni, amit mondunk, és azt mondani, amit komolyan veszünk. Igyekezzünk tisztában lenni azzal, hogy mikor értettünk meg egy igazságot, és mikor nem. Amikor nem, akkor azt bízzuk a hitünkre, és valljuk is meg, hogy ezt tesszük. Fogadjuk az igazságot tisztelettel, kérve Istent, hogy adjon hozzá jóindulatot, világosságot és lelki erőt, hogy az bennünk gyümölcsöt hozzon.

4. beszéd: Meghátrálás Krisztus eljövetele elől

Bevezető

Newmant olyan szellemi-lelki tágasság jellemzi, mint a legnagyobb egyházatyákat, pl. Szent Ágostont. Nem válogat saját vagy kora ízlésének megfelelően és egyoldalúan a Bibliában található isteni kijelentések között. Bátran szembenéz a nehézségekkel, az ún. ellentmondásokkal.

Ebben a prédikációban azzal a feloldhatatlannak tűnő ellentéttel birkózik, hogy egyrészt örömmel várjuk Krisztus második eljövetelét, sőt imádságban kérjük, másrészt a gondolat, hogy elébe kell állnunk számot adni, aggodalmat kelt bennünk.

Milyen nagy öröm lesz szemtől-szembe látni Krisztust, ugyanakkor közlünk senki sincs biztosítva eleve üdvösségéről.

Itt is, mint más esetben az eljövendő dolgokat a hit jelenlegi megnyilatkozásaiban vizsgálja, mert a hiteles keresztény élet beavatás az eljövendőbe. Newman az Úr eljövetelét kérő imádságot, sőt magát az imádkozást figyeli meg, és felfedezi, hogy az Úr eljövetelét imádságban kérni (ami nyilvánvaló kötelességünk) nem kisebb paradoxon, mint eljövetelétől remegni, miközben örömmel várjuk. Ugyanis, amikor az Úr eljövetelére gondolunk, inkább azt szeretnénk kérni, halassa eljövetelét, és adjon még időt a jobbulásra.

Newman abból indul ki, hogy az Úr eljövetelét imádságban kérni az Úrtól kapott kötelességünk. Ez előtt a tény előtt az értelemnek meg kell hajolnia, ám a hittől megvilágosított értelem keresheti ennek a hitbeli kötelezettségnek a motívumait. Newman öt hitbeli indítékot talál, amely ezt a szent kötelezettséget igazolja:

1. Ez a kötelesség a bibliai hit lényegét fejezi ki: engedelmeskedni, amint Ábrahám tette, Isten parancsának, anélkül, hogy arra előzetesen magyarázatot kapott volna;
2. ezt az imádságot magának a Szent Egyháznak a szavaival fejezzük ki;
3. nem hivatkozhatunk arra, hogy tisztátalanok vagyunk, és képtelenek elviselni Krisztus jelenlétét; egyszerűen az a kötelességünk, hogy kitartsunk ebben az imádságban;
4. az Úrral való találkozás ugyanis már megvalósul magában az imádságban és főleg a szentáldozásban;
5. s végül maga Isten, a Szentlélek bennünk a mi vigasztalónk és bátorítónk, és ugyancsak Ő lesz bennünk akkor is, amikor Isten Fiával szemtől-szembe találkozunk.

Mind az első, mind a második adventi beszédjének témája azonos ezzel a negyedikkel, amelyet Newman 1836. december 4-én mondott el: Isten jelenléte a keresztény lélekben.

Figyelmünket a liturgikus időnek megfelelően az Úr végső eljövetele felé irányítja. Nem elhallgatva ezen eljövétel és találkozás félelmetes voltát, azzal vigasztal bennünket – mint első beszédjében, – hogy ez az eljövétel és jelenlét már megvalósul magában az imádságban és a szentáldozásban, mely előkészít minket a végső találkozásra. A szent félelem megmarad ugyan, de éppen benne talál a keresztény lélek végső megnyugvást és békességet.

* * *

*Szemed a királyt szépségében nézi majd,
és messzire terjedő földet lát.*

[Iz 33,17]

Mielőtt Krisztus eljött, Izrael igaz maradéka azzal az ígérettel vigasztalódott, hogy szeme látni fogja üdvözítőjét. „Nektek azonban, akik nevemet féltitek, felkel az igazság napja, ami

gyógyulást hoz szárnyain.” [Mal 3,20] Mégis elgondolkoztató, hogy bármennyire is örömteli és biztató volt ez a jövendölés, volt benne valami félelmetes is. Először azt olvassuk, hogy „csakhamar eljön templomába az Úr, akit ti kerestek, s a szövetség angyla, akit ti óhajtotok.” Aztán rögtön így folytatódik: „De ki tudja elviselni az ő eljövételének napját, s ki állhat meg az ő láttára? Mert ő olyan, mint az olvasztó tűz, és mint a posztóványolók lúgja.” [Mal 3,1-2]

Ugyanezt a félelemmel vegyes vigasztalást kapják a tanítványok az Úr feltámadása után. Az asszonyok „félelemmel és nagy örömmel” mentek el a sírtól. „Remegés és félelem fogta el őket, és nem mondtak senkinek semmit, mert féltek.” Az apostolok „megréműltek, és féltek, mert azt hitték, hogy szellemet látnak.” „Örömükben még mindig nem hittek, csak csodálkoztak.” De az Úr megkérdezte tőlük: „Miért réműltetek meg, és miért támad kétely szívetekben?” Más alkalommal pedig „a tanítványok közül senki sem merte őt megkérdezni: Ki vagy te? Tudták ugyanis, hogy az Úr az.” [Mt 28,8; Mk 16,8; Lk 24,37-38; Jn 21,12] Lehet, hogy a hitre való restségből, pusztán félreértésből vagy a megdöbbenéstől, de így volt: ujjongtak és féltek.

Ám még ennél is figyelemre méltóbb a Jelenések Könyvének beszámolója arról, ahogy az Úr Szent Jánosnak jelenik meg. Azért figyelemre méltóbb, mert Szent Jánosban sem kétely, sem tétovázás nincs. Krisztus már fölment a mennybe, az Apostol már megkapta a Szentlelket, mégis „előtte mintegy holtan rogyott össze”.

Ez a megjegyzés minden kor minden keresztényének helyzetére és kilátásaira vonatkozó gondolatokat vet fel. Mi is egyre várjuk Krisztus eljövételét – az a dolgunk, hogy várjuk, és az a dolgunk, hogy imádkozzunk érte – pedig az lesz az ítélet napja. Akkor majd minden szent örökre megszabadul a bűntől és a keserűségtől, ám mindegyiküknek ki kell állnia egy rettenetes próbát. Hogyan is várhatja hát azt bármelyikük örömmel, ha nem lehet biztos (hiszen senki sem lehet biztos) abban, hogy üdvözülni. És csak bonyolódik a helyzet, ha még imádkozunk is érte – ha imádkozunk azért, hogy hamar jöjjön el. Mert hogyan is imádkozhatunk azért, hogy Krisztus jöjjön már el, hogyan is siettethetnénk az ítélet napját, hogy jöjjön el az Ő országa – mégpedig most, rögtön, lehetőleg még ma, vagy holnap – amikor eljövételével jelen életünk fonalát rövidítené meg, és értékes – megtérésre, jóvátételre, megbánásra és megszentelődésre kapott – éveket vonna meg tőlünk. Nincs abban valami következtelenség, hogy állítólag várjuk Bíránk eljövételét, de közben úgy érezzük, nem vagyunk készek a fogadására? Milyen értelemben tudunk tiszta szívből imádkozni azért, hogy rövidítse meg az időt, miközben lelkiismeretünk azt súgja, hogy még a lehető leghosszabb élet is csak néhány év, pedig rengeteg tennivalónk lenne?

Kétségtelenül nem könnyű minderre válaszolni, de bizonyára nem nehezebb, mint bármely más felvetésre vallási kérdésekben. A vallásnak (úgyszólván) megvan a maga sajátos élete, amelyben a józan ész ellentmondásokat vél fölfedezni. Az is ilyen, látszólagos ellentmondás, hogy imádkozunk Krisztus eljövételéért, miközben időt szeretnénk nyerni, hogy „üdvösségünket kieszközöljük”, „elhivatottságunkat és kiválasztottságunkat biztosítsuk”. Az is látszólagos ellentmondás, hogy milyen jól tette az ember, mikor az Úr első eljövételére vágyakozott, mégis képtelen volt azt elviselni; vagy hogy mennyire féltek az apostolok, és mégis örvendeztek a Feltámadás után. És ugyanilyen ellentmondás, hogy a keresztény szüntelenül bánkódjon és örvendezzen, ha haldoklik is, éljen, ne birtokoljon semmit, és mégis mindent. Az ilyen, látszólagos ellentmondások abból erednek, hogy lelkünk a teljes igazság ismeretére áhítozik. Szemünk nem elég éles követni az isteni gondviselés és szándék irányvonalait, melyek a végtelenben találkoznak, jóllehet első látásra párhuzamosnak tűnnek.

Most megpróbálom kifejteni, hogy az istenfélelem és a Krisztus látásáért való könyörgés között feszülő ellentét nem szükségképp kibékíthetetlen. Az, hogy miért kell félnünk, nem szorul magyarázatra. Nyilvánvaló, hogy ha az ember veszi a fáradságot, és rendszeresen földöntúli dolgokról elmélkedik, akkor előbb-utóbb, többé-kevésbé úrrá lesz rajta a félelem.

Mennyire félelmetes a képzelet számára minden jelenete annak az ismeretlen másvilágnak! Jelen világunk kétségtelenül tele van veszedelmekkel és fájdalommal, de azokról már tudjuk, hogy milyen természetűek; azt viszont nem tudjuk, hogy milyen lesz az eljövendő világban. „Uram, hová mégy?” – kérdezték az apostolok. – „Nem tudjuk, hogy hová mégy.” Ha valaki – tegyük fel – azt állítaná, hogy hirtelen valami ismeretlen bolygóra fog elragadtatni, akkor is ez a kérdés lenne a legkevésbé kényes a jövőjét illetően. Ennél sokkal nyugtalanítóbb kilátásaink vannak egy ítélkező Krisztus eljövételével kapcsolatban! Mi lesz velünk, ha minden cselekedetünket egy tévedhetetlen Bíró ítéli meg?

Próbáld meg emlékezetben visszapergetni életed történetét, és képzeld el, hogy minden részletéről beszámolsz egy hű barátnak. Legszívesebben a föld alá bújnál szégyenedben! Mennyivel inkább szolgáltatódnál ki magad ugyanakkor egy büntársadnak, mennyivel inkább tárulkoznál ki egy bűnös világnak sokkal inkább, mint a Legszentebb Teremtőnek, aki a vesékbe lát, aki „a rejtekben is lát téged” – ahogy a Szentírásban a Megtestesült Ige mondja – aki előtt gaztetteidet felsorolják, s azokhoz képest még a legjobb cselekedeteid és tulajdonságaid is elhalványulnak – annyira idétlenné válnak, mintha semmi jó nem lenne bennük – te pedig mindeközben teljes bizonytalanságban vagy az ítélet felől. Nem merném állítani, hogy mindez pontosan így történik majd, de az ítélkezés valami ilyesmit jelent a szó evilági értelmében, és azt a rettenetes megpróbáltatást bizonyára nem ok nélkül nevezzük ítéletnek, hanem azért, hogy valami fogalmunk legyen róla.

Ha belegondolsz abba, hogy Krisztus ítélőszéke elé kell állnod, ne is tagadd, hogy elszorul a torkod. És mégis, jelenlétét Ő maga mint a legfőbb jót ígéri nekünk: minden keresztény köteles imádkozni érte, imádkozni azért, hogy sietesse, imádkozni, hogy minél előbb megláthassuk Őt, akit csak „szentek”, csak „tisztaszívűek” láthatnak meg – és akkor az a kérdés, hogy tudunk-e ezért *őszintén* imádkozni?

1. Először is, bár képtelenek lennénk saját érzelmeinket a nekünk adott paranccsal összeegyeztetni, mégis kötelességünk az utóbbinak hitből engedelmessé válni. Ha Ábrahám föl tudta emelni a kését, hogy megölje saját fiát, mi is úrrá lehetünk félelmeinken annyira, hogy imádkozni tudjunk azért, ami különben rettenetes. Jób azt mondta: „Ha megöl is, benne bízom”. Kétségtelenül, minden körülmények között, nyugodtan Istenre bízhatjuk magunkat. Talán el tudnánk képzelni, hogy becsap? Hogy szeretetlenül bánik, vagy nem törődik velünk? Hogy önmagunk ellen fordít? Ilyesmit az Irgalmas Istenről nem tételezhetünk fel! Tegyük azt, amit kér, és bizzuk Rá a többit! Így – még ha el is áll a szavunk – talán zöld ágra vergődhetünk saját magunkkal.

2. Figyeljük meg, hogy amikor Krisztus eljövételéért imádkozunk, akkor az Egyház szavaival azt kérjük, hogy „*teljen be választottainak száma, és országa ne késlekedjen.*” Vagyis nem azért imádkozunk, hogy Krisztus egyszerűen vessen véget a világnak, hanem – hogy úgy mondjam – forgassa sebesebben az idő kerekét, és gyorsítsa meg szekerének járását. Mielőtt eljön, el kell telnie valamennyi időnek, hogy az összes szentet egybegyűjtse, és szentjeit mind megérlelje. Ha lehet, egyetlen mag se maradjon az útfélen, egyetlen kalász se nélkülözze a szükséges esőt és napsütést. Azért imádkozunk, hogy Krisztus kegyeskedjen mindezek idejét rövidre szabni, hogy „bevégezze művét, és annak *igazságban* vessen véget”, hogy „munkájával gyorsan végezzen itt, a földön”, hogy töltsen ki – ne szűkítse, hanem bővítse – szentjeinek körét, és sietesse az eljövendőt anélkül, hogy a jelenvalót megbolygatná. Isten minden műve helytálló és időszerű: a maga nemében tökéletes. Ahogy a természetben a legparányibb részecskék szerkezete is kifogástalanul működik – egy rovar is ugyanolyan csodálatos, mint a Leviatán – úgy, amikor a Gondviselés sietni látszik, akkor is Ura marad az időnek, és ott lebeg az igazság és a szeretet mélységes összhangjának színén. Mikor tehát azért imádkozunk, hogy jöjjön el, akkor azért is imádkozunk, hogy legyünk készek, hogy minden az Ő irányába tartson, és benne találkozzon, hogy úgy vonzódjunk hozzá, ahogy Ő vonzódik hozzánk, és közeledve, bennünket egyre jobban szenteljen meg.

Azért imádkozunk, hogy ne féljünk majd attól, amitől most jogosan félünk, „hogy amikor meg fog jelenni, bizalommal legyünk, és meg ne szégyenüljünk általa, amikor eljön” (1Jn 2,28). Hiszen Ő egyetlen órába tudja sűríteni egy egész élet minden megpróbáltatását.

Aki egy szempillantás alatt világokat teremt, és nemzedékekbe lelket lehel, aki egyetlen nap alatt megolvasztja és megszilárdítja, átátzatja és fölszárítja a tömör sziklát, aki csontokat kelt életre, hogy viruljanak, növekedjenek és elhaljanak, aki eltemeti és időtlenül, pusztá akaratóból kővé változtatja őket, az mennyivel csodálatosabban bánhat a szellemvilággal, amely soha nincs alávetve az anyag esetlegességének. Egyetlen sajtó, halálos gyötrellemel büntetheti a teremtett lelket, egy kísértéssel igazolhatja, vagy egy látomással megdicsőítheti. Ádám elbukhatott egy szempillantás alatt, Ábrahám viszont, kést ragadván, megigazult. Mózes egy szó miatt elveszítette Kánaánt, Dávid viszont csak annyit mondott, hogy „vétkeztem”, és bocsánatot nyert. Salamon álmában nyert bölcsességet, Péter pedig egy vallomása nyomán kapta meg a kulcsokat. A mi Urunk három mondattal lerázta a Sátánt, egy nap alatt megváltott minket, és néhány szóval újjáteremt. Nem is sejtjük, mennyire „félelmetesen és csodálatosan” van a lelkünk „megalkotva”. Az alvó, fuldokló vagy izguló ember számára a másodpercek éveknél tűnnek. Hirtelen más emberré válik, mert a természet vagy a kegyelem nélkülözni tudja az időt.

3. Ám joggal kérdezheted: Krisztus látásáért hogyan is imádkozhatnék én, aki annyira tisztátalan vagyok? Jól mondod, hogy tisztátalan vagy, de ugyan mit gondolsz: mikor válhatsz mássá? El tudod képzelni, hogy ebben az életben valaha is tiszta leszel? Csak a Szentlélek jelenléte révén, és bízunk abban, hogy ez a jelenlét már most a birtokodban van. Ha viszont „tisztaság” alatt a természet ama fertőzésétől való mentességet érted, amelynek egyetlen cseppje is elég ahhoz, hogy minden jótéteményedet beszennyezze, akkor mindaddig nem leszel tiszta, míg le nem rovod a bűn adósságát, és meg nem szabadulsz attól a testtől, amit Ádamtól örököltél. Légy nyugodt, minél tovább élsz, és minél szentebbé válsz, annál világosabban felismered majd ezt a nyomorúságot. Minél kevesebb lesz benned belőle, annál jobban fog nyomasztani. Legfőbb gondja, hogy összezavarjon és elkábítson, s amint magadhoz térsz, előlről kezdődjék nyomorúságod. Ám lelked majd – minél inkább eggyé válik azzal, Aki kegyeskedik benne szállást venni, annál inkább – az Ő szemével lát. Most hát nem mersz a jelenléteért imádkozni – de talán imádkoznál, ha matuzsálemi kort érnél meg? Kötve hiszem. Sosem leszel elég jó ahhoz, hogy ezt a jelenléte kívánd. Az egész Egyházban nincs senki, aki ezt óhajtáná – hacsak nem bizonyos feltételek mellett.

Még a leghosszabb élet végén is csak kezdő vagy. Az, amit Krisztus kér tőled, nem a büntelenség, hanem az igyekezet. Ha tízszer annyit élnél, mint eddig, akkor tízszer annyi szolgálatot kellene tenned. Életed minden újabb napja újabb követelmények elé állít. Ha Bírád ma jönne el, a mai napig ítéltetnél meg. Ha holnap jönne, a holnapi napig. Ha mindez még egy év halasztást szenved, akkor még egy további esztendőről kell számot adnod. Végzeted nem kerülheted el, talentumodtól nem szabadulhatsz. Bármennyi lehetőséget kaptál, valamennyiért felelned kell – és se többért, se kevesebbért. Még a leghosszabb élettel sem gazdagíthatnád Őt, de egyetlen óra alatt kimutathatod hitedet és szeretetedet. Bár igaz, hogy ha elfordultál Tőle, s a bűnt szolgáltad, annak mértéke szerint kell ledolgoznod ezt a hátrányt – hogy eltörölhesd, amit elkövettél. Ha éveket pazaroltál a Sátánra, akkor egyszerre kötelelességed bűnbánatot tartani és jót cselekedni; de még akkor is rettegés nélkül imádkozhatsz, mert Őt óhajtva – mint említettem – azért is imádkozol, hogy készen találjon téged.

4. Összegezve hát, aki azt kérdezi, hogyan is számhatnánk rá magunkat arra, hogy az Úristen színe elé álljunk, attól válasz helyett azt kérdezem: honnan vesszük a bátorságot, hogy nap mint nap elé álljunk? Mert mi egyéb ez, mint a Vele való találkozás? Gondold csak meg, mit értesz imádság alatt, és rá fogsz jönni, hogy mikor az Ő országának eljöveteleért imádkozol, akkor – azt megelőlegezve – beteljesítéd, amitől félsz. Imádság közben Hozzá

közelítesz. Most vizsgálj meg magad, hogy közelében mi mindent érzel. Alighanem a következőket: jómagam nem vagyok más, mint bűnös, tisztátalan ajkú és kérges szívű. Színe elé járulni nem vagyok méltó. Könyörületességének egy morzsáját sem érdemlem. Mégis – bár jól tudom, hogy Ő a legszentebb – megközelítem, kiteszem magam tiszta, átható tekintetének, mely átlát rajtam, a bennem lévő gonoszság minden moccanását és csíráját észreveszi. Miért teszem hát ezt? Először is azért, mert ugyan kihez mennék? Mi más tehetnék? Ki lenne az a világ, aki segíthetne rajtam? Ki lenne az, aki törődik velem, aki megszán, vagy jó szívvel gondol rám, ha nem Ő? Tudom, hogy figyelmét romlottságom nem kerülheti el, de azt is tudom, hogy végtelenül irgalmas, és üdvösségemet annyira őszintén óhajtja, hogy meghalt értem.

Ezért, bár nagy szorultságban vagyok, inkább kerüljek az Ő kezére, mint bárki emberfia karmaiba. Igaz, hogy találhatnék olyan tökéletlen, vagy bűnös teremtményeket, akik rám jobban hasonlítanak; lehet, hogy olyanokhoz kellene folyamodnom, akiknek szava Istennél nagy, és könyörögöm, hogy szóljanak az érdekemben – de nem. Valahogy nem érhetem be ennyivel. Nem. Bármennyire is rettenetes, inkább egyedül Istenhez folyamodom. Valami belső készítés súgja, hogy keljek fel, és menjek az Atyához. Mondjam ki az Ő szeretett Fiának a nevét, s miután megneveztem, feltétel nélkül bízom Rá magam, mondván: „Uram, ha számon tartod a bűnöket, kicsoda maradhat meg? De Te könyörületes vagy.” Efféle érzésekkel valljuk meg bűneinket, s esedezünk nap mint nap Isten irgalmáért és kegyelméért. Jegyezzük meg, hogy ugyanezzel az érülettel kell készülnünk a Vele való találkozásra, mikor majd szemmel láthatóan eljön. Hiszen még evilág fiai is képesek méltósággal fogadni egy bírósági ítéletet és elszenvadni az erőszakos halált. Nem azt mondom, hogy az ő büszkeségből vagy önteltségből fakadó nyugalmodat kell önmagunkra erőltetni, hanem hogy megjelenvén az Atya színe előtt, legyen bennünk valami olyan nyugalom és méltóság, ami hozzánk mint halhatatlanságra születettekhez illik. Ha megrögzötten kizárólag evilágnak éltünk, akkor egészen természetes menekülnünk Az elől, akit átszegeztünk. Akkor nyugodtan mondhatjuk a hegyeknek, hogy szakadjanak ránk, és a halmoknak, hogy takarjanak be minket. Ám ha tökéletlenül is, de alapvetően az Ő félelmében éltünk, ha bízunk abban, hogy Lelke rajtunk van, akkor nem kell előtte szégyenkeznünk. Akkor majd úgy járulunk színe elé, ahogy most, mikor imádkozni készülünk: teljes alázattal, félelemmel és önátadással, mégis – a Tőle kapott Lélekre hagyatkozva – saját erőnkéből összeszedett, elszánt lélekkel és reménnyel. Annak, aki nem képes imádkozni Krisztus eljöveteleért, következképp egyáltalán nem is kellene imádkoznia.

Eddig arról beszéltem, hogyan járulunk általában imádságunkkal Isten színe elé. Ám, ha ez félelmetes, mennyivel inkább az, mikor szentáldozáshoz járulva közelítünk Hozzá. Hiszen az eredendően az Ő eljövetelenek elővételezése, jelenlétének közvetlen valósága. Sokan érzik ezt azok, akik valami okból sohasem járulnak Elé ebben a legszentebb áldozatban, megfosztván magukat a földi életben elnyerhető legnagyobb áldásokról. Így az ő lelkületük olyan, mintha az eljöveteletől való félelem miatt már nem is mernék várni. Azok viszont, akik gyakori áldozok, jól megértik, hogy lehet félni, és mégis szentáldozáshoz járulni. Hogyne lehetne! S ugyanígy van ez Krisztus leendő eljöveteleivel. Félve és remegve kell imádkoznunk érte. Valamennyien tudjuk, mert még ebben az életben is tapasztalhattuk, hogy a legörvendetesebb időszakok gyakran a legfájdalmasabbak is. Ilyenek bizonyára mindenkivel előfordulnak. Gondoljunk csak arra, hogy mikor elveszítjük barátainkat, azt nemde vegyes érzelmekkel fogadjuk, ám az öröm és a bánat, a diadal és a megaláztatás abban tisztán megkülönböztethető. Sem az öröm a bánatot, sem a bánat az örömet nem változtatja át valami harmadik érzéssé; egymást nem befolyásolják, mindkettő megmarad, és mindkettő megérint minket. Vagy gondoljunk azokra a vegyes érzelmekre, amelyekkel egy fiú nyeri el apja bocsánatát: a vigasztaló gondolatra, hogy többé nincs harag, a tiszteletre, a szeretetre és mindarra a leírhatatlanul gyönyörűséges érzelmekre, amit nem lehet szavakba önteni – és

mégis ott van az önvád keserősége. Ehhez hasonló az a lelkiület is, amellyel az Úr asztalához óhajtunk járulni; ilyen lelkiállapotban kell imádkoznunk az Ő eljöveteleért, és választottai így járulnak majd színe elé, amikor megérkezik.

5. Végezetül, hadd fejtsem ki még világosabban azt, amire utaltam: hogy abban az ünnepélyes órában megkapjuk majd az Ő Lelkének támogatását is ahhoz, hogy Hozzá közeledjünk, az Ővé legyünk, és „lélekben megtapasztaljuk, hogy Isten gyermekei vagyunk.” Isten egészen titokzatos módon háromságos: úgy jön el megítélni a világot, hogy közben a mennyben marad, s miközben megítéli a világot, bennünk is van, támogat is minket, és bennünk halad előre, hogy mintegy Önmagával találkozzon. A Fiúisten kívül van, de a Szentlélek Isten belül – és amikor a Fiú kérdez, a Lélek válaszol. A Lélek számunkra biztosítja van, és ha engedünk kegyelmi indíttatásának, hogy értelmünket és akaratunkat az égiekre irányítsa, és eggyé váljon velünk, akkor Ő bizonyosan bennünk marad, és reményt ad nekünk még az utolsó ítéletkor is. Velünk lesz majd, és megerősít minket. Erejének nagyságát ugyan melyik emberi elme mérhetné fel? Ezzel a természetfölötti erővel megáldva válhatunk képessé arra, hogy tekintetünket Bíránkra emeljük, amikor ránk néz, és visszanézhetünk rá, jóllehet mélységes áhítattal, ám mégis rezzenéstelen arccal, mintha ártatlanságunk tudatában lennénk.

Egyszer mindnyájunk számára eljön az az óra. Bárcsak a Legszentebb, amikor eljön, minél előbb pártfogásába venne, és ne emésztene el! Bárcsak az ítélet lángja – akár a három ifjút a tüzes kemencében – megkímélne!

5. beszéd: Lelki béke

Bevezető

A négy adventi beszéd után ez az ötödik már karácsonyi prédikáció: 1839. december 22-én írta. Már első beszédében említette, hogy az Úr félelmetes eljövetele az igazi öröm, békesség és nyugalom forrása, s ezt most bővebben kifejti.

Mielőtt négy pontban kifejténé a keresztény élet paradoxonát – hogyan kelthet Krisztus eljövetele a lélekben félelmet és ugyanakkor nyugalmat, békességet – Szent Pál apostol példáját állítja elé, aki kijelenti, hogy a keresztény lélek békessége minden értelmet meghalad, ugyanakkor ő maga állandó harcban, lázas tevékenységben, ellentmondások tüzeiben él. „Kizárólag isteni beavatkozás, kizárólag természetfeletti hatalom képes az emberi elmét ennyire függetleníteni a körülményektől” – állapítja meg Szent Pálról. Newman – nagyszerű pedagógusként – a nehéz és tisztán gondolati rész, a kifejtés előtt egy bibliai személyt állít a hívek elé, akiben szemlélhetik, megvalósulva láthatják azt, amiről beszél.

Az a természetfeletti hatalom, amely Szent Pálban megvolt – Isten élete – benne van minden hívő keresztényben is, akinek ez a világ átmeneti, és aki Krisztus dicsőséges eljövételét várja. Mivel a keresztény Krisztus eljövételének bizonyosságában él, miért is aggódnék a miatt, ami elmúlik.

Az öröm és az istenfélelem együtt van meg a keresztény lélekben, és egyik a másikat finomítja, mélyíti egészen addig a mélységig, ahol már csend és nyugalom van. Egyébként a keresztényben benne lakik az a „békesség, mely minden értelmet meghalad”.

Ennek a nyugalomnak semmi köze a világi és felhőtlen gondatlansághoz. Ez a békesség megingathatatlan benne, mert a hitből, az alázatosságból és a buzgóságból források.

Newman pontosan a mai keresztényhez szól, aki úgy tudja, hogy eddig soha nem látott mozgalmasságban, zavarodottságban kell élnie egy állandóan változó világban. Mélyre vezet, oda, ahol valóban élünk: az „én”-ünk, személyiségünk mélyére, ahol az isteni természetben részesülve a Krisztus által megígért békesség tengermélye van.

* * *

Örüljete az Úrban mindig!

Újra mondom: Örüljete!”

[Fil 4,4]

Más szentírási helyeken Krisztus eljövételének reménye áhítatot és tiszteletteljes félelmet kelt, virrasztásra és imádságra buzdít. Am a Filippi levélből kiemelt és azt követő versek másféle keresztény magatartásra ösztönöznek, és másféle kötelességünkre figyelmeztetnek. „Az Úr közel van.” És akkor? Akkor örülnünk kell az Úrban, szelídségünkkel kell kitűnnünk, „semiben sem lehetünk aggodalmaskodók”, kéréseinket „minden helyzetben hálaadással végzett imádságban és könyörgésben” kell terjesztenünk Isten elé, hogy az Ő „minden értelmet meghaladó békéje megőrizze szívünket és elménket Krisztus Jézusban”. Ez hát a keresztény lélek távlata, elég pontosan körülírt ahhoz, hogy kifejthessük, és rávilágít arra, hogy Krisztus eljövételének gondolata nemcsak félelmet kelthet, hanem megalapozhat egy nyugodt és derűs kedélyállapotot is.

Nincs annál elképesztőbb dolog, mint hogy egy apostol, egy hús-vér ember, aki láthatatlan hatalmakkal küzd – ez az Isten csodája, ez a Szent Pál, akinek vérmérséklete oly heves, oly szigorú és szenvedélyes volt – épp ez a Szent Pál mondja meg nekünk ilyen

döbbenetesen kifejező módon, hogy milyennek kell lennie egy kereszténynek. Abban nem lenne – és nincs is – semmi csodálatos, hogy manapság az írók a békességről, nyugalomról, józanságról és vidámságról mint keresztényekhez illő erényekről beszélnek. De gondoljuk csak meg, hogy Szent Pál származása szerint zsidó, neveltetése szerint farizeus volt, és oly korban írt, amikor – ha valaha, hát akkor – a keresztények szüntelenül rettentően zaklatott lelkiállapotban lehettek, mikor az üldözések és az üldözésekről szóló hírek mindennaposak voltak, amikor minden forrongott körülöttük, amikor semmi nem volt biztos; nem voltak templomok, ahol vigasztalódhattak volna, nem volt szertartásrend, hogy kijózanítsa őket, nem volt otthonuk, ahol felüdülhetnek, és – ha tekintetbe vesszük, hogy a Szentírás épp úgy tele van emelkedett és nemes, akár romantikusnak is nevezhető elvekkkel és indítékokkal, mint mélységes titkokkal; ha tekintetbe vesszük, hogy az a rettenetes téma, amit az apostol intelmeivel társít, nem más, mint Krisztus eljövetele – nagyon is figyelemre méltó, hogy abban az időben, ama szövetség jegyében és olyan kilátásokkal, a keresztény jellemet úgy ecseteli, mint amely izgalmaktól és erőlködéstől mentes, annyira nyugodt, békés és kiegyensúlyozott, mintha a nagy apostol mindezt valami sivatagi kolostorban, vagy egy vidéki parókián írta volna.

Kizárólag isteni beavatkozás, kizárólag természetfölötti hatalom képes az emberi elmét ennyire függetleníti a körülményektől. Ez az első gondolat, amely felöltlik; a második pedig az, hogy milyen mély és kifinomult az igazi keresztény szellem! Mennyire kifürkészhetetlen, mennyire felmérhetetlen és kimeríthetetlen! Ki hitte volna, hogy a pogányok buzgó apostola ekkora lelki békéről, ekkora kiegyensúlyozottságról tesz bizonyosságot? Tudjuk, hogy Szent Pál bámulatos dolgokat volt képes véghezvinni – tudott tűrni és küzdeni, tudott prédikálni és hitet tenni, tudott bővelkedni és szűkölködni, – de azt hihettük volna, hogy részéről ez már a keresztény lét netovábbja, és nem maradt hely benne azoknak az érzelmeknek, amelyeket a kiragadott szöveg és a soron következő versek neki tulajdonítanak.

És mégis, Szent Pál – aki „többet fáradozott bárkinél” – maga volt az egyszerűség, szelídség, vidámság, hálás és derűs lélek. Ez a kedélyállapot nagyon is jellemző rá, és leveleiben nagyon is ragaszkodik ehhez. Például: „Ne legyetek nagyravágyók, hanem együtt érzők az egyszerű emberekkel. Ne képzeljétek magatokat bölcsnek! ... A jóra törekedjete minden ember előtt! Amennyiben rajtatok áll, lehetőség szerint éljete békében minden emberrel!” Hozzáteszi, hogy az idősek „legyenek józanok, tisztességesek, egészségesek a hitben, szeretetben és a türelemben. Az idős asszonyok hasonlóképpen szent magaviseletűek legyenek, nem rágalmozók, nem a sok bor rabjai, hanem tanítsanak a jóra, oktassák a fiatal asszonyokat arra, hogy férjüket szeressék, gyermekeiket kedveljék. Legyenek ezenkívül megfontoltak, tiszták, háziasak, jóságosak, férjüknek engedelmesek.” És „az ifjak józanok legyenek.” Fontos, hogy ezt a buzdítást is azzal indokolja a szövegrész végén álló versben, hogy „várjuk a boldog reménységet, a nagy Isten és Üdvözítőnk Jézus Krisztus dicsőségének eljövetelét.” Hasonlóképp mondja, hogy Krisztus pásztora álljon helyt „a hiteles tanítás végzésében, hogy az egészséges tanítás alapján képes legyen bátorítani is, azokat pedig, akik ellentmondanak, megcáfolni.” Továbbá „feddhetetlennek kell lennie, nem kevélynek, nem haragosnak, ... inkább jóakarátúnak, józannak, igaznak, szentnek és önmegtartóztatónak” [Róm 12,16-18; Tit 2,2-13; 1,7-8] Mindez egy úgyszólván átlagos jellem ábrázolásának tűnik. Már úgy értem, hogy annyira megfontolt, annyira csendes, annyira igénytelen, annyira szerény. Olyan keveset csillant fel abból, ami feltűnő vagy rendkívüli. Annyira fittyet hány a világnak, annyira nem túlfűtött, annyira céltudatos.

Azt is fontoljuk meg, hogy Izajás próféta az evangéliumi idők különlegességéről a következőket jövendölte: „Az igazság műve béke lesz, az igazság eredménye pedig nyugalom és biztonság örökre. Népem békés otthonban lakik, biztonságos hajlékokban és gondtalan nyugalomban.” [Iz 32,17-18]

Most vizsgáljuk meg alaposabban, hogy mi is ez a lelkiállapot, és mi az alapja. Úgy tűnik, a következő: az Úr közel van, itt nincs nyugalomunk, itt nincs maradandó otthonunk. Azért úgy tégy, mint az az ember, aki mások szálláshelyén tartózkodik, aki nem saját otthonában lakik, akit nem saját javai, bútorai vesznek körül, aki ezért megelégszik bármivel, ami adatik, és nem dúskál a javakban. „Ezt azért mondom nektek, testvéreim, mert az idő rövid.”

Mit számít az, hogy mit eszünk, mit iszunk, hogyan öltözködünk, hol tartózkodunk, mit gondolnak rólunk, mi lesz belőlünk – ha egyszer nem vagyunk otthon? Nap mint nap érezzük, még evilágon is, hogy otthonunktól távol valami nyugtalanság vesz erőt rajtunk. Ez az a fajta érzés, amelyet a Krisztus eljövételébe vetett hit kelt bennünk. Nem érdemes itt letelepednünk, nem is érdemes erre időt pocsékolni, és ilyesmivel foglalkozni. Alighogy berendezkedünk, máris el kell költöznünk.

Miután nyilvánvalóan ez az általános üzenete ennek a szövegrésznek, vizsgáljuk meg tüzetesebben egyes szakaszait.

1. „Ne aggodalmaskodjatok” – mondja, vagy ahogy Szent Péter fogalmaz: „Bízzátok rá minden aggodalmatokat”. Ő maga pedig így szól: „Ne aggódjatok tehát a holnapért; a holnap majd aggódik önmagáért.” [1Pt 5,7; Mt 6,34] Ez éppen az a lelkiállapot, amely egyenesen abból a meggyőződésből következik, hogy „az Úr közel van.” Ki törődne ma bármi veszteséggel vagy nyereséggel, ha tudná, hogy holnap Krisztus eljön? Senki. Nos, hát az igaz keresztény úgy érez, ahogy akkor érezne, ha biztosan tudná, hogy Krisztus már holnap itt lesz.

Mert bizonyosan tudja, hogy Krisztus legalább is halálakor eljön majd hozzá; a hit pedig megelőlegezi halálát, és olyan lesz, mintha az a távoli – ha egyáltalán távoli – nap már régen elmúlt volna. Valamikor Krisztus biztosan el fog jönni, és ha majd eljön, az nem fog számítani, hogy milyen hosszú idő telt el az Ő eljövételéig. Bármilyen hosszú legyen is az az idő, ott véget ér. Az ítélet közeledik, itt lesz előbb vagy utóbb, és a keresztény felismeri, hogy itt lesz, vagyis az időt nem mérícskéli, és az élezzselméletét az nem befolyásolja. Amíg az ember számít arra, hogy szándékait, terveit megvalósíthatja, addig foglalkozik velük, de mikor látja, hogy semmi sem lesz belőlük, akkor lemond róluk, vagy irántuk közömbössé válik.

Így van ez minden rossz előjellel, aggodalommal, gyötrellemmel, bánattal és nehezteléssel is. „Az idő rövid.” Olykor a zaklatott, valami miatt feldúlt lelket joggal próbáljuk megnyugtatni azzal: mit gondolsz erről majd egy esztendő múlva? Könnyen lehet, hogy az, ami most annyira felizgat, akkor egyáltalán nem fog, és amihez most nagy reményeket fűzünk, vagy amitől rettegünk, az olyan lesz majdan számunkra, mintha a világ túlsó felén lenne. Így lesz majd minden emberi reménnyel, félelemmel, örömmel, fájdalommal, féltékenységgel, csalódással, sikerrel, mikor eljön az utolsó nap. Élettelenek lesznek, akár egy csokor hervadt virág, amely gúnyt űz belőlünk. Vagy majd halálos ágyunkon ugyan mit használ nekünk, hogy egykor gazdag, nagy, szerencsés, megbecsült vagy befolyásos emberek voltunk? Akkor már minden csak hiábavalóság. Akkor majd mindenki úgy tekint evilágra, ahogy egy keresztény már most. Aki már most úgy tekint rá, ahogy majd akkor fog: kissé közönyös és szenttelen tekintettel, hogy az élet nehézségei ne viseljék meg túlságosan, ahogy örömei sem túlságosan boldogítják, mert mindaz csupán esetleges.

2. A keresztény másik jellemvonása az, amit mértékletességnek szokás fordítani – „hadd ismerje meg mindenki a ti mértékletességeket” – de benne van a figyelmesség, a tisztesség és a méltányosság fogalma is. Szent Pál szerint a keresztény emberhez hozzátartozik, hogy másokkal őszinte, higgadt és gyengéd. Valójában, mihelyt és amennyire valaki hiszi, hogy Krisztus eljön, akkor és annyira fölismeri, hogy evilágon jövevény csupán, hogy itt csak ideiglenesen bérelt szállást, és nem érdemes fölizgatnia magát emberi dolgok miatt. Szemlélni tudja őket ahelyett, hogy részt venne bennük. Számára semmit sem jelentenek. Így tudja őket elfogulatlanul mérlegelni és megítélni. Ez az a „hozzánk tartozó mértékletesség”.

Akik erősen kötődnek valamihez, azok nem lehetnek elfogulatlan nézők és pártatlan bírók. Ők olyan pártoskodók, akik az emberek egyik csoportját védik, a másikat meg támadják. Előítélettel viseltetnek azokkal szemben, akik különböznek tőlük, vagy akik útjukat keresztezik. Nem tudnak rájuk tekintettel lenni, vagy irántuk megértést tanúsítani. A kereszténynek viszont nincsenek nagy elvárásai és állandó sérelmei. Figyelmesen, tisztességesen és méltányosan jár el mindenkivel szemben, mert semmi nem készíti arra, hogy másképp viselkedjen. Nincs benne erőszak, sem ellenszenv, sem elvakultság, sem részrehajlás. Tudja, hogy Ura és Megváltója mindenképp győzedelmeskedik. Tudja, hogy egy nap majd alászáll a mennyből, bár nem tudhatjuk, mikor. Ismervén a célt, ami felé minden dolog tart, kevésbé foglalkozik az oda vezető úttal. Amikor regényt olvasunk, az elbeszélés mindaddig feszültségben tart, amíg meg nem oldódnak a bonyodalmak. Ám mikor megoldódnak, akkor érdeklődésünk alábbhagy. Ugyanígy van a keresztény emberrel is. Tudja, hogy Krisztus küzdelme az idők végezetéig tart, s hogy Krisztus ügye végül is győzedelmeskedik. Egyháza megmarad, amíg Ő el nem jön. A keresztény ember tudja, hol az igazság, és hol a tévelygés, hol van biztonság, és hol van veszély. Ez a tiszta ismeret teszi képessé arra, hogy tudjon engedményeket tenni, nehézségeket elviselni, a vétessel szemben – erényeit elismerve – méltányosnak lenni, maga részéről pedig megelégedni azzal a több-kevesebb támogatással, amit másoktól kap. Nem fél – mert a félelem, az, ami az embert elvakulttá, zsarnokká és lázadóvá teszi – hanem épp az a kiváltsága, hogy – túl minden reményen és félelmen, kétségen és gyanakváson – türelmes, higgadt, józan és elfogulatlan. Olyannyira, hogy jellemét maga ez a tisztesség jelöli meg a világ szemében: ez az, ami „hozzá tartozik.”

3. Öröm és vidámság is jellemzi őt a szöveg buzdító beszéde szerint: „Örüljete az Úrban mindig” – az utolsó ítélet gondolatától táplált rettegés és áhítatos félelem ellenére. A Szentírás ezeknek az éles ellentéteknek a segítségével tárja föl előttünk kiragadott részleteinek valódi jelentését. Ha kizárólag arra intett volna, hogy féljünk, akkor az istenfélelmet összetéveszthettük volna a szolgálai rettegéssel vagy a gyászos kétségbeeséssel, ha viszont csakis arra buzdított volna, hogy örvendezzünk, akkor talán az örömet tévesztettük volna össze az otromba szabadossággal és bizalmaskodással. Arra intetvén azonban, hogy egyaránt féljünk és örvendezzünk, szemmel láthatóan sokat nyerünk, mert sem az örömünk nem lesz tiszteletlen, sem a félelmünk elkeserítő, s bár mindkét érzés megmarad, egyik sem lesz olyan, mint önmagában. Ez az, amit az ilyen ellentétek nyomban hasznunkra fordítanak.

Egyáltalán nem állítom, hogy ez megkönnyíti az egyidejű teljesítését azoknak az önálló kötelességeknek, amelyekre az ellentétek vonatkoznak – az egy további, magasabb rendű feladat – de máris sokat nyerünk azzal, hogy magukat az önálló kötelességeket jobban megismerjük. Itt most az örvendezés kötelességéről beszélek, és bizony mondom, hogy bármennyire is kötelességünk nagy félelemmel és rettegéssel gondolni az Utolsó Ítéletre, ez a szigorú parancs mégsem érvényteleníti az örvendezés parancsát. Azt csak annyiban érinti, hogy magyarázatot követel: mit is értünk örvendezés alatt. A Krisztus eljövételének reményében való örvendezés kötelessége annyira egyértelmű, mintha nem is létezne az az intelem, hogy féljünk tőle. A félelem kötelessége azt célozza, hogy örömünk teljes legyen: mert igazi keresztény öröm csak az, amelyet félelem jár át és serkent, ezáltal józanná és tiszteletteljessé formálva azt.

Hogy örömünk és félelmünk mi módon békíthető ki, azt nem lehet szavakkal elmondani. Kizárólag a tetteken lehet lemérni. Aki igyekszik egyaránt félni és örülni úgy, ahogy azt Krisztus és apostolai meghagyták nekünk, az idővel rá fog jönni, hogyan tegye; de amikor már rájött, akkor sem tudja majd megmagyarázni azt, hogyan férhet meg benne mind a kettő. Következetlennek fog tűnni, amit a vallástalanok örömeire könnyen rá lehet majd fogni, ahogy a Szentírást is következetlennek mondják. Ellentmondás jelévé válik, ahogy az Írás elrendeli. Azoknál, akik a szentség magasabb fokára jutottak, ez többféle formában nyilvánul

meg. A legkülönbözőbb vádakkal illetik őket: kevélységgel és igénytelenséggel, együgyűséggel és ravaszsággal, túl aggályos és túl hanyag lelkiismerettel, közösségellenes magatartással és világiassággal, egyszer azzal, hogy a Szentírást túlságosan is szó szerint veszik, máskor meg azzal, hogy megtoldják és átértékelik. A vallástalan vagy kevésbé vallásos emberek nem érthetik meg, és előszeretettel bírálják azokat, akik látszólagos következetlenségükkel épp a Szentírás tanítását követik.

Ám térjünk vissza az öröm és a félelem kérdéséhez. Ellene vethetjük, hogy legalábbis azok, akik bűnt követnek el, vagy akik korábban már súlyosan vétkeztek, nem kerülhetnek olyan jó, derűs lelkiállapotba, amelyet Szent Pál hirdet. Elfogadom. De hát Szent Pál nem éppen arra int, hogy *ne* vétkezzünk? Mikor a szomorúságtól és a levertségtől óv, akkor jószerevével mindattól óv, ami az embert szomorúvá és levertté teszi, vagyis különösen a bűn elkövetésétől, ami az öröm legfőbb ellensége. Nem arról van szó, hogy a bűnbánat rossz, ha már egyszer vétkeztünk, hanem *a vétek* rossz, ami bánatot okoz. Aki vétkezett, az a lehető legjobban teszi, ha bűnbánatot tart. Bánkódnia kell, és amíg bánkódik, addig kétségtelenül *nem* a kifogástalan keresztény állapotban van, hiszen azt éppen a bűnével játszotta el. De még ekkor sem összeegyeztethetetlen a bánat az örvendezéssel. Mert kevés olyan ember van, aki igazán mélységesen bánkódik; ám idővel a bánat eléri a tudatáig, és amikor már tudja, hogy igazán bánkódik, akkor azt is tudja, hogy Isten megkönyörül rajta. Ez pedig elég okot ad az örvendezésre, jóllehet megmarad a félelem is. Szent Péter így tudott Jézushoz fordulni: „Uram, Te mindent tudsz. Azt is tudod, hogy szeretlek téged.” Mi persze nem tudunk Hozzá ennyire közvetlenül folyamodni – de félénken azért megszólíthatjuk, alázatosan bízva abban, hogy bármikor is elkövetett bűneink, bármilyen mértékű is pillanatnyi önmegtagadásunk, mégis szívből óhajtunk és igyekszünk lemondani erről a világról, követni Krisztust; és amennyire komoly ez az elhatározás, annyira járja át szívünket az öröm is, jóllehet közben félünk.

4. Ismétlem, hogy a békesség is hozzá tartozik ehhez a lelkiülethez. „Isten békéje” – mondja az apostol – „amely minden értelmet meghalad, őrizze meg szíveteket és elméteket Jézus Krisztus által.” Sok minden van az Evangéliumban, ami riaszt, sok minden, ami felkavar, sok minden, ami megindít bennünket, de mindezeknek célja és eredménye *békesség*. „Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség.” Kérdezhetnénk, vajon a háborúság, a tanácstalanság és bizonytalanság nem osztályrész-e a keresztény embernek itt a földön? Vajon nem maga Szent Pál mondja, hogy „minden Egyház gondja” vagy aggodalma az övé, és vajon a galatáknak és a korintusiaknak írt leveleiben nem adja-e tanújelét annak és nem vallja-e be őszintén, hogy mennyi szorongatásban van része? „Kívül harcok, belül félelem.” (2Kor 7,5) Elismerem, időnként tényleg feldúlt lelkiállapotról ad jelentést, de gondoljuk csak meg: ki nem látott még víztükrön fodrozódó hullámokat? Gondolod, hogy a felszín alatt ugyanúgy háborog a mély? Csöppet sem. Láthattál vagy elképzelhettél már félelmetes tengeri viharokat, rémisztő és kétségbeejtő helyzeteket, amelyek tútesznek a nyája miatt aggódó apostol könnyein és sóhaján, de mégis: a tengerfenék, a szárazföldet körülvevő, hatalmas víztömeg épp oly nyugodt és csendes a viharban, akár szélcsendben. Így van ez a szentek lelkében is. Azt a békesség kimeríthetetlen bőségű forrása táplálja, s – még ha vizét váratlan események látszólag fel is kavargatják – a mélyén béke honol. Még az angyalok is örülnek a megtérő bűnösöknek, ezért feltételezhetjük, hogy szomorkodhatnak is a megátalkodott bűnösök miatt – mégsem mernénk azt állítani, hogy nincs bennük tökéletes béke. Maga a Mindenható Isten is kegyeskedett tudomásunkra hozni, hogy olykor bánkódik, haragszik és örül – pedig Ő, nemde változatlan. Hasonlóképp – hogy az emberi dolgokat isteniekhez mérjük – Szent Pálban, aki lélekben Istenre hagyatkozott, minden bizonnal tökéletes békesség honolt, jóllehet életének viharai őt is felkavarhatták.

Tehát, mint mondtam, a keresztény lélek mélyén csendes békesség honol, ami a világ elől rejtve marad; ami olyan, akár egy eldugott, árnyas, nehezen megközelíthető helyen lévő

forrás. Többnyire egyedül van, és egyedülléte az igazi állapota. Amikor magára maradva, Istennel van, az az ő igazi élete. El tudja viselni önmagát, sőt örömet talál önmagában, mert Isten benne lévő kegyelme és az örök Vigasztaló jelenléte az, aminek örül. Elviseli, sőt mindig kellemesnek találja az egyedüllétet – „soha nincs kevésbé egyedül, mint mikor egyedül van”. Éjszaka nyugodtan hajthatja álmra a fejét. Isten szemével lát, és szíve csordultig van, ezért nem akar semmit, hiszen „el van telve, és bővelkedik”. Isten a mindene, és semmit sem nélkülöz abból, amit Isten adhat neki. Csak hálából, szentségből és mennyei javakból van többre szüksége, az a gondolat pedig, hogy többet kaphat, számára nem gond, hanem öröm. Békéjét nem zavarja az, hogy tudja: közelebb is kerülhet Istenhez. Ilyen a keresztény békéje, mikor egyetlen dolgot őriz szívében, és a keresztet tartva szem előtt, fölemeli és átadja magát annak, akinél az éjszaka is oly világos, mint a nappal. Szent Pál azt mondja, hogy „Isten békéje megőrzi szívünket és lelkünket.” „Megőrizni” annyit jelent, mint „védeni”, „helyőrséggel ellátni” szívünket, hogy az távol tartsa az ellenséget. „Szívünk és lelkünk” nem az, amit a világ lát belőlünk. Sok durva dolgot lehet mondani egy keresztényről, és lehet vele packázni, de van valami titkos tartósító szere vagy vonzereje, ami megóvjja ettől.

Mindez csak néhány gondolat annak a lelki alkatával kapcsolatban, aki azt követi, Aki „szűztől született”, és Aki meghagyta nekünk, hogy „mint a most született kisdetek, hamisítatlan, szellemi tej után vágyakozzunk, hogy általa növekedjünk az üdvösségre”. A keresztény vidám, gondtalan, kedves, szelíd, udvarias, nyílt, igénytelen, nem felfuvalkodott, nincs benne semmi mesterkéeltség, törtetés, egyénieskedés, mert se nem bízik ebben a világban, se nem fél tőle. Komoly, józan, tapintatos, higgadt, mértékletes, jámbor. Olyannyira nincs semmi szokatlan vagy feltűnő a viselkedésében, hogy első látásra közönséges embernek néznénk. Vannak, akik azt gondolják, hogy a vallás elragadtatásból vagy előre gyártott szónoklatokból áll – ő nem tartozik ezek közé. Ugyanakkor azonban, be kell ismernünk, hogy van egy olyan banális lelkiállapot is, amely nyugodtnak, összeszedettnek és nyíltnek látszik, ám roppant távol áll a keresztény lelkelettől. Manapság különösen könnyű jóindulatúnak, elfogulatlanak és szenvtelennek lenni. Ez a higgadság semmibe sem kerül annak, aki érzéketlen, sem a vidámság annak, aki nem ismeri a félelmet, sem a nagyvonalúság és a liberalizmus annak, aki nem a sajátjából ad, sem a jóindulat és a figyelmesség annak, akinek nincsenek elvei és véleménye. Manapság az emberek nem azért visszafogottak és tárgyilagosak, mert az Úr közel van, hanem azért, mert nem veszik tudomásul, hogy eljön. A békesség kegyelem, de nem magában, csak a hit, buzgalom, alázat és igyekezet tövére oltva.

Adja Isten, hogy az esztendő múlásával kegyelemről kegyelemre, lépésről-lépésre haladhassunk, és egyre magasabbra törve se feledkezzünk meg arról, ami alattunk van, s ne hágjunk magasabbra anélkül, hogy az alacsonyabbat már elértük volna. Az első kegyelem a hit, az utolsó a szeretet. Először jön a buzgóság, aztán a szeretet; először az alázat, aztán a békesség, először az igyekezet, aztán a megnyugvás. Bárcsak megtanulnánk megérlelni minden kegyelmet önmagunkban: félve és remegve, virrasztva és bánkódva, örömmel és hálással, a jövő miatt nem aggodalmaskodva – mert Krisztus eljön, bizonyosan eljön.

6. beszéd: A megtapasztalt irgalom emléke

Bevezető

Ebben a beszédben, amelyet Newman 1838. szeptember 22-én mondott el, vagy írt meg, van egy megjegyzés, amely a Karácsony utáni második vasárnapra utal. Amikor az Egyház Isten Fia megtestesülését mint Isten felfoghatatlanul nagy adományát ünnepli, egyben hálás szívvvel gondol arra az adományra is, amely a megtestesülésből ered, hogy a keresztségben mi valóban Isten gyermekei lettünk az isteni természetből való részesedés által. Erről szól Karácsony napja harmadik miséjének áldozás utáni imádsága: „Engedd, kérünk, mindenható Isten, hogy miként a világnak ma született Megváltója a mi Istenben való újjászületésünk szerzője, hasonlóképpen ugyanő legyen halhatatlanságunk osztogatója.”

Newman nem mulasztja el, hogy rábizott híveiben felkeltse a hálás lelkületet a karácsonyi szent időben. Egyébként minden szent idő, melyen Isten műveit, adományait ünnepeljük, egyben a hálaadás ideje is. Éppen ebben a beszédben idézi Newman Szent Páltól advent harmadik vasárnapjának introitusát és Szentleckéjét: „Örüljete az Úrban mindig, újra mondom, örüljete... mindenben terjesszetek kéréseiteket az Isten elé imádságban és könyörgésben HÁLAADÁSSAL” [Fil 4,4-6].

Newman, amikor önmagában és híveiben sürgeti az erkölcsi átalakulást, amikor erények megszerzésére buzdít – mint most a háládatos lelkületre, – sohasem moralizál, és sohasem elvont elméletet hirdet, hanem szinte Isten tetteire az ember részéről adott válaszként mutatja be azt az erényt, amelyről szól, és élő, eleven, Bibliából vett példákkal lelkesíti hallgatóit.

A hálás lelkület három nagy példáját állítja elé: Jákobot, Dávidot és Szent Pált. A három közül azonban Jákobot állítja elé mint a hálás lelkület modelljét. Miután megállapítja, hogy ha Isten az embernek ad valami ajándékot, akkor abban valami teljeset ad, nem részlegeset, bemutatja Ábrahámot mint a hit, Jákobot mint a hálás lelkület példaképét. Mindegyik a maga adományában teljeset kapott, mert Ábrahám is hálás volt, és Jákob is hitt, de míg Ábrahám megrendítő módon a jövő felé fordulva, Isten ígéreteiben minden reménytelen helyzetben hitt, addig Jákob, aki hitt ugyan (bár bizonyosságot kért Istentől), mégis inkább a múlt felé fordult, és állandó hálaadásban élt.

Remek elemzéssel sodorja bele hallgatóit és minket, olvasóit Jákob hálás lelkületének múltba örvénylő mozgásába, hogy egész eddigi életünket úgy tekintsük, mint a Teremtő, Megváltó, Megszentelő Isten adományainak áradatát, hogy hálásak legyünk.

* * *

*„Méltatlan vagyok mindarra az irgalomra és hűségre,
amelyet szolgálóddal műveltél!”*

[Ter 32,10]

A megtapasztalt irgalomért hálás szív, ami ezek mögött a szavak mögött dobog, olyan kegyelmi adomány, amelyre az Evangélium különösen felhívja figyelmünket. Jákobnak, aki e szavakat kimondta, még fogalma sem volt a szeretetnek azokról a nagyszerű és csodálatos megnyilvánulásairól, amelyekkel Isten az emberiséget az óta elhalmozta. De ha nem is mérhette fel Isten szándékainak mélységeit, pontosan tudta, hogy semmi jót nem érdemel, és azt is tudta, hogy a Mindenható Isten nagy irgalmat és hűséget „művelt vele”: irgalmat, ami jótéteményekben nyilvánult meg, holott ő rosszat érdemelt volna, és hűséget, ami megtartott ígéreteken vált valóra.

Az ilyen hálás szív, bizony mondom, kifejezetten keresztény kegyelmi adomány, és az Újszövetség azt feltételezi. Például arra buzdít, hogy legyünk hálásak, és lakjon bennünk „Krisztus igéje gazdagon”. Minden bölcsességgel tanítsuk és intsük egymást, hálaadással szívünkben énekeljünk Istennek „zsolnárokat, szent dalokat és énekeket”. Máshol azt olvassuk, hogy „magatok közt zsolnárokat, himnuszokat és szent énekeket zengjétek, énekeljétek és zengedeztetek szívetekben az Úrnak! Adjatok hálát mindenkor mindenért a mi Urunk Jézus Krisztus nevében az Istennek és Atyának”. Majd ismét: „Ne legyetek semmiben sem aggodalmaskodók, hanem minden helyzetben hálaadással végzett imádsággal és könyörgéssel terjesszétek kéréseiteket Isten elé”. S megint: „Mindenért adjatok hálát, mert ezt várja Isten mindnyájatoktól Krisztus Jézusban”. [Kol 3,15-16; Ef 5,19-20; Fil 4,6; 1Tessz 5,18]

Az apostol, aki mindezt írja, maga is a hálás szív jellegzetes példáját adta: „Örüljétek az Úrban mindig! Újra mondom, örüljétek! ...Nem az ínség mondatja ezt velem, hiszen megtanultam, hogy beérjem azzal, amim van... Megvan mindenem, és bővelkedem; el vagyok látva.” Majd: „Hálát adok annak, aki erőt adott nekem, Krisztus Jézusnak, a mi Urunknak, hogy megbízhatónak ítélte, és erre a szolgálatra rendelt engem, aki azelőtt káromló, üldöző és gyalázkodó voltam. De irgalmat találtam, mert hitelenségemben tudatlanul cselekedtem. Sőt, valósággal elárasztott a mi Urunk kegyelme, a Krisztus Jézusban való hittel és szeretettel együtt.” [Fil 4,4.11.18; 1Tim 1,12-14] Ó, nagyszerű apostol! Hogy is lehetne másként, ha tekintetbe vesszük, hogy mi volt, és mi lett, átfordulva ellenségből barátta, vak farizeusból ihletett prédikátorra. És van még egy szent, aki – Jákob pátriárka mellett – osztozik ebben a különleges kegyelemben, akit hozzájuk hasonlóan megismerte az élet viszontagságait, de megvolt benne a szív forró szeretete és gyöngédsége, amellyel visszatekintett a múltra: nevezetesen „Dávid, Izáj fia... aki ígéretet kapott Jákob Istenének fölkenetjéről, Izrael jeles zsolnárosa.” [2Sám 23,1]

A Zsolnárok könyve tele van Dávid hálás szívének példáival, melyeket nem kell idéznem, hiszen azokat valamennyien jól ismerjük. Csupán arra a hálaadásra utalok, amikor drága ajándékokat készített a templom építéséhez – ahogy a Krónikák első könyvének végén olvashatjuk – amikor annyira örvendezett, mert ő és népe fogadalmi ajándékaikat teljes szívvel ajánlották fel az Úrnak, és hálát adhatott Istennek magáért a háládatosságért. „Dávid király is örvendezett nagy örömmel. Majd áldotta az Urat az egész sokaság előtt, és mondta: Áldott légy Uram, Atyánknak, Izraelnek Istene mindörökkön örökké. Tiéd Uram a fenség, a hatalom, a dicsőség és a győzelem; tiéd a dicséret, mert minden, ami az égben s a földön van, a tiéd; tiéd Uram a királyság, és te vagy valamennyi fejedelem felett. Tiéd a gazdagság, tiéd a dicsőség, te uralkodsz mindenben, a te kezében van az erő s a hatalom, a te kezében van a nagyság s az uralkodás mindenben. Ezért most hálát adunk neked, Istenünk, és dicsérjük hatalmas nevedet. De ki vagyok én s ki az én népem, hogy neked ajánlhatnánk mindezeket? Tiéd minden, és mi csak azt adtuk neked, amit a te kezedből kaptunk.” [1Krón 29,9-14]

Ilyen volt Dávid hálás szíve: visszatekintett a múltra, ámuldozva és örvendezve azon, ahogy Mindenható Pártfogója vezette őt, és mindazon, amire képessé tette; kegyelméért és igaz voltáért dicsőítette és magasztalta Őt. Így Jákob, Dávid és Szent Pál személyében a Szentírás a háládatosság három nagy példáját állítja elénk. Őket Isten különös kegyelme tette olyan szentekké, akiknek lételeme volt alázattal és hódolattal elmélkedni annak ellentétén, amik – más és más módon – egykor voltak, és amivé lettek. Egy földönfutóból váratlanul lett pátriárka, egy pásztorból király, egy üldözöből pedig apostol. Mindegyikük Isten kifürkészhetetlen akaratából lett kiválasztott, hogy végrehajtsa egy nagy feladatot, s miközben mindent megtettek, hogy végrehajtsák, szüntelenül dicsérték Istent azért, hogy őket eszközeivé tette. Az elsőről írva van: „Jákobot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem.” A másodikról: „Ám József sátrát elvetette, Efraim törzsét nem választotta ki, hanem kiválasztotta Júda törzsét, Sion hegyét, amelyben kedvét lelta... Kiválasztotta szolgáját,

Dávidot, elhozta őt a juhnyájaktól.” Szent Pál pedig azt mondja önmagáról: „Mindnyájuk után pedig mint idétlennek megjelent nekem is.” [Róm 9,13; Zsolt 78,67-71; 1Kor 15,8]

Ezek a gondolatok önmaguktól adódnak ebben az időszakban, amikor annak ünneplésével vagyunk elfoglalva, hogy Isten kegyelme saját gyermekeivé tett bennünket Egyszülött Fiának megtestesülése által, ami valamennyi adománya közül a legnagyobb és a legcsodálatosabb. Jákob pátriárkának pedig kitüntető figyelmet szentel a mai (Karácsony után a második vasárnapi) első olvasmány, amely Izajás prófétától való, s amelyben a Jákobhoz címzett szavak az Egyháznak szólnak és nyújtanak vigasztalást. A hálás szívnek ebben az időszakában és egy új esztendő kezdetén vessünk hát egy pillantást ennek az ősatyának a jellemére, mert – bár a kegyelem prófétái Dávid és Izajás, annak különleges hírnöke és fő mintaképe pedig Szent Pál – ha az Isten irgalmának emlékét őrző, hálás szív igazi mintapéldányát óhajtjuk látni, akkor szerintem nyugodtan Jákobhoz fordulhatunk.

Jákob megkülönböztetett kegyelmi adománya tehát – szerintem így nevezhetjük – az isteni gondviselésre való, szeretetteljes emlékezés volt, meg egy mindazért túlaradóan hálás szív. Nem mintha más adományokkal nem rendelkezett volna, de ez látszik az őt megkülönböztető kegyelemnek. Persze, a maga mértéke szerint minden jó ember minden kegyelmi adománnyal rendelkezik, mert Az, akitől egyáltalában bármelyiket is megkaphatja, nem az egésztől eltekintve ad egyet, hanem a gyökeret adja, és a gyökérről erednek a sarjak. Ám – miután az idő, a körülmények és az adomány felhasználásának módja, valamint saját hajlamaink és jellemünk azok megnyilvánulási formáját nagymértékben befolyásolják – az történik, hogy minden egyes jó embernek megvan a maga megkülönböztető, a többitől független kegyelmi adománya, a saját egyéni színárnyalata, illata és formája, akár egy virágnak. Ahogy tehát számtalan virág van a földön, és mindegyikük virág, mert ebben hasonlóak egymáshoz, és mindegyik ugyanabból a földből származik, ugyanaz a levegő és harmat táplálja, s bár a szépséget egyik sem nélkülözi, némelyik mégis szebb a másiknál, a gyönyörűek közül pedig egyik a színével, másik az illatával tűnik ki, megint mások a formájukkal; aztán az illatosak illata annyira tökéletes, ám ugyanakkor annyira jellegzetes, hogy nem is tudjuk, milyen alapon hasonlítsuk össze őket, vagy hogyan állapítsuk meg, melyikük illatosabb – hát így van ez az Isten titkos kegyelme által elárasztott és táplált lelkekkel is. Jákob ősapja, Ábrahám például a hit mintaképe volt. A Szentírás is ezt hangsúlyozza, és nem kell bizonygatnunk, hogy mennyire az volt. Elég, ha annyit mondunk, hogy Isten szavára elhagyta szülőföldjét, és ugyanannak szavára fogta a kést, hogy leszúrja saját fiát. Ábrahámban, úgy látszik, valami rendkívül nemes szív és nagy lélek lakott. Láthatatlan dolgokat tudott megragadni, és a maga számára jelenvalóvá tenni. Annyira haladéktalanul, annyira eltökélten, annyira derűs szívvel és határozott léptekkel követte Istent a sötétben, mintha fényes nappal lett volna. Van ebben valami rendkívüli, ezért Szent Pál a mi atyánknak nevezi Ábrahámot, a keresztények apjának éppúgy, mint a zsidókénak. Mert mi különösképpen kötelesek vagyunk a hit, és nem a látás alapján tájékozódni, és ugyanolyan boldogok is vagyunk a hitben, és olyannyira megigazultak a hit által, amennyire hívő Ábrahám volt. Mármost (ha meg nem sértem annak emlékét, akit Isten szolgájaként választott, s akit éppen dicsérni szándékozom): azzal a hittel, amelyben Ábrahám kitűnt, Jákob nem kimondottan dicsekedhetett. Nem mintha nem lett volna nagyon is erős hite, hiszen anélkül nem lehetett volna annyira kedves Isten előtt, és az is hitének bizonyítéka, hogy az elsőszülöttségi jogot meg az áldást megvette a földhözragadt Ézsautól, aki azokat semmire vagy nem sokra tartotta, ezért vált meg könnyen az egyiktől, és nem becsülte meg a másikat sem. Jákob hite azonban – bármennyire komoly és erőteljes is volt – nem volt olyan, mint Ábrahámé. Ábrahám saját vonzalmait a földi kötelékektől teljesen megszabadította, és Isten szavára kész volt feláldozni egyetlen fiát. Jákobnak sok fia volt, ám mégsem túlzás azt mondanunk, hogy túlságosan is elkényeztette őket. Még Józsefet is, akit annyira joggal szeretett, de bármennyire is gyönyörű és megható az ő szeretete iránta, nagy az ellentét az ő

„öreg napjainak reménységét” övező érzelmei és Ábrahámnak Izsák iránti érzelmei között, miután az utóbbi nemcsak apja századik esztendejének váratlan ivadéka volt, hanem a régóta ígért, egyetlen fiú, akivel ráadásul az ígéretek is együtt jártak. És még valami. Ábrahám elhagyta szülőföldjét, s ezt tette Jákob is. Csakhogy Ábrahám Isten szavára, Jákob pedig Ézsau fenyegetése miatti kényszerűségből. Ábrahám kezdettől fogva tudta, hogy Isten az ő osztályrésze és öröksége, s nagyszerű és nemes lélekkel megszabadult mindentől, amije csak volt, biztosra véve, hogy ezáltal megtalálja azt, ami sokkal értékesebb. Jákob viszont – annak ellenére, hogy valóban hitből élt, mint történetének egy szakasza igazolja – előbb óhajtott látni (ha szabad így mondanunk), mint egészen hinni. Amikor, Ézsau elől menekülve Bételbe jött, Isten megjelent neki álmában, és nem azon nyomban teljesülő ígéretekkel halmozta el, s erre Jákob mit tett? Egyszerűen megköszönte azokat? Azt mondta: „Ha velem lesz az Úr, és megőriz az úton, amelyen járok, ha ad nekem kenyeret, amit megeszem, és ruhát, amit felveszek, s ha szerencsésen visszatérek atyám házába: az Úr lesz az én Istenem.” [Ter 28,20-21] Engedelmességét bizonyos tekintetben feltételekhez kötötte, és szavai – bár azokat nem kell, és nem is szabad úgy értelmeznünk, mintha Istent nem kívánta volna szolgálni addig és akkor is, ha be nem váltotta volna ígérését – kétségtelenül félelmet, aggodalmat tükröznek, bármennyire is óvatosan és visszafogottan, ami nagyon is emberivé (és a szavait olvasók közönséges, emberi tekintete előtt annál hitelesebbé és megnyerőbbé) teszi azokat, mégis olyan szorongásról árulkodnak, amilyen Ábrahámban nem volt. Úgy érezzük, hogy Jákob jobban hasonlít hozzánk, mint Ábrahám.

Mi volt hát akkor Jákob megkülönböztető kegyelmi adománya, ahogyan Ábrahámé a hit? Mint mondtam: úgy vélem, hogy a hálás szív. Úgy látszik, hogy Ábrahám örökösén előre nézett *reménységben* – Jákob pedig hátra tekintett *emlékezetben*: egyikük a jövőben örvendezett, másikuk a múltban, egyikük a jövőbe helyezte ragaszkodását, másikuk a múltba, egyikük az ígéretek felé vette útját, másikuk azok beteljesülésén tűnődött. Nem mintha Ábrahám nem tekintett volna hátra is, Jákob pedig csak halálos ágyán várta volna Istentől a megváltást, de a különbség ez volt közöttük: Ábrahám hős volt, Jákob pedig „egyszerű ember, aki sátrakban lakik”.

Úgy látszik, Jákob szelíd, gyöngéd, szeretetteljes, bátortalan lélek volt: ijedős és lámpalázás, aki annyira szerette Istent, hogy félt elveszíteni, és – talán Szent Tamás apostolhoz hasonlóan – látni és birtokolni akarta azt, amire komolyan és erősen vágyakozott. Szeretete, ha nem hitből lett volna, türelmetlenné vált volna. Vagyis Jákob nem merő kétkedésből vagy a szív keménysége miatt vágyott birtokolni, hanem szerető türelmetlenségből. Az ilyen emberrel óvatosan kell bánni, mert könnyen elcsügged, hamar elhagyja magát, és meghátrál a világ előtt, amelynek érzi durvaságát, amit a bátrabb természetűek nem. A világot sem Ábrahám, sem Jákob nem szerette, de Ábrahám nem érzett félelmet. Jákob érzett, és összerezzen, mint akit megsebeztek. Felidézhetjük megindító panaszát: „Rám szakad az összes baj!”, „Ősz fejemet bánatával juttatnátok az alvilágba.”, és „Megfosztotok engem minden gyermekemtől”. Máshol pedig azt olvassuk: „Bár fiai mind összegyűltek, hogy enyhítsék apjuk bánatát, de nem akart megvigasztalódni.” Más alkalommal: „Apjuk szíve azonban hideg maradt, mert nem hitt nekik.” Majd ismét: „Feléledt a lelke”. [Ter 42,36.38; 43,14; 45,26.27] Láthatjuk, hogy mennyire gyermeki, nyájas és érzékeny lélek volt. Ilyenformán, mint mondtam, boldoggá nem az tette, hogy előre, a remény felé tekintett volna, hanem, hogy hátrafelé, Isten már megtapasztalt irgalmára nézett. Örömet abban lelte, hogy – a jövőt nem fürkészve – szeretettel kövesse, és hálásan felismerje azt, amit kapott.

Például, mielőtt Ézsauval találkozna, azt foglalja imádságba – a kiválasztott szövegrészt is tartalmazó szavakkal –, amit Isten már megtett érte, s a múltban megtapasztalt, isteni gondoskodást a jelen aggodalmai közepette is nagy és alázatos örömmel idézi fel. „Atyámnak, Ábrahámnak Istene” – mondja – „és atyámnak, Izsáknak Istene; Uram, aki azt

mondta nekem: térj vissza földedre, születésed helyére, és jót teszek veled! Méltatlan vagyok mindarra az irgalomra és hűségre, *amelyet szolgálóddal műveltél! Egy szál botommal keltem át a Jordánon, és két táborral jövök vissza most*". S ismét, miután visszatérve saját földjére, teljesíteni készült korábbi ígérését, miszerint Bételt mint Isten házáat megszenteli: „Keljete fel, és menjünk fel Bételbe, hogy ott oltárt építsünk Istennek, *aki meghallgatott engem szorongatásom napján, és kísérem volt utamon!*”. S megint, a fáraónak címezve, és még mindig a múltat idézve: „Vándorlásom ideje százharminc esztendő, kevés és mostoha,” – úgy érti, önmagában, Isten irgalmától eltekintve – „és nem érte el atyáim vándorlásának idejét.” Aztán, végéhez közeledve, azt mondja Józsefnek: „A mindenható Isten *megjelent nekem Lúzbán*”, vagyis Bételben, „amely Kánaán földjén van, és megáldott engem”. Majd még mindig visszatekintve: „Amikor ugyanis visszatértem Paddanból, Ráchel, a te anyád, meghalt az úton, Kánaán földjén. Efratához közeledtem akkor, és eltemettem őt az efratai... út mentén”. Efraim és Manasszé megáldásakor [Ter 48,15] pedig: „Isten, akinek színe előtt atyáink, Ábrahám és Izsák jártak, Isten, *aki pásztorom volt ifjúságomtól kezdve mind a mai napig*, az angyal, aki megszabadított engem minden bajtól, áldja meg ezeket a gyermekeket”. Aztán Egyiptom bőségéből tekint vissza az ígérlet földjére: „Íme, én meghalok, de Isten veletek lesz, és visszavisz titeket atyáitok földjére”. És mikor temetésére vonatkozó utasításokat ad, azt mondja: „Én immár népemhez térek. Temessetek engem atyáimhoz, a Makpéla-barlangba, amely a hettita Efron mezején van”. Az az utasítás, hogy atyáival temessék el, természetes volt, de figyeljük meg, hogyan *tágítja ki* a témát a maga módján: „Ott temették el őt és a feleségét, Sárát. Ott temették el Izsákot is a feleségével, Rebekával együtt, és ott fekszik eltemetve Lea is”. Majd a továbbiakban, amikor arról beszél, hogy Istentől a megváltást várja – ami a remény kifejezése –, úgy fogalmazza meg azt, hogy egyszersmind a múlton mereng. Azt mondja: „*várákozom*” – vagyis egy életen át – „a te szabadításodra várákozom, Uram!” [Ter 32,9-10; 35,3; 47,9; 48,3.7.15.16.21; 49,29-31.18] Ilyen volt Jákob: inkább emlékezetben, semmint reménységben élő, aki mérte az időt és az órát, számolta a napokat, kívülről tudta saját élettörténetét, s a múltja nyitott könyv volt előtte. Mint aki emlékeit adja át leszármazottainak, meghagyta nekik, hogy évente egyszer mindegyik izraelita járuljon Isten elé a föld terményeivel teli kosárral, s idézze emlékezetébe, amit Isten érte és atyjáért, Jákobért tett, kifejezve háláját mindazért. „Kóborló arám volt az én atyám” – kellett mondania, Jákobot értve – „s ő lement Egyiptomba, s ott tartózkodott jövevényként kevesedmagával, s nőtt nagy és erős, temérdek sokaságú nemzetté... (és az Úr) erős kézzel, kinyújtott karral, nagy, félelmetes tettekkel, csodákkal és jelekkel kihozott minket Egyiptomból, s behozott erre a helyre, s nekünk adta ezt a tejjel s mézzel folyó földet. Éppen ezért, íme most bemutatom annak a földnek a terméséből a zsengett, amelyet az Úr nekem adott”. [MTörv 26,5-10]

Bárcsak mi is megőriznénk azt a lelkiületet, amelyre Jákob példát adott, és amit meghagyott leszármazottainak: az isteni gondviselésre való hagyatkozást és a hálát, gondosan emlékezve mindarra, amit Ő értünk tett. Bárcsak mindenre, amink van, mindig úgy tekintenénk, mint Isten ajándékára, amit érdemtelenül kaptunk, és amit napról napra kizárólag az Ő kegyelméből élvezhetünk. Ő adta, Ő el is veheti. Mindent Tőle kaptunk: életet, egészséget, erőt, értelmet, örömet és a lelkiismeret fényét – mindazt, ami jó és szent bennünk csak van: hitünket és megújult akaratomat, szeretetünket Iránta, az önuralmat és a Mennyország reményét. Ő adott nekünk rokonokat, barátokat, nevelést, oktatást, tudást, a Szentírást, az Egyházat. Minden tőle származik. Ő adta, Ő el is veheti. S ha elvonná, akkor Jób példáját követve, bele kellene nyugodnunk, hogy „az Úr adta, s az Úr elvette... legyen áldott az Úr neve” [Jób 1,21]. Ám amíg áldásait osztja, addig Dávidot és Jákobot kell követnünk, állandó imádságban és hálaadásban, Ővéit az Ővéiből, Neki ajánlva fel.

Nem vagyunk önmagunké, ahogy semmi nem a sajátunk, amit birtokolunk. Nem mi alkottuk saját magunkat, nem lehetünk a magunk urai. Isten tulajdona vagyunk a teremtés

által, a megváltás által, az újjászületés által. Háromszoros igényt tart ránk. Hát nem boldogság így látni mindezt? Vajon az boldogítana vagy vigasztalna, ha önmagunkkal rendelkeznenék? Talán így gondolhatják azok, akik fiatalok, és jól megy a soruk. Ők talán el lehetnek ragadtatva attól – ahogy ők elképzelik –, hogy mindenük megvan, hogy senkitől nem függnek, hogy nem kell olyasmivel törődniük, amit nem látnak, és nem hiányzik nekik a folytonos beismerés, a folytonos imádság, a folytonos számadás arról, amit más akaratából tesznek. Ám idővel – mint minden ember – ők is rá fognak jönni, hogy a függetlenség nem emberhez méltó, hogy az egy természetellenes állapot, amelyben létezhetünk egy darabig, de az nem vezet el bennünket biztonsággal a célhoz. Nem. Mi teremtmények vagyunk, és mint ilyeneknek két kötelességünk van: elfogadni, és hálásnak lenni.

Vizsgáljuk hát meg akkor Isten rólunk való gondoskodását közelebbről, mint eddig. Igyekezzünk hívebb képet alkotni arról, hogy mik is vagyunk és hol is vagyunk az Ő Országában. Kíséreljük meg alázattal és tisztelettel követni féltő kezének nyomát azokban az években, amelyeket leéltünk. Emlékezzünk hálásan azokra a kegyelmekre, amelyekkel az idők folyamán bennünket elárasztott, arra a sok bűnre, amelyet nem jegyzett fel, arra a sok veszélyre, amelyet elhárított, a sok imára, melyeket meghallgatott, a sok hibára, melyeket kijavított, a sok figyelmeztetésre, a sok leckére, a sok világosságra, a bőséges vigasztalásra, amit időről időre nekünk adott. Álljunk meg egy-egy alkalomnál, a fájdalom és az örömek idejénél, a megpróbáltatások és a megkönnyebbülések idejénél. Mennyire dédelgetett mint gyermekeit! Hogyan vezetett bennünket abban a veszedelmes korban, mikor saját fejünkkel kezdtünk gondolkodni, és a szívünk kezdett kinyílni a világra. Édes fenyítésével hogyan zabolázta meg szenvedélyeinket, hogyan tartotta kordában várakozásainkat, hogyan enyhítette félelmeinket, oldotta nehézségünket, hogyan édesítette meg elhagyatottságunkat, és erősített meg gyengeségünkben. Hogyan terelt bennünket szelíden a szoros kapu felé. Hogyan édesgetett az Örökkévalóság útjára, annak szigorúsága ellenére, annak magányossága ellenére, annak a csak halovány derengésnek ellenére, amely felé az vezetett. Ő mindig mindenünk volt. Az volt, ami Ábrahám, Izsák és Jákob számára: a mi Istenünk, pajzsunk, és nagy jutalmunk, aki nap mint nap ígér és beteljesít. „Mindeneddig segített nekünk.” „Gondja volt ránk, és megáld majd minket.” Nem hiába alkotott minket; azért hozott el eddig, hogy tovább vigyen, hogy végig vigyen. Sohasem fog cserbenhagyni, vagy lemondani rólunk; úgy hogy bátran mondhatjuk: „Az Úr az én segítségem, nem félek attól, amit a test művelhet velem”. „Minden gondunkat Rá bízhatjuk, aki gondoskodik rólunk”. Mit számít az, hogy jövőendő ösvényünk hogyan fest, ha az úgyis az Ő ösvénye? Mit számít, hogy az merre vezet minket, ha végül is Hozzá vezet? Mit számít, hogy Ő mekkora terhet rak ránk, ha egyszer elviseljük tiszta lelkiismerettel és igaz szívvel, nem sóvárogva evilágból semmire sem úgy, mint Ő utána? Mit számít az, hogy mitől rettegünk, ha egyszer Ő kész megvédeni és megerősíteni? „De te, Izrael” – mondja – „az én szolgám, Jákob, akit kiválasztottalak, barátomnak, Ábrahámnak ivadéka”. „Ne félj, te férgecske, Jákob, te kis bogár, Izrael! Én megsegítelek, mondja az Úr, a te megváltód, Izrael Szentje.” „Így szól az Úr, a te teremtőd, Jákob, és a te formálód, Izrael: Ne félj, mert megváltottalak! Neveden szólítottalak, az enyém vagy. Ha átkelsz a vizeken, én veled vagyok, és ha a folyókon, azok nem borítanak el; ha tűzben jársz, nem égsz meg, és a láng nem perzsel meg téged. Mert én vagyok az Úr, a te Istened, Izrael Szentje, a te szabadítód.” [Iz 41,8.14; 43,1-3]

7. beszéd: Az átistenülés misztériuma

Bevezető

A címben szereplő angol szó – „godliness” – kevésbé tudja kifejezni azt, amiről Newman ebben a karácsonyi beszédben szól, amelyet 1837. március 26-án írt, majd átdolgozott karácsonyi beszéddé.

Newman jól ismerte a görög szentatyákat, akik a megtestesülés célját ebben a megdöbbentő formában fejezték ki: „Isten ember lett, hogy az ember istenné legyen”, tudniillik, hogy átistenüljön, ahogy Szent Péter apostol írja, hogy az isteni természet részesévé legyen [2Pt 1,4].

A nyugati teológia ezt nevezi a „megszentelő kegyelem” elnyerésének Krisztus megtestesülése és kereszthalála érdeméből. Kegyelem annyi, mint Isten ajándéka. Szent maga az Isten. Ha Ő megszentelő kegyelmet ad, akkor átistenítő kegyelmet ad, vagyis részesít a Szentlélekben Fia örök isteni természetében. Ez a keresztény élet alapja. Ez az az élet, amelyről Jézus azt mondja, hogy azért jött, hogy életünk legyen, és pedig bőségben. [ld. Jn 10,10]

Newman a rábizott híveket nem csupán egy kicsit jobb emberekké szerette volna tenni, hanem az éltszentség útjára vezetni, amely nem idegen a kereszténytől, hanem a keresztény egy átistenült lény, a Megtestesült Ige örök istenfiúságából részt kapott ember.

Karácsony mélységes misztériuma abban áll, hogy az Üdvözítő test szerinti születése mintegy magába foglalta a mi Szentlélekben való újjászületésünket. Newman utal is a karácsonyi ünnepi mise áldozás utáni könyörgésére: „Engedd, kérünk, mindenható Isten, hogy miként a világnak ma született Megváltója a mi Istenben való újjászületésünknek szerzője, hasonlóképpen ő legyen halhatatlanságunk osztogatója is.”¹⁶

Így tehát a legszentebb Isteni Ige által alapot és meghívást kaptunk arra, hogy szentté legyünk. Ő, aki a tiszta Szűz méhéből született, felvette emberi természetünket, de bűn nélkül, hogy így közölje velünk azt a szentséget és tisztaságot, amely egyaránt hozzátartozik isteni és emberi természetéhez. Földi életének teljes alázatosságában, önkiüresítésében a szentség példáját adta nekünk. Arra szólít fel bennünket Newman, hogy ebben a karácsonyi időben közeledjünk a Megszentelőhöz, hogy megszentelődjünk.

* * *

„Mert aki megszentel, és akik megszentelődnek, egytől vannak mindnyájan.

Ezért nem szégyelli őket testvéreinek nevezni”

[Zsid 2,11]

Megváltónk testi születése a mi Szentlélekből való újjászületésünket előlegezi meg, és mintegy bevezeti. Ez a mi újjászületésünk előképe, ígérete vagy záloga, és be is teljesíti azt, amit ígér. Ahogy Ő született, úgy születünk meg mi is, és mivel Ő megszületett, megszületünk mi is. Ahogy Ő Isten Fia természeténél fogva, úgy mi is Isten fiai vagyunk kegyelemből, és Ő az, aki azzá tett minket. Erről szól az idézett szöveg: Ő az, „aki megszentel”, és mi vagyunk, „akik megszentelődnek”. Sőt, Ő és mi „egytől vagyunk mindnyájan”. Isten megszenteli az angyalokat, de itt a Teremtő és a teremtmény nem „egytől vannak”. Ám Isten Fia és mi egytől vagyunk. Ő lett „minden teremtmény elsősülöttje”, aki fölvette a mi természetünket, hogy benne és általa megszenteljen minket. Testvérei lettünk

megtetesülésének érdeméből, és – mint a szöveg mondja – „nem szégyell” testvéreinek nevezni minket, sőt, Önmagában megszentelvén a mi természetünket, megosztja azt velünk.

1. Ez a kegyelem csodálatos műve, avagy az istenfélelem misztériuma, melyet mindenkor szem előtt kell tartanunk, de különösen ebben az időszakban, mikor a Legszentebb a mi testünket elfogadta egy „tisztá Szűztől”, a „Szentlélek erejéből, a bűn szeplője nélkül, hogy megtisztítson minket minden bűntől.” Isten az ember számára „megközelíthetetlen világosságban lakik”, Ő maga a „világosság, és nincs benne semmi sötétség”. „Ruházata” – mint a próféta írja – „fehér, akár a hó, és fején a haj, akár a tiszta gyapjú; trónja pedig tüzes láng, és szekerének kereke égő tűz.” És ugyanígy az Isten Fia is – mivel Ő maga a Fiú – világosság. Ő, „az igazi világosság, aki minden embert megvilágosít, a világba jött.” Színeváltozásakor „ragyogott az arca, mint a nap, ruhái pedig fehérek lettek, mint a napsugár”. Továbbá „a ruhái fényesek lettek és ragyogó fehérek, mint a hó”, „fehérek és ragyogóak.” S amikor Szent Jánosnak megjelent, „a feje és a haja fehér volt, mint a fehér gyapjú, és mint a hó, a szeme pedig olyan, mint a tűz lángja. Lába hasonló volt a kemencében izzó sárgarézhez”, és „az arca olyan volt, mint a teljes fényében ragyogó nap.” [1Tim 6,16; 1Jn 1,5; Dán 7,9; Jn 1,9; Mt 17,2; Mk 9,3; Lk 11,29; Jel 1,14-16] Ilyen volt a mi Urunk szentsége, mivel Ő öröktől fogva Isten Fia. Az Atya mindig volt, így a Fiú is mindig: az Atya mindig, és ezért Fiú is mindig, mert az Atya név magában foglalja a Fiút, és nem volt olyan idő, amikor a Mindenható Atya ne lett volna, következésképp az Atyában a Fiú ne lett volna. Ő az, akiről Szent János evangéliumának előszavában így szól: „Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige.” Nem sokkal ez után ugyanez az apostol úgy beszél Róla, mint aki „az Atya jobbán ül”. Ő maga pedig arról a dicsőségről szól, amely „az enyém volt nálad, mielőtt a világ lett.” Szent Pál azt mondja róla, hogy Ő Isten „dicsőségének fénye, és lényegének képmása”, máshol pedig, hogy „Ő a láthatatlan Isten képmása”. Így hát a mi Urunk az, ami senki más nem lehet: Ő az egyszülött Fiú, akinek isteni természete van, és az Atyával egylényegű, amit egyetlen teremtményről sem lehet állítani. Ő egy az Atyával, és természete közölhetetlen titok. Méltóságát Szent Pál azért állítja szembe az angyalokéval – a legmagasabb rendű teremtményekével –, hogy rámutasson a Fiú végtelen kiválóságára.

„Hiszen melyik angyalnak mondta valaha: «Fiam vagy te, a mai napon nemzetelek téged?»”, avagy: „Amikor pedig újra bevezeti elsőszülöttjét a földkerekségre, így szól: «És hódol előtte Isten minden angyala!»” Aztán: „Angyalai közül melyiknek mondta valaha is: «Jobbom felől foglalj helyet, míg lábad zsámolyává teszem ellenségeidet?»” Az angyalokról megmondott, hogy „Íme, szentjei között sincsen változhatatlan, még az egek sem tiszták az ő szemében.” A mi Urunk viszont az Ő „szeretett Fia, akiben kedve telik.” [Jn 1,1; 17,5; Zsid 1,5 és köv.; Kol 1,15; Jób 15,15; Mt 3,17]

Ő az, aki világokat teremtett, Ő az, aki a világ dolgaiba ősidőktől fogva beavatkozott, és – akár törődött vele az ember, akár nem – élő és megtartó Istenként viselkedett. Ám ez a felséges Isten mégis méltóztatott mennyei trónusáról a földre szállni, beleszületni a saját világába, fellépni mint egy új és második értelemben vett Isten Fia, nemcsak a maga örök lényege szerint, hanem teremtett természetben is. Ez az első gondolat, amelyet Krisztus születése ébreszt.

2. Most pedig fontoljuk csak meg: mivel Ő Isten Szent Fia, bár leereszkedett, hogy beleszülessen ebbe a világba, szükségképpen Szenthez méltó módon jött el: másképp, mint a többi ember. Magára véve természetünket – de nem a bűneinket – a mi természetünket valamiképpen a természet fölé emelte. Talán úgy, hogy az ég felhőiből szállt alá? Talán úgy, hogy a föld porából alkotott testet magának? Nem. Úgy, mint minden más ember: „asszonytól született” – ahogy Szent Pál mondja –, hogy ne más természetet, hanem az emberi természetet vegye magára. Kezdetől fogva azt jövendölték, hogy az asszony ivadéka széttiporja majd a kígyó fejét. „Ellenségeskedést vetek” – mondta a Mindenható Isten a kígyónak a bűnbeeséskor – „közéd és az asszony közé, ivadékod és az ő ivadéka közé: Ő

széttiporja fejedet” [Ter 3,15]. E miatt az ígélet miatt – azt mondják – egykor az istenfélő asszonyok reménykedve várták, hogy az valami váratlan fordulattal rajtuk teljesedik be. Mindegyikük azt remélte, hogy ő lesz a megígért Király szülőanyja, s ezért tartották nagy becsben a házasságot, a szüzességet pedig megvetették, mintha csak annak lenne esélye Krisztus anyjává lenni, aki a természet rendje szerint, az emberi nemzedékek sorában várja az áldást. Istenfélő asszonyok voltak, de aligha mérték fel az emberiség tényleges állapotát. Valóban úgy rendeltetett, hogy az Örök Ige asszony közreműködésével jöjjön világra, de nem test szerinti származás módján.

Az emberi nem elbukott, és a bűnbeesés óta „az emberi természet gyarlósága és romlottsága Ádám ivadékának öröksége, ... mert a test a Lélek ellen hadakozik, és ezért minden ember, aki evilágra születik, rászolgál Isten haragjára és kárhoztatására.” És „az apostol vallja, hogy az érzékiség és a bujaság a bűnös természetben gyökerezik.” „Ami a testből született, az test”, „Tisztátalan magból fogantat ki tehet tisztává?” „Lehet-e tiszta az asszony szülőte?” Vagy ahogy szent Dávid kiáltja: „Íme gonoszságban fogantattam, és bűnökben fogant engem az én anyám.” [Jn 3,6; Jób 14,4; 25,4; Zsolt 50,7] Senki sem születik evilágra büntelenül, vagy senki nem képes magát megszabadítani az eredendő bűntől, csak ha újjászületik a Szentlélektől. Hogy tudott volna Isten Fia Megváltóként eljönni, ha a többi emberhez hasonlóan jött volna el? Hogy is vezekelhetett volna bűneinkért az, aki maga is bűnös? Vagy hogyan tisztíthatta volna meg szívünket az, aki maga is tisztátalan? Vagy hogyan emelhetett volna föl minket az, aki maga is szégyenkezik? Bizony, az ilyen hírnök ugyancsak rászorult volna egy megváltóra a saját betegsége miatt, és éppen rá illene a mondás: „Orvos, gyógyítsd magad!” Az emberek közül a papok azok, akiknek „először saját vétkeikért” kell áldozatot bemutatniuk, „azután a nép vétkeiért” [Zsid 7,27]. Az viszont, aki Isten ártatlan Báránnyaként, és teljhatalmú főpapként jött el, nem jöhetett el úgy, ahogy a naiv emberek elképzelték. Új és eleven módon jött el, olyan úton, amelyen csak ő jött, és Ő maga lett az út. Izajás próféta volt az első, aki hírül adta: „Ezért az Úr maga ad majd jelet. Íme a szűz fogan, és fiút szül, s nevét Emmánuelnek fogja hívni.” [Iz 7,14] Következésképp ezt a szakaszt idézve jelenti ki Szent Máté, hogy mindez Szűz Máriában beteljesedett. „Mindez” – mondja – „azért történt, hogy beteljesedjen az, amit a próféta jövendölt.” Aztán később két külön angyal adja hírül – egyik Máriának, másik pedig Józsefnek –, hogy ki az az imádandó Közbenjáró, aki által történik ez a csoda. „József, Dávid fia” – mondja neki az angyal – „ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől van.” És ebből mi következik? Az angyal így folytatja: „Fiút fog szülni, és a Jézus nevet adod neki, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.” Azért Ő „Jézus”, aki „megszabadít a bűntől”, mert „a Szentlélektől fogantatott, és Szűz Máriától született”. Gábrriel angyal korábban így szól Máriához: „Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között.” Azután hozzáteszi, hogy Fiát Jézusnak fogják hívni, hogy „Nagy lesz Ő, a Magasságbeli Fiának fogják hívni; ... és királyságának nem lesz vége.” Azzal fejezi be, hogy: „A Szentlélek száll rád, és a Magasságbeli ereje megárnnyékoz téged; s ezért a Szentet, aki tőled születik, Isten Fiának fogják hívni.” [Mt 1,20-21; Lk 1,28-35] Mária Fia azért „Szent”, azért „Isten Fia”, azért „Jézus” és egy véget nem érő királyság örököse, mert a Szentlélek Isten csodát művelt.

3. Ez az a nagy Titok, amelyet ünneplünk, amelynek irgalom a kezdete, és szentség a vége. Ahogy a zsoltárban olvassuk: „igazság és béke váltott csókot.” Aki maga a tisztaság, eljött a tisztátalan emberi nemhez, hogy beemelje a maga tisztaságába. Aki Isten dicsőségének fénye, olyan testben jött el, amely hozzá hasonlóan tiszta és szent volt: „szeplő, ránc vagy más efféle nélküli, szent és hibátlan”. S ezt értünk tette, „hogy részesüljünk az Ő szentségéből.” Nem volt szüksége emberi természetre, hiszen eredeti, isteni természetében maradéktalanul tökéletes volt, de értünk magára vette azt, ami a miénk. Ő, aki „egy vérből alkotott minden nemzetet,” – olyannyira, hogy egy ember bűne miatt mindenki bűnös lett, és

egy ember halála miatt mindenkinek meg kellett halnia – éppen Ádám természetét vette magára, hogy azt a természetet úgy mutassa meg nekünk, ahogy az Benne, az Ő Személyében van, hogy a „mi bűnös testünket az Ő teste által tisztítsa, és lelkünket az ő drága vérében mossa meg”, hogy bennünket az isteni természet részesévé tegyen, hogy szívünkbe az örök élet magját elvethesse, hogy abból „a romlásból, amely a testi vágy következménye”, minket kiemeljen, s hogy az Ő makulátlan tisztaságával és a benne lakozó kegyelem teljességével ajándékozzon meg. Ő, aki mindenkinek őselve és mintája, eljött, hogy eleje és mintaképe legyen az emberi nemnek, elsősülöttje az egész teremtésnek. Ő, Aki az örök Világosság, az emberek Világossága lett. Ő, Aki öröktől fogva Élet, a bűnében halott emberi nem Élete lett. Ő, Aki Istennek Igéje, eljött, hogy lelki Ige, „szívünkben gazdagon lakozó”, „belénk oltott Ige,” legyen, „Aki képes megmenteni a mi lelkünket”. Ő, Aki egyenrangú az Atyával, eljött, hogy Isten Fiaként a mi testünket fölveve, bennünket a fogadott fiúság rangjára emeljen, és a sok testvér között lehessen első. Ezért van az, hogy a mai könyörgés, miután Urunkról mint testben, szüztől született, egyszülött Fiúról beszél, a mi újjászületésünkkel, fogadott fiúságunkkal és a Szentlélek kegyelméből való megújulásunkkal folytatódik.

4. És amikor a világba jött, életében ugyanúgy a szentség példája lett, mint születésében. Nem keveredett rossz társaságba, és nem szennyezte be magát. A mennyből jött, és rövid ideig munkálkodott igazságban, majd ismét visszatért oda, ahol azelőtt volt. A világba jött, és hamarosan elhagyta a világot, mintha arra akart volna megtanítani bennünket, hogy Neki magának, és nekünk, az Ő követőinek mennyire kevés közünk van ehhez a világhoz. Ő, Isten Örökkévaló, Öröktől fogva Élő Igéje nem ért meg matuzsálemi kort, sőt, még az átlag életkort sem, hanem csak jött és ment – még mielőtt az emberek fölfogták volna, hogy már eljött – akár az égbolton átcikázó villám, akár egy új és láthatatlan teremtés kezdete, s mint akinek a régi Ádámhoz semmi köze. A világban volt, de nem a világból; s miközben itt járt, ugyanakkor Ő, az Emberfia a mennyben is volt. Az Egyszülött Fiú annyira illeszkedett be abba a romlandó rendszerbe, amelybe beköltözni méltóztatott, amennyire a víz táplálja a tüzet, s amennyire a szél járása az embernek engedelmeskedik. Nem tudott itt, a földön megpihenni vagy berendezkedni, csak bevégezte művét. Csak jött, és ment.

S amíg itt volt – miután nem tudott megbékélni a világgal, hogy jól érezze magát benne – nem lelte kedvét e világ hívságos javaiban sem. Amikor lehajolt saját, bűnös teremtményéhez, nem engedte, hogy teremtménye a maga módján szolgáljon neki. Mintha egy bukott világtól ajándékot vagy tiszteletet elfogadni méltóságán alulinak tartotta volna. Mert a Szentet szolgálni csak a helyreállított természet kockáztathatja meg. A sötétség birodalmától Ő sem szállást, sem vendégséget, sem elismerést, sem hízelgést nem fogadhatott el. Nem akarta, hogy királlyá tegyék, nem akarta, hogy jó mesternek szólítsák, és nem volt hová lehajtania fejét. Életét nem emberi sóhajok vagy mosolyok alapozták meg, hanem Abban volt elrejtve, Akitől jött, és Akihez visszatért.

„A Világosság a sötétségben világít, de a sötétség azt nem fogta föl.” A sokaság számára egy volt az emberek közül. Bár a Szentlélektől fogantatott, egy szegény asszony hozta világra, aki szállást sem kapván, kitalálva, jószágok istállójában szülte meg. Ó, csodálatos titok! Mily hamar nyilvánvalóvá lett, hogy már születésével elutasította a világ hódolatát. Egy ács fiaként nőtt föl, különösebb műveltség nélkül, s amikor tanítani kezdett, környezete nem értette: hogyan lehet próféta az, aki még betűvetést sem tanult, csak egyszerű mesterséget. Úgy ismerték, mint egyszerű emberek rokonát és barátját, ezért – amikor felfedte kilétét – azokra mutogattak, mint akik alkalmatlansága élő cáfolata mindannak, amit állít. Annyira jelentéktelen városkában nőtt föl, hogy még a derekabbak is kételkedtek abban, hogy onnan jöhet valami jó. Semmiképpen nem akart kényelmet, segítséget vagy hitelt igényelni ettől a világtól, mert „a világ Általa lett, de a világ nem ismerte fel Őt.” Jótevőként jött, nem mint vendég. Nem azért jött, hogy kérjen, hanem azért, hogy adjon.

Mikor felnőtt, és a mennyek országát kezdte hirdetni, a mi Szentséges Jézusunk akkor sem fogadott el többet a világtól, mint azelőtt. Azokkal a szentekkel vállalt közösséget, akik előtte járva, az Ő útját készítették elő: Ábrahámval, Mózesval, Dáviddal, Illéssel és az előfutárral, Keresztelő Szent Jánossal. Szabadon élt, otthon vagy nyugodt szálláshely kötöttsége nélkül. A pusztában lakott mint zarándok az ígért földjén. Ábrahám sátrában vert tanyát azon a földön, amelyet később utódai élveztek, a Saul által üzött Dávid pedig hét esztendőn át vándorolt ugyanott. Mózes a félelmetes pusztaság foglya volt mindvégig, a Sinai hegytől Kánaán határáig, Illés pedig a Kármeltől vándorolt ismét vissza a Sinai hegyig. A Keresztelő kora ifjúságától fogva, mindvégig a pusztában maradt. Küldetésének idején hasonló volt a mi Urunk életformája is: hol Galileában, hol Júdeában, hol a hegyekben, hol a pusztában bukkant fel, de még az Ő mindenható Atyjának jeruzsálemi templomában sem óhajtott berendezkedni.

Mindez ugyanis meglehetősen független a könyörületnek azoktól a sajátos szempontjaitól, amelyek Őt a földre hozták. Ha valami fölfoghatatlan leereszkedés folytán végül vállalta is a kereszthalált, vajon miért utasította el ezt a világot kezdettől fogva annyira határozottan, akkor is, amikor éppen nem vezekelt annak bűneiért? Legalább azok a felebarátai megörvendeztethették volna, akik hittek benne, boldog és köztiszteletben álló lehetett volna legalább a saját otthonában, lehetett volna becsülete a saját hazájában, és ráért volna a végén vállalni mindazt, amit kezdettől fogva választott, halogathatta volna önként vállalt szenvedéseit addig az óráig, amelyben Atyja és önnön akaratából lett a bűnért való áldozat.

De Ő másképpen cselekedett. És így lett példaképpé számunkra, akik tanítványai vagyunk. Ő, Aki olyannyira szabad volt a világtól, Aki még testi létének idején is annyira együtt volt az Atyával, figyelmeztet bennünket, testvéreit – mivel mi benne vagyunk, Ő pedig az Atyában –, hogy mutassuk meg, valóban olyanok vagyunk, amilyenek teremtett minket: hogy bár a világban vagyunk, lemondunk arról, és úgy élünk, mint Isten jelenlétében.

Fontolják meg ezt azok, akik úgy gondolják, hogy önmaguk megvalósítása – ahogy az a Szentlélek eljövetele előtt volt – nem más, mint különböző, testi és lelki képességeik kibontakoztatása, nem pedig az, hogy ami alantas bennük, azt alá vessék és feláldozzák annak, ami kiválóbb. Krisztus, aki az új teremtés zsengeje és mintája, a testen kívül élt akkor is, amikor testet öltött. Halála kétségtelenül szükséges volt mint engesztelés, de élete miért lett volna olyan sanyarú, ha az efféle önsanyargatás nem szolgálná az ember üdvösségét?

Ebben az időszakban megilletődve és szeretettel kell közelednünk ahhoz, Akiben a teljesség lakozik, és akitől azt magunk is megkaphatjuk. Járuljunk hát a Megszentelő elé, hogy megszentelődjünk. Járuljunk hát elé, hogy megtanuljunk szolgálni, és hogy az ehhez szükséges kegyelmet elnyerhessük. Az egyházi év más alkalmai arra buzdítanak, hogy éberek legyünk, hogy munkálkodjunk, küzdjünk és túrjunk, ám ezúttal arra, hogy Isten nekünk mint bűnösöknek szánt ajándékaival törődjünk: „Nem jócselekedeteink által, hanem az ő kegyelméből üdvözülünk.” Most azt kell megjegyeznünk, hogy semmit sem tehetünk, de Isten megtesz mindent. Ez kiváltképp a kegyelem ideje. Most meglátjuk és tapasztaljuk Isten irgalmát. Úgy járulunk elébe, mint az inaszakadtak, akiket hordágyakon cipeltek hozzá, hogy meggyógyítsa őket. Azért jövünk, hogy egészségessé tegyen minket. Gyermekként közeledünk, hogy tápláljon és tanítson: „mint a most született kisdedek, hamisítatlan szellemi tej után vágyakozva, hogy általa növekedjünk az üdvösségre.” [1Pt 2,2]

Ez az ártatlanság és a tisztaság, a szelídség és a kedvesség, a megelégedés és a békesség ideje. Ez az az időszak, melyben az egész Egyház fehérbe öltözik, keresztelői ruhájába, felöltve azt a ragyogó, tündöklő köntöst, melyet a Szent Hegyen visel. Krisztus máskor véráztatta köntösében jön el, de most teljes méltóságban és békességben keres fel minket, arra kérve, hogy Őbenne örvendezzünk, és hogy szeressük egymást. Ez nem a bánat vagy az aggodalom, nem is a gond vagy a béketűrés, nem is a kicsapongás vagy a féktelenség ideje.

Ne járjunk hát – mint az apostol figyelmeztet – „tobzódásban, részegeskedésben, bujálkodásban, kicsapongásban”, sem „civódásban, sem versengésben” [Róm 13,13], hanem „öltük magunkra az Úr Jézus Krisztust”, aki „bűnt nem ismert, és szájában álnokság nem találtatott.”

Tegyen bennünket minden egyes Karácsony egyre inkább hasonlónak ahhoz, Aki ekkor értünk kisdédé lett; legyünk csak egyre együgyűbbek, alázatosabbak, szentebbek, gyöngédebbek, nyugodtabbak, boldogabbak, és teljünk be egyre inkább Istennel.

8. beszéd: Az ártatlanság állapota

Bevezető

Newman ezen, 1838. február 11-én elmondott beszéde egyik legjelentősebb teológiai alkotása. Nagy jelentőségű számunkra, akik a II. Vatikáni Zsinat után egyes teológusoktól azt hallottuk, hogy az áteredő bünt Szent Ágoston találta ki, következésképpen nem kell azt olyan komolyan venni. Ezzel szemben az igazság az, hogy hitünk középpontját alkotja: legalábbis az embert illetően. Az evangéliumok és Szent Pál írásai nem hagynak kétséget afelől, hogy Jézus Krisztus születése és megváltó kereszthalála, feltámadása és a Lélek kiárasztása nélkül senki emberfia el nem juthatna az Istenhez. Márpedig Isten a maga képére és hasonlatosságára és jónak teremtette az embert. Ebből az következik, hogy a Teremtés könyve 3. fejezetében elénk tárt bukás, összeülek bűne rettenetes és végzetes szakítás volt Istennel, amelynek következményeiben minden ember részesül. Ezt nevezi egy teológiai szakkifejezéssel Szent Ágoston áteredő bűnnek. Ő nem az áteredő bünt találta ki, hanem a helyes szakkifejezést. Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának véres keresztye tárja fel az őszülők és bennük az emberiség bűnének mélységét. Enélkül a keresztyén hit kiüresedik, mélységét veszíti, és semmire sem való többé, mint hogy az emberek eltapodják, mint az ízét vesztett sót. Newman, az újkor egyházatyja megérezte már a 19. században ezt a veszélyt, ezt a mérgezést. Ez a beszéd a II. Vatikáni Zsinat utáni, erejét vesztett keresztyénység méregtelenítése. A mérgezésnek nem a Szent Zsinat volt az oka, hanem az elszabadult ideológusok, akik nem a zsinat betűjére, hanem az ún. szellemére hivatkoztak. Enélkül Krisztus életének misztériumai az eltorzult emberi szeretet ünnepeivé degradálódnak, pedig az ősi karácsonyi ünneplés is Ádám-Éva napja után következik, és még a barokk kor pásztorjátékaiból sem hiányzott annak a rettenetes háttérnek a föltárása, amely az emberiség bukásában, Ádám-Éva bűnében történt.

Rendkívüli jelentőségű ez a beszéd Newman megértéséhez is: megértésének (a Katolikus Egyházba történt jelentkezésének) és tanításának mélységben való megértéséhez. Ez a beszéd és a dogmafejlődésről írt műve rokon: meglátja Newman az üdvösségtörténet (Isten gondviselő működése) és a dogmafejlődés közötti hasonlóságot. Isten egyik műve beleépül a másikba, még ha az ember bűneivel bele is ront. Így a legelső állapot a paradicsomi örök tanulság marad, mert Istennek az örökkévalóságba nyúló ígérete volt.

Remek sorokat találunk a paradicsomi állapot és a gyermek állapotának összehasonlításában. Mindez valóban karácsonyi téma: helyesebben mondva ez a karácsonyi igehirdetés igazi mélysége, nem a mai értelemben vett „szeretet-ünnepe” lapos, horizontális humanizmusban felfogott tárgyalása.

* * *

*„Isten az embert igaznak alkotta, de az beleártotta magát
mindenféle mesterkedésbe.”*

[Préd 7,29]

Az, hogy Isten őszüleinket „igaznak” és „nagyon jónak!” teremtette, rendkívül sokat mond, fölkelti érdeklődésünket és kiváltja vonzalmunkat, bár mi, a leszármazottaik már egészen másféle állapotba jutottunk. Természetünk azóta sok változáson ment át – sok rosszon át javunkra fordult. Az az őseredeti állapot többé nem a sajátunk. Nem a miénk, jóllehet immár nem is vagyunk abból kiűzve. A büntetés fel van függesztve, a lángpallos

többé nem zárja el a Paradicsom kapuját, de nem térhetünk oda vissza. És ez mindennel így van, ami velünk történik: a múlt nemcsak ugyanazzal a tartalommal, de önmagában sem tér vissza soha.

Minden időnek megvannak a maga sajátos jegyei, melyek arra rányomják bélyegüket. Emlékezetünkben ismerjük fel őket. Amikor időről időre életünknek egyik-másik szakasza fölmerül emlékezetünkben, annak megvan a maga sajátos hangulata. Szinte ízéről és szagáról felismerjük, és tudjuk, hogy az a különleges, leírhatatlan emlékkép – legyen az jó vagy rossz – semmi mással nem társítható. És ami igaz a közömbös dolgokra nézve, az igaz a jó és a rossz megítélésének kérdésében, sőt az ember nagy sorskérdéseiben is. Ha bűnt követünk el, és eltékozoljuk azt, amit Isten adott, akkor még az Isten (és mintha ez az Ő akarata lenne), még az Isten a maga végtelen irgalmával sem állítja helyre azt, ami voltunk. Lemoshatja bűneinket, és áldásokkal – a korábbiaknál nagyobbakkal – árasztathat el, de mégsem ugyanazt adja. Mikor az ember kiűzetett a Paradicsomból, akkor egyszer s mindenkorra kiűzetett: sosem tért oda vissza, és soha nem is fog. Újjászületett, ám nem az ártatlanság Paradicsomkertjébe. Megnyugvás lesz az osztályrésze, s egy boldogabb, dicsőségesebb Paradicsom, de mégis más.

S mivel ez így van, úgy tetszhet, hogy Ádám eredeti állapota aligha érdekelhet bennünket. Hiszen, ha egyszer elveszett, akkor csak lelkiismeret-furdalást és gyötrelmet okozhat, ha viszont ismét megtaláltatott, akkor az valami egészen új. És mégis, bár a Mindenható Isten nem hozza vissza a múltat, rendelései olyan egyenletesen és egységesen terjednek, akár a koncentrikus körök: mikor a nagyobb jó létrejön, nem ugyanolyan, mint a múltbeli jó, mégis hasonlít hozzá, akár egy anyag a maga fajtájához. A múltban mintegy kicsinyítve és körvonalalaiban látjuk meg a jövőt. Hiszen hogy is lehetne másként? Látható, hogy a javak pusztán magának az Ajándékozó Istennek árnyképei, és azért hasonlítanak egymásra, mert Őrá hasonlítanak. Ennél fogva az Édenkertet, bármennyire is távoli múltba vész, újra meg újra felidézzük, miközben Isten nem csak azért foglalkozik velünk, hogy a múltból levonjuk a tanulságokat, hanem – hogy úgy mondjam, elkerülhetetlenül – azért is, mert az isteni kegyelem különböző megnyilvánulásai egymásra olyannyira emlékeztetnek: Ádám első állapota a Törvényre, a törvény az Evangéliumra, az Evangélium pedig a halál utáni pihenés állapotára, az viszont a mennyországra. A tejjel, mézzel folyó Kánaán például az elveszett kertnek egyfajta látható visszatérése volt, és valamiképpen visszavonta azt a büntető ítéletet, amelyet Isten ősszüleinkre kiszabott. Krisztus királyságát is csak úgy tudjuk elképzelni, mint olyan közeget, amelyben a vadállatok visszatérnek az ember uralma alá, és ártalmatlanok: ahol a kígyó többé nem mérges, ahol „örvend a puszta és a kiaszott vidék, ujjong a sivatag, és virul, mint a lilium”, „a tövisbozót helyén ciprus nő, és a csalán helyén mirtusz”, „a hegyek és a halmok ujjongásban törnek ki előttetek, és a mező fái mind tapsolnak.” [Iz 35,1; 55,12.13] És ugyanez a helyzet a közbülső állapottal, mert Urunk azt mondja a bűnbánó latornak: „Még ma velem leszel a Paradicsomban.” És végezetül, Isten utolsó, ránk hagyott szavaival is a mennyországot tárja elénk. Kinyilatkoztatását azzal zárja le, amivel megnyitotta: egy boldog kert képének látomásával. „Aztán megmutatta nekem az élet vizének folyóját, amely ragyogó volt, mint a kristály, és Isten és a Bárány trónjából fakadt. Utcája közepén és a folyó mindkét partján az élet fája volt, amely tizenkétszer terem gyümölcsöt, minden egyes hónapban meghozza a maga gyümölcsét; és a fa levelei a nemzetek gyógyulására szolgálnak.” [Jel 22,1-2] Így Isten elveszi a kisebbet, hogy a nagyobbat adja. Nem fordítja vissza a múltat, hanem meggyógyítja, és a magasba emeli. Annak mintáját megőrizve, nem engedi, hogy megfeledkezzünk róla.

Ezért az Édenkertre úgy tekinthetünk, mint saját gyermekkorunkra. Az a gyermekkor a tökéletes, keresztény állapotnak egy változata. Üdvözítőnk tette ilyenné, amikor azt mondta, hogy olyanná kell lennünk, mint a gyermekek, hogy bemehessünk az Ő országába. És mégis, ez olyan valami, ami már a múlté. Nem vagyunk gyermekek, és nem tudunk gyermekké

válni. A felnőtt embernek olyan képességei, szenvedélyei, céljai, elvei, nézetei és kötelességei vannak, amilyenek a kisgyermeknek nincsenek. Ám mindennek ellenére, mégis olyanná kell lennünk, mint a gyermekek, bennük kell meglátnunk a keresztény tökéletességet, és őket szem előtt tartva kell fáradoznunk érte. Valóban, sokkal szorosabb kapcsolat van Ádám paradicsomi állapota és a mi gyermekkorunk között, mint gondolnánk. Így, amikor az Édent szemléljük, akkor valahogyan a saját gyermekkorunkra tekintünk vissza, és amikor arra törekszünk, hogy újra gyermekké váljunk, akkor valójában arra törekszünk, hogy olyanná váljunk, amilyen Ádám megteremtésekor volt. Vonjunk csak párhuzamot e két állapot között, és közben tartsuk szemmel azt a harmadik, mindegyiknél magasabb rendű, vagyis a Krisztusban helyreállított állapotunkat, amelynek egy-egy válfaja az a kettő.

Tudjuk, hogy van valami nagyon titokzatos, valóságos kapcsolat a Paradicsomkert és a gyermekkorunk között, amit azonban nem kívánok eltúlozni. Arra gondolok, hogy az eredendő bűn tana valami ismeretlen és félelmetes módon kapcsolja össze Ádámot mindegyikünkkel. Ha – mint hisszük – Ádám bűne mindegyikünkre áthárul, ha ezzel és minden következményével lépünk a világba, mintha az a mi bűnünk lenne, akkor semmiképp nem lehetünk olyan állapotban, amilyenben Ádám a Paradicsomban volt (inkább amilyenbe akkor került, amikor elhagyta azt), ám annyit mégis mondhatunk, hogy gyermekkorunk nem kezdet, hanem valamilyen értelemben Ádám paradicsomi állapotának a folytatása, továbbélése a bűnbeesés során és azután. Jóllehet, mikor erről beszélünk, olyan szavakat használunk, amelyek saját értelmünket is meghaladják.

Ám lezárva ezt a témát, észre kellene vennünk, hogy Ádám paradicsomi állapota – már amennyit egyáltalán tudhatunk erről – annyiban lehetett a gyermekekéhez hasonló, amennyiben az egyszerű, természetes, járatlan a gonoszságban, nem okoskodó, nem számító, a jövőt nem fürkészi, vagy (ahogy manapság mondják) nem „intellektuális”. A jó és a rossz tudásának fája Ádámtól távol volt tartva. Megjegyzem, hogy miközben nagyon is ismerjük a jót és a rosszat, mégis olyanokká kell lennünk, mint az egyszerű gyermek, és ebben benne van egy olyan Paradicsomkert ígérete, amelyben nem lesz tudás fája. Szent János leírja nekünk a jövőendő Paradicsomkertet, és beszél az élet fájáról, de nincs benne tudás fája. Helyette „Isten dicsősége világítja meg azt, és lámpása a Bárány.” Úgy látszik hát, hogy ha az emberi természetet teremtésekor, gyermekkorban (vagyis tökéletességének egyik formájában) és eljövendő állapotában nézzük, akkor abban a „jó és rossz tudását” – bármi legyen is annak az értelme – nem találjuk, és helyette az „Úr a mi lámpásunk”, és „az ő világosságában látunk”. Ez határozottan egyezik a textus szavaival: „Isten az embert igaznak alkotta, de az beleártotta magát mindenféle *mesterkedésbe*.” De térjünk csak vissza ősszüleinkhez.

A paradicsomi állapotot, bizony mondom, valahogy úgy nevezhetjük, hogy az ártatlanság állapota: azoké, akiket elkorcsosult utódaik ma kigúnyolnának és megvetnének.

1. Ádám és Éva először is azért helyeztetett egy kertbe, hogy művelje azt. Milyen sokat mond ez! „Fogta tehát az Úr Isten az embert, és az Éden kertjébe helyezte, hogy művelje és őrizze meg.” Ha létezhetett felfordulástól, aggodalmaktól, izgalmaktól és érzelmi viharoktól mentes életforma, akkor az a kertművelés volt. Mondhatnánk, hogy nem is lehetett másként, amíg csak egyetlen ember élt az egész világon, hiszen a hajszát és az életformák sokféleségét az emberi lények elszaporodása és a nyugtalanító, kölcsönös mesterkedés okozza. Ádám remete volt, akár tetszett neki, akár nem. Igaz, de nem épp ez a sajátos körülmény – az, hogy Isten őt ilyennek alkotta – világít rá arra, hogy igazán boldogok, amik nem vagyunk, hogyan lehetnénk, ha az megadatna nekünk? Legalább mintadarabként vehetjük szemügyre saját teljességünket, természetünk első példányát, amelyet – ha Isten másként akarta volna – nem kellett volna feltétlenül ilyen magányosnak teremtenie, hanem nyomban lehetett volna belőle miriádnyi, ahogy az angyalok teremtettek. És figyeljük csak meg, hogy a Második Ádám, mikor eljött, visszatért – sőt több mint visszatért – ahhoz az élethez, amely az elsőnek adatott. Ő is egyedül volt, és egyedül élt. A Szűzanya szeplőtelen Fia a hegycsúcsot vagy a kertet

választotta otthonának. Kivéve, hogy az ő esetében magányához mindig bánat és fájdalom társult. Ádámmal ellentétben, aki szabadon ehetett – egy kivételével – minden fáról, Ő negyven napig böjtölt a pusztában, ahol nem az kísértette meg, hogy mohóságból éppen arról az egyről egyen, hanem minden eledelt nélkülözve, csak a szükséges kenyérré éhezett meg. Nem olyan volt, mint egy király, aki nevet ad a neki hízelgő állatoknak, hanem mint aki vadállatok között él. Nem úgy, mint akinek segítőtársa van, hanem egyedül imádkozva a hajnali szürkületben. Nem úgy, mint aki gyógyfüveket és virágokat gondoz, hanem haláltusájában a földre hullatva vérét. Nem úgy, mint aki kertjében mély álomba merül, hanem akit kinszenvedését követően ott temettek el. Mégis, az első Ádámhoz hasonlóan egyedül, az első Ádámhoz hasonlóan Istenével és a szent angyalokkal járt. És ez annál is figyelemreméltóbb, mert azért jött, hogy rövid működése alatt nagy művet hozzon létre, és mert ugyanaz az ismertetőjegy fedezhető fel szolgáljaiban is, sőt az Őt megelőző és követő, legkevésbé alkalmas és legsikeresebben tevékenykedő szolgálójánál is. Ábrahám, Izsák és Jákob „egyszerű, sátorlakó emberek” voltak. Mózes negyven évet élt pásztorként, és mikor végül a választott nép fölé rendeltetett, még kormányzásának legkritikusabb pillanataiban is hosszasan időzött Istennel fenn, a Hegyen. Sámuel a templomban nevelkedett, Illés pedig a pusztában lakott, akár az előfutár, a Keresztelő. Még az apostoloknak is megvoltak a magányban töltött alkalmak. Hallunk Szent Péterről Joppában, Szent Pál fáradozásait pedig újra meg újra megszakítják a bebörtönzések, mintha a munkának ilyen alkalmi pihenésekkel való megszakítása ugyanolyan szükséges lenne a léleknek, mint az alvás a testnek. Mármost, ha Krisztusnak és szolgálóinak az élete számunkra valamennyire is irányadó, akkor úgy tűnik, hogy az az egyszerűség és nyugalom, amely az emberi természet sajátja volt kezdetben, egyben tökéletességének mutatója. Vajon nem ugyanerre a leckére tanít bennünket a gyermekkorunk? Az kiváltképpen olyan életszakasz, melyben a lélek olyannyira magára van hagyva, társaitól annyira elkülönülve, mintha az egyedüli emberi lény lenne a földkerekségen, akár Ádám a maga bekerített kertjében, amely el van zárva a világtól, s amelyet angyalok látogatnak.

2. Elzárva a világtól. Sőt még saját magától is, mert valahogy úgy van, hogy furcsa mód a mi gyermeki állapotunk előlünk el van rejtve. Nem tudunk rá visszaemlékezni. Nem tudjuk, milyen is volt, és milyen gondolatok foglalkoztattak akkor. A saját próbaidőnket sem ismerjük jobban, mint Ádámét. Ez figyelemreméltó hasonlóság azok számára, akik megkérdőjelezik és vitatják az ősszüleink paradicsomi állapotáról szóló beszámolót. Az ő gondjuk végső soron nem éppen az, hogy nem tudják, milyen volt ősszüleik állapota? Hogy Isten Igéjének van valami olyan mélységes titka, amelyet nem tudnak megfejteni? És ez vajon nagyobb titok, mint ami ott lebeg a saját, személyes és felettébb titokzatos gyermekségük fölött? Annak a története, ha szavakba lehetne foglalni, és elének tární, kétségtelenül ugyanolyan furcsa és idegen lenne számunkra, ugyanolyan kevésbé lenne sajátunkként felismerhető, mint a Teremtés könyvének második és harmadik fejezete.

És itt a saját érettségünk foka ismét egy párhuzamot kínál: „nem tudjuk, mivé leszünk.” Éppúgy nem tudjuk, mivé leszünk, mint azt, hogy honnan jövünk. Szent Pál egyszer elragadtatott a Paradicsomba, és tanúja lett annak, hogy mennyire felfoghatatlan az az élet, amely az Édenkertben kezdődött és szakadt meg: „Ismerek egy embert... aki elragadtatott a Paradicsomba, és titkos igéket hallott, amelyeket embernek nem szabad kimondania.” [2Kor 12,2-4]. És mindez újabb párhuzamba állítható a jelen világban való újjászületésünkkel, amennyiben azok, akik az isteni életben messzire jutottak, egyrészt maguk is rejtve vannak, másrészt a közönséges emberek elől rejtett dolgokat is látnak: „A világosság a sötétségben világít, de a sötétség azt nem fogta föl.” „A világ Őáltala lett, de a világ nem ismerte fel Őt.” „Azért nem ismer minket a világ, mert Őt sem ismeri.” Aztán pedig: „Barátja az Úr azoknak, akik őt félik”, „Aki hisz Isten Fiában, az magában hordozza Isten tanúságát”. „A győztesnek

elrejtett mannát adok, és egy kis fehér követ adok neki, a kis kőre írva pedig új nevet, amelyet senki sem ismer, csak az, aki kapja.” [Jn 1,5,10; 1Jn 3,1; Zsolt 25,14; 1Jn 5,10; Jel 2,17]

3. A gyermekek és Ádám paradicsomi állapota között egy másik hasonlóság az, hogy a gyermekek üdvözülnek: nem szándékaik és engedelmségük vagy hitük és cselekedeteik folytán, hanem a keresztség kegyelmi ereje által. Ádámnak pedig az Úr Isten „orrába lehelte az élet leheletét, és az ember élőlénné lett.” A bűnbeesés óta egészen más a mi állapotunk: jelenleg erkölcsi feddhetetlenségünk ára az, hogy kiálljuk a próbát. De mit is jelent ez valójában? Bűnöket, szenvedést, önfegyelmet és nemesedést. Tévelygések tapasztalata visz egyre közelebb az igazsághoz, kudarcok által boldogulunk. Nem tudunk jót tenni, csak ha előbb rosszat teszünk. Az erényt középútnak tekintjük, vagyis olyasminek, ami két rossz között helyezkedik el. Tudjuk, hogy mi a jó, de csak a fonákjáról. Nem látjuk nyomban az igazságot, hogy afelé haladjunk, hanem nekiveselkedünk, és melléfogunk, aztán rájövünk, hogy az *nem* az igazság. Tapogatózunk, nem látunk, s így siralmas tapasztalatainkkal addig merítjük ki a cselekvési lehetőségeket, míg nem marad más hátra, mint az igazság. Boldogulásunk útja ilyen. Hátrafelé igyekszünk a mennyországba, nyilainkat egy céltáblára irányítjuk, és azt tartjuk a legügyesebbnek, aki a legkevesebbet lő mellé.

Nem ez a helyzet a megkeresztelt és elszenderült gyermekekkel. S nem volt így addig, míg Ádám büntelen volt, amilyenek Isten megteremtette. Ádám bizonyára növekedett volna szentségben, ha megmaradt volna kezdeti állapotában, a rossz – akár fájdalom, akár botlás – megtapasztalása nélkül, mert benne megvolt az, ami számára többet jelentett, mint az az egész habitus, amit a megpróbáltatás és a fegyelem bennünk fájdalmasan kialakít. Kissé merészen azt mondhatnánk, hogy kegyelem volt a *habitus*, kegyelem volt az egyetlen öltözéke. A kegyelem miatt nem kellett szentségre törekednie, mert a szentség benne lakott. Nem tudjuk pontosan, mit is értünk azon, hogy habitus, legföljebb annyit, hogy az a lelki állapot és minőség, melyben az ember adott körülmények között cselekszik. Ez valami maradandó erő a lélekben, és mi egyéb a kegyelem, ha nem ez? Mire megy hát a bukott ember azzal, hogy vallásos cselekedeteivel arra törekszik, ami Ádám tetteit vezérelte. Benne ott volt a világosság, mely engedelmsége által még ragyogóbb lehetett volna, de azt nem neki kellett megteremtenie. Amíg bűnbe nem esett, nem veszítette el azt a természetfölötti képességét, ami önmaga fölé emelte, hogy bizonyos értelemben több legyen, mint ember, több mint az angyalok, vagy a későbbi szentek. Az ártatlanságnak és szentségnek ezt a köntösét veszítette el, amikor elbukott. Tudta, és bevallotta, hogy elveszítette, de amíg birtokolta, addig büntelen és tökéletes volt, Isten számára elfogadható, jóllehet nem kellett fájdalmasan megküzdenie ezért. Beleunt abba, hogy csupán a szívére hallgatva legyen becsületes, és ne az értelmét követve. Nem úgy akart engedelmeskedni, mint a gyerekek, hanem mint aki maga akarja kezébe venni sorsát. Evett a tiltott gyümölcsből, hogy megnyílt szemmel választhasson jó és rossz között, és mikor megnyílt a szeme, „észrevette, hogy mezítelen”. Mert Isten dicsőségének belső ereje elhagyta, s ettől fogva magára maradt, hogy úgy küzdjön az engedelmségért, ahogy bukott állapotában csak tud: bünt és gyötrelmet megtapasztalva.

És itt ismét figyeljük meg, hogy – mint a korábbi párhuzamokban – az az adomány, amely Ádámot megszentelte és a gyermekeket megváltja, általában a tökéletességre törekvő keresztények vezérelvévé válik. S ahol a szentség habitusa megéri, ott minden elv, mérlegelés és önfegyelem fölösleges, mert egy erkölcsi érzék veszi át helyüket a szívben, vagy inkább – ünnepélyesebben szólva – a Lélek uralkodik ott. Nincs számítás, nincs küzdelem, nincs önbecsülés és nincs oknyomozás. Szeretetből cselekszünk. Ezért mondja az apostol: „Ti azonban fel vagytok kenve a Szent által, és mindnyájan tudjátok ezt.”, és „Ti az élő Isten temploma vagytok, amint Isten mondja: «Köztük fogok lakni és közöttük jární, az ő Istenük leszek és ők az én népem.»” [1Jn 2,20; 2Kor 6,16] Tehát, ha az a tantétel, amelyen ez a párhuzam alapszik, igaz – ami nem kétséges –, akkor mennyire nyomorúságos

természetünknek az az állapota, amelyről gyakran azt állítják, hogy maga a tökély, miközben valóságos átokként sújt bennünket a rossz tudása. Vajon azok, akik valósággal kérkednek ezzel, akik így kérkednek a szégyenükkel, talán azt képzelik, hogy az erkölcsi rossz ismerete növeli saját erkölcsi nagyságukat?

Azt hiszem, hogy sokan például azt gondolják, valami szolgálai és megvetendő dolog azon a keskeny úton haladni, amelyen gyermekként elindították, a világ megtapasztalása nélkül. Ez maga a keskeny út, amit ők megvetően neveznek annak. Háborognak az atyai ház korlátai miatt, mert önmaguk bírái és a maguk urai szeretnének lenni. Valamiféle férfias dolognak tartják azt, hogy belekóstoljanak a bűn gyönyörűségébe, és megismerjék a bűnt, mielőtt elítélnék. Úgy gondolják, jobb lesz az ítélőképességük, ha nem engedik magukat vakokként vezetni, hanem saját tetteik által nyakukba veszik a rossz igáját. Jónak tartják az átkozódást, a káromkodást, a kicsapongást, Isten szent igazságának kigúnyolását, és azt, ha magukat az ördög cimboráinak vallják. Lenéznek az ártatlanokat, a nőket és a gyermekeket, a remetét, a szent és alázatos szívűeket, akik Istent a kerubokhoz hasonlóan látják és imádják, akiknek „nincs piaci értékük”, mert nem illenek bele az élet nagy áruforgalmába. Úgy gondolják, nem olyan nagy baj ideiglenesen hátat fordítani a tisztességes életnek, ha végül úgyis visszatérnek hozzá. Azt hiszik, hogy még kedvesebb is Istennek és „ésszerűbb megoldás” legyőzni a rosszat, mintsem a jót követni. Úgy vélik, hogy ha a bűnnel „birokra kelnek”, és leteperik, az magasabb rendű dolog, mintha nem is küzdenének meg vele. Azt hiszik, jobb egy legyőzhető ellenséggel és megfélemezhető lázadókkal együtt élni, mint békességben. Jaj nekik! Még azt sem veszik tudomásul, hogy a lázadás szelleme bennük lakik. Mivel a vétket csupán bocsánatos bűnnek hívják, nem is csoda, ha szemrebbenés nélkül beszélnek arról, hogy kipróbálják. Nem értik meg, hogy jobb mindig tisztának lenni, mint egyszer is beszennyeződni.

Az ismeretnek kétségtelenül egyik legszánalmasabb, a bűnbeeséssel szerzett fajtája ez: tapasztalatból ismerni a bűnt. Nem döbbenettel nézni, ahogy az angyalok, vagy mint a gyerekek, amikor csodálkoznak, hogy gonosz emberek is lehetnek a világon, hanem beengedni a szívünkbe. Jaj nekünk! Mert a bűnbeesés óta többé-kevésbé ez az ember természetes állapota: hogy bűnben él, bár olykor, az isteni kegyelem titkos sürgetésére keresi az Istent, és engedelmeskedik is neki, de csúszó-mászó módjára, mint a giliszta, amelyik fölfelé törekszik a föld porában, a rosszat maga ellen fordítva, s nem okulva abból, hogy megismerte. És úgy látszik, hogy ez az egyik fő útvonal, amelyen a Gondviselés az igazsággal közlekedik, még az evangélium formájában is. Egyházát nem borítja el közvetlen fényáradattal, hanem az egyik rosszat a másikkal szembesíti, utasítva az egyik kígyót, hogy a másikat pusztítsa el, a kisebb a nagyobbat, és így ritkítja fokozatosan a bűn ivadékait, hogy saját összeférhetlenségük veszejtse el őket. A szektákra és eretnekségekre kétségtelenül úgy kell tekintenünk, mint akik részigazságok tanúságtevői és hirdetői, mint akik Isten eszközei a gonosz legyőzésére: halandók, akik egymást falják fel.

4. Az eretnesség és a tévhit említése hatalmas témát vet fel, amelyre itt csak utalásképpen térek ki. Mi egyéb is maga az értelem – már ahogy azt a világban használják –, ha nem a bűnbeesés gyümölcse? Amiből nem volt több a Paradicsomban, és nincs több a mennyben sem, mint a kisgyermekben, s amit legjobb esetben is csak megtúr az Egyház, de csak akkor, ha a megújult elmével nem összeférhetetlen. A gyermekeket nem az értelem irányítja, és ártatlan állapotában Ádámnak sem volt alkalma semmi másra, mint amit csendes, egyszerű életnek nevezhetnénk. A Magasságos Istennek mi erkölcsi kiválóságot – igazságot, hűséget, szeretetet, igazságosságot, szentséget – tulajdonítunk, hatalmát, tudását és bölcsességét emlegetjük, de még az Ő szent nevét kiejteni is szentségtörés lenne azokkal az értelmi készségekkel kapcsolatban, melyeket szellemi képességnek nevezünk, és olyan nagyra tartunk. Krisztus sem hivalkodik ékesszólással vagy szavainak erejével, sem olyan kifinomult vagy terjengős okfejtéssel, csillogó, szellemes vagy termékeny gondolatokkal, amilyeneket a

világ csodál. Sőt, ez az igazság a saját, helyreállított állapotunkat illetően is, mert bár az értelmi képesség az Egyházban is kétségtelenül hasznos, végső soron a hit mégiscsak magasabb rendű, és az értelem akkor van a helyén, ha alá van rendelve a hitnek. „Boldogok, akik nem láttak, és mégis hittek” – mondja a mi Urunk, Pál pedig így: „Mert a zsidók csodajeleit kívánnak, a görögök pedig bölcsességet keresnek, mi azonban a keresztre feszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság; maguknak a meghívottaknak azonban, zsidóknak és görögöknek egyaránt, Krisztus Isten ereje és Isten bölcsessége.” [Jn 20,29; 1Kor 1,2-24] Mekkora ellentétben áll az ilyen szakaszokkal azoknak az értelmi képességeknek a felsorolása, melyek révén az emberek az életben boldogulnak, és amelyek a társadalom szerkezetét összetartják! Nézzük csak meg, milyen a világ a maga okosságával, nyüzsgésével, lázas igyekezetével, tetteivel és azok következményeivel, az elme szüntelenül apadó vagy áradó nyugtalanságával! Vegyük csak szemügyre a társadalmat – úgy értem, nem annak járulékos gonoszságával, hanem lényegbeli sajátosságaival! Ugyan mi más annak a szellemi energiája, mint a jó és rossz tudásának fáján termett gyümölcs? S ha nem is bűnös, valójában mégis a bűn következménye. Vegyük csupán a foglalkozásokat, a mesterségeket, a törekvéseket vagy – a textus szavaival – a „mesterkedéseket”. Menjünk csak vissza azok legegyszerűbb formáihoz és indítékaihoz! Mi egyéb szülte őket, mint az eredeti tisztaság elvesztése? Mi keresnivalója lenne a pompának meg a diadalmárnak, spekulációknak vagy elméleteknek abban a tiszta és boldog tartományban, ahol a bölcsőnk ringott, vagy abban a mennyországban, ahol majd nyugtot találunk? Kézügyesség, szolgálatkészség, lélekjelenlét, okosság, furfang, rábeszélő készség, üzleti érzék: mi más mindez, mint az értelem fejleménye, ami bukott állapotunknak tudható be? Minden bizonyos elmarad attól a legmagasabbtól, amire elménk képes. S vajon mindez és sok más egyéb nem a legjobb esetben is csak arra szolgál, hogy a bűnbeesés hatásait gyógyítsa – amiért valóban mélységes hálát kell éreznünk az Adományozó iránt –, ám használata csupán egy beteg, fogyatékos világban indokolható?

Mármost így szólva – vegyük észre – nincs szándékomban bírálni azt, ami Isten nagy ajándéka, és az embernek az állatoktól őt megkülönböztető jegye: az értelmünket. Csakis annak *sajátos alkalmazásáról* és azokról a *fejleményekről* beszéltem, amelyek a világban láthatóan éltetik, s melyek ugyan magukban kiválóak, és gyakran bámulatra méltók, ám mégsem léteznének, ha nem lenne bűn, s most, hogy vannak, a bűn céljait szolgálják. Bizony, az értelem Isten ajándéka, de azok a szenvedélyek is. Ádám megkapta az értelem ajándékát, és voltak szenvedélyei is, de nem az értelem nyomában járt, és nem a szenvedélyei irányították. Ádám – de legalábbis Éva – abba a kísértésbe esett, hogy Teremtője helyett a szenvedélyt és az értelmet kövesse, s elbukott. A szenvedély és az értelem azóta elhagyták az emberi természetben őket – alárendelt szerepben – megillető helyet, és összeesküdtek az ember igazi iránytűjét jelentő, isteni világosság ellen. Az értelem itt éppen olyan bűnös, mint a szenvedély. Isten az embert becsületesnek teremtette, és a kegyelemből merített erőt, de beleártotta magát mindenféle mesterkedésbe, és most az értelemre hagyatkozik.

Összegezve: Okuljunk abból, ami elhangzott. Bármilyen lelki adományaink vannak, ezentúl tartsuk őket kordában, és állítsuk az ártatlanság, az egyszerűség és az igazság szolgálatába. Jellemünket a hit, a szeretet, a szemlélődés, a szerénység, a jámborság és az alázat bontakoztassa ki. Jól tudom, hogy az emberek mennyire különböznek egymástól, ezért ostobaság lenne elvárni, hogy külső megnyilvánulásaik egyformák legyenek. Az egyik ember viselkedése szelidségről, szerénységről vagy alázatosságról árulkodik, míg szellemi képességei rejtve maradnak. Nézzük őt, és nem értjük, hogy lehetnek olyan szellemi képességei, amilyenekről nevezetes. A másiktól áradnak a gondolatok, vagy hatásosan beszél, vagy éles szemmel látja a világot, és bárhol is van, mindig ugrásra kész, miközben kegyelmi ajándékai szinte el vannak temetve, alázatosságát és komolyságát magában őrzi. Ezek mellékesek: az Úr nem a szerint ítél, „amire az ember néz: az ember ugyanis azt nézi,

ami látszik, az Úr azonban a szívet tekinti.” [1Sám 16,7] Igyekezzünk, hogy Krisztushoz hasonlóvá legyünk. Legyünk bár tömegben, viselkedjünk remeteként a pusztaságban, gazdagokként is szegényen, házasokként is egyedül, lelki adományokkal megáldva is úgy, mint a kisgyermek. Tengernyi tévedésünkből tanuljuk meg az igazság egyszerűségét, bűneink nyomorúságából az ártatlanság békéjét, az értelem „mesterkedéseiből” a hit szilárdságát. Legyünk – Szent Pál szavaival – „mindenkinek mindene”, akik „Istennek élünk”, „ravaszok, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok”, „gyermek a rosszaságban, és férfiak az egyetértésben”.

9. beszéd: Keresztény együttérzés

Bevezető

Ebben az 1839. február 7-re dátumozott beszédben Newman folytatja Karácsony üzenetének hirdetését. Isten Fia megtestesülése misztériumának sajátos következményeit tárja eléünk. Az emberek, és főleg a keresztények közötti egység olyan mélységeit mutatja be, amelyre valószínű sohasem gondoltunk.

Mivel ugyanannak az emberi természetnek vagyunk a birtokosai, Ádámban testvérek vagyunk, de mert Krisztus ezt az emberi természetet vette fel, benne még inkább testvérek lettünk. Mindent, ami bennünk emberi, Krisztus magára vett, a kísértéseket is, a bűnt kivéve. Tehát, ha a megtestesült Isten, Jézus felé fordulunk, felfedezzük, hogy a lehető legbensőségesebb kapcsolat létezik közöttünk. Vele egyesülve érzük el emberi kapcsolataink tisztulását és nemesedését.

Természetesen mi, keresztények még abban is egyek vagyunk, amiben Krisztussal nem: tudniillik az erkölcsi gyöngeségek és a bűnök tapasztalatában. Mindannyian harcolunk a bűn ellen. Milyen jó lenne, ha diszkrétan megosztanánk tapasztalatainkat egymás között, és nem hallgatnánk el. Ez a mi igazi benső életünk, és ebben sem kell izolálódni, és elkeseredni, mintha olyan történe velünk, amit más, jobb keresztények nem ismernek. Hiszen még a szentek is megtapasztalták bűnös voltukat, és ők nem szégyenlenek beszélni szabadulásuk tapasztalatáról nekünk, hogy ezzel is megvigasztaljanak bennünket. Beszédje végén a nagyon is szemérmes és sohasem magamutogató Newman felteszi a kérdést: miért is rejtenénk el egymás elől azt, ami az Utolsó Napon mindenki előtt nyilvánvaló lesz?

Valószínű Newman anglikán (protestáns) pásztori éveinek tapasztalata is benne van ebben a beszédben. Tudjuk, hogy a fülgyónás, a bűnöket megnevező felsorolás majdnem teljességgel hiányzott a korabeli anglikán gyakorlatból.

Ennek a beszédnek ilyen szempontból is sürgető aktualitása van. Katolikus Egyházunkban tömegek hagyták abba a gyónást, helyette a szubjektív pszichológiai fecsegést választották. Ez megkerülése mindannak, amiről Newman szól, és ami a mindenkori Egyház gyakorlata volt. Ti. azért kell megosztani egymás között valamiképpen (a gyónásban pedig hiánytalanul felsorolni) bűneinket, hogy azokból szabadulást találjunk a kegyelem felhasználásával, nem pedig azért, hogy a bűnt elbagatellizáljuk, elpszichologizáljuk. Mivel a másik keresztény ugyanazokat a kísértéseket szenvedte el, és Krisztus erejével győzött, tud nekünk segíteni a szabadulás útján.

* * *

*„Mert bizony nem az angyalokat karolta fel,
hanem Ábrahám utódát karolta fel.”*

[Zsid 2,16]

Valamennyien egy vérből valók vagyunk, mert Ádám fiai vagyunk. Valamennyien egy vérből valók vagyunk, mert Krisztus testvérei vagyunk. Ahogy a régi természetünk közös, úgy közös bennünk új természetünk is, s miután régi természetünk egy és ugyanaz, következésképp új természetünk is egy és ugyanaz. Krisztus nem vehette volna fel mindegyikünk természetét, ha nem lett volna mindannyiunknak ugyanaz a természete. Nem is lehetett volna testvérünk, ha nem lettünk volna mind testvérek. Csak úgy tehetett bennünket testvérévé, hogy testvérünk lett, így az első emberben való testvériségünk lett

testvériségünk eszközévé a másodikban. Távolról sem óhajtom Krisztus engesztelő halálának jótéteményeit erre korlátozni – vagy olyasmit állítani, hogy annak ne lenne végtelen számú és terjedelmű következménye azokon túl, amiket pontosan följegyeztek – de az eddigiekből az nyilvánvaló, hogy a mi természetünk felvételével értünk olyat tett, amit senki másért. Ha ugyanis az angyalokhoz vált volna hasonlóvá, akkor értünk nem tette volna azt, amit így tett. Mert Isten Fia nem csupán megalázta magát, hanem a mi természetünkben alázkodott meg, az pedig az életünket jelenti. Az emberi természetén kívül más természetben is megalázhatta volna magát, de eldöntetett, hogy „az Igének testté kell lennie”. „Mert ahogyan a gyermekek testből és vérből születnek, úgy Ő maga is ugyanabban óhajtott részesedni.” És mint a textus mondja: „Mert bizony nem az angyalokat karolta fel, hanem Ábrahám utódát karolta fel.”

S miután a hozzánk való hasonlóság elengedhetetlen feltétele volt annak, hogy a halálából következő, hatalmas jótéteményekből részesedjünk, szükséges volt – mint mondtam – együtt és külön-külön ugyanazzal az eredeti természettel rendelkezünk, hogy valamennyiünket megválthasson. Mert ahhoz, hogy megválthasson, valamennyiünknek ugyanazzal a természettel kell rendelkezünk, amelyet a Megváltó magára vett. Ha természetünk különböző lett volna, akkor egyeseket megváltott volna, másokat viszont nem. Természetünk pedig azért ennyire közös, mert egytől-egyig egyetlen ember, Ádám gyermekei vagyunk. Bukásunk története így függ össze gyógyulásunk történetével. Krisztus tehát a mi természetünket vette fel, hogy megváltsa, és azzal váltotta meg, hogy saját személyében vetette alá szenvedésnek. Úgy tisztította meg, hogy saját személyében tette tisztává. Először Önmagában szentelte meg, tette igazzá, Isten számára elfogadhatóvá, vetette alá engesztelő szenvedésnek, és aztán úgy nyújtotta át nekünk. Vette, megáldotta, megtörte, és így szólt: „Vegyétek, és osszátok el magatok között”.

Sőt mi több, azzal is fölemelte az emberi természetet, hogy próbára tette és kísértésnek tette ki azért, hogy amire nem volt képes Ádámban, arra képes legyen Benne. Vagy más, hozzánk talán jobban illő szavakkal: végtelen irgalmával leereszkedett, hogy megpróbáltatásnak és kísértésnek legyen kitéve, vagyis hogy Ő, aki öröktől fogva Isten, az Atya Egyszülött Fia, az ember gondolatait, érzéseit és gyarlóságait magára véve, azokat saját isteni természetével fölemelje, a gyarlóságokat eltörölje, és így majd az, hogy Isten emberré lett, az embert az Ő testvéreként végül istenivé tehesse.

Nincs olyan érzés, szenvedély vagy kívánság, nincs bennünk olyan gyarlóság, amely ne lett volna az általa vállalt emberség része – a bűnre való hajlandóságot kivéve. Nem ismerünk olyan csábítást vagy kísértést, amelyhez legalábbis hasonlókat Ő meg nem ismert volna, csak éppen nem árult el semmi vonzalmat az iránt, ami kívülről jön. Utolsó, és legnagyobb megpróbáltatása idején mondta: „ennek a világnak a fejedelme jön, és semmije sincs bennem”. Ugyanakkor bátorít bennünket az a könyörületeség, hogy „nem olyan főpapunk van, aki nem tud részvétellel lenni gyöngeségeink iránt, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, a bűnt kivéve”. Majd ismét: „Mivel ő maga is megtapasztalta a szenvedést és a kísértést, segítségére tud lenni azoknak, akik kísértést szenvednek”. [Zsid 4,15; 2,18]

Am az, amire ma szeretném felhívni a figyelmet, a kezdő gondolatom, nevezetesen az a nekünk nyújtott vigasztalás, hogy képesek vagyunk szemlélni Azt, Aki Isten Fia a mi testünkben. Akit az apostol úgy hív: „az ember Jézus Krisztus”. Úgy értem, hogy ha arra gondolunk, Aki „Isten teremtésének kezdete” és „minden teremtmény elsősülöttje”, az belőlünk olyan együttérzést vált ki egymás iránt, amely a pusztán természetes mértéket annyival meghaladja, amennyivel Krisztus Ádám fölött áll. Testvérek voltunk mint „a földből való, földi” első emberrel egy vérből való, most pedig úgy vagyunk testvérek, mint a „mennyei Urával” egy vérből való. Azok a közös érzelmek, amelyekkel születésünktől fogva rendelkezünk, most – második születésünk jóvoltából – még sokkal bensőségesebb kapcsolatba hoznak. Reményeink és félelmeink, vonzódásunk és

tartózkodásunk, örömünk és bánatunk mind egy minta után készült, összekovácsolva, eggyé ötvözve és összesítve „Krisztus teljességének mértéke” szerint. Hogy milyenek lesznek azok, akik esznek a mennyből alászállt, Élő Kenyérből, azt megmutatták az első megtérők, akikről azt mondják, hogy „mindenük közös volt”, hogy „a hívek sokaságának pedig egy volt a szíve-lelke”, „egy a test és egy a Lélek, ... egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten és mindeneknek Atyja”. [ApCsel 2,44; 4,32; Ef 4,4-6] Igen, és egyetlen szükséges dolog, egy keskeny út, egy földi kötelesség, egy és ugyanaz az ellenség, ugyanazok a veszedelmek, ugyanazok a kísértések, ugyanazok a csapások, ugyanaz az életút, ugyanaz a halál, ugyanaz a feltámadás, ugyanaz az ítélet. Mindezek ugyanazok, ahogy az új természet is ugyanaz, és ugyanattól való – nem csoda hát, hogy a keresztények együttérzők egymással, merítve annak a Krisztusnak az erejéből, aki mindegyikükben együttérző, és együtt érez velük.

Sőt, és továbbá, együttérzők még abban a tekintetben is, amelyben Krisztus nem járt, nem járhatott előttük: tudniillik közös bűneikben. Ez a különbség Krisztus megkísértése és a miénk között: az Ő kísértései büntelenek maradtak, a miénk viszont bűnös. A mi megkísértésünk csaknem bizonyosan bűnnel jár. Csaknem önkéntelenül vétkezünk, az Ő kegyelme ellenére. Nem úgy értem – ez távol legyen tőlem –, hogy kegyelme ne lenne elegendő a bennünk lévő bűn megfékezésére, vagy hogy annak növekvő hatása alatt ne lennénk egyre védettebbek a kísértés nem kívánt hatásaival és még kevésbé a szándékos bűnnel szemben, hanem úgy, hogy bűnös természetünk megmarad annak az új természetnek ellenére, amelyet Krisztus érintése átad nekünk. Mennyei alapjaink ellenére, lelkünkben mégis földiek vannak. Azok pedig annyira megértők a kísértéssel szemben, hogy tükörként azon nyomban és szükségszerűen visszatükrözik azt, ami eléjük kerül, így a halandó test, amely megfertőz minket, valahányszor evilág kísértései megrohanják – mikor tisztelet, pompa, dicsőség, világi hívság, hatalom, kényelem, élvezet, érzéki gyönyör vagy bosszú kínálkozik –, önkéntelenül válaszol nekik, és vétkezik. Vétkezik pusztán a bűn kedvéért, még mielőtt a jobbik én visszatárhathatná, mert létezik, és lételeme a bűn. Vétkezik mindaddig, míg a szentség fokozatos növekedése és a Szentlélek ereje végképp legyőzi, és az emberi lélekből teljesen kiűzi azt. Mindebből Krisztusban semmi sem volt. Isten szeplőtelen Báránya tiszta szüztől született, s bár megkísértetett, az a világ kínálatából – noha rosszkor és rosszul – a jóval és nem a bűnnel történt. Úrrá lett azon, aminek behódolnia méltatlan lett volna, miközben érezte a kísértést, és azon is diadalmaskodott, ami bűnös volt, de az még csak meg sem kísértette.

Mégis nyilvánvaló, hogy bár kísértései a mieinktől ebben a fő tekintetben különböztek, az Ő jelenléte kelt bennünk együttérzést még egymás bűnei és hibái iránt is. Anélkül ez lehetetlen, mert ahogy a kegyelem mindannyiunké, úgy a kegyelem elleni bűneink is közösek. Ugyanazon adományok birtokában vétkezünk, s ezért ugyanaz a képességünk és a felelősségünk, ugyanazok a félelmeink és a küzdelmeink, ugyanazok a vétkeink és ugyanolyan a bűnbánatunk – még pedig olyan, amilyen rajtunk kívül nem lehet senki másnak. A keresztény, bárhol is található, egy és ugyanaz. Egy és ugyanaz Krisztusban, Aki tökéletes, és önmagában is, aki tökéletességre törekszik. Egy és ugyanaz a teljesen Neki tulajdonítható megigazulásban, és abban a megigazulásban is, amely neki csak részben adatott meg, és még nem teljesen.

Ez a szempont sokkal több vigasztalást nyújthat, mint amennyit merítünk belőle. A lehető legvigasztalóbb arra gondolni, hogy Krisztus, aki Isten jobbán van felmagasztalva, mindent érzett, amit mi, a bűnt kivéve. De az is nagyon vigasztaló, hogy az az új és szellemi ember, akit Ő teremt bennünk – vagy amivé bennünket teremt, vagyis a keresztény ember, ahogy értelemszerűen mindenütt megtalálható – mindenütt ugyanazoknak a kísértéseknek van kitéve, és közben ugyanazok az érzései, akár ártatlan, akár bűnös. Ahogy valamennyien össze vagyunk kötve a Főben, úgy vagyunk összekötve egy közös testben, amelynek tagjaiként közösen hiszünk, közösen engedelmeskedünk, vétkezünk, és tartunk bűnbánatot.

Nem akarom ezt túlhangsúlyozni. Kétségtelenül nagyon sok különbség van keresztény és keresztény között. Bár természetük ugyanaz, közös kötelességeik, korlátaik, támaszaik, kiváltságaik és jutalmaik ugyanazok, mégis bizonyára vannak nagy jellembeli, egyéni vagy társadalmi különbségek és sajátosságok. Nagyok és kicsik, gazdagok és szegények, zsidók és pogányok, férfiak és nők, házasok és egyedülállók, tanultak és tanulatlanok ugyan egyenlők az Evangéliumban, de sok tekintetben valóban különböznek. Ami fölött az egyik átsiklik, azt a másik gyakran furcsának és szokatlannak találja. Kísértéseik különböznek, és lelki gyötrelmeik is. A különbségeket még növeli, hogy gondolataikat ritkán tudják pontosan megfogalmazni, így téveszméket közölnek egymással, és megsértik vagy elriasztják azokat, akik valójában ugyanazt érzik, mint ők, csak másként tudják magukat kifejezni.

Aztán, persze nagy különbségek vannak a bűnbánó keresztények és azok között, akik Istenhez közel kerülve, soha el nem buktak; egyesek csak rövid időre buktak el, de súlyosan, mások talán hosszú évekre, csak kevésbé. Ezek a körülmények akkora különbségeket idéznek elő keresztény és keresztény között, hogy olykor csaknem teljesen kizárják még az együttérzés pusztá lehetőségét is. A bűn néhány esetben bizonyára kieszközli azt a diadalt, hogy még a bajban se nagyon lehessünk társak: csábítás közben elválaszt, és a széles úton járóknak különféle, kisebb nyomokat hagy.

Mégis, az összes ilyen kivételtől eltekintve, úgy vélem, hogy a keresztények – legalábbis az azonos külső körülmények között élők – sokkal jobban hasonlítanak egymásra kísértéseikben, belső gyötrelmeikben és gyógy módjaikban, mint egyáltalán el tudják képzelni. Az emberi személy a világban elszigeteltnek érzi magát: azt hiszi, soha senki nem érezte még azt, amit ő. Érzelmét nem meri kinyilvánítani, mert attól tart, hogy senki nem érti meg. S ettől szenvedve hervasztja és pusztítja azt, aminek Isten szándéka szerint az lenne a rendeltetése, hogy az Egyház Paradicsomkertjét szépséggel és kedvességgel ékesítse. Róluk mondja az apostol, hogy „szájuk nincs nyitva” és „szívük nem tágas”, „beszorulnak” önmagukba, és megtagadják maguktól azokat az eszközöket, amelyeknek birtokában vannak, s amelyektől azonnal útbaigazítást kaphatnának, és vigasztalást nyernének. Sőt, ahelyett, hogy a saját gondolataikat kimondanák, eltűrik, hogy a világ véleménye, vagy valamiféle, felkapott vallási befolyás teherként rájuk nehezedjen. Igen gyakran megtörténik, hogy tízezer ember mind ugyanazt hajtogatja, amit egyikük sem érez, de mindegyikük mondja, mert mindenki más is azt mondja, és egyikük sem meri nem mondani, nehogy magára vonja az összes többi rosszallását. Egészen közönségesen ilyen az, amit korszellemnek hívnak. Rossz alapelvek vagy tanok, hamis fogalmak vagy nézetek, amelyek szájról szájra járnak, és erejük a közvéleményben rejlik. Természetesen büszke, vak, testies vagy világias emberek ezeket a nézeteket, amelyekről beszélek, valóban magukénak érzik, és vallják, mert azok a saját, kérges szívük természetes kinövései. Ám igen gyakran ugyanezeket hangoztatják, hirdetik és terjesztik, teszik uralkodó nézetekké hatalmas tömegek körében olyanok is, akik nem érzik.

Azokat a tömegeket pedig az úgynevezett közvélemény kényszeríti arra, hogy elfogadják: a felületesek természetesen felületesen, a jobbak közül sokan pedig babonásággal felérő hiszékenységgel. Így jönnek divatba olyan szólás- és gondolkodásmódok, amelyek teljesen idegenek azoktól, akik behódnak nekik, akik valószerűtlennek, természetellenesnek és tőlük távol állónak érzik azokat, de érzelmeiket – gyakran a legvallásosabb elvek alapján – kötelességüknek tekintik nem elárulni. A saját ítéleteiket még tudatosítani sem merik, nemhogy kimondani. Így történik, hogy a világ megszakítja a lélektől lélekig tartó kapcsolatot, és Krisztus egyetlen igaz képmását, amelyben és amely révén a lelkek egymással együtt érezhetnek, a saját bálványával helyettesíti. A legjobb gondolatok el vannak fojtva, és aki véletlenül hallja, hogy azokat másutt hangoztatják – ami igen gyakran megtörténik – az valami lelkiismeret-furdalás és büntudat félét érez, mintha valaki ellene hozott volna fel valamit, és a hangtól összeressen, mint valami kísértéstől, ami valójában kellemes, de tiltott. A hamis hitvallások ereje így béklyózza meg az emberi lelket, és fogságba hurcolja. Zsarnoki

módon rájuk kényszerített, félremagyarázott és meghamisított tények vagy tévtanok kötelékében élnek és halnak meg azok, akik rendeltetése lenne Krisztus teljességének mértékét elérni. Ilyen tévtannak tekintem többek között a szent páli levelekben rejlő tanításnak azt a manapság tárt karokkal fogadott értelmezését, amely az Egyház tetemes részét hosszú háromszáz éven át megzavarta.

De ismétlem, még bűneinkben is sokkal jobban hasonlítunk egymásra, mint álmodni mernénk. Természetesen nem azt akarom állítani, hogy keresztény pályánknak egytől-egyig ugyanazon a pontján tartanánk, vagy hogy egytől-egyig ugyanazzal a vallásos előélettel rendelkezni, de még ha olyan valakit nézünk is, aki soha nem esett ki a kegyelemből, meg egy olyat, aki a legsúlyosabban vétkezett, de bűnbánatot tartott, még őket is egymáshoz sokkal hasonlóbbnak találhatjuk önmaguk megítélésében, kísértéseikben és a kísértések által kiváltott érzéseikben, mint arról valaha is álmodni mertek volna. Ennek a legékezebb példáit látjuk, amikor szent emberek kezdenek saját, valóságos állapotukról beszámolni. Még a rossz emberek is felkiáltanak, hogy „Ez pont a mi esetünk!” – és ebből arra következtetnek, hogy nincs különbség rossz és jó között. Összes, saját bűnüket a legszentebb embernek tulajdonítják, mintha a saját életükből valamiféle kommentárt fűznének ahhoz a szöveghez, amelyet az ő szavai szolgáltatnak, és annak helyességét bizonyítandó, a saját értelmezésük helyességére hivatkoznak. S felteszem, nem tagadható, hogy jobbra valamennyien meglepve hallgatjuk azokat az erős szavakat, amelyeket jó emberek használnak önmagukkal kapcsolatban, mintha az ilyen vallomások hozzánk közelebbinek mutatnák őket, és kevésbé szentnek, mint korábban képzeltük róluk. Másrészt pedig, föltételezem, bármelyik elfogadható életvitelű ember, bármeddig is jutott a kegyelemben, ritkán fogja olvasni megátalkodottan rossz emberek beszámolóit szokásaikról és érzéseikről anélkül, hogy rádöbbenne: ezek többé-kevésbé árnyat vetnek a saját szívére is, vagy napvilágra hozzák és kiszínezik a körvonalait és a formáit olyan, benne lévő gondolatoknak, amelyek addig csaknem láthatatlanok voltak. Mármost ez nem azt mutatja, hogy a rossz és a jó emberek ugyanazon a szinten vannak, hanem azt, hogy a természetük azonos. Azt mutatja, hogy az egyikben benne van hajlandóságként az, amit a másik tényleges létezővé alakított. Ezért a jónak semmi oka dicsekedni a rosszal szemben, mert ami benne jó, az Isten kegyelméből van, de még bőven marad benne olyan, ami megjelöli őt is, mint aki minden kétséget kizáróan egy veréből való Ádám azon fiaival, akik még mindig távol vannak Megváltójuktól, Krisztustól.

És ha ez igaz rosszak és jók esetében, még sokkal inkább igaz abban az esetben, amelyről beszélek, vagyis a jó emberek, a bűnbánók és az igazak között. Ők sokkal jobban megértik egymást, mint elsöre föltételeznék. És amennyiben a bűn undoksága iránti érzékenységük saját tisztaságuk mértékében növekszik, a legszentebbek is ugyanolyan kifejezésekkel fognak önmagukról beszélni, amilyeneket a tisztátalanok használnak. Ezért a keresztények ugyan tényleg sokban különböznek, de ami az egymás iránti együttérzés erejét illeti, az bennük egy szinten lesz található. Nem túl magasan az egyik, és nem túl alacsonyan a másik. Közös alapjuk van, és mivel egy a hitük és a reményük, egy bennük a Lélek is, így a kísértéseknek egy és ugyanazon körével rendelkeznek, és egy és ugyanazon hitvallással.

Jó lenne mindezt megértenünk. Annak, hogy a szentség mércéje közöttünk annyira alacsony, hogy a képességeink olyan szerények, hogy az igazságot annyira homályosan látjuk, hogy a hitünk annyira valószerűtlen, hogy általános fogalmaink annyira mesterkéltek és külsőségesek, talán az az oka, hogy szíveink titkát nem merjük egymással megosztani. Mindannyiunknak ugyanaz a titka, de azt megtartjuk magunknak, mert félünk attól – és ez elidegenedésünk oka –, ami valójában az egység köteléke lehetne. Nem vizsgáljuk meg tüzetesen természetünk sebeit, és nem rakjuk le hitvallásunk alapjait a bennünk lévő, belső ember talajában. A dolgok külsejét tisztogatjuk, egymáshoz szavakban és tettekben kedvesek és barátságosak vagyunk, de szeretetünk nem növekszik. Gyengéd érzelmeink beszűkülnek,

és nem merjük engedni, hogy a kapcsolat a gyökereknél kezdődjön. Következésképp társadalmi rendszernek tekintett vallásunk üres. Nincs benne Krisztus jelenléte.

Végezetül. Ha szörnyű lenne saját szavainkkal másoknak elmondani, hogy mik is vagyunk, akkor mennyire szörnyű lesz majd az a nap, mikor minden szív titka feltárul? Tartsuk ezt mindig szem előtt, mikor félünk, hogy mások megtudják, mik is vagyunk valójában. Akár jól tesszük most, akár nem, ha bűneinket rejtegetjük, hiú ábránd azt föltételezni, hogy azok mindig rejtve maradnak. Az a nap fel fogja tární őket. Az Úr jön majd ítélni, aki „a sötétség titkait megvilágítja, és a szívek szándékait is nyilvánosságra hozza”. [1Kor 4,5] Ehhez képest kétségtelenül apróság az, hogy itt vajon ismer-e minket bárki emberfia. Akkor majd lesz ismeret együttérzés nélkül: lesz majd szégyen örökös megvetéssel. Most, bár van szégyen, van vigasztalás és megkönnyebbülés. Bár van félelem, az kisebb abban, aki vallomást tesz, mint abban, aki meghallgatja.

10. beszéd: Megigazulás nem tőlünk, de bennünk

Bevezető

Ezt a prédikációt Newman 1840. január 19-én a következő, a (január 12-én elmondott) tizenegyedik beszéd után mondta el, de amikor kiadta beszédeit, felcserélte a kettőt. Valószínűleg azért, mert ugyanarról szól mindkettő, de ez inkább bevezeti a másikat. Mindenesetre a Szentlélek bennünk való munkálkodásának, a kegyelemtannak ez a beszéd valóban lerakja alapjait.

Maga a cím előre jelzi a beszéd két részét. Először azt tárja hallgatói elé, hogy a megigazulás nem tőlünk van, hiszen az áteredő bűnnel elvesztettük a megszentelő kegyelmet. Példának hozza fel a korintusi híveket, akik abban a tévedésben voltak, hogy mivel a Lélek adományai (és így a legalapvetőbb: a megszentelő kegyelem) bennük vannak, azért tőlük is vannak. Saját birtokuknak tekintették azokat, mintha saját természetükből fakadtak volna. Éppen ez volt a Kr.u. V. században élő Pelagiusnak a tévedése, hogy ti. az Istentől való elszakadás (Ádám bűne) nem roncsolta meg természetünket, nem veszítettük el a megszentelő kegyelmet. Nevelés kérdése, hogy azt az eredeti jót, ami bennünk van, előhozzuk magunkból és másokból. Mivel Pelagius lebecsülte az áteredő bűnt, mondván, hogy Ádám csak rossz példát adott, és rajtunk múlik, hogy követjük-e a rossz példát, lebecsülte Krisztus kereszthalálának megváltó erejét is. Szerinte Krisztus csak az engedelmesség jó példáját adta, és csak rajtunk múlik, melyiket követjük, mert alapvetően nincs nagy baj az emberrel, a jó nemcsak bennünk van, hanem belőlünk van.

Úgy látszik ez a téveszme (eretnekség) nagyon makacs, mert a bukott ember önámításából származik. A marxizmusnak ugyanez volt a „kegyelemtana”: az ember jónak, ártatlannak születik, csak az osztálytársadalom rontja meg. Le kell számolni a régi világgal, nevelni kell az ifjúságot, és elkövetkezik egy paradicsomi állapot az emberiség életében, amelyet kommunizmusnak neveznek.

Igaz, van egy közbülső állapot, amíg odaérkezik. Hát ez a közbülső állapot millió és millió ember kivégzésének korszaka volt, és nem jött el a paradicsomi állapot.

Ma, a nagy globalizációs, de Istent-felejtő világ ismét pelagiánus: önmegvalósítást hirdet. De ami rosszabb, a mai kereszténység egy része nyakig belesüllyedt az önmegvalósítás mocsaras eszmevilágába. Newman egyre aktuálisabb! Józanságra int, és a II. Vatikáni Zsinat utáni divatteológiát (melynek semmi köze a Szent Zsinat szövegeihez) és annak művelőit kemény szavakkal figyelmezteti: „Ez az a nagy igazság (ti. az áteredő bűn)... a kötelességgel meg az engedelmisséggel, a mennyországba jutással és Krisztus nekünk tett szolgálatával kapcsolatos valamennyi okoskodás üres és lényegtelen, ha nem épül be ide, az eredeti romlottságunkról és gyámoltalanságunkról, következőképp az áteredő bűnről szóló tanítás”.

A megigazulás ugyan nem tőlünk van, de bennünk van a Szentlélek működése folytán. Krisztus megszerezte minden embernek a megigazulás kegyelmét, de mi akkor még nem is éltünk. Hogyan jut el hozzánk, hogyan árad belénk a megigazulás kegyelme? A hit és a keresztség által a Szentlélek bennünk-lakása folytán. Az is rejtett pelagianizmus, ha azt állítja valaki, hogy Krisztus a kereszten mindent bevégzett olyan értelemben, hogy nekem be van tudva az ő érdeme, és nem kell szabadon, a hit által befogadnom a kegyelmet, és a szerint élnem.

Ha viszont befogadom a Szentlélek által a megigazulás, az istengyermekség kegyelmét, akkor Jézus élete bennem valósággá válik: megszületik bennem (íme Karácsony üzenete), de szenved is bennem, és meg is dicsőül.

* * *

*„Általa vagytok ti Krisztus Jézusban, aki Istentől
bölcességünké, igazságunkká, megszentelődésünké
és megváltásunkká lett, hogy amint írva van:
aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék.”*

[1Kor 1,30-31]

Abban a fejezetben, amelyből ezek a szavak valók, Szent Pál az önhitt korintusiakat alázatra inti. Akik egykor adományokat kaptak, tudták, hogy azok birtokukban vannak, azokkal éltek és visszaéltek, de azt elfelejtették, hogy ami az övék, azt mástól kapták. Úgy látszik, azt gondolták, hogy azokra az adományokra valamiféle jogot formálhatnak, mert lelki műveltségük, tudásuk kifinomultabb másokénál. Korintus gazdag város volt, ahol mindenféle nemzetiségű, világot járt emberek éltek, s ahol a tudomány és a bölcelet virágzott. Volt benne valami jó, ami Athénből hiányzott. Az athéni bölcsek meghallgatták az apostolt, és lenézték, de Korintusról maga Krisztus mondta neki, hogy „sok népem van nekem ebben a városban” [ApCsel 18,10]. Mégis, bár Korintusban Isten választottai is éltek, egy ilyen fényűző és világi bölcsessel büszkélkedő helyen akkora akadályok tornyosultak egy egyszerű és alázatos hit útjában, hogy az talán még a választottakat is bűnre csábíthatta volna, és akik megmenekültek, azok csak mintegy „tűz által” menekültek meg. Annak ellenére, hogy az apostol kétségtelenül tisztán és világosan hirdette nekik a saját jelentéktelenségükből való megtérés szükségességét, annak ellenére, hogy be is látták azt (hiszen különben aligha vesztegettek volna annyi szót arra, hogy minden adomány a sajátjuk), mégsem érzékelték, hogy az adományok Istentől valók. Úgy látszik, mintha jogot formáltak volna rájuk, vagy birtoklásukat legalább is természetesnek vették volna. Úgy viselkedtek, mintha minden a sajátjuk lenne. Nem alázattal és hálával az adományozó iránt, hanem felelősség érzése nélkül, nem félve és remegve, hanem mint akik uralkodnak az adományok fölött, mint akik azt csinálhatnak velük, amit akarnak, mintha saját tetszésük szerint fordíthatnák azokat a maguk javára.

Testi erőnk és végtagjaink is Istentől valók, de azok olyan értelemben tartoznak eredeti szerkezetünkhöz, vagy (ha szabad így mondanunk) a lényegünkhöz, hogy bár örök hálával tartozunk értük Istennek, mégis úgy használhatjuk őket, mint a saját eszközeinket, szerveinket és szolgálóinkat. Belőlünk állnak ki, és (mondhatni) belőlünk vannak, és a saját céljainkra fordítjuk őket. Hát a korintusiak valahogy így használhatták természetfölötti adományaikat, nevezetesen úgy, mintha azok a saját részeik lettek volna – mint természetes adottságok, nem őket érő hatások, amelyek nem tőlük, hanem minden jó kútfejtől vannak – vagyis nem félelemmel, nem tisztelettel, nem imádattal. Önmagukat nem egy láthatatlan Úrtól függő királyság szent alattvalóinak, hanem egy pusztán földi közösség tagjainak tekintették – akik még mindig gazdagok, írástudók, filozófusok, hitvitázók, akiknek ráadásul még vannak bizonyos adományaik is – és a kereszténység felvételével csak meglévő társadalmi pozícióikat erősítették. Büszkéek lettek ahelyett, hogy hálásak lettek volna. Elfeledkeztek arról, hogy az Egyház tagjaiként olyanná kell válniuk, mint a kisgyermekek, hogy mindent fel kell adniuk, ha meg akarják nyerni Krisztust, hogy lelki szegényekké kell válniuk, ha igazi gazdagodásra vágyunk, hogy föl kell hagyniuk a bölcselkedéssel, ha igazán bölcsen akarnak szólni a tökéletesek között. Ezért figyelmezteti őket Szent Pál, hogy „Nem sokan vannak köztetek olyanok, akik a világ szerint bölcsek, nem sok a hatalmas, nem sok az előkelő”, és hogy minden igazi erő, minden igazi bölcesség Krisztustól származik, aki „Isten ereje és Isten bölcsessége”. Mindazok pedig, akik valóban keresztények, lemondanak a saját erejükről és bölcsességükről. Ahhoz folyamodnak, aki erejük és bölcsességük forrása és alapja, hogy ráhagyatkozva, belé kapaszkodjanak és ne saját magukba, hogy benne éljenek,

vagy Ő bennük, hogy (mintegy) végtagjaivá válván, egyszerűen benne leljék örömeiket önmaguk helyett. A világ bölcsessége ugyanis ostobaság Isten előtt, a világ ereje pedig gyengeség. Isten azért küldte el Egyszülött Fiát, hogy a teremtés elsősülöttje, az igaz élet mércéje és mintaképe, bölcsessége és ereje „megigazulás, megszentelés és megváltás” legyen mindazoknak, akik benne vannak. „Általa vagytok ti” – mondja – „Krisztus Jézusban, aki Istentől bölcsességünk, igazságunk, megszentelődésünk és megváltásunk lett, hogy amint írva van: aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék.”

A keresztényeket nemcsak az ősegyházban, hanem mindenkor megkísérti az, hogy adományaikkal büszkélkedjenek, vagy legalábbis elfelejtsék, hogy azok ajándékok, és természetesnek tekintsék azokat. Mindig is megkísértette őket, hogy megfélemedzenek saját felelősségükről, arról, hogy amit kaptak, azt félve és remegve tökéletesíteni kötelesek. Másrészt arra, hogy saját kiváltságaikat érzékelve, hogyan kellene viselkedniük, rámutat Szent Pál, amikor azt mondja a filippieknek: „Munkáljátok üdvösségeteket félelemmel és rettegéssel, mert Isten az, aki bennetek az akarást és a véghezvitelt egyaránt műveli jóakarata szerint.” [Fil 2,13] Isten van bennetek megigazulásra, hogy megszenteljen és megváltson Fiának Lelke által, akinek hatásait és működését nem használhatjátok saját tulajdonotokként (Isten ments!), úgy, ahogy a saját testeteket vagy végtagjaitokat használjátok, mellékesen, hanem mint az Ő bennetek való jelenlétét. Minden tudástok Tőle származik, és minden jó gondolat tőle ered. Tőle van az imádság ereje, Tőle a keresztség, Tőle az Oltáriszentség, Tőle a szentségben való növekedésetek is. Nem vagytok önmagatoké, mert váltságdíjat fizetett értetek, és valami titokzatos erő működik testetekben. Bárcsak éreznénk mindezt, és meg lennénk győződve róla!

Ez hát a keresztény tudás és a keresztény lelkület egyik alapeleme, hogy minden jót, ami bennünk csak van, egész szellemi életünket és megigazulásunkat a mi Megváltó Krisztusunknak tulajdonítjuk. Hisszük, hogy Ő működik bennünk, vagy még élesebben fogalmazva: hisszük, hogy a megváltó igazság, élet, világosság és szentség bennünk, de nem tőlünk van. Most ezt a két szempontot fogom görcső alá tenni.

1. Bármink van is, az nem tőlünk, hanem Istentől van. Ennek a bizonyítására nem kell sok szót vesztegetni. Természetünk a maga erejéből, a Szentírás szerint sok gonoszság forrása, de semmi jóé. A Szentírásban sokat olvashatunk a természetes szívből jövő gonoszságról, de semmi jóról, ami onnan származik. A sokaság mikor is fordult el Attól, aki az élete? Mikor volt úgy, hogy a szentek ne kevesen és a nem szentek ne sokan lettek volna? És mi egyebet mutat ez, mint azt, hogy az emberi természet törvényszerűen rosszra hajlik, nem jóra? A fát gyümölcsseiről ismeritek fel: ha a gyümölcs rossz, akkor az minden bizonnyal rossz fa. Az emberi társadalom, amely az emberi természet gyümölcse, ugyan mikor volt másmilyen, mint rossz? A világi hatalom ugyan mikor támogatta Isten igazságát? Bölcsessége azt mikor követte? Rendje mikor volt annak ábrázata? Nézzük csak meg a legrégebbi kort! Milyen gyümölcsöt termelt? „A föld azonban megromlott Isten előtt, és telve volt gonoszaggal.” [Ter 6,11]. „Amikor azonban az Úr látta, hogy nagy az ember gonoszsága a földön, és hogy szíve minden gondolata folyton gonoszra irányul, megbánta az Úr, hogy embert alkotott a földön.” [Ter 6,5-6] És vajon több jót találunk az emberi természetben az özönvíz után? „És azt mondta az Úr: «Íme egy ez a nép, és egyajkú az egész: ezzel az alkotással kezdik, s ezentúl nem fognak elállni szándékaiktól, amíg meg nem valósítják azokat tetteikkel...» Így el is szélesztette őket onnan az Úr az egész földre, s ők abbahagyták a város építését.” [Ter 11,6.8] Menjünk tovább Dávid koráig? „Lenéz az Úr a mennyből az emberek fiaira, hogy lássa: van-e okos, aki Istennel gondol. Elfordultak mindannyian, megromlottak valamennyien, nincs, aki jót cselekedne, nincs egyetlen egy sem.” [Zsolt 14,2-3] Isten tehát háromszor tekintett le a mennyből, és az ember mindhárom alkalommal ugyanolyan volt: Teremtője elleni lázadó, Isten ellensége. Lássuk csak, vajon Salamon enyhíti-e ezt a félelmetes bizonyosságot? Azt mondja: „az emberek fiainak szíve betelik rosszasággal és

megvetéssel, amíg élnek, utána pedig az alvilágba vezet az út.” [Préd 9,3] Kérdezzük meg Izajás prófétát? Azt válaszolja: „Olyanok lettünk mindnyájan, mint a tisztátalan, és mint a szennyes ruha, olyan minden igazságunk. Elhervadtunk mindnyájan, mint a falevél, és bűneink, mint a szél, elsodornak minket.” [Iz 64,6] Vagy Jeremiást? „Csalárdabb a szív mindennél, és gyógyíthatatlan; ki ismeri azt?” [Jer 17,9] Vagy maga a mi Urunk, amikor megtestesült, milyennek is találta a szív gyümölcseit? Azt mondta: „Mert a szívből származnak a rossz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, erkölcstelenségek, lopások, hamis tanúskodás, káromkodások.” [Mt 15,19]. És újabb eljövetele talán megjavítja majd a világot? Hogy is lesz az, mikor majd újra eljön? „De amikor eljön az Emberfia, vajon talál-e hitet a földön?” [Lk 18,8] Hogy mire hajlik az emberi természet, az nem kérdéses, és amilyen a vég, bizony mondom, olyan a kezdet. Ha rossz a vége, a kezdete is az, ha az út félrevezet, az útirány eleve rossz. „A szív bőségéből szól a száj”, és működik a kéz, és amilyen a cselekedet meg a szó, olyan a szív is. Így hát a Szentírás alapján – a tapasztalatról nem is beszélve – semmi sem biztosabb annál, mint hogy az ember jelenlegi természete nem jó, hanem rossz. Rossz dolgok származnak belőle, és nem jók. Ha mégis jók, az kivétel, és nem tőle van, hanem csak belőle: előbb adatott neki, és utóbb mutatkozik meg, nem természeténél fogva az övé, hanem kegyelem által. A mi Urunk kifejezetten mondja: „Ami a testből született, az test, és ami a lélekből született, az lélek. Ne csodálkozz, hogy azt mondtam neked: szükséges újra születnetek.” [Jn 3,7] Majd ismét: „Nélkülem semmit sem tehettek.” [Jn 15,5] Szent Pál pedig: „Mindenne van erőm Krisztusban, aki megerősít engem” [Fil 4,13], majd az előttünk lévő levélben: „Mert ki tesz téged különbbé? Mid van, amit nem kaptál? Ha pedig kaptad, miért dicsekszel, mintha nem kaptad volna?” [1Kor 4,7].

Ez az a nagy igazság, amely a megváltás módjára vonatkozó, minden igaz tanítás alapja. A kötelességgel meg az engedelmisséggel, a mennyországba jutással és Krisztus nekünk tett szolgálatával kapcsolatos, valamennyi okoskodás üres és lényegtelen, ha nem épül be ide, az eredeti romlottságunkról és gyámoltalanságunkról, következésképp az áteredő bűnről szóló tanításba. Valójában maga Krisztus az alap, de egy töredelmes, aláztos, önmegtagadó szív (mintegy) az az alap és talaj, amelybe ezt az alapot le kell rakni, és az homokra épít, aki csak mondja, hogy hisz Krisztusban, de nem ismeri be, hogy nélküle semmit sem tehet. Ezt hívják pelagiánus eretnekségnek, amiről bizonyára sokan hallottunk már. Most nem akarom formálisan megfogalmazni, hogy miben is áll ez a tévtanítás, hanem arra gondolok, hogy leegyszerűsítve ez az a tévhit, miszerint „szent vágyak, jó tanácsok és igaz cselekedetek” tulajdoníthatók nekünk, származhatnak tőlünk és belőlünk, holott bennünk megigazulás, megszentelődés és megváltás nem önmagunktól, hanem kizárólag Istentől van, aki áteredő bűnünket eltörli, és belénk új természetet táplál. Aki viszont készpénznek veszi, hogy ő Isten kegyelmének természetes tárgya, aki kiváltságait és képességeit természetes dolgoknak tekinti, aki a keresztséget mint közönséges és minden kétséget kizáróan eredményes cselekedetet tartja nyilván, aki nem érzi át, mennyire kiváltságos helyzetben van, hogy a templomba egyáltalán beléphet, aki nem érti meg az Isten irgalmáért való könyörgés szükségességét, aki mindent egy rendszerbe utalva, Isten szabad bőségének javait az ok és okozat törvényszerűségének veti alá, aki azt hiszi, hogy a nevelés mindent megold, és hogy a nevelés saját hatáskörében van – vagyis mindazok, akik lebecsülik Isten Egyházát mint az isteni kegyelmek főcsatornáját, az Evangéliumot pedig valamiféle irodalomnak vagy bölcséletnek nézik, amit bizonyos dokumentumok tartalmaznak, s azokat bármely más könyv útmutatásaihoz hasonlóan lehet használni, hogy ugyanannak a hibának más eseteit ne említsük – azok gyakorlatilag pelagiánusok, mert saját maguk körül forognak ahelyett, hogy a Mindenható Istenre és az Ő utasításaira hagyatkoznának.

2. Másodsor, miközben az igazság és a megigazulás nem tőlünk van, biztosra vehetjük, hogy bennünk van, amennyiben Krisztuséi vagyunk. Nem csupán névlegesen adatik vagy tulajdoníttatik nekünk, hanem belénk van ültetve a Szentlélek működése révén. Mikor a mi

Urunk és Megváltónk, Jézus Krisztus megtestesülve evilágra jött, tökéletes jóvátételt nyújtott: „áldozatot, felajánlást és elégtételt az egész világ bűneiért”. Asszonytól született, csodákat tett, böjtölt és a pusztában megkísértetett, szenvedett és megfeszítettet, meghalt és eltemették, föltámadt a halálból, fölment a mennybe, és „helyet foglalt” az Atya jobbján – mindezt értünk. És ahogy megtestesülése és halála a mi megváltásunkat szolgálta, úgy valóságosan elérte azt a célt is, amelyre az a megalázkodás irányult. Minden beteljesedett, aminek be kellett teljesednie, kivéve azt, ami nem teljesülhet be annak létét megelőzően, akire vonatkozik. Minden megadatott nekünk, kivéve azt a kegyelmi adományt, amelyet ténylegesen külön-külön kapunk. Megváltásunkat megelőlegezte, de ténylegesen nem válthatott meg addig, míg nem léteztünk. Ezen kívül azonban akkor minden megtörtént: a Sátán legyőzetett, a bűn jóvá tétetett, a büntetést lerótták, Isten kiengeszteltetett, Ádám fiainak megadatott a megigazulás, a megszentelődés, a megváltás és az élet, és már csak az maradt hátra, hogy egyenként átvehessék, célba juttassák mindezeket az isteni adományokat. Ez nem történt meg, mert nem történhetett meg egy csapásra, nem haladéktalanul, egyenként, márpedig az üdvösség Isten tervei szerint személyre szól. Krisztus halálával Isten nem állította helyre egyszer s mindenkorra az egész emberi nemet, és nem változtatta meg a világ állapotáról alkotott véleményét. A Nap Húsvétkor nem egy új világra kelt fel, ahogy Krisztus sem egy új világra jött ki sírjából, hanem a régre, amely ugyanolyan bűnös, lázadó és számkivetett világ volt, mint annak előtte. Az ember ugyanaz maradt, ami volt, önmagában is, és az Ő szemében is. Bűnös és romlott, keresztre feszítése előtt éppúgy, mint azután, mind a mai napig, kivéve annyiban, amennyiben Ő szabad bőségéből és abszolút akaratából saját szenvedésének ajándékát ennek vagy annak átnyújtani kegyeskedik. Az üdvösséget Ő biztosította, de nem adta át, amikor szenvedett, és az átadás vagy az alkalmazás minden bizonnyal külön történik mindazok esetében, akiket üdvözít. Az élet ajándéka annyira valóságosan bennünk van, amennyire nem tőlünk ered, és nemcsak *Tőle van*, hanem *számunkra*. Ezt mindig szem előtt kell tartanunk, ugyanis nemcsak olyanok vannak, akik szerint az élet, a megigazulás és az üdvösség tőlünk ered, hanem olyanok is, akik szerint nincs is bennünk, és nemcsak olyanok, akik többé-kevésbé megfelelnek arról, hogy az igazolás Istentől jön, hanem ugyanannyian olyanok is, akik többé-kevésbé elfelejtik, hogy a mentségnek az emberben kell lennie, ha annak hasznát akarja venni. És nehéz megmondani, melyik a súlyosabb hiba a kettő közül.

Van azonban egy másik bizonyítéka is annak, hogy Krisztus halálakor nem fejezte be a kegyelemmel való gazdálkodását: nevezetesen az, hogy a Szentlélek jött el befejezni azt. Mennybemenetelekor Krisztus nem hagyott árván bennünket, és művét még nem fejezte be. Elküldte a Szentlelket. Ha egyénileg mindenki már megigazulttá lett volna téve, akkor a Szentléleknek miért is kellett volna leereszkednie? A Lélek azért jött el, hogy bennünk befejezze azt, amit Krisztus beteljesített önmagában, de bevégezetlenül hagyott bennünket illetően. A Léleknek kell egyenként hozzánk igazítania mindazt, amit Krisztus tett értünk. És ahogy küldetése egyrészt azt bizonyítja, hogy üdvösségünk nem önmagunktól való, úgy másrészt azt is, hogy annak bennünk kell kiteljesednie. Mert ha minden kegyelmi adomány a Lélektől van, a Lélek jelenléte pedig bennünk, akkor az adományoknak következésképp bennünk kell megnyilvánulniuk és kiteljesedniük. Ha Krisztus a mi egyetlen reményünk, és Krisztus a Lélek által adatik meg nekünk, a Lélek pedig egy belső jelenlét, akkor a mi egyetlen reményünk egy belső átalakulás. Ahogy egy szobában a lámpa fénye minden irányban kisugárzik, úgy a Szentlélek jelenléte bennünket élettől, erővel, szentséggel, szeretettel, megértéssel, igazsággal tölt el. Isten irgalommal tekint ránk, mert látja bennünk „a Lélek lelkét”, s akiben ez a lélek lakik, abban szentség és igazság van. Ennél fogva a Lélekben fogant valamennyi gondolata, szava és cselekedete jóváhagyható, kedves és helyes Isten előtt, s bármi gyarlóság maradt benne, azt elrejtí a Szentlélek jelenléte. Az az isteni

befolyás, amely Krisztus irgalmának teljességével megtisztít bennünket, Krisztus vérének erejével igazolni is képes.

Soha ne tévesszük szem elől azt a nagyszerű és egyszerű látványt, amelyet az egész Szentírás elénk tár. Amit Krisztus testében ezernyolcszáz évvel ezelőtt valóságosan tett, ahhoz hasonló megy végbe valóságosan bennünk, külön-külön, a világ végezetéig. Ő a Lélektől fogant, és mi is a Lélektől születünk újjá. Őt is a Lélek igazolta, és bennünket is. Mikor a Szentlélek szállt le rá, Ő szeretett Fiúnak nevezetett, mi pedig a szívünkbe küldött Lélek által ugyancsak azt kiáltjuk, hogy „Abba, Atyánk”. Őt a Lélek vezette ki a pusztába, és a Lélek által vitt nagy tetteket végbe. Az Örök Lélek által adta át Önmagát a halálnak, a Lélek támasztotta fel a halottak közül, és feltámadásakor a szentség Lelke nyilatkoztatta ki azt, hogy Ő Isten Fia. Minket is ugyanaz a Lélek vezet e világ kísértései között, mi is a Lélek által engedelmeskedünk, a Lélek által halunk meg a bűnnek, támadunk fel megigazulásra, és a Lélekben szentségre való feltámadásunk nyomán hirdettetik és nyilvánítatik ki, hogy – igazaknak kijáró bánásmódban részesülve – Isten fiai vagyunk. Vagy ugyanezt a nagy igazságot más szavakba foglalva: Krisztus maga kegyeskedik – képletesen és titokzatosan – megismételni valamennyiünkben mindazt, amit megtestesülve tett, és elszenvedett. Bennünk fogan, bennünk születik, bennünk szenved, bennünk támad fel, bennünk él, s mindezt nem események során keresztül, hanem egyszerre, hiszen úgy jön hozzánk, mint Lélek: haldokló, föltámadó és élő. Örökké születünk, feloldoztatunk és megújítatunk, örökké meghalunk a bűnnek, és megigazultan örökké föltámadunk. Az Ő egész kegyelmi gazdálkodása mindenestül egyszerre itt van bennünk, és ez az isteni jelenlét jogosít fel valamennyiünket a mennyországra: ezt fogja Ő méltányolni és elfogadni az utolsó napon. Önmagát fogja fölismerni – saját képmását bennünk –, mintha Őt tükröznénk vissza, Ő pedig, körülnézve, azonnal fölismerné övéit: azokat tudniillik, akik képmását visszaadják neki. Megjelöl bennünket a Lélek pecsétjével, kezeskedve azért, hogy az övéi vagyunk. Ahogy a király képmása a pénzérmét az ő tulajdonává teszi, úgy Krisztus bennünk lévő hasonmása elválaszt bennünket a világtól, és a mennyek országába utal.

A Szentírás tele van olyan szövegekkel, amelyek azt mutatják, hogy az üdvösség ilyen belső ajándék. Például: mi menthet meg minket a kárhozattól? „Vagy nem ismeritek fel önmagatokon” – mondja Szent Pál – „hogy Jézus Krisztus bennetek van? Ha nem, akkor nem álltátok ki a próbát”. Mit remélünk? „A bennetek lévő Krisztus a dicsőség reménye”. Mi szentel meg és tesz igazzá? „Az Úr Jézus nevében, a mi Istenünk Lelke által”. Mi teszi felajánlásainkat elfogadhatóvá? Az, hogy „a Szentlélek által megszentelt áldozattá” leszünk. Mi az életünk? „A lélek él a megigazulás által”. Hogyan leszünk képesek betartani a törvényt? „Hogy a törvény igazsága beteljesedjék mibennünk, akik nem élünk test szerint, hanem lélek szerint”. Ki az, aki bennünket igazzá tesz? „A világosság gyümölcse pedig csupa jóság, igazságosság és igazság”. [2Kor 13,5; Kol 1,27; 1Kor 6,11; Róm 15,16; Róm 8,10; Róm 8,4; Ef 5,9]

Végezetül. Két ellentétes tévhitről beszéltem: az egyik szerint az üdvösség nem Istentől van, a másik szerint nem bennünk van. Mármost figyelemre méltó, hogy a kettő közül bármelyik tévhitet vallók, bármennyire is különböznek más tekintetben, abban megegyeznek, hogy a keresztény életet megfosztják titokzatosságától. Aki azt képzei, hogy önmagától Isten kedvébe járhat, vagy hogy önerejéből képes engedelmeskedni, annak személyes hitvallása nem hordoz több istenfélelmet, tiszteletet és csodálatot, mint mikor végtagjait mozgatja, vagy az eszét használja – bár istenfélelmet még akkor is érezhetne. Hasonlóképp, aki azt hiszi, hogy amit Krisztus egyszer elszenvedett a kereszten, az az ő személyes üdvösségét teljes mértékben biztosítja, annak Krisztus keresztyje ugyan titokzatos (ahogy valóban az is), de az imádságban, a szertartásokban vagy az engedelmességre tett, saját kísérleteiben semmi titokzatosat nem lát, s ünnepélyességet is alig érez. Isten jelenlétében fesztelen, bizalmaskodó és arcátlan lesz. Nem fog üdvösségén „félve és remegve” munkálkodni, mert bár mondja, de

nem fogja fel, hogy benne Isten „akar és cselekszik”. A kötelesség mércéjét sem az egyik, sem a másik nem helyezi magasra. Egyik azért, mert nem hiszi, hogy Isten sokat kíván, a másik azért, mert úgy gondolja, hogy Krisztus saját személyében már megtett mindent. Egyikük sem tiszteli Isten törvényét, s nem is nagyon tartja be: egyik azért, mert a törvényt saját engedelmisségi küszöbére szállítja le, a másik azért, mert úgy gondolja, hogy Krisztus eltörölte a törvényt, amikor helyette engedelmeskedett. Istenfélelmet és igazi komolyságot azok tanúsítanak, akik hiszik, hogy a törvény megmarad, hogy azt be kell tartaniuk, és hogy azt Isten kegyelmének erejével tarthatják be. Nem mintha bárki emberfia fölemelkedne annak maradéktalan betartásáig, de hogy az nem lehetetlen, hogy az már minden igaz keresztényben elkezdődött, hogy valamennyien törekszenek rá, hogy abban növekednek, s azért és annak arányában kedvesek Istennek, mert törekvők, és amennyire hasonulnak Hozzá, aki a Törvényt a mi testünkben, a földön járva maradéktalanul betartotta.

11. beszéd: A Lélek törvénye

Bevezető

Newmannek mindig arra van gondja, hogy a rábízott híveket életszentségre vezesse. A vízkereszti (karácsonyi) időt is felhasználja erre, hiszen a megtestesülés célja az ember átistenítése, vagyis fölemelése az istengyermeki létmódra.

Ebben a beszédben, amelyet 1840. január 12-én mondott el, nyíltan és egyértelműen a Szentírásra hivatkozva, elveti azt a protestáns tanítást (mely áthatotta az anglikán egyházat), miszerint a hit és a keresztség által nem lettünk valóban új teremtménnyé, hanem maradtunk bűnösök, ám Krisztus érdemei beszámítottak nekünk. Krisztus érdemeinek ékes köntösét borította a bűnös emberre, aki bűnös maradt ugyan, de Isten most már úgy kezeli, mint megigazult embert a beszámított krisztusi érdemek miatt.

Ebben és az előző beszédben összesűrítette a korábban tartott konferenciabeszédeit, melyeket 1838-ban „Lectures on Justification” címmel publikált.

Isten Ádámot (az embert) megigazult, szent teremtményként alkotta meg. Az első ember szívébe helyezte a Törvényt, Isten örök, változhatatlan törvényét, akaratának kinyilatkoztatását. Ádám ezt elveszítette bűnével. A Törvény nincs többé benne. A Mózes által adott törvény valóban Isten szent és örök törvénye, de az ember nem alkalmazkodik hozzá, hanem szinte szemben áll vele. Az eredeti bűn által a törvény külső törvény lett, mely vádolja az embert, mert az képtelen teljesen megfelelni neki, és igazzá válni.

De ha ez így van, akkor az ember azt, hogy Isten szemében igazzá, megigazult teremtménnyé legyen, csak más valakitől várhatja. Ez a valaki Krisztus, aki megváltó szenvedése által elnyerte az embernek a Szentlélek ajándékát, aki az embert megigazulttá teszi. Ez a megigazultság valóságos, nemcsak neki „beszámított”.

Arra a kérdésre, hogyan lehetséges Isten által megigazulttá lenni, hiszen az ember még a Szentlélek ajándékának elnyerése után sem tud tökéletesen engedelmessé válni, Newman a következőket válaszolja: a Szentlélek munkálkodása, aki megadja a megigazultság kegyelmét, tökéletes, ha azt a Lélek oldaláról szemléljük, de tökéletlen, ha az emberi cselekvés (együtműködés) oldaláról nézzük.

A Szentlélek fölemeli az embert az istenfiúság szintjére, részelteti őt az isteni természetben. Ez tökéletes szentség, valóban megigazult állapot, ám az ember cselekedeteivel, együtműködésével sokszor lemarad ettől a szinttől. Ám Isten már most úgy tekint rá, és olyannak látja, amilyenné majd válik az örökkévalóságban. Tehát az ő szemében valóban megigazult teremtmény a hívő keresztyén.

Szent Pál rómaiakhoz írt levelében a zsidókkal száll szembe, mert ők maguknak tulajdonították a megigazulást a törvény által, holott ez lehetetlen a Szentlélek ajándékának elnyerése nélkül, akit egyedül a Krisztusba vetett hit adhat meg. Ők azt hitték, hogy kegyelem nélkül üdvözülhetnek.

A törvény csak elvezet a kegyelemig, de nem adja meg a kegyelmet. A megigazultság a Lélek műve, akit Krisztus adott az embernek. Ez a kegyelem, ez a megigazultság valóságos, nemcsak nominális, és a keresztyén ezzel a kegyelemmel közreműködve járja a tökéletesedést (az életszentség) útját.

A korintusiak és a hozzájuk hasonlóan gondolkodó keresztyének viszont maguknak tulajdonítják a kegyelmet. Ezzel súlyos tévedésben vannak, és – bár úgy tűnik, a zsidókkal ellentétes álláspontot képviselnek, hiszen elismerik, hogy a kegyelem tesz megigazulttá, nem a törvény – valójában ugyanabba a hibába esnek, a gőg bűnébe, mely a megigazulást az embernek tulajdonítja, kisajátítja magának.

* * *

„*Pedig Krisztus a Törvény vége,
mindenkinek a megigazulására, aki hisz.*”
[Róm 10,4]

A Római levélben Szent Pál azokkal a zsidókkal szemben érvel, akik tagadták az Örömhírt, a Korintusi levelekben azokat a keresztényeket dorgálja meg, akik azzal visszaéltek. Az ingatag és beképzelt korintusiak bűne egészen más volt, mint a kemény szívű zsidóké, az mégis mindkét esetben egy tőről fakadt: a kevélységből. Zsidók és görögök egyaránt azzal hivatkoztak, amijük volt: amit Mózes hagyott rájuk, vagy amit Krisztus apostolai hoztak nekik. Egyaránt megfélemlítettek arról, hogy amijük csak van, az Isten ajándéka, és az ő kötelességük alázatosnak és ébernek lenni. Ám látszólag különböztek: a zsidók időszerűtlenül ragaszkodtak Isten korábbi kegyeihez, a korintusi görögök pedig még legutóbbi és legjobb ajándékát is könnyelműen és hálátlanul fogadták.

A bűnös érzelmek és szenvedélyek általában a józanság látszatát keltik, és érveket keresnek. Így történhetett, hogy a zsidók, akikkel Szent Pál az idézett helyen szembeszáll, önmaguk előtt is takargatták saját hitetlenségüket, ami azóta is az Egyház javára szolgál, miután Szent Pált következképp az Örömhír olyan megközelítésére készítette, amelyet másként talán nem ismerhettünk volna meg a sugalmazás erejével. Az idézetben ez a megközelítés tömören és velősen fejeződik ki, de én igyekszem kifejteni, s miután megtettem, a zsidóknak az idézetben rejlő tanítással ellentétes érzelmeiről fogok néhány szót szólni. Szent Pál azt mondja, hogy „Krisztus a Törvény vége, mindenkinek a megigazulására, aki hisz”. Ebben három téma igényel magyarázatot: a Törvény, a Megigazulás és a Hit. Sorrendben fogok beszélni róluk.

Először is: „a Törvény”. A Törvény itt Isten örök, változatlan Törvénye, az Ő akaratának kinyilvánítása, a tökéletesség mércéje, az a minta és forma, amelyhez minden teremtménynek igazodnia kell, hogy boldog legyen. Isten Szent, és a Törvénye is szent. Törvénye saját képmása, az Élet és az Igazság Igéje, ami arra kötelez, aminek Ő tökéletes mintaképe. „Szentek legyetek” – mondja, – „mert én szent vagyok”. „Ti tehát legyetek tökéletesek, mint ahogy a ti mennyei Atyátok tökéletes” [1Pt 1,16; Mt 5,48]. Az Ő törvénye az Ő határtalan és dicsőséges tulajdonságainak kihirdetése, s ezért lesz az a szabály, melyet követve minden lény utánozza, követi és megközelíti Őt. És mikor teremtette őket, arról is gondoskodott, hogy aminek lennie kellene, az legyen is. Isten a szentséget szereti, ezért jóságos és szerető Atyaként minden gyermekét szentnek teremtette. Nem azért teremtette őket, hogy ellenségei legyenek, hanem hogy gyermekei: olyan lények, akikben kedve telik, akik közel állhatnak Hozzá, nem távol Tőle, s akiket szerethet és megjutalmazhat. A Törvény mintájára alkotta őket, arányaikat annak segítségével alakította ki. Az embert „saját képére és hasonlatosságára” teremtette, vagyis a Törvényhez szabta. Az Ő Lelkét lehelte belé, és a Törvényt szívébe írta. Úgy, hogy ami Ő végtelen természetében, az lett az ember, az lett Ádám egy véges természetben: a maga módján tökéletes.

A Sínai hegyről az izraelitáknak adott Törvényt ebben az értelemben nevezi a Szentírás – és tekinthetjük mi is – Isten szent és örök Törvényének. Nem mintha emberi nyelven kimondott és kőtáblákra írt parancsolatokból bármennyi is mérhető lenne ahhoz, ami végtelen és szellemi természetű, nem mintha egyetlen országban, az erkölcsi és társadalmi lét egyetlen, adott állapotában a bukott emberi nem egyetlen népéhez címzett törvénykönyv megközelíthetné annak méltóságát és szépségét, ami tökéletes – de Mózes törvénye a maga helyén és idejében Isten törvényét képviselte, annak legteljesebb kinyilatkoztatása és akkor megengedett legjobb megközelítése, vagyis kétségtelenül az a Törvény volt. Ahogy Ádám, a

föld gyermeke is „Isten képmása” volt, úgy a – bármennyire is evilági és ideiglenes – Zsidó Törvény ugyancsak isteni jelleggel bírt. Isten világossága volt egy sűrű közegben azért, hogy „felfogható” legyen, és ha nem is tanított meg a választott népnek mindent, sokat megtanított nekik, és az egyetlen olyan módon, ahogy arra taníthatók voltak. Ennélfogva – mint a textusban – Szent Pál a zsidókról szólva úgy beszél Törvényükről, mintha az Isten örök Törvénye lenne. És az is volt, de csak mintegy hallgatóságához leereszkedve és erőtlenségükhöz alkalmazkodva.

Ilyen „a Törvény”, ahogy a textus szól róla. A „megigazulás” pedig a törvény tiszteletét jelenti: a léleknek azt az egyedüli állapotát, amely Istennek tetszik. Viszonylagos fogalom, amely egy mértékadó viszonyítási alapot tételez fel, és annak a kívánalmaihoz való igazodást fejez ki. Megigazultnak lenni annyi, mint a Törvénynek megfelelően cselekedni – bármi legyen is a Törvény, – s ezáltal elfogadhatóvá válni annak számára, Aki a Törvényt adta. Ilyen volt Ádám a Paradicsomban. A Törvény volt belső élete, és a Mindenható Isten ennek megfelelően bánt vele. Megigazultnak nevezte, annak tekintette, és úgy bánt vele, mint megigazulttal, mert igaz ember volt.

Egészen más lett a helyzet, miután elbukott. Akkor eljátszotta a Szentlélek jelenlétét, többé nem felelt meg a Törvénynek, elveszítette igaz mivoltát, és ennek tudatában is volt. Tudta, hogy elveszítette, még mielőtt Isten mondta volna neki. El is ítélte magát, beismerő vallomást tett, mielőtt Isten szabályszerűen bűnösnek nyilvánította volna. S ebben az igaztalan állapotban maradt, ezt látja önmagában azóta is. Tudja, hogy mi a Törvény, de nem tartja be, tiszteli, de nem szereti, elismeri, de nem követi. Nincs teljesen a Törvényen kívül, de azon belül sem. A Törvény nem benne, hanem előtte van. Nem a szívében – mint az a felhőoszlop, amely az irgalom jele és útmutatás volt az izraelitáknak, – hanem elfordulva és eltávolodva tőle, mintha kifejezetten vele szemben foglalna állást, akár egy ellenség, aki vádol, és bosszút akar állni. Lángoszlop helyett sűrű sötétség lett, az Úr onnan tekintett le rá, és felzaklatta. Vagy Szent Pál szavaival: „a parancs, amelynek életet kellett volna adnia... halálhozónak bizonyult” [Róm 7,10]. Ami korábban az ártatlanság törvénye volt, az a lelkiismeret törvénye lett, a szabadságból rabság, a békességből rettegetés és gyötrelem.

Köszönjük meg Istennek, hogy a rettegetés és a gyötrelem ránk maradt. Még mindig jobb, hogy a Törvény marad meg nekünk külsőleg, egy korholó lelkiismeret formájában, mintha az teljesen hiányozna. Miközben – mindaddig, amíg ez így marad – önmagunkról alkotott ítéleteink figyelmeztetnek arra, mi is lesz majd Isten ítélete a túlvilágon, a jövőben, és mi a jelenlegi véleménye rólunk. Talán a rossz lelkiismeret fájdalma nem különbözik minden más, általunk ismert fájdalomtól? Nem azt kérdelem, hogy vajon nagyobb vagy kisebb-e más fájdalomnál, hanem, hogy vajon nem másféle-e, mint bármelyik, nem sajátos és egyedi-e. Azt a fájdalmat ellensúlyozhatja és csillapíthatja-e a bűn bére, bármi legyen is az, – vagy nemde inkább amíg tart, addig megkülönböztetetten érzékelhető és teljes marad? A lelkiismeretben tehát érzékeljük Isten haragját a törvényszegők iránt, s a fájdalom, melyet az olykor, bizonyos esetekben ránk mér, egyfajta jelzés, hogyan is szemlél Isten, és hogyan fog majd egy nap megbosszulni minden bűnt a Szentírás félreérthetetlen szava szerint.

Vegyünk egy példát, mely bár szélsőséges, segít majd megvilágítani azt, amit mondani szeretnék. Micsoda beszámolókat olvashatunk arról a rettenetes, álmatlan bűntudatról, amely gyilkosok lelkét nyomja! Olyannyira, hogy bár bűnüket senki nem ismeri, nem tudják nem bevallani – mintha a halál is könnyebb szenvedés lenne, mint a rossz lelkiismeret. Íme itt látható a megigazulatlan állapot nyomorúsága. Vagy gondoljunk arra a sajátos, átható szorongásra, amely a tisztátalanság bűnének elkövetését követi. Itt egy egyedi példán látjuk a megerősítését annak, amit a Szentírás általában hangoztat a vétkezés nyomorúságát illetően. Vagy gondoljunk természetünknek azokra a leírhatatlan érzéseire, melyekre összülünk utal, amikor azt mondja: „Hallottam szavadat a kertben, és megijedtem, mert mezítelen vagyok, ezért elrejtöztem.” [Ter 3,10] Ezek az érzések nemde változatai annak az irtózatnak, amellyel

most az angyalok néznek, s a jövőben majd mi is nézni fogunk minden törvényszegésre vagy hitványságra.

A megigazulatlanlás tehát nyomorúságos állapot, rettenetes, akár a gyilkosé, hasogató, mint Belial követője, és lesújtó, mint Ádámé, amikor elrejtőzött Isten elől. Krisztus pedig azért jött, hogy ebből az állapotból kimentsen minket, visszahozva a megigazultságba ismét. Az ember először igaz volt, mert Isten Törvénye igazgatta. Igaztalanná akkor lett, amikor ez a Törvény megszűnt őt igazgatni. És újra megigazulttá válik az által, hogy Isten törvénye újra igazgatja. Kezdetben igaz volt a Szentlélek jelenléte miatt, ami képessé tette arra, hogy betartsa a Törvényt, és ilyen második megigazulása is. És így telnek be a textus szavai: „Krisztus a Törvény vége” a „megigazulásra”. Ő kieszközli azt, amit a Törvény fontolgat és megparancsol, de nem teljesíthet be: a mi megigazulásunkat. S hogyan? Szent Pál a textusban nem említi, de sok más helyen a leveleiben igen: nevezetesen, hogy az Ő szenvedésének nagy ajándéka, a Szentlélek maradandó hatása által, amely képessé tesz bennünket arra, hogy Isten számára elfogadható engedelmisséget tanúsítsunk, amelyet természetünkönél fogva nem tanúsíthatnánk.

Most hadd mutassak rá a Szentírásból néhány olyan szempontra, amelyet hangsúlyozok. Először is, nem kell különösebben bizonygatni, hogy természetünkönél fogva nem tetszhetünk Istennek, vagy más szavakkal: nincs meg bennünk a megigazulás alapelve. Szent Pál hangoztatja: „a testi ember nem lehet kedves Isten előtt”. A megelőző versben pedig: „mivel a test törekvése ellenszegülés Istennek, mert nem veti magát alá az Isten törvényének, hiszen nem is képes rá.” Az előző fejezetben pedig azt mondja: „Tudjuk ugyanis, hogy a törvény lelki, én azonban testi vagyok, rabszolgája a bűnnek. Magam sem értem, hogy mit teszek. Mert nem azt teszem, amit akarok, hanem azt teszem, amit gyűlölök. De ha azt teszem, amit nem akarok, helyeslem a törvényt, hogy jó. Így már nem is én cselekszem azt, hanem a bennem lakó bűn. Tudom ugyanis, hogy a jó nem lakik bennem (azaz a testemben)”. És ismét: „Mert nincs az az ember, aki megigazul előtte a törvény tettei által. A bűn megismerése is a törvény által van.” Izajás próféta is hasonlóan szól: „Olyanok lettünk, mint a tisztátalan, és mint a szennyes ruha, olyan minden igazságunk”. [Róm 8,7-8; 7,14.15.18; 3,20; Iz 64,5] Ilyen a természetes állapotunk: önmagukban még az általunk tett legjobb dolgok sem Istennek tetszők, mert kiérzik belőlük a régi Ádám, miután a test művei, és nem lelkiek.

És mivel ez a természetes állapotunk, a vallásos ember vágya, és egy irgalmas Isten egyedüli ígérete mindig is az volt, hogy törvénytisztelőkké tétessünk, vagyis megigazulttá. Így mondja Dávid: „Íme Te a szív igazságát szereted; bölcsességedet titokban kinyilatkoztattad nekem. Hints meg engem izsóppal, s megtisztulok, moss meg, és a hónál fehérebb leszek... Tiszta szívet teremts bennem, Isten, és az erős lelket újítsd meg bensőmben! ... Add vissza nekem üdvösséged örömét, és készséges lélekkel erősíts meg engem!” És ismét: „Ártatlanságban mosom kezem, és körülveszem oltárod, Uram”, „Adj értelmet, hogy törvényedet vizsgáljam, és teljes szívemből megtartsam”, „Íme én kívánom rendeleteidet, igazságod által adj nekem életet!”, „Taníts meg arra, hogy megtegyem akaratodat, mert te vagy az én Istenem! A te jó lelked vezessen engem egyenes földön”. [Zsolt 51,8.9.12.14; 26,6; 119,34-40; 143,10]

S amit a zsoltáros kér, azt a próféták ígérik. Az evangéliumi idők egyetlen nagy kitüntetésévé teszik azt, hogy az eredeti megigazultság, amely annyira szükséges nekünk, s amelytől annyira eltávolodtunk, ismét biztosítva legyen számunkra, mégpedig a Szentlélek erejéből. Krisztus eljövételének célját Dániel abban jelöli meg, hogy „eltörlik a gonosztságot, és örök *igazság* támad”. Malakiás azt mondja, hogy Krisztus „megtisztítja Lévi fiait, ... hogy *igazságban* mutassanak be áldozatot az Úrnak.” Izajásnál a Mindenható Isten azokhoz szól, „akik ismerik az igazságot”, ahhoz a néphez, „melynek szívében van tanításom”, és beszél arról is, hogy „kiárad ránk a lélek a magasból” és „*igazság* honol a gyümölcsöskertben, az

igazság műve béke lesz, az igazság eredménye pedig *nyugalom* és *biztonság* örökre.” Hogy miben áll az evangéliumi ajándék, azt Jeremiás még világosabban határozza meg: „Íme jönnek napok – mondja az Úr, – amikor új szövetséget kötök Izrael házával és Júda házával... *törvényemet a bensejükbe adom*, és a szívükre írom”. Az evangélium nagy ajándékáról Ezekiel próféta is hasonlóan nyilatkozik: „*Új szívet* adok nektek, és *új lelket* adok belétek: ... az *én lelkemet* adom belétek, és gondoskodom róla, hogy parancsaim szerint járjatok, és törvényeimet megtartsátok, és megcselekedjétek.”

Ezt az új természetet, vagy megigazulást, avagy a Lélek ajándékát, amelyet az Evangélium nyújt, megint máshol Izajás próféta a lélek egyfajta öltözékének vagy palástjának nevezi, amely Ádámot dicsfénybe öltöztette, mielőtt a bűn megfosztotta tőle: „az üdvösség ruháiba öltöztet engem, az *igazság palástját* terítette rám; mint a vőlegényre, aki fölteszi fejdíszét, s mint a menyasszonyra, aki ékszereivel díszíti magát.” Ezzel a szakasszal összevethetjük Szent János szavait a Jelenések könyvéből: „Eljött a Bárány menyegzője, és a jegyese felkészült! Megadatott neki, hogy ragyogó és fehér gyolcsba öltözzék; *a gyolcs ugyanis a szentek igaz cselekedetei*”. Ugyanezt a képet használja a mi Urunk, mikor az Evangélium nagy ajándékával kapcsolatban arról az emberről beszél, aki a menyegzős ruha, azaz megigazultság és szentség nélkül jött el a menyegzőre. [Dán 9,24; Mal 3,3; Iz 51,7; 32,15-17; Jer 31,31; Ez 36,26-27; Iz 61,10; Jel 19,7-8]

Így, ha a próféták hangjára figyelünk, hinnünk kell, hogy a Törvény igazsága valójában beteljesedett bennünk az Evangélium nyomán, a Lélek által – de mivel ezt az igazságot manapság egyesek tagadják, jó lesz talán nyomatékosan hangsúlyozni.

Mármost, hogy ez színtiszta hitigazság, azt az eddig mondottakon túl az a számos szentírási szakasz is bizonyítja, amely a szent emberekről úgy szól, mint akik „igazak Isten előtt”. Ez egy olyan kifejezés, amelyre jó lesz odafigyelnünk, mert a „megigazultság” fogalmának további magyarázatául szolgál, ugyanis, ha a szentek igazak, akkor ők megfelelnek a tökéletesség isteni *mércéjének*. Az a kifejezés, hogy „tekintete előtt” vagy „előtt” gyakran fordul elő a Szentírásban, és azt jelenti, hogy annak vagy azoknak „*megítélése*” vagy „*tanúsága*” szerint, akikre vonatkozik. Így Lukács Evangéliumának utolsó fejezetében, ahol azt olvassuk, hogy „ők azonban képzelődésnek tartották szavaikat” [24,11], ott az eredeti görögben az áll, hogy „szavaik az ő *szemükben*”, vagy „*előttük*”, azaz „*megítélésük szerint*”. Ennélfogva, amikor Szent Pál eskü alatt beszél, ezeket a szavakat használja: „Amit pedig írok nektek, íme, Isten előtt mondom, hogy nem hazudom” [Gal 1,20], azaz hogy „*Isten a tanúm*”. Péter és János pedig így válaszolnak a tanácsnak: „Ítéljétek meg ti, vajon helyes volna-e Isten színe előtt, ha inkább hallgatnánk rátok, mintsem Istenre!” [ApCsel 4,19] – vagyis „*Isten jelenlétében*” és „*Isten a tanúnk*”. Ezért is mondatik az angyalokról, hogy Isten „*színe előtt állnak*” [Lk 1,19, Jel 8,2], vagy „*trónja előtt*” [Jel 1,14], mert el tudják azt viselni. Másrészt, a tékozló fiú azt mondja: Atyám, vetkeztem... *teelőtted*” [Lk 15,21], azaz tudom, hogy tisztában vagyok bűnömmel. Mikor tehát az áll – mint igen gyakran – a Szentírásban, hogy az igazak „Isten előtt” igazak, az azt jelenti, hogy igaz voltuk nem csupán a megigazultság neve vagy látszata, nem is földi mércével mért megigazultság, hanem valóságos és igazi megigazultság, amely isteni jóváhagyást nyer. Az igazak képesek Isten előtt állni, és nem ítéli el őket. Nem bűnösök Isten előtt, hanem igazak Isten előtt, és elviselik átható tekintetét. Természeténél fogva senki sem állhat meg az Ő jelenlétében. „Az egész világ kerüljön *Isten ítélete elé*”, „mert nincs az az ember, aki megigazul *előtte* a törvény tettei által”. Hogyan is járulhatnánk mi akkor Isten elé? Hogyan állnánk meg színe előtt? A választ az Ószövetség adja meg Bálám Bálákhhoz intézett szavaival. Bálám azt kérdezte: „Hogyan áldozzam méltóképpen az Úrnak? Hajtsak-e térdet a fölséges Istennek?” A válasz pedig ez volt: „Megmondta neked, ember, hogy mi a jó, és mit kíván tőled az Úr: azt, hogy mindenképpen igazságot cselekedj, szeresd az irgalmasságot, és hűségesen járd Isteneddel” [Mik 6,8] Ez a válasz Zakariás szavaival is megadható, aki az

Urát, Izrael Istenét magasztalja azért, mert teljesítette ígéretét, és alkalmassá tett bennünket arra, hogy színe elé járulva, „*félelem nélkül* szolgáljunk neki, szentségben és igazságban öelötte életünknek minden napján” [Lk 1,74-75]

És ennek megfelelően, hogy egyedi példát mondjak, Noé már az evangéliumi idők előtt „kegyelmet talált Istennél”. Miért? Mert a Mindenható Isten szavaival: „téged találtalak igaznak előttem” – vagyis az én szememben – „ebben a nemzedékben” [Ter 7,1]. Dániel pedig megmenekült az oroszlánok elől, mivelhogy *Isten előtt* „igaznak találtatott” [Dán 6,22]. Hasonlóképp, Zakariás és Erzsébet „mindketten igazak voltak Isten előtt, vagyis Isten megítélése szerint [Lk 1,6]. Kornéliusznak azt mondta az angyal, hogy „imádságaid és alamizsnáid felszálltak Isten színe elé”, vagyis ítélőszéke elé [ApCsel 10,4]. Szent Pál a feljebbvalókért mondandó imádságokról beszél úgy, mint ami „jó és kedves a mi Üdvözítő Istenünk előtt” [Tim 2,3]. És könyörög testvéreiért, hogy Isten „munkálja bennünk, ami *előtte* kedves”, azaz megítélése szerint [Zsid 13,21]. Szent Péter is arról beszél, hogy „a szerény és nyugodt természet” „értékes Isten *szemében*” [1Pt 3,4]. Szent János is: „bármit kérünk, megkapjuk tőle, mert megtartjuk parancsait, és azt tesszük, ami kedves előtte” [1Jn 3,22]. Krisztus pedig a szárdeszi egyházat arra figyelmezteti, hogy „Légy éber, és erősítsd meg a többiekét, akik közel vannak a halálhoz, mert műveidet nem találom teljesnek Istenem előtt”, vagyis az Ő tanúbizonyossága szerint [Jel 3,2]. Ilyenformán maga a „bizonyosság” szó máshol is ugyanannak a kifejezésére szolgál, mint Ábel esetében, aki – mint Szent Pál mondja – „nemesebb áldozatot” mutatott be Istennek, mint Káin, „így *bizonyosságot* nyert arról, hogy igaz, mert Isten tanúságot tett az ő ajándékai mellett” [Zsid 11,4]. Ha tehát mindez olyan világos a Szentírásból, mint amilyen, akkor természetünknel fogva igaztalanok vagyunk Isten szemében, és nem állhatunk Isten elé. Ám ugyanaz az Írás azt is bizonyítja, hogy a kegyelem erejéből mégiscsak igazak vagyunk, és megállhatunk előtte. Valami mentséget találva, épp úgy el lehet háritani az áteredő bűn tanának szentírási bizonyítékait, mint megszabadulni azoktól, amelyeket a Szentírás a Lélek által belénk ültetett megigazultság tana mellett szolgáltat nekünk.

Szent Pál még számos más helyen érinti a Szentlélek működését, és azok egyaránt alkalmasak kimutatni, hogy Ő az, aki az Evangélium nevében kegyeskedik nekünk belső megigazulást nyújtani, vagy bennünket igazolni, illetve Isten számára elfogadhatóvá tenni. Például azt mondja: „megmosakodtatok, megszentelést nyertetek, és megigazultatok az Úr Jézus Krisztus nevében, a mi Istenünk Lelke által” [1Kor 6,11]. Máshol pedig azt mondja, hogy az Evangélium „a Lélek szolgálata”, majd a következő versben, hogy az „az igazság szolgálata” [2Kor 3,8-9]. Megint máshol úgy szól a Szentlélekről, hogy az a „fogadott fiúság Lelke” [Gal 4,5-6], és tudtul adja, hogy „a Lélek is segítségére van erőtlenségünknek, mert nem tudjuk, miképpen kell kérnünk, amit kérünk; de maga a Lélek jár közben értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal. Aki azonban vizsgálja a szíveket, tudja, hogy melyek a Lélek kívánságai, tudja, hogy közbenjár a szentekért Isten akarata szerint” [Róm 8,26-27]. Máshol a természetes állapotot egyszerűen szembeállítja a kegyelmi állapottal, beleértve, hogy a számunkra Ádámiban elveszett megigazultság belső adományát Krisztusban kaptuk vissza: „Amint tehát kárhozat szállt minden emberre egynek a bűnbeesése miatt, úgy az életet adó megigazulásban is minden ember részesül egynek az igaz volta miatt... Ahogyan ugyanis sok ember bűnössé vált egy ember engedetlensége által, éppúgy sok ember megigazulttá is válik egynek az engedelmsége által... A törvény azért jött közbe, hogy a bűnözés fokozódjék; amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túlradt a kegyelem, hogy amint a bűn halált hozva uralkodott, úgy uralkodjék a kegyelem is a megigazulás által az örök életre a mi Urunk Jézus Krisztus által” [Róm 5,18-21]. A bűn, amelyet Ádámtól származtatunk, nem pusztán név, hanem félelmetes valóság, és így új megigazulásunk is valódi, nem csupán ráfogott megigazulás. Valódi megigazulás, mert a Szent és isteni Lélektől jön, aki kegyeskedik egyházunk nyelvén ajándékát betölteni szívünkbe, és aki így elfogadhatóvá tesz Isten számára, jóllehet természetünk

által, az áteredő bűn miatt, számára visszatetszők lennénk. Nem „a testtől, hanem a Lélektől” valók, és ezért kegyelmi állapotban vagyunk. Szent Pál újfent beszél arról, hogy „a pogányok kedves és a Szentlélek által megszentelt áldozattá legyenek” [Róm 15,16]. Azt is mondja, hogy „adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul. Ez legyen a ti ésszerű istentiszteletek.” [Róm 12,1] Azt mondja, hogy „megmentett minket, nem a mi igaz cselekedeteinkért, amelyeket véghezvittünk, hanem az Ő irgalmassága által, a Szentlélek újjáteremtő és megújító fürdője által” [Tit 3,5], és hogy „az Úrhoz méltóan” éljünk, „mindenben az ő tetszése szerint, hogy minden jócselekedetben gyümölcsöt hozzunk, és gyarapodjunk Isten ismeretében” [Kol 1,10].

Az idézett szavaknak – „Krisztus a Törvény vége, mindenkinek megigazulására” – ez hát a jelentése. Az apostol mintha azt mondaná: Igaznak találtatnál a Törvény szerint? Saját erődből nem vagy képes rá. Szükséged van arra az isteni adományra, amelyet Krisztus szenvedése eszközölt ki: a Lélek ajándékára. Azzal „igaz lehetsz a Törvény szerint”. Krisztus tehát a Törvény vége, mindenkinek a megigazulására, mert a Törvény általa éri el célját. Kieszközi azt, amire „a Törvény nem képes a test gyengesége miatt”, át nem alakult, meg nem újult, érzéki természetünk miatt.

Itt viszont föltehetjük azt a kérdést: „Miképpen mondhatni rólunk, hogy betartjuk a Törvényt, és kielégítő engedelmeséget tanúsítunk, ha egyszer nem engedelmességek *tökéletesen*? Hiszen még a legjobb esetben is csak részben engedelmeskedünk, mert engedelmeségünket mindenképp bemocskolja a tökéletlenség. Még a Lélek ajándékának birtokában sem teszünk semmi olyat, ami elviselné egy szent és igazságos bíró átható tekintetét. Ádámnak ezzel szemben egyáltalában nem volt bűnös természete bűnbeesése előtt: benne nem volt semmi, ami a kegyelem hatásainak ellenszegült, vagy azokat beszennyezte volna. Őt tehát saját, belső megigazultsága igazolhatja, minket azonban nem.”

Válaszom a következő: minket kétségtelenül csak az igazolhat, ami tökéletes. Saját cselekedeteink, amennyire sajátjaink, annyira tökéletlenek: ezért a maga emberi tökéletlenségében nézve egyetlen cselekedetünk sem igazolhat. De mikor megigazultságunkról beszélek, akkor a Lélek működéséről beszélek, és ez a működés – bár tökéletlen, amennyiben a miénknek tekinthető – tökéletes annyiban, amennyiben Tőle jön. Amit Krisztus Lelke által cselekszünk, annak van egy igazoló alapelve, mégpedig a legszentebb Lélek jelenléte. Hatásai végtelenül kedvesek Istennek, és tekintete előtt képesek győzedelmeskedni saját gyarlóságunk és érdemtelenségünk felett. Ezt kifejezetten mondja is nekünk Szent Pál, a Szentlélek egyik művére, az imádság gyakorlatára utalva, amint szavait az imént idéztem: „Aki azonban vizsgálja a szíveket, tudja, hogy melyek a Lélek kívánságai, tudja, hogy közbenjár a szentekért Isten akarata szerint” [Róm 8,27].

Tehát nem olyasmiről vagyunk elfogadhatók Isten számára, ami a sajátunk, hanem a bennünk lévő kegyelem működése miatt, és azért vagyunk elfogadhatók, mert az a kegyelem működik bennünk. És ez az isteni jelenlét mindenestül kedvessé tesz Isten előtt. Ez teszi Istennek tetszővé azokat a cselekedeteket, amelyekre indít – keveredjen bár velük emberi gyarlóság, - megszenteli azokat a cselekedeteket, megszenteli azt az életet és azt az engedelmeséget, amelynek eredeti oka, amelyet úgy rendez és alakít, hogy új engedelmeségünk és megigazulásunk – bár tökéletlen – igazzá tegyen, nem önmagától, hanem a belénk plántált kegyelem ezen új és mennyei alapelve miatt.

De van még egy másik oka is annak, hogy Krisztus kedvéért olyan bánásmódban részesülünk, mint a teljesen megigazultak, bár nem vagyunk azok. Nemcsak a Lélek bennünk való jelenléte miatt, hanem amiatt is, ami a miénk, valójában nem, ami most a miénk, de amivé leszünk. Nem vagyunk megdorgálhatatlanok, feddhetetlenek szentségben még, de azzá leszünk végül Isten kegyelméből. Akik végig kitartanak, tökéletesek lesznek lélekben és testben, mikor Isten elé állnak a mennyben. És most, hogy a tökéletesség elkezdődik bennük, most van bennük egy ajándék, mely kellő időben, Isten kegyelméből, kovászként járja át a

bennük lévő egészet. Egy nap feddhetetlenként lesznek bemutatva a Trón előtt, és most afelé törekedve, megkezdik azt a tökéletes állapotot. És meggondolva, hogy az elkezdődött bennük, Isten az Ő nagy kegyelméből nekik tulajdonítja azt, mintha már beteljesedett volna. Megelőlegezi azt, ami lesz, és olyanokként bánik velük, mint amilyenné válni törekszenek. Ezt jelenti a megigazulásért nekünk tulajdonított hit, amelyet Szent Pál gyakran hangoztat, s amely bennefoglaltatik a textus utolsó szavaiban, amelyeket még nem fejtettem ki. „Krisztus a törvény vége, mindenkinek a megigazulására, aki hisz.” A hit minden tökéletesség alapeleme. Az, aki hittel kezdi, makulátlan és teljes szentséggel végzi. A hit ígéreteiben messze meghaladja önmagát, s erre való tekintettel Isten megengedte, hogy képviselje, biztosítsa és megelőlegezze azt, ahova bizonyosan vezet. Aki hisz, abban még nincs tökéletes megigazulás és feddhetetlenség, de benne vannak annak a gyümölcsei. És egy emberéleten át – igaz tettekben akár gyarapszik, akár nem, szívének megigazultsága akár növekszik, akár nem – hite valami egészen más, mint amivel természetes állapotában rendelkezik, s még ha nem is elégíti ki Isten törvényeinek igényeit, miután tökéletességre törekszik, hite kegyesen tökéletességnek van tekintve. „Ábrahám hitt Istennek ... és ezt számították be neki megigazulásul”, mert Isten, aki kezdettől fogva látja a véget, tudta, hogy tökéletes és feddhetetlen megigazultság lesz a vége. Hasonlóképp nekünk is „beszámítják, ha hiszünk abban, aki feltámasztotta halottaiból Jézust, a mi Urunkat, aki bűneinkért átadatott, és megigazulásunkért feltámadt” [Róm 4,24-25].

4. Végül, miután ilyen a Törvény, ilyen a mi megigazulásunk, így működik bennünk Krisztus a Lélek által, s ilyen a hit szolgálata, megértjük, hogy mi volt a zsidóknak az a tévedése, amiről Szent Pál olyan sokat mond a rómaiakhoz írt levelében, és ami indokolni látszik, hogy az egész textust miért írta. A zsidók olyan ösvényen jártak, amely soha nem vezetne szentségre és a mennybe. Olyan állapotban voltak, amely kegyelemre és segítségre szorult. A törvény fenyegetése és ítélete nehezedett rájuk. Kétségtelenül sok jó ember mindig is a Törvénynek volt alávetve, de lelki kiválóságuk nem a Törvényből eredt, hanem az Evangéliumból, amelynek áldásai megelőlegeztettek a Törvény alatt, és amelyet az apostol akkoriban hirdetett az egész világon. A farizeusok és mások azonban – nem értvén törvényük valódi természetét és feladatát, sem az okot, hogy Isten miért adta azt Mózes által – azt gondolták, hogy azáltal üdvözülnek, azt gondolták, hogy az a mennybe vezet. Erre Szent Pál megkísérelte megmutatni nekik, hogy – ha így mondhatom – tévúton járnak. Az örök életet célozták meg, az volt az úti cél, amely felé bevallottan igyekeztek, és azt Pál értésükre adta, hogy a zsidó Törvény nem vezet oda. Azt mondta, hogy ha a menny örök nyugalomát elérni vágnak, akkor egy másik úton kell elindulniuk. És hogy nem tudnak oda átmenni valamiféle keresztutcán, hanem vissza kell menniük, és belépniük a kapun, és hogy ez a kapu a hit. Azt mondta, minél tovább haladnak a jelenlegi útvonalon, annál kevésbé közelednek valódi úti céljukhoz, és bár visszamenni elveszett időnek látszik, valójában nem az. Jelenlegi állapotukban annyi cselekedetet hajthatnak végre, és annyi szolgálatot tehetnek, amennyit csak akarnak, de ezek egyáltalán nem viszik őket előre. S miért? Nem mintha a cselekedetek nem számítanának – Isten ments! – hanem mert az ilyen cselekedetek nem jó cselekedetek, mert semmilyen cselekedet sem jó, csak a Lélekben fogant, és hogy a Lélek ajándékát semmi sem eszközölheti ki számukra, csak a Krisztusban való hit. Az rendjén van, hogy szeretnének igazak lenni, de egyedül Krisztus „a Törvény vége, mindenkinek a megigazulására, aki hisz”. Ha arra vágnak, hogy betöltsék a törvényt, hát akkor keressék „az élet Lelkének Törvényét”, hogy „a Törvény igazsága betelhessék bennük”. Ha a megigazulás jutalmára vágnak, ám legyen, akkor hát „várják a megigazulás reményét a Lélek által” [Gal 5,5]. Ám azok túlságosan is büszkék voltak beismerni, hogy lenne még egyáltalán valamit is tanulniuk, hogy újra kell kezdeniük, hogy engedniük kell, hogy tanítsák őket, hinniük abban, akit keresztre feszítettek, könyörögve folyamodni a Lélek ajándékáért. Visszautasították az Isten által nyújtott, valódi megigazulást, azt gondolván, hogy már igazak úgy, ahogy vannak,

és hogy a testben üdvözülhetnek. Erre mondja Szent Pál: „Nem ismerték el ugyanis az Istentől való megigazulást, s a magukét igyekeztek helyébe állítani; nem vetették alá magukat az Istentől való megigazulásnak” [Róm 10,3]. Azt gondolták, hogy a hit valami hitvány és gyenge dolog – így és ezért nem képes nagy dolgokat véghezvinni, – de nem így volt, mert Krisztus ereje a gyöngeségben válik tökéletessé, és Ő evilág megvetendő dolgait választotta, hogy megszügyenyítse azokat, amelyek nagy becsben vannak. Úgy tekintették, hogy ők valamiféle jogon Isten népe, hogy nincs szükségük kegyelemre, és hogy külső ceremóniáik és holt cselekedeteik hasznukra válnak. Ezért az apostol figyelmeztette őket, hogy maga Ábrahám sem körülmetélés, hanem hit által igazult meg, hogy az ő esetében a körülmetélés nem a megigazulást szolgálta, mert az soha nem vezetne megigazulásra, hanem a hit vezet oda, és a körülmetélés azért történt, hogy „annak, aki nem visz végbe tetteket, hanem hisz abban, aki megigazulttá teszi a bűnöst, annak a hitét számítják be megigazulásul” [Róm 4,5], hogy „kegyelemből üdvözültek a hit által... nem tettek által... hiszen az ő műve vagyunk Krisztus Jézusban, jótettekre teremtve” [Ef 2,8-10], hogy „Ha kegyelemből, akkor már nem tettek fejében, különben a kegyelem már nem volna kegyelem”, de ha cselekedetek által, akkor a kegyelem többé már nem számítana, vagyis a cselekedetek már nem lennének cselekedetek [Róm 11,6]. A zsidók azonban mégis többre értékelték a régi cselekedeteket a jó cselekedetknél, nem voltak hajlandók arra az útra térni, amely személyüket, gondolataikat, szavaikat, tetteiket, szolgálataikat Isten számára egyedül elfogadhatóvá tette volna. Nem gyakorolták azt a szerető hitet, amely egyedül megnyerhette volna nekik a Lélek ajándékát, és egyedül volt gyümölcsöző valódi megigazulásban. Nem voltak hajlandók Isten útján megigazulni, és makacsul olyan célra akarták használni Mózes törvényét, amilyenre soha nem adatott, Isten előtti megigazulásukra és az örök élet elérésére. Következésképp Isten elfordult tőlük, és másoknak adta azt, amit először nekik ajánlott fel. Kinyilatkoztatta magát a pogányoknak. Akik eddig Isten kegyének minden zálogát nélkülözték, a versenyben lekörözték azokat, akik már régóta élvezték azt. Az elsőből utolsók lettek, és az utolsókból elsők.

„A pogányok, akik nem jártak a megigazulás útján, elnyerték a megigazulást, mégpedig a hitből való megigazulást. Izrael ellenben törekedett a megigazulás törvényére, mégsem jutott el a megigazulás törvényére. Miért? Mert nem a hit, hanem a tettek által akarta azt elérni. Megbotlottak a botlás kövében” [Róm 9,30-32].

Vigyázzunk, nehogy számunkra is botlás kövei legyenek Isten parancsai vagy ígéretei.

Könyörögjünk, hogy vezessen minket tökéletes és keskeny útján, legyen „lámpás lábaink előtt és világosság ösvényünkön”, míg azon járunk.

12. beszéd: Az Evangélium új cselekedetei

Bevezető

Ebben az 1840. január 26-án elmondott beszédben Newman azok ellen foglal állást, akik Szent Pált félremagyarázva elvetik az érdemszerző jócselekedeteket, és azt állítják, hogy egyedül a hit üdvözít. Természetesen az a hit üdvözít, amelyet Isten követel tőlünk, és amelyet Szent Fia által kinyilatkoztatott, mert az a hit cselekedetekben nyilvánul meg, vagyis gyümölcsöt, termést hoz.

Newman – jóval megelőzve a katolikus-protestáns megegyezést a megigazolást illetően – éppen a Bibliából bizonyítja, hogy a parancsoknak szóló engedelmség és a hit nem mondanak ellent egymásnak, hogy az engedelmség az ég felé vezető út, a hit viszont az égbenyíló ajtó.

Nincs ellentét Szent Pál tanítása és Szent Jakab levelének üzenete között: az egyik a hitre teszi a hangsúlyt, a másik a hitből fakadó cselekedetekre, ám az egyik nem teszi feleslegessé a másikat.

Szent Pál hangsúlyozza, hogy a keresztény új teremtés, és így valamiképpen életében beteljesedik nemcsak az Ószövetség, hanem mindaz, ami jó és helyes a pogány vallásokban.

A hit és a keresztiség által az ősi, helyes vallási gyakorlatok felemeltetnek az Isten fiainak szabadságába és megtermik üdvösséges gyümölcsüket.

A nagy szellemek szeretnek szembeállítani bizonyos, a felületen szembeállítható dolgokat, ám a még nagyobb szellemek, a vallási zsenik, a szentek sokszor meglátják a felületesen szembeállított valóságoknak gyökerében való összefüggéseiket, sőt egybetartozásukat.

Ha számunkra talán éles kifejezésekkel beszél is Newman a pogányság vallásairól és a zsidó vallásról ebben a beszédben, mégis sokkal jobban megmutatja azok valódi értékeit, és az Evangélium által történt beteljesedésüket, mint bárki ma azok közül, akik a dolgokat a felületen egybemosva szónokolnak az ökumenizmusról.

Newman minta lehetne tanításában és életében is az igazi ökumenizmusnak.

* * *

*„Ezért aki Krisztusban van, új teremtmény; a régiek elmúltak,
s íme, minden megújult.”*

[2Kor 5,17]

Szent Pál semmit sem állít határozottabban, és semmihez sem ragaszkodik jobban, mint hogy a világ újratemtése, második kezdete vagy újjászületése Krisztusban beteljesedett. A próféták ezt hirdették. „Mert íme, én új eget és új földet teremtek; az elsőkre nem emlékeznek, nem is jutnak eszébe senkinek.” Majd: „Íme, jönnek napok – mondja az Úr, – amikor új szövetséget kötök Izrael házával és Júda házával... törvényemet a bensejükbé adom, és a szívükre írom. Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek.” S ismét: „Új szívet adok nektek, és új lelket; elveszem testetekből a kőszívet, és hússzívet adok nektek. Az én lelkemet adom majd belétek, és gondoskodom róla, hogy parancsaim szerint járjatok, és törvényeimet megtartsátok, és megcselekedjétek.” [Iz 65,17; Jer 31,31-33; Ez 36,26-27] A textusban Szent Pál kijelenti, hogy ezek az ígéretek az Evangéliumban teljesültek: „Ezért aki Krisztusban van, új teremtmény; a régiek elmúltak”, ahogy a menny és a föld el fog múlni a világ végén, „s íme, minden megújul”. Ezért mondja, hogy Krisztus nemcsak „a láthatatlan

Isten képmása”, hanem „minden teremtmény *elszülöttje*” is, vagy ahogy Önmagát nevezi a Jelenések könyvében: „Isten teremtésének *kezdeté*” [Kol 1,15; Jel 3,14]. Szent Pál is beszél arról az „új és élő útról”, melyet „a saját testén keresztül megnyitott”, arról, hogy a keresztények levetették „a régi embert cselekedeteivel együtt”, és magukra öltötték „az újat, aki Teremtőjének képmására állandóan *megújul*”, beszél „új élet”-ről és „új lélek”-ről, az Újszövetség szolgájáról, aki „nem a betűé, hanem a Léleké”, és arról, hogy Isten műve vagyunk „Krisztus Jézusban jótettekre *teremtve*” [Zsid 10,20; Kol 3,9-10; Róm 6,4; 7,6; 2Kor 3,6; Ef 2,10]. Máshol azt mondja, hogy „az a zsidó, aki a bensejében az; ez a szív körülmetéltsége a lélek szerint és nem a betű szerint; az, aki nem az emberektől nyer dicséretet, hanem Istentől”, továbbá „a körülmetéltség semmi és a körülmetéletlenség is semmi, egyedül csak Isten parancsainak megtartása fontos” [Róm 2,29; 1Kor 7,19].

Mármost föltehetjük a kérdést, hogy nincs valami ellentmondás ezekben a kijelentésekben? Az Evangéliumot új szövetségnek mondjuk, s végeredményben mégis abban áll, hogy „Isten törvényében járunk”, „az Ő ítéleteit hajtjuk végre”, „parancsait megtartjuk” és „jó cselekedetekre indítatunk”. Ezek pedig ószövetségi kifejezések: „Féld az Istent, és tartsd meg parancsait”, „Ha élni akarsz, tartsd meg a parancsokat”, „Az ember, aki teljesíti azt, élni fog általa” [Préd 12,13; Róm 10,5]. Ha az új Szövetség is cselekedetből áll, akkor az Evangélium mennyiben más, mint a Törvény? Milyen alapon nevezhetjük újnak? Ha az üdvösség útja most is az, ami mindig is volt, akkor vajon mit nyertünk? Milyen kiváltságot jelent az Evangélium oltalma alatt lenni? Mit tett hát értünk Krisztus? Ebből egyesek arra következtetnek, hogy az Evangélium szerinti üdvösség nem cselekedeteken áll vagy bukik, és ennek megerősítésére hozzák fel azt, hogy Szent Pál máshol kifejezetten arról beszél, az üdvösség nem cselekedetek, hanem hit kérdése, és azt állítják, hogy a hit az üdvösség új útja, az engedelmisség pedig nem járható.

Mármost nem férhet kétség ahhoz, hogy az üdvösség hit kérdése, és hogy hit kérdése, az olyan különleges körülmény, amilyenek az Evangéliumot új szövetséggé teszik, de ugyanakkor cselekedetek kérdése is, mert – egy ismerős hasonlattal élve – az engedelmisség az *út* a mennybe, a hit pedig a *kapu*. Mindazok, akik egyszerűen cselekedetek nélkül próbálnak üdvözülni, olyanok, mint akik nem az úton igyekeznek eljutni valahova, hanem árkon-bokron át. Ha úti célunkhoz el akarunk jutni, akkor az utat kell követnünk, de még akkor is *tévítra* kerülhetünk. Ez volt a helyzet a zsidókkal. Ők megfogadták, hogy a cselekedetek útján fognak haladni – nem úttalan utakon, ami rendben is van – de rossz utat választottak. Mert csak az a sajátságos út, amelynek hit a kapuja, csak az a bizonyos engedelmisség, azok a bizonyos cselekedetek, amelyek hitből fakadnak, csak azok jelölik ki azt az egyetlen helyes és biztos irányt, amely a mennybe vezet. A járt utat nem jó elhagyni a járatlanért, és tévíton járni sem jó, csak a helyes utat követni jó. Hasonlóképp: bűnös dolog egyáltalán nem engedelmeskedni, vakvágány a zsidó törvényt vagy a természet törvényét követni, de nem bűnös, nem visszás dolog, hanem maga a bölcsesség, maga az istenfélelem a hitből fakadó engedelmisség útját követni.

A hasonlatot folytathatjuk. Bármelyik út javításra szorulhat. Ahogy haladunk rajta, egyre rosszabb lehet, míg megszűnik út lenni, ösvényként folytatódik, vadcsapás lesz belőle, ingovány vagy mocsár, esetleg megmászhatatlanul magas hegyek tornyosulnak előtte úgy, hogy aki azt az utat választja, soha nem éri el úti célját. Ez volt a helyzet a törvény cselekedeteivel, melyek által a zsidók a mennyországot elérni vélték – és ez a helyzet minden természetes erőnkkel végrehajtott cselekedetünkkel: olyanok, mint a mocsáron vagy szakadékokon át vezető út, amely biztosan cserben hagy minket. Először úgy látszik, hogy minden jól megy, de végül rá kell jönnünk, hogy nem haladtunk semmit. Úti célunkat soha nem érjük el. A saját erőnkre való hagyatkozás mit sem ér. Velejéig romlott, egyre kilátástalanabb, soha nem lesz szilárdabb, soha nem lehet rá számítani, semmire nem jó, nincs benne semmi, ami Istennek tetsző vagy számára elfogadható. Ráadásul: ez az Isten

átkával sújtva születő és élő lelkek engedelmissége, mert a természetes állapot az átok állapota. Ezzel szemben a hitben való engedelmisség a Szentlélek segítségére támaszkodik, ezért szent és Isten szemében elfogadható. Készségessé és következetessé válva törekszik arra, hogy a lelket egészen birtokba vegye, és egyenesen, végig a mennybe vezet. Éppen ez volt az Evangélium ígérete, ahogy azt Izajás próféta hirdeti: „Kiépített út vezet arra, és szent útnak fogják hívni. Nem jár rajta tisztátalan... és balgák nem tévelyegnek rajta” [Iz 35,8]. Ha ezt megértjük, Szent Pál nyelvezetének megértése sem okoz majd gondot. Az üdvösség útját cselekedetek szegélyezik, mintegy a Törvénynek alávetve, de azok olyan cselekedetek, amelyek „hitből fakadnak”, és amelyek „a Lélek ösztönzésére” hajtathatnak végre. Az Evangélium azért új szövetség, mert az élő és lelki cselekedetek a szívből jönnek, és hit által. A fent idézett szakaszok ezért hangoztatják, hogy „*bensejükbe írt törvény*”, hogy „*új szív*” és „*új lélek*”, hogy „*a Szentlélek bennünk*”, hogy „*megújult élet*” és „*a szív körülméltésége a Lélek szerint*”. Szent Pál pedig ezért mondja, hogy bár bennünket nem „cselekedetek üdvözítenek”, mi mégis „*jó cselekedetekre vagyunk teremtvé*”, és hogy „Krisztus vére tisztítja meg a lelkiismeretet a *holt* cselekedetektől, hogy az *élő* Istent szolgáljuk”. Az üdvösséget tehát nem holt cselekedetek, hanem élő cselekedetek munkálják. A zsidók csak holt cselekvésre voltak képesek, a keresztények viszont képesek jó és lelki cselekedetekre. Az evangéliumi szövetség tehát egyszerre új út és nem új út. Nem új út, amennyiben *cselekedetekben* látjuk, de új út, amennyiben *hit által* van. Úgy, ahogy Szent Pál szavakba önti: „a hit engedelmissége” – új a hit miatt, régi az engedelmisség miatt.

S ezért nincs ellentét Szent Pál és Szent Jakab között. Szent Jakab azt mondja, hogy a megigazulás cselekedetekből van, Szent Pál pedig azt, hogy hit által. De figyeljük csak meg: Szent Jakab nem azt mondja, hogy holt, avagy zsidó cselekedetekből, hanem kifejezetten hangsúlyozza a hit és a cselekedetek együttesét, s csak azt mondja: „*Nemcsak a hit, hanem a cselekedetek is*”. Pál pedig távolról sem tagadja azt, hogy cselekedetek által van, ő csak annyit mond, hogy a megigazulás hitből van, és azt tagadja, hogy *holt* cselekedetek által lenne. Ami pedig – más körülmények mellett – ezt bizonyítja, az az, hogy az általa kárhoztatott és mellőzött cselekedeteket sohasem hívja *jó* cselekedeteknek, csak egyszerűen cselekedeteknek: valahányszor jó cselekedetéről beszél leveleiben, keresztény és nem zsidó cselekedetéről beszél. Egészében tehát az üdvösséget hit és cselekedetek együtt kovácsolják. Szent Jakab azt mondja, hogy nem *holt* hit, Szent Pál pedig, hogy nem *holt* cselekedetek. Szent Jakab szerint „nem *csak* hit által”, mert az *holt* hit lenne, Szent Pál szerint „nem *csak* cselekedetek által”, mert azok *holt* cselekedetek lennének. A cselekedeteket élővé csak a hit teheti, a hitet pedig élővé csak a cselekedetek. Ha bármelyiket elveszünk, elveszünk mind a kettőt – hite csak annak van, akinek cselekedetei, és cselekedetei csak annak, akinek hite.

Egyáltalán nem csoda hát, hogy bár az evangélium szerinti üdvösség új fogalom, bizonyos tekintetben mégis az, aminek a zsidók, sőt a pogányok is gondolták. A megigazulás útja minden vallásban cselekedetekkel van kikövezve, és így van ez az evangéliummal is, csakhogy azok egyedül az evangéliumban *jó* cselekedetek.

Ez a megállapítás azonban – bármennyire is egyszerű és nyilvánvaló — nehezen emészthető azok számára, akik szerint az evangéliumi üdvösség útjának teljesen újnak kellene lennie, teljesen különbözőnek attól, amit más vallások előírnak. Szerintük ugyanis keveset nyertünk Krisztus által, ha végül is itt hagyott bennünket, hogy az engedelmisség üdvözítsen, mint azelőtt. Ez a nehézség velük kapcsolatban. Azt hiszik, hogy a kereszténység zsidóvá vagy csaknem pogánnyá válik, ha az üdvösség a régi úton érhető el. S miután ez a helyzet, néhány megjegyzést fogok tenni abban a reményben, hogy megnyugtathatom őket. Feltűnő, hogy – akár Noétól eredően az özönvíz után, akár nem – a legkülönbözőbb pogány vallásoktól a Mózes-hitig minden vallásban van valami közös, ami lényegében ugyanaz. Úgy látszik, mintha egy töről fakadnának, és ott van rajtuk az igazság bélyege. Valamennyien a pátriárkák Istentől eredő vallásának elágazásai, jóllehet megromlottak és elfajzottak. A zsidó

vallás persze teljes egészében és közvetlenül Istentől való. Mármost Isten művei egymásra inkább hasonlítanak, semmint különböznek, ha tehát az evangélium Istentől van, a zsidó vallás is Istentől van, és a különböző pogány vallások is eredetileg Istentől vannak, akkor nem csoda – inkább természetes, – hogy sok tekintetben egymásra hasonlítanak. És ezek szerint az, hogy az evangélium bizonyos vonatkozásban hasonlít a korábbi vallásokra, egyenesen érv amellet, hogy „egy az Isten, és rajta kívül más Isten nincs”. A különbség ugyanis az, hogy a pogány vallásokban az igazi vallás megromlott, a zsidó vallásban meghalt, a kereszténységben pedig él és virul. A pogányok úgy gondolták, hogy cselekedetek által üdvözülnek, és így gondolták a zsidók, így gondolják a keresztények is. Csakhogy a pogányok a sötétség cselekedeteit tekintették jónak, a zsidók rideg, formális és elégtelen cselekedetéről gondolták azt, hogy jók, a keresztények pedig abban hisznek, hogy csak a hit gyümölcse, a Lélek kegyelme által végrehajtott és Krisztus érdemszerző közbenjárása nyomán felajánlott cselekedetek jók, de azok *valóban* jók. Úgy, hogy míg a pogányok üdvösséget a bűnben keresnek, a zsidók pedig önmagukban, addig a keresztények annak a Lelkére hagyatkoznak, aki értük a kereszten meghalt. Ebben különböznek. Ám abban megegyeznek, hogy a cselekedeteket az üdvösség eszközeinek tekintik. Ezeknek a cselekedeteknek a minőségéről viszont különbözőképpen gondolkodnak.

Nézzünk csak néhány párhuzamos példát – amilyen sok van – a hittan és az istentisztelet területéről.

1. Először is: maga a vallás feltétlenül tartalmaz olyasmit, ami bármelyik – igaz vagy hamis – rendszerben ugyanaz. Ez Isten tisztelete. Ez imádsággal, áhítatos viselkedéssel és hasonlókkal jár, bármi is legyen az a bizonyos tisztelet. Az Evangélium sem kevésbé új szövetség attól, hogy ezeket a régi szokásokat őrzi, hacsak az nem veszélyezteti újdonságát, ahogy a vallásosságot gyakorolja. Amíg ember az ember, ez nem is lehet másként. Ezek a szertartások indokoltak, ha helyesen végzik őket, és ártalmasak, ha helytelenül. A pogányok gyakorlatában ártalmasak, a keresztényekében indokoltak. A pogányok ördögöket imádnak, ahogy Szent Pál elmondja. Amilyen az istenük, olyan a szertartásuk. Az Evangélium azért jött, hogy az ördögök tiszteletét eltörölje, de nem a tiszteletet magát. Mi nem szakítunk egy új tisztelettel, csakhogy nem ördögöket tisztelünk, hanem a Mindenható Istent imádjuk.

2. Istentiszteletek kezdettől fogva, minden vallásban voltak. Ebből azonban nem következik, hogy a „rég dolgokkal” mindaddig nem szakítottunk, amíg a templombajárás bűnnek nem nyilvánítjuk. Ellenkezőleg. Szent Pál kifejezetten óva int attól, hogy a gyülekezeti alkalmakat kerüljük, noha „minden megújul”. Amit egykor rossz szándékkal vagy rosszul csináltak, azt most szent célra és mennyei módon, az Evangélium alá rendelve kell gyakorolnunk. Ami egykor alantas volt, vagy legalábbis haszontalan, abba most új életet lehelünk oly módon, hogy míg régen úgy gyűltek össze istentiszteletre, mint „száraz csontok”, Krisztus teremő erejéből következően „a holt csontok életre kelnek”.

3. Továbbá, a vallások mindig nagy, szervezett testben léteztek, szabályokkal és tisztségviselőkkel, szolgálattelvőkkel és hívekkel. Mindig is befolyást gyakoroltak az államra, és mindig olyanok voltak, amit intézményes egyháznak hívunk, vagyis volt rangjuk és tulajdonuk. Mármost bőséges bizonyítékunk van arra, hogy az Evangélium alá rendelt vallás feltétele is ennek megtartása volt, annak ellenére, hogy az egy új vallás. Rangok kezdettől fogva léteztek – apostolok, evangélisták, próféták, püspökök és diakónusok – ahogy ezt a Szentírásban olvashatjuk. És tulajdona is volt az egyháznak, mert a gazdagok lemondtak vagyonukról, és az apostolok lába elé helyezték. Szent Pál pedig élvezte római polgárjogának kiváltságait. Vagyis – bár az üdvösség hitből ered, és a vallás lelki dolog, bár a régiek elmúlnak, és minden megújul – a régi keretek olyannyira megmaradnak, hogy az Evangélium hirdetésére külön férfiak szakosodnak, és hogy ők „az Evangéliumból élnek”.

4. Továbbá. Mielőtt az Evangélium jött, minden vallásnak megvoltak a misztériumai. Úgy értem, hogy állítólagos hittitkai, melyeket nem lehetett azonnal, teljesen – vagy

egyáltalán – megérteni, s amelyek egyesek előtt nyilvánvalóbbak voltak, mint mások előtt. Az Evangélium – jóllehet világosság és szabadság – lényegében nem változtatott ezen. Mint tudjuk, vannak olyan misztériumai, mint a Szentháromság és a megtestesülés tana, és ezekbe a misztériumokba nincs mindenki egyformán beavatva, hanem csak annak arányában, hogy mennyire jámbor és szent, mennyi értelemmel és hajlandósággal van megáldva. Szent Pál „a rejtett bölcsességről” beszél, és kijelenti, hogy „az érzéki ember azonban nem fogja fel, ami az Isten Lelkéé, mert oktalanság az számára, és nem tudja megérteni, hiszen lelki módon kell azt megítélni”. Máskor pedig a zsidóknak Melkizedekkel kapcsolatban mondja, hogy „sok mindent kell erről mondanunk, és nehéz is megmagyarázni, mert késedelmesek lettetek a hallásra”. [1Kor 2,14; Zsid 5,11]

5. Továbbá. A Krisztus előtti vallásoknak mindig is voltak ünnepnapjaik és ünnepeik, a pogányoknak éppúgy, mint a zsidóknak. Az Evangélium nem törölte el az ünnepnapokat, csak megváltoztatta, és valóságosan megszentelte. Többek között a hetedik nap, vagyis az Úr napja megszentelését sem szüntette meg, hogy más példát ne említsünk. Ez annál is inkább figyelemreméltó, mert Szent Pál szavai első hallásra élesen elítélik bármelyik napnak a többitől vallási alapon és az Evangéliumra hivatkozva történő megkülönböztetését. Hibáztatja a galatákat azért, mert „napokat tartanak meg és hónapokat, időket és esztendőket”, a kolosszeieknek pedig meghagyja, hogy „senki ne ítéljen el tehát titeket étel vagy ital dolgában, sem az ünnepnapra, újholdra vagy szombatra vonatkozó dolgokban”, amelyek „csak árnyékai a jövődő dolgoknak, a valóság azonban Krisztusé”. [Gal 4,10; Kol 2,16-17] Első olvasatra ugyan ki ne vehetné ki ezekből a szavakból azt, hogy az Evangélium fényében minden ünnepnap és minden szent idő csupán árnyék, s ezért a vasárnap, a Karácsony a Húsvét, a Nagyböjt és a többi is mind teljesen fölösleges? És mégsem így van. Szent János a Jelenések Könyvében és az Apostolok a Cselekedetekben az Úr napját mint evangéliumi ünnepet ülik meg, és tartják számon. A zsidó ünnepek árnyak, de a keresztény ünnepek nem.

Pontosan úgy, ahogy a zsidók cselekedetei, vagyis a Törvény cselekedetei nem használnak, de a keresztény cselekedetek igen. A heti ünnepnap nem azoknak a „régí dolgoknak” egyike, amelyek Krisztusban „elmúltak”, és nincs bennük igaz cselekedet. A szombat „megújult” azáltal, hogy az Úr napja lett, és a testi cselekedetek megújultak azáltal, hogy lelkiekké lettek.

6. Továbbá. A vízzel való lemosás a pogányoknál és a zsidóknál egyaránt tisztulási szertartás volt. És megmaradt az Evangélium oltalma alatt is, csak éppen ugyanazzal a lényeges különbséggel. A zsidók „különféle mosakodásai” „testi előírások” voltak [Zsid 9,10], a keresztség, a mi lemosásunk azonban a Lélek fürdője, és abból, hogy az előbbi eltöröltetik, nem következik az, hogy az utóbbi is. Ellenkezőleg. A mi Urunk kifejezetten megparancsolta apostolainak, hogy „menjetez tehát, és tegyetez tanítvánnyá minden népet, megkeresztelvén őket” [Mt 28,19].

7. Ismételten. A pogányoknak voltak templomaik, a zsidóknak is volt templomuk, a mi Urunk viszont azt mondta a szamáriai asszonynak, hogy eljön az az óra, mikor az igaz hívők nem a jeruzsálemi templomban imádják az Istent, hanem „Lélekben és igazságban”. Ám ez sem jelenti azt, hogy ne legyenek keresztény templomok – vagyis „egyházak”, ahogy mi hívjuk őket – legalábbis ezt soha nem értették így. Ez azt jelenti, hogy a zsidó templom nem olyan, mint a keresztényeké, hanem attól néhány lényeges tekintetben különbözik.

Már többször elemeztem Szent Pálnak azt az idézett állítását, hogy „a régiek elmúlnak”, és „minden új” az Evangéliumban. Az, hogy minden új, úgy értendő, hogy minden *megújul*, az pedig, hogy a régiek *elmúlnak* úgy értendő, hogy *megváltoznak*. Állaguk megmarad, de a forma, a mód, a minőség és a részletek másfélék, kiválóbbak. A vallás most sem formátlan. Vannak szertartások, előírások, misztériumok, köteleességek, ünnepek és templomok, mint egykor, de mindez akkor élettelen és testies volt, most viszont – mióta Krisztus eljött – élet van bennük. Ő életet hozott a világba, és életet adott a vallásnak is. Érintése nyomán lett

minden lelki és igaz, erénnyel, kegyelemmel, erővel teljes. Azok a szertartások, cselekedetek, formák, amelyek azelőtt haszontalanok voltak, most vérenek rájuk gyakorolt, belső érdemeket szerző hatása révén üdvösségünkre szolgálnak.

Ez ráadásul abból is kiviláglik, amit már mondtam, hogy tudniillik, ha Istent minden keresztény „lélekben és igazságban” imádja, akkor az Evangéliummal nem férhet össze semmi, ami nem lelki. Ezért nagyon következetlen az, aki azt mondja, hogy a keresztség ugyan szükséges, de nem közvetít isteni kegyelmet, és csak külsőséges szertartás. Mert ha így lenne, akkor nem lenne semmivel sem különb egy zsidó rítusnál, és nem hogy szükséges nem lenne, de egyenesen el kellene törölni. S ugyanígy: ha az Egyház és annak egész szolgálattevő rendje nem lenne a kegyelem és a Szentlélek eszköze, akkor az egész nem érne többet, mint a zsidó templom, ami megsemmisült, és mint a zsidó papok, akik az Evangélium lelkületébe nem illeszthetők be. Hasonlóképp: az engedelmesség cselekedetei, ha nem különbek „a Törvény cselekedeteinél”, amelyek nem vezetnek megigazulásra, ha nem kedvesek Istennek, ha csupán szennyes rongyok – ahogy egyesek mondják, s ahogy a természetes cselekedetek azok – ha ez a helyzet, akkor nem látom be, hogy miért kellene egyáltalán törekednünk rájuk. Hiszen a Törvény cselekedeteinek itt nincs semmi keresnivalójuk. Az Evangéliumban nincs semmi keresnivalója olyasminek, ami nem Lélek és igazság, a mi fegyelmünk, cselekedeteink, szertartásaink tehát vagy Lélek és igazság, vagy nincs itt semmi keresnivalójuk.

És végül, ebből látjuk, hogy a megigazulásnak miért kell hitből erednie. Azért, mert ahogy Krisztus az Ő Lelke által bennünk új kezdetet teremt, úgy részünkről a hit fogadja azt az új kezdetet, és együttműködik Vele. És erre ez az egyetlen princípium képes, mert ahogy a lelki dolgok láthatatlanok, úgy a hit természeténél fogva az, ami láthatatlan dolgokat ragad meg, és alkalmaz. Lemondunk régi, haszontalan megigazultságunkról, ami Ádámtól származik, és hit által elfogadjuk azt az új megigazulást, amelyben a Lélek részesít, vagy Szent Pál szavaival: „mi a Lélek által várjuk a hitben való megigazulás reményét”.

Végezetül. Becsüljük meg és hasznosítsuk Isten kegyelmét! Nehogy hiába kapjuk! Kérjük Istent, hogy azt szívünkben virágoztassa fel, hogy sok gyümölcsöt teremhessünk. Látjuk, hogy a kegyelem Szent Pálban miként működött: képessé tette őt csaknem az emberi természetet meghaladó mértékben fáradozni, szenvedni, és megigazulásra törekedni. Ezt nem ő maga művelte, nem a saját erejéből. Maga mondja: „Nem én, hanem Isten kegyelme, amely bennem volt”. Isten kegyelme „elég volt neki”. Annak a diadala volt benne az, hogy egészen más emberré tette, mint aki azelőtt volt. Legyen Isten kegyelme bennünk is hatékony! Igyekezzünk semmit sem holtak módjára cselekedni, óvakodjunk a holt cselekedetektől, az élettelen formáktól, a holt fogadalmaktól! Könyörögjünk azért, hogy eltöltsön a szeretet Lelke! Templomba örvendezve járjunk, teljes odaadással vegyük magunkhoz az Oltári szentséget, imádkozzunk komolyan, dolgozzunk vidáman, és szenvedjünk hálásan! Teljes szívünkben gondoljunk, mondjunk és tegyünk mindent, és ne csak szívvel, hanem lélekkel is! Ezt jelenti új teremtménynek lenni Krisztusban, és ezt jelenti hitben járni.

13. beszéd: Az üdvösség állapota

Bevezető

A 13., 14. és 15. beszédek egyetlen egészet képeznek a kegyelmi állapotról, illetve a bűnös állapotról. Ezeket a beszédeket Newman három egymás utáni vasárnap mondta el 1838-ban.

Nyíltan szemben áll a lutheri mondással: „pecca fortiter, crede fortius” (vétkezz bátran, higgy még bátrabban). Ez a felfogás ellentmond a keresztény hit újszövetségi írott szövegeinek, mert összemossa a súlyosan vétkező állapotát a kegyelemben élő és súlyosan nem vétkező keresztény állapotával. Ettől a keresztény életet alapjában megmételvező tévtanítástól akarja megmenteni a rábizott anglikán híveket Newman mint lelkipásztoruk. Beszéde sohasem volt aktuálisabb nekünk, katolikusoknak, mint manapság, mikor nem vallva ugyan Luther elveit, gyakorlatban sokan nagyon is követik: mikor elhagyva a töredelmes szentgyónást, a tényleges és végleges szakítást súlyos bűneikkel áldozni mennek, mintha a hitük eleve bocsánat lenne bűnös életükre.

Newman kijelenti: „a hitet nem használhatjuk a súlyos bűnök kioltására, mert ha ilyet elkövetünk, akkor egyáltalán nincs hitünk: „Annak a hitnek, amelynek nincs hatalma szívünk fölött, hogy megőrizzen minket a hitszegéstől, akkora ereje sincs, hogy visszatartsa Istent a büntetéstől.” A Szentírásban nem találunk olyan kifejezést, hogy „fölmentett bűnös”, mert ha fölmentett és elfogadott, akkor nem bűnös többé.

Newman központi biblikus érve, hogy „aki Krisztusban van, új teremtmény”. [2Kor 5,17] A „teremtenei” igének és a „teremtmény” főnévnek az Ó- és Újszövetségi Szentírásban egyértelmű jelentése van, amelyet Newman így foglal össze: „Ahogy a teremtett lét különbözik attól, amely még nincs megteremtve, úgy különbözik a keresztény ember a természetestől”, és „Még egy állat is kevésbé különbözik az embertől, mint a szabadjára engedett, természetes romlottságában magára hagyott ember attól, akit a benne szállást vett Szentlélek teljesen átalakított és tökéletesített”.

Talán egyetlen beszédében sem hív fel minket ilyen erőteljesen és meggyőzően Newman az igazi életszentségre.

A kegyelemben élő keresztény tényleges szentsége kötelezi őt arra, hogy a súlyos bűnökkel szakítson, hiszen azokkal kiesik ebből az állapotból, és ugyanakkor pozitív tettekre, valódi jócselekedetekre, gyümölcsök termésére készíti. Mindezt három pontban bizonyítja: Urunk példabeszédeiből (szinoptikus evangéliumok), Szent Pál leveleiből és Szent János első leveléből, melynek oly élesen ellentmondani látszó kijelentéseit remekül megvilágítja, és megértésüket lehetővé teszi.

* * *

*„Öltsétek magatokra az új embert, aki Isten képére
igazságban és valódi szentségben teremtett.”*

[Ef 4,24]

Ezek a szavak rendkívül erőteljesen juttatják kifejezésre azt az egész Újszövetséget átható tanítást, hogy az evangéliumi szövetség olyan létállapotba vezet be minket, amely a velünk születettől annyira különbözik, és annyira másként kell folytatódnia, hogy azt joggal nevezhetjük új teremtésnek. Ahogy a teremtett lét különbözik attól, amely még nincs megteremtve, úgy különbözik a keresztény ember a természetestől. Egy új világba kerülve,

ott olyan erővel és kiváltságokkal van felvértezve, amilyenekkel természetes módon egyáltalán nem rendelkezett. Természeténél fogva akarata a bűnt szolgálja, lelke sötétségbe borul, lelkiismeretét Isten haragja nyugtalanítja, nincs benne békesség, reménység, szeretet, hit, tisztaság, semmi a mennyből, semmi a Lélektől, semmi világosság és semmi élet. Krisztusban viszont mindezek az áldások megvannak: az akarat és az erő, a szív és az ismeret, a hit világossága és a hit engedelmissége. Amennyire csak megváltozhat valaki anélkül, hogy elveszítené önazonosságát, amennyire értelmes dolog azt mondani, hogy egy létező lényt újjá lehet teremteni, annyira meg is kapjuk ezt az adományt az Evangélium kegyelmének tökéletes kiáradása nyomán, mikor annak gyümölcsei megérnek bennünk. Még egy állat is kevésbé különbözik az embertől, mint a szabadjára engedett természetes romlottságában magára hagyott ember attól, akit a benne szállást vett Szentlélek teljesen átalakított és tökéletesített.

Arról a lelki állapotról, amelyet Krisztus eszközölt ki számunkra, az apostol a textusban ezért beszél úgy, hogy „új teremtmény igazságban és valódi szentségben”. Máshol azt mondja: „Ezért aki Krisztusban van, új teremtmény; a régiek elmúltak, s íme újak keletkeztek” [2Kor 5,17]. Megint máshol: „alakuljatok át értelmek megújításával” [Róm 12,2]. Majd ismét: „Hiszen meghaltatok és életetek Krisztussal el van rejtve Istenben” [Kol 3,3]. És ismét: „Eltemettek tehát vele együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust halottaiból, éppúgy mi is új életet éljünk” [Róm 6,4].

Miben is különbözik hát ez az új állapot – amelybe egy keresztény élet kerül – a természetestől? Érdemes utánajárni. Először is, minden további nélkül el kellene fogadnunk azt, hogy van egy bizonyos új állapot, mégpedig az üdvösség állapota, és Krisztus azért jött, hogy abba eljuttasson mindenkit, akit a világból kiválasztott. Krisztus azért „áldozta fel önmagát bűneinkért,” – mondja Szent Pál – „hogy kiragadjon minket a jelen gonosz világból” [Gal 1,4]. „Kiragadott minket a sötétség hatalmából, s áthelyezett szeretett Fiának országába” [Kol 1,13]. Azért jött, hogy „az Isten szétszórt gyermekeit egybegyűjtse”. „Mindazoknak... akik befogadták, hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek” [Jn 11,52; 1,12]. Ez mindennél világosabb. Semmi kétség nem férhet ahhoz, hogy egy bizonyos kegyelmi állapot biztosítva van számunkra – akik bűnben, az átok gyermekeiként születünk – úgy, hogy akik ettől fogva üdvözítve lesznek, azok (általában véve) csakis azok, akik már itt abba az üdvözítő állapotba helyezettek. Nem vetem föl azt a kérdést, hogy vajon van-e látható Egyház, vagy nincs, csak azt állítom, hogy a Mindenható Isten láthatóan nem szándékozott választottait ebből a világból és egy természetes állapotból azonnal átültetni a mennyország örök boldogságába. Nem engedi őket úgy meghalni, ahogy születtek, hogy külsőleg és belsőleg egyaránt a halálban változtassa meg őket, hanem a mennyországra felkészítendő, itt hozza őket egy olyan üdvözítő állapotba, melyet a katekizmus „kegyelmi állapotnak” nevez, s amelyre Szent Lukács utal, mikor azt mondja: „Az Úr pedig naponta növelte az üdvözülendők számát” [ApCsel 12,47], vagyis az üdvösségre meghívottak, az üdvösség állapotába helyezettek számát. Ezt senkinek sem kellene tagadnia, bár manapság, amikor mindenféle tévedés burjánzik, egyesek láthatóan azt a nézetet vallják, hogy a világ Krisztus halálának pillanatában egy csapásra, teljesen kibékített, és átkerült az elfogadottság állapotába, tehát nincs szükségük itt új létállapotra azoknak, akik majd végül annak a jótéteményeit élvezhetik, csak teljesíteniük kell a kötelességüket, és majd azért lesznek megjutalmazva. Ugyanakkor a Szentírásnak az idézettekhez hasonló szakaszaiból kiviláglik, hogy van egy bizonyos létállapot, avagy Krisztus országa, amelybe itt kell belépniük mindazoknak, akik a másvilágon majd üdvözülni fognak. A mennyországot a másvilágon nem nyerhetjük el anélkül, hogy már itt ebben az új országban lennénk. Nem kerülhetjük el a régi Ádám nyomorúságát és rettegését, csak ha itt, mintegy menedékhelyen, ebben az új országban vagyunk, és ott is maradunk. Továbbá, ez az új állapot „az igazság és a szentség” állapota, ahogy a textus mondja. Krisztus úgy hoz bennünket ide, hogy Lelke által jön

hozzánk, s miután Lelke szent, mi is szentek vagyunk, ha kegyelmi állapotban vagyunk. Krisztus jelen van abban a szívben, amelyet kegyelmével meglátogat. Így országában lenni annyi, mint igazságban lenni, engedelmisségben élni, mintegy belélegezve az igazság és a szeretet levegőjét.

Mármost hangsúlyoznunk kell ezt is, mert egyesek itt is tévednek, amennyiben elismerik ugyan, hogy van egy ilyen új állapot vagy ország, amelybe a lelkeknek üdvösségük érdekében be kell vitetniük, ám úgy gondolják, hogy az nem a szentség és megigazultság állapota, hanem csupán vagy főként az Isten általi elfogadottságé. Némelyek azt állítják, hogy az emberi természet még újjászületett állapotában sem igazán szent, nem is lehet az, sőt hiú remény azt föltételezni, hogy akár a Szentlélek segítségével is képes lenne bármilyen mértékben igazán jót tenni, mert még a legjobb tetteink is bűnök, és mindig vétkezünk, nemcsak kisebb dolgokban, hanem olyanformán, hogy minden cselekedetünk bocsánatot igényel ugyanolyan értelemben, mint amikor még nem születtünk újjá, következésképp szentségre és megigazultságra törekedni hiúság, vagy inkább hiábavaló.

Mármost az, persze nyilvánvaló, hogy még a legjobb ember is tele van tökéletlenséggel és gyarlósággal. Ez tagadhatatlan. De gondoljuk csak meg: természetünknel fogva a halál állapotában vagyunk. Ez lenne szívünk állapota az Evangélium oltalmában? Biztosan nem. Mert amíg „test szerint gondolkodni halál”, „lélek szerint gondolkodni élet és béke”. Úgy értem, hogy az az üdvözítő állapot, amelyben vagyunk, nem olyan, amelyben „igazságaink” – mint a próféta mondja – „szennyes rongyok”, hanem olyan, amelyben nem kell halálra vétkeznünk magunkat, nem muszáj úgy vétkeznünk, ahogy a természetes állapotában hagyott ember. Ha mégis úgy vétkezünk, akkor nem vagyunk többé az üdvözítő állapotban. Visszaesünk egy olyan állapotba, mely eredeti, átkozott állapotunkra emlékeztet, és a lehető leggyorsabban vissza kell találnunk az átokból a kegyelembe (ha lehetséges), az Isten által kijelölt utakon. Ehelyett nem szokatlan elképzelés manapság, hogy valaki lehet megrögzött bűnös az üdvözítő állapotban és a kegyelem országában. Ezt a téveszmét sokkal többen vallják, mint gondolnák, nem szavakkal, hanem a szívük mélyén. Azt hiszik, hogy a hit minden mindenben, hogy a hitük – ha van – azon nyomban eltörli elkövetett bűneiket. Többféleképp is vétkezhetnek reggel – hitük mindet eltörli. Délben – hitük még mindig megvan. Este pedig – még mindig ugyanaz. Így hát elégedetten dagonyáznak bűnös szokásaikban vagy káros szenvedélyeikben, a bűn uralma alatt, nem küzdve ellene, nem is tudva, mi bűn és mi nem az. Azt képzelik, hogy a keresztény hívő egyetlen dolga nem szentté válni, hanem hinni, Krisztusra gondolni, róla beszélni, s így talán valójában – gondolattal vagy cselekedettel – vétkeznek mint uzsorások, fősvények, irigyek, makacsok, élvetegek vagy földhözragadtak, és nem is tudnak, vagy nem akarnak tudni róla. Ha gondolattal teszik, annak egyáltalán nincsenek tudatában, ha cselekedetekkel, akkor ahelyett, hogy azokat együtt néznék, egyenként veszik, és hitüket minden egyes cselekedettel külön állítják szembe. Ez odáig mehet, hogy világhírű személyiségek nagyszerű és magasztos elvként vallhatják azt: csak egyetlen egy halálos bűn van, a hit hiánya. És ezen nem azt értik, hogy aki halálos bűnt követ el, arról nem állíthatjuk, hogy van hite, hanem azt, hogy akinek van hite, arról nem állíthatjuk, hogy halálos bűnt követ el. Vagy – hogy világosabban fogalmazzunk – valójában úgy határoznak meg egy üdvözítő állapotot, hogy az se több, se kevesebb, mint *amelyben* a bűneink *már* meg vannak bocsátva, vagyis a teljes elfogadottság és nem az eredendő szentség állapota. Akiknek ez a véleménye, azok úgy vélik, hogy a nagy különbség egy természetes és egy kegyelmi állapot között az, hogy mikor természetes állapotban vétkezünk, nem nyerünk bocsánatot (ami igaz), de kegyelmi állapotban bűneink már eleve meg vannak bocsátva, mert abban az állapotban *vagyunk*. Ezzel szemben a Szentírásból én azt olvasom ki, hogy a kegyelmi állapot távolról sem olyan, amelyben minden bűn meg van bocsátva, hanem olyan, amelyben nincs mit megbocsátani, és ha valaki ebben az állapotban bűnt követ el, nemhogy megbocsátást nyerne állapota miatt, hanem azonnal kiesik abból az állapotból a *bűn*

elkövetése miatt. Nemhogy fölmentené a hite, hanem az említett okból nincs hite, ami fölmenthetné. Bizony mondom, kegyelmi állapotunk a szentség állapota. Nem, amelyben elnézőek velünk szemben, hanem amelyben engedelmesek vagyunk. Aki arra méltatlanul viselkedik, azt nem óvja meg, hanem az elveszíti azt. Benne erőt kapunk ahhoz, hogy helyesen cselekedjünk, és büntetés sújt, ha helytelenül cselekszünk.

Ez a Szentírásból több okból is kiviláglik, de itt csak egy-kettőre térek ki.

1. Először gondoljunk a mi Urunknak a keresztény állapotról szóló példabeszédeire, hogy lássuk, annak mik a jellemzői. Ezek között egyáltalában nem fedezhető fel egy bizonytalan, ingatag elme, amely ismételten súlyos bűnökbe esik, és csak az a kegyelmi állapot óvja meg, amelybe helyeztetett. A keresztény állapot nem óv meg senkit, aki vétkezik, hanem azt elengedi. Pontosan úgy, ahogy a kezünkben nem tudunk megtartani egy égő valamit, hanem bármennyire is kedves az nekünk – legyen akár a gyermekünk – végül is arra kényszerülünk, hogy elengedjük. A tudva és akarva elkövetett bűn is éget, akár a tűz, és ha szántsándékkal vétkezünk, az Egyház akaratlanul is elenged bennünket. Sem a hitünk, sem korábbi szolgálataink, sem Isten korábbi kegyei nem tarthatnak meg bennünket egy kegyelmi állapotban, mert „ha szántsándékkal vétkezünk, miután az igazság ismeretét elnyertük, nincs már többé áldozat a bűnökért” [Zsid 10,26]. Mármost ezzel egybehangzóan mondom, hogy a mi Megváltónk példabeszédei a keresztényeket láthatóan két állapotba sorolják: vannak azok, akikben Istennek továbbra is kedve telik, és vannak, akikben nem. És nem azokról mondja, hogy továbbra is kedve telik bennük, akiknek pusztán bűnbánata és hite van, akik vétkeznek, és nem győzik mosogatni a bűneiket, bocsánatot kérve, hanem azokról, akik nem vétkeznek – nem azokról, akiknek egyetlen végcélja bocsánatot nyerni, hanem azokról, akik (bár bővelkednek gyarlóságban, és már sok megbocsátandójuk van) leginkább úgy jellemezhetők, hogy talentumaikat kamatoztatni igyekeznek, s céljuk, hogy „gyűjtsenek maguknak gazdag, jó alapot a jövőre, hogy elnyerjék az igaz életet” [1Tim 6,19].

Megváltónk első példabeszédeiben például kicsoda az, aki sziklára építi házát? Nem az, akinek csak hite van, hanem az, akinek kétségtelenül van hite elkezdni a munkát, s elég erős hite van ahhoz is, hogy befejezze: aki „hallja es teszi”.

Továbbá, a magvetőről szóló példázatban fölvetett, egyszerű kérdés az, hogy ki használja jól azt, amit kapott. Amit egy kereszténynek tennie kell, azt a munka képviseli: egy folyamat, amelynek eleje, közepe és vége van, az engedelmesség következetes folyamata, s nem csak egy állapot, amelyben semmi többet nem tudunk felmutatni életünk végén, mint az elején, csak éppen többet vétkeztünk, annak hossza szerint. Abban a példázatban az egyik ember nem fogadja be a jó magot, a másik befogadja, de az csírájában elhal, a harmadik továbbmegy, a mag gyökeret ver, és szárba szökken, ám leveleit és virágait a tövissek benövik, és elfojtják. A negyedik meggyökeresedik, felnő, és még többet tesz: tökéletes gyümölcsöt hoz. Ez hát a keresztények végcélja: tudniillik nem kudarcot vallani, miután kegyelem adatott nekik. Ez sajátos veszélyt rejt, és különleges félelmet kelt. Hiszen nincsenek biztosítva az összes bűn ártalma ellen, hiszen folyamatosan beszennyeződnek a gyarlóság vétkeivel, de míg a természetes ember azzal van elfoglalva, hogy hogyan nyerjen bocsánatot, addig az újjászületett ember legfőbb gondja az, hogyan töltsse be hivatását, hogyan is válaszoljon a kapott kegyelemre, hogyan növelje ura vagyonát, hogyan vigye valamire. Hitével megbocsátást nyert, de cselekedeteivel jutalmat érdemel ki.

Aztán, a hálóba kétféle hal került: jó és rossz, igaz és hamis, jellemük és viselkedésük különböző. Miközben egyesek megengedik maguknak, hogy úgy beszéljenek, mintha erkölcsi szempontból az üdvözült és a semmirekellő nagyjából ugyanazon a szinten volna, a valódi különbség az, hogy saját mulandó állapotát illetően az egyiknek Krisztus érdemeihez illő hite és lelkesült meggyőződése van, a másiknak pedig nincs. És itt folytathatnám a sort a tíz szűzről, a talentumokról és egyebekről szóló példabeszédekkel, hogy hasonlóképp kimutathassam: egy keresztény állapota – ahogy a mi Urunk szemléli – olyan, amelyben nem

a bűn győzelmei fölött siránkozik, hanem kiharcolja az üdvösséget, az engedelmisség menetét kezdve, folytatva és végül tökéletesítve.

2. Miután ez az evangéliumok tanítása, megérthetjük, hogy a levelekben miért oly kevés szó esik a keresztények bűneiről. Valójában senki sem lehet tisztában azzal, – míg alaposan utána nem néz – hogy az apostolok írásaiban mennyire kevés olyan szöveg található, amely a megbocsátás ígérletét tartalmazza, amennyiben a keresztények vétkeznének. Ezt a nyilvánvaló hiányt azonban nem nehéz megindokolni. Voltak bűneik mielőtt keresztények lettek, és bocsánatot nyertek, hogy újra ne vétkezzenek. Szent Pál és társai sohasem azért könyörögnek, hogy a keresztények bűnei megbocsátassanak, hanem azért, hogy valamennyien betölthessék hivatásukat. Az Egyház állapotáról szóló leírásuk csaknem olyan, mint egy angyalokról és igaz lelkekről szóló beszámoló. „Társalgásuk a mennyben folyik” – mondja Szent Pál, így összegezve néhány szóban azt, amiről csaknem egész levelezése tanúskodik. Hallunk arról, hogy „megpróbáltatásaikban dicsekednek”, hogy „élők a holtak között”, hogy „örömük és békéjük van a hitben”, hogy „gyümölcsözők minden jótettekben”, hogy „növekednek Isten ismeretében”, és hogy „a hit műve, szeretet munkája, remény türelme”. Ez azoknak a képe, akiket az apostol igazi keresztényeknek ismer el, mintha az igazi keresztények körében súlyos kihágás lehetetlen lenne. Azon messze túl voltak. Amit el kellett kerülniük, az a tökéletlenség utuk végén. Napról-napra csökkentették a távolságot önmaguk és céljuk között. Azon voltak, hogy valami többletet állítsanak elő, és ennek érdekében kapták a Szentlélek adományát. Nem volt ott semmi nagylelkűség, semmi hála, semmi a hit magas hőfokából, miközben otthon ültek, és pusztán megbocsátásért könyörögtek volna. Ez talán elég lehetett, ez volt minden, amit tehettek, amíg a magára utalt természet állapotában voltak, a szolgaság házában, bilincsekben, és a vas beléjük hatolt, de láncaik már lehullottak, már tudtak cselekedni, tudtak futni, és volt már dolguk, volt egy útjuk, amelyen végig kellett menni. Ha szántsándékkal vétkeztek, akkor *elhagyták* az utat, és *nem végezték* el a munkát. Akkor olyanokká lettek, mint Démász, aki visszafordult, és helyre kellett őket állítani, meg kellett bocsátani nekik, nem a kegyelem állapotában, hanem – hogy úgy mondjam – annak az *érdekében*.

3. Fordítsuk most gondolatainkat a keresztény állapot Szent János-i leírása felé. Első levelében például kifejezetten mondja: „Tudjuk, hogy mindaz, aki Istentől született, nem vétkezik, mert az Istentől való születés megőrzi őt, s a gonosz meg nem érinti” [1Jn 5,18]. Ilyen az igaz keresztény állapota: nemcsak újjászületett, hanem Istentől született újjá. Mindazok, akik megkeresztelkedtek, valójában Istentől születtek és újjá is születtek. Azok pedig, akik bűnbe esnek – bár nem tehetik semmissé azt, ami egyszer megtörtént, és még mindig újjászületettek – nagyobb kárhozatakra születtek újjá, s ezért nem Istentől újjászületettek többé, hanem míg bűnbánatot nem tartanak, ítéletre vannak újjászületve. Ám akiben az isteni születés megvalósul, az „nem vétkezik, hanem megtartja magát”. És mi ennek a következménye? Az, hogy „a gonosz nem érinti meg”. Miért? Mert Isten országában van. A Sátán nem érinthet senkit, aki azon az országon belül marad. Isten „átfordított minket a sötétség hatalmából az ő szeretett Fiának országába”. A Sátán úgy pusztít bennünket, hogy elcsábít abból az országból, de míg a nyájban maradunk, addig a farkas nem árthat nekünk. És innen van a jövendölés, amelyik megfelelő mértékben minden Krisztus-követőre, de magára a mi Urunkra is vonatkozik: „Mert angyalainak parancsol felőled, hogy minden utadon őrizzenek”. „Mert ő megment engem a vadászok törétől, a súlyos veszélytől. Szárnyával árnyékot borít rád, és tollai alatt menedéket találsz... Balszerencse nem ér téged, csapás nem jut sátrád közelébe. Áspiskígyón és viperán fogsz járni, eltiprod az oroszánt és a sárkányt.” [Zsolt 91,11.3.10.13] A kígyó csak kísérthet, de nem árthat nekünk, míg Isten Paradicsomában vagyunk. Ez – ismétlem – a kegyelem állapota, melyről a katekizmus beszél, Szent János pedig biztosít minket arról, hogy csak azok vannak így távol tartva a gonosz érintésétől, akik Istentől úgy születtek újjá, hogy nem vétkeznek.

Továbbá, „mindaz, aki Istentől született, bűnt nem cselekszik, mert isteni mag van benne, és nem vétkezhet, mert Istentől született”. Majd ismét: „Aki azt mondja, hogy őbenne lakik, annak úgy is kell élnie, ahogy ő élt”. És ismét mondja: „Ha megmarad bennetek, amit kezdettől fogva hallottatok, ti is megmaradtok a Fiúban és az Atyában.” Mi egyéb ez, mint azt mondani, hogy ha nem maradna meg bennük, akkor nem lennének többé a kegyelemben. „Mindaz, aki benne marad, az nem vétkezik”. S ismét: „Mi tudjuk, hogy a halálból átmentünk az életre, mert szeretjük testvéreinket” [1Jn 3,9; 2,6.24; 3,6.14].

Másrészt pedig ugyanaz az apostol nyíltan hirdeti, hogy akik vétkeznek, azok nincsenek kegyelmi állapotban. Például: „Ha azt mondjuk, hogy közösségben vagyunk vele, és sötétségben járunk, hazudunk, és nem cselekszünk igazságot”. „Aki azt mondja, hogy világosságban van, és testvérét gyűlöli, az még most is a sötétségben van...”. Ismét: „Mindaz, aki bűnt cselekszik, törvényszegést is elkövet, mert a bűn törvényszegés... Mindaz, aki vétkezik, nem látta és nem ismerte őt”. „Aki bűnt cselekszik, az ördögtől van”. „Ha valaki másfelé megy, és nem marad meg Krisztus tanításában, akkor Isten sem az övé”.

Láthatjuk, hogy itt két állapot van külön említve, és csak kettő: egy kegyelmi és egy átok-állapot. S aki a kegyelmi állapotban vétkezik, az rögtön az átok-állapotba kerül. Az Evangéliumban nincs olyan, hogy „fölmentett bűnös”, hogy egy olykor hallható kifejezést használjak. Ha fölmentett és elfogadott, akkor nem bűnös többé. Az Evangélium csak igazolt szenteket ismer. Ha egy szent vétkezik, akkor nincs mentsége, és elítélt bűnössé válik. Egyesek, ismétlem, úgy beszélnek, mintha az ember elkövethetne halálos bűnt anélkül, hogy kiesne a kegyelemből, anélkül, hogy szüksége lenne közvetlen és formális eszközökre ahhoz, hogy újra visszakerülhessen oda. Visszakerülhet – Istennek hála – de mégiscsak vissza kell kerülnie, és a hiba, amelyről beszélek, megfélemedezni arról, hogy *kiesett*, és *vissza* kell térnie.

4. Hogy akik vétkeznek, azok reménytelen állapotba kerülnek – vagyis reménytelenbe addig, amíg benne maradnak, úgy, hogy reményt csak abból meríthetnek, ha elhagyják azt – ez még erőteljesebben mutatkozik meg Szent Pálnak a zsidókhoz írt levelében. A sugalmazott szerző például azt mondja: „Ha szántszándékkal vétkezünk, miután az igazság ismeretét elnyertük, nincs már többé áldozat a bűnökért, csak a rettenetes ítélet várása és a tűz heve, amely megemészti”, vagy fölfalja „az ellenszegülőket” [Zsid 10,27]. Itt egyértelműen kimondatik, hogy az ismeret elleni, szándékos bűn nem hagy el bennünket nyomtalanul. Nem nyerhetünk bocsánatot úgy, ahogy először nyertünk, ingyen és azonnal, csupán hitből. Kivettetünk a kegyelemből, és bár kilátásaink nem rögtön reménytelenek, állapotunk mégis reménytelen, a kárhozat felé tart, sőt maga a kárhozat, amelyben – amíg benne vagyunk – elvesztünk. Ezért ebben a levélben Szent Pál mindvégig – Szent Jánossal egyetemben – csak két állapotról beszél: egy kegyelmi állapotról a mennyei Jeruzsálem dicsőségében – közösségben Istennel, Krisztussal, az angyalokkal, az elhunyt és a földi szentekkel, – valamint egy átok-állapotról, figyelmeztetve testvéreit, hogy nem vétkezhetnek úgy, hogy ne jutnának az átok-állapotba. „Mi azonban nem vagyunk a meghátrálás gyermekei a romlásra, hanem a hité az élet elnyerésére” [Zsid 10,39]. A bűnről és a bűnösökről nem gyengéden nyilatkozik. Nemcsak azt mondja, hogy „ha vétkeztek, akkor az emberi gyarlóság bizonyítékai vagytok, *állhatatlanok*, akiknek hálából tartózkodniuk kellene a bűntől, és mélységesen meg kellene *alázkodnotok* bűneitek miatt, rászánva magatokat Krisztus kiengesztelésére, valahányszor vétkeztek”. Mindez igaz, de hiányos képet adna az egésről, és ezért Szent Pál sokkal többet mond: „Ha szántszándékkal vétkeztek, kivetitek önmagatokat Isten országából, a pusztá cselekmény által kizárjátok magatokat az örökségből, egy rettenetes vidékre kerültök”. És rájuk hagyja, hogy levonják a következtetést, mit kellene tenniük, hogy újra visszakerülhessenek. Sürgősen ajánlja nekik „az Úr félelmét”. Meghagyja, hogy ne csapják be önmagukat, mert a bűnösöknek nincs örökségük Isten országában. Ennek megfelelően figyelmezteti őket, „Ügyeljetek arra, hogy senki se hanyagolja el Isten

kegyelmét”, és hogy mivel még „hátravan az Ő nyugalma való bemenetelünk ígérete, féljünk attól, hogy közületek bárkit is későn jöttek találjanak” [Zsid 12,15; 4,1].

Ilyen a „megigazulás és igazi szentség” új állapota, melyben a keresztyének teremttettek, és ilyen azok állapota, akik visszakoznak. És ha valaki azt kérdezi, vajon Szent Pál nem mondja-e, hogy „hit által állunk”, annak azt válaszolom – amit már válaszoltam is, – hogy a hit kétségtelenül kegyelmi állapotban tart minket, és eszköz számunkra kiirtani azokat a bűnöket, amelyeket elkövetünk benne, de ugyan mik ezek a bűnök, amelyeket elkövetünk? Gyarlóság vétkei, mert minden más bűnt kizár maga a hit. Ha súlyos bűnöket követünk el, akkor nincs hitünk. A hitet nem használhatjuk a súlyos bűnök kioltására, mert ha ilyet elkövetünk, akkor egyáltalán nincs hitünk. Annak a hitnek, amelynek nincs hatalma szívünk fölött, hogy megőrizzen minket a hitszegéstől, akkora ereje sincs, hogy visszatartsa Istent a büntetéstől.

Végezetül. Ez a mi állapotunk: Krisztus mindegyikünket meggyógyította, és azt mondta: „Többé már ne vétkezz, nehogy valami rosszabb történjék veled!” [Jn 5,14]. Ha bűnt követünk el, elbukunk. Nem azonnal vissza a megváltatlan és elveszett világba, nem, de legalábbis kiesünk az országból, bár egy darabig még ott időzhetünk az ország határán. Oda esünk, ahonnan lejtő vezet az elveszett világba, vagy még rosszabbá, hacsak nem fordulunk a menny felé, és ki nem szabadítjuk magunkat félelmetes állapotunkból, amilyen sürgősen csak tudjuk. Oda jutunk, ami a pokol átjárójának vagy tornácának nevezhető: egy olyan helyre, amelyet mindazok a tisztátalan lelkek népesítenek be, akik „nyugalmat keresnek, de nem találnak”, és olyan emberi lelkek fogyasztásában kéjelegnek, amilyenekből egykor kivették. Ott nem vagyunk Isten tekintetének fényében többé, és bár az Ő segítségével (legyen áldott az Ő neve!) kétségtelenül visszakerülhetünk oda, mégiscsak vissza kell kerülnünk – s akkor az egész dolog aggasztóvá válik, és komolyra fordul. Igen, valóban komolyra, ha meggondoljuk, hogy milyen is egy átlagos keresztyén pályafutása. Ha szándékos bűn kivet minket egy kegyelmi állapotból, és aztán elfelejtjük, hogy szántszándékkal követtük el, és múlnak az évek, és a feledés homályába vész, ami történt, akkor az ember föltételezi, hogy még mindig kegyelmi állapotban van, ezért nem is tesz semmi erőfeszítést, hogy őszinte megbánással visszakerülhessen oda, hiszen feltételezi, hogy benne van; s aztán úgy teljesíti keresztyén kötelezettségeit, mintha még mindig Isten gyermeke lenne abban az értelemben, ahogy a keresztség tette azzá, és engedély nélkül, vakmerően behatol, nem az ajtón át jár be egy házba, ahonnan kiküldték, és ha így él és így hal meg, akkor mit mondhatunk róla? Ó jaj! Még rá gondolni is szörnyű, hogy hányan vannak látszólag a keresztyén Egyházban – olyanok, akik jelenleg bizonyos értelemben vallásosak, – akikben ugyanakkor nincs meg a növekedés alapja, mert vétkeztek, és soha nem tartottak megfelelő bűnbánatot. Akik alkalmatlanok lehetnek múltbeli bűneik miatt, amelyek eltávolításához soha nem vettek elegendő bátorságot, vagy még csak meg sem kísérelték azokat eltávolítani. Ó jaj! Belegondolni is rossz, hogy állapotukkal egyáltalán nincsenek tisztában, és Isten kegyeinek fesztelen élvezetével tüntetik ki önmagukat, miközben vallásosságuk jószerevével nem más, mint felszínes csillogás, nem világosság bennük, vagy legalábbis nem egyéb, mint az egykor kapott kegyelem maradványa. Rettenetes belegondolni: vajon közénk számítunk-e? Ó, még rá gondolni sem mernénk, hogy Isten könyvelésében hátralékunk mutatkozhat, amivel soha nem néztünk férfiasan szembe, soha nem számoltunk el, de még csak nem is szabadkoztunk miatta, csupán egyszerűen elfelejtettük. Függetlenül hagytuk, hogy elévüljön, s ha bármikor is valami rémlik, félelem nélkül gondolunk rá, mintha azt, ami kitörlődött emlékezetünkől, már Isten is rég elfelejtette volna! Vagy úgy, mint egyesek, ha bármiféle korábbi bűnünkre emlékezünk, azt takargatjuk, szépítgetjük, mentegetőzünk, arra hivatkozunk, hogy fiatalok voltunk, vagy túl nagy volt a kísértés, vagy hogy már úgysem tehetjük jóvá, vagy hogy már úgyis leszoktunk róla. Adjon meg Isten minden kegyelmet ahhoz, hogy mindezekre emlékezzünk! Hogy ne feledjük a ragyogását

annak az állapotnak, amelybe Isten egykor helyezett bennünket. Hogy annak tisztaságát, édességét, sugárzását, gyönyörűségét, magasztosságát és dicsőségét állítsuk szembe annak a rakomány bűnnek a hitványságával és mocskosságával, amellyel szántszándékkal terheltük meg saját magunkat. És könyörögve kérjük Őt, mutassa meg nekünk, hogy terheinktől hogyan szabadulhatunk meg, hogyan biztosíthatjuk magunknak ismét azokat az ajándékokat, amelyeket – tudjuk, hogy mivel – eltékozoltunk.

14. beszéd: Hitszegés és gyarlóság

Bevezető

Az előbbi prédikációt hallgatva (olvasva) azonnal fölmerülhet bennünk, hogy ha különbség van bűn és bűn között, akkor melyek azok, amelyek a megigazult állapotot kiolthatják bennünk.

Newman különbséget tesz a gyarlóság bűnei és a hitszegés bűnei között.

Az előbbieket nem oltják ki a lélekből a kegyelmi életet, és éppen a hit által töröltetnek el. Ezekről majd részletesebben a 15. beszédben szól. A hitszegés vétkei pontosan annak bizonyítékai, hogy hiányzik a hit, hogy a keresztény annyira eltávolodott az üdvösség állapotától, hogy már a bűnök hatalma alatt van. Ezekről szól ebben a beszédben. Sokszor kérdezték tőlem egykori, kamasz diákjaim, hogy „atya, meddig lehet elmenni?” Ti. az ún. bocsánatos bűnben. Már a kérdés is romlott lelkünkre vall, mert a kamasz kérdés csak azt vágja a szemünkbe, amelyre mindannyian hajlamosak vagyunk.

Newman szerint ez rossz kiindulópont. Ennek fordítottja igazít el minket. „A mai vallásosság által elfogadott, közönséges érvelés ez: néhány bűn – amit gyarlóságnak tekintünk – összefér az igaz hittel, következésképp a szántsándékos hitszegés... ugyancsak összefér vele. Nem húzzák meg, és az mondják, nem is tudják meghúzni a határt, ennél fogva a kis bűnökkel kezdve, tovább mennek a súlyos bűnök eltűréséig. Nos, én az ellenkező utat választanám, és a másik irányból indulnék el. Mindenki figyelmébe ajánlanám, hogy vannak olyan bűnök, amelyek eljártsszák a kegyelmet, és aztán, ha – mint ellenvetik – nem tudjuk megvonni a határt az egyik fajta bűn és a másik között, maga ez a körülmény fog visszatartani nemcsak a hitszegéstől, hanem a gyarlóságtól is”.

Egy első pontban magából a Szentírásból bizonyítja Newman, hogy vannak bűnök, melyek kizárnak a kegyelmi állapotból, mások nem. Az előbbieket kizárnak az üdvösségből.

Öt ilyen bűnt sorol fel a Szentírás alapján.

A második pontban arról szól, hogy az apostoli levelek is említik a gyöngeség vétkeit, a gyöngeségeket, de ezek mind a súlyos bűnök felé tendálnak.

S végül, a harmadik pontban arról szól, hogy ezek a kezdeti, elnézett gyöngeségek, melyek a súlyos bűnök felé sodorták az embert, a kegyelem elvesztésébe torkolhatnak.

Éppen ezért minden hibát, ún. kis bűnt azonnal meg kell bánni, és használni kell az Egyház által kínált eszközöket (pl. a szentgyónást, amelyet Newman korábban kezdtek elfeledni az anglikánok, mint manapság egyes katolikusok).

Csak ilyen hozzáállás vezetheti el az embert a Bárány menyegzőjére, az új ég és az új föld világába.

* * *

*„Az én igazam a hit által élni fog, de ha meghátrál,
a lelkem nem leli benne kedvét.”*

[Zsid 10,38]

Ilyen figyelmeztetéseket a Szentírás nem tartalmazna, ha nem fenyegetne az a veszély, hogy visszaesünk, s ezáltal elveszítjük azt az „életet”, amelyet a hit Isten jelenlétében biztosít nekünk. Egy teremtmény állapota akkor áldott, ha „Isten előtt él” [Ter 17,18], ha „megnyílt számára az út” [Róm 5,2] a királyok Királyának udvarába. Ez a kegyelemnek és dicsőségnek az az állapota, melyet számunkra Krisztus eszközölt ki. A hit az a hűbértart, amelyen ez az

isteni élet megadatik nekünk: a keresztény hit által él, de ha meghátrál, akkor meghal, akkor hite már semmit sem használ neki, vagy inkább, a bűnbe hátrálva, hitét a „visszájára fordítja”, s az után Isten már nem leli kedvét benne. Mégis, bármennyire is világosan állítja ezt a Szentírás, az ember minden korban azzal áltatta magát, hogy keresztény reményét súlyosan vétkezve is fenntarthatja. Isten végtelen irgalmának gondolatával vigasztalta magát, mintha Isten nem *tudná* megbüntetni a bűnöst, vagy bűneiért a körülményeket okolta, vagy azt remélte, hogy igazságvágya meg a jótékonykodás elégtételt nyújt egy rossz életért, vagy a jövő bűnbánatra támaszkodott. Az ilyen kibúvók között nem a legkevésbé körmönfont egy manapság népszerű tanításra támaszkodó elképzelés, miszerint a Krisztusban való hit összefér a szentségnek egy nagyon tökéletlen állapotával vagy a megigazulatlansággal, és elősegíti egy igaztalan élet megbocsátását. Úgy, hogy valaki adott esetben nagyjából ugyanolyan lehet, mint bárki más, azzal az egyetlen különbséggel, hogy rendelkezik valamivel, ami másoknak nincs, és azt ő hitnek tekinti. Ez pedig nem más, mint az evangéliumi életterv bizonyos, belső felfogása, lemondás saját érdemeiről, képesség a hatékony mentegetőzésre és arra, hogy Krisztus engesztelő áldozatát a saját lelkére alkalmazza. Nagyjából ugyanúgy vétkezik, mint mások, de szánja-bánja, hogy vétkezik, és éppen úgy magára vonná Isten haragját, mint mások, ha nem lenne hite, amivel elháríthatja azt. Ebből az életszentség igénye ugyanúgy ki van zárva, mintha azt hajtogatná, hogy nem kér belőle, és alkalmasint lehet alantas lelkületű, aljas, világias, arrogáns, gögös, beképzelt, tisztátalan, önimádó, törtető és kapzsi, sőt néhanapján megengedhet magának szándékos bünteteket is, melyeket maga is elítél, ám mégis – a szavakkal való nagyfokú visszaéléssel – lelki beállítottságú embernek nevezhető.

Mármost magam is kezeskedem arról, hogy vannak bűnök, amelyek ismételt eltörlésének eszköze a hit, úgy, hogy az „igaz” még azok ellenére is Isten színe előtt „él”. Senki sincs, aki ne vétkezne folyamatosan annyira, hogy mindaz, amit tesz, lehetne tökéletesebb, teljesebb, hibátlanabb, mint amilyen. Valamennyiünket gyarlóságok, gyöngeségek, tudatlanságok vesznek körül, és mindezek a megrögzött bűnök bizonyosan – mint a Szentírás biztosít erről – megbocsátatnak hitünk miatt. De más dolog ezt állítani nagyobb vagy súlyosabb bűnökről, amiket hitszegésnek is nevezhetünk. Mert a hitszegéstől a hit megóv, és aki hitszegő, az pontosan azt bizonyítja, hogy nincs igazi és élő hite. Ezért semmi hasznát nem veszi annak, hogy a hit – mint az Írás mondja – megigazulásra van a keresztényeknek tulajdonítva, mert neki nincs ilyen hite. Ahelyett, hogy a hit törölné el a hitszegéseket, a hitszegések oltják ki a hitet. A hit – ha igazi és élő – nemcsak kizárja a hitszegéseket, hanem fokozatosan úrrá lesz a gyarlóságok fölött is, és míg a gyarlóságok tartanak, addig annyira mélységes undorral fordul el azoktól, hogy az könnyíti megbocsátásukat, és azon megigazulásnak számíttatik, amellyé fokozatosan válik. És ez az igaz tanítás, mert biztosítja a megbocsátást anélkül, hogy eltekintene engedelmisségünktől.

A bűnök jellegének ehhez a megkülönböztetéséhez – nevezetesen ahhoz, hogy némelyek bizonyítják a hit hiányát, és Isten kegyének elvesztésével járnak, mások pedig nem – nagyon fontos ragaszkodni, még ha nem is tudjuk minden esetben megvonni a határt, és megmondani, hogy melyik bűnökkel jár a hit hiánya, és melyekkel nem. Mert ha tudjuk, hogy vannak bűnök, amelyek kivetnek a kegyelemből – noha nem tudjuk, melyek azok, – ez a tudás, bármennyire is korlátozott, Isten kegyelmével éberségre int mindenféle bűnös cselekedettel szemben. Egyrészt az attól való félelem miatt, hogy azok, bármilyenek is, olyan félelmetes természetűek lehetnek, másrészt, mert tudjuk, hogy legalábbis hajlamosak arra. A mai vallásosság által elfogadott, közönséges érvelés ez: néhány bűn – amit gyarlóságnak tekintünk – összefér az igaz hittel, következésképp a szántsándékos hitszegés, vagyis az, amit a textus Istentől való elrugaszkodásnak nevez, ugyancsak összefér vele. Nem húzzák meg – és azt mondják, nem is tudják meghúzni – a határt, ennél fogva a kis bűnökkel kezdve, tovább mennek a súlyos bűnök eltűréséig. Nos, én az ellenkező utat választanám, és a másik

irányból indulnék el. Mindenki figyelmébe ajánlanám, hogy vannak olyan bűnök, amelyek eljártsszák a kegyelmet, és aztán, ha – mint ellenvetik – nem tudjuk megvonni a határt az egyik fajta bűn és a másik között, maga ez a körülmény fog visszatartani nemcsak a hitszegéstől, hanem a gyarlóságoktól is. Az égbekiáltó bűn iránti gyűlölet és irtózat fog – ha Isten is úgy akarja – oda vezetni, hogy a kicsit is gyűlöljük, és irtózzunk tőle.

Most pedig lássunk hozzá az Írásokhoz, ennek a bűn és bűn közti megkülönböztetésnek a bizonyítására. Tehát ezt mondom: először is, hogy vannak bűnök, amelyek eltékozzolják a kegyelmi állapotot; aztán, hogy vannak bűnök, amelyek nem tékozzolják el; s végül, hogy azok, amelyek nem tékozzolják el, mindazonáltal arra irányulnak.

1. Abban bizonyára senki sem kételkedhet, hogy vannak bűnök, melyek az embert – míg a markukban tartják – kirekesztik az üdvösségből. Ezt értésünkre adja minden, ami a sugalmazott szövegnek még a pusztá felszínéről is eljut hozzánk. „Aki bűnt cselekszik, az ördögtől van” – mondja Szent János – „mindaz, aki nem igazságot cselekszik... nem Istentől van”. Majd Szent Pál ismét: „Mert sokan élnek úgy – sokszor mondtam nektek, és most is sírva mondom, – mint Krisztus keresztyének ellenségei, akiknek pusztulás a vége”. Továbbá, „elszakadtatok Krisztustól, akik a törvényben kerestek a megigazulást, kiestetek a kegyelemből”. Ismét, a textusban: „az én igazam a hit által élni fog, de ha meghátrál, a lelkem nem leli benne kedvét”. [1Jn 3,8.10; Fil 3,18-19; Gal 5,4] Ezek már első pillantásra is olyan bűnök példái, amelyek elveszik tőlünk az üdvösség reményét, de hadd bocsátkozzam részletekbe.

(a.) Minden káros szenvedély ilyen. Szent Pál például azt mondja: „vagy nem tudjátok, hogy az igaztalanok nem részesülnek Isten országában? Ne áltassátok magatokat: sem paráznák, sem bálványimádók, sem házasságtörők, sem kéjencek... sem iszákosok” – majd így folytatja – „nem részesülnek Isten országában” [1Kor 6,9-10]. Ahogy tehát a keresztségg „Isten országának részeseivé” tett, úgy az efféle bűnök eltékozzolják azt az országot. Ennek megfelelően az apostol az ellentét eszközével élve folytatja azzal, hogy mivé váltak korábban Krisztusban: „Bizony ilyenek voltatok néhányan, de megmosakodtatok, megszentelést nyertetek, és megigazultatok”.

(b.) Aztán, még rá gondolni is rossz (félelmetes, mert közülünk manapság sokan csaknem vakok a bűnre), hogy a kapzsiság a test bűneivel kapcsolatban említetik, mint ami azokkal egyenlőképp magára vonja a kegyelem elvesztését. Szent Pál mondja: „Semmiféle paráznának vagy tisztátalannak, kapzsinak vagy bálványimádónak nincs öröksége Krisztus és Isten országában”. Ez egybevág a mi Urunk figyelmeztetésével: „nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak” [Ef 5,5; Mt 6,24]. Olyannyira, mintha azt mondaná: ha mammont szolgáljátok, azonnal elhagyjátok Isten szolgálatát, nem szolgálhattok két úrnak egyszerre, átmentetek a mammon, azaz a Sátán birodalmába.

(c.) Az emberszeretet törvényének minden erőszakos megsértése összeférhetetlen egy kegyelmi állapottal, mert az apostol az éppen idézett helyeken „tolvajokról, átkozódókról és uzsorásokról” beszél. Hasonlóképp, Szent János a Jelenések könyvében mondja: „Ki innen az ebekkel, a varázslókkal és a gyilkosokkal” [Jel 22,15].

(d.) S hasonlóképp minden földhözragadság, eretnokség és bálványimádás is. Ezért említi Szent János a „varázslókat” együtt a gyilkosokkal, Szent Pál pedig azt mondja, hogy Ézsau azért veszítette el az áldást, mert „földhözragadt” volt, és kijelenti, hogy mindaz, aki „más Evangéliumot hirdet, mint az igazi... átkozott legyen” [Zsid 12,16; Gal 1,8].

(e.) És továbbá „a szív keménysége”, avagy a világossággal való szembeszegülés a textus szerint: „Törekedjete tehát bemenni abba a nyugalomba, nehogy valaki az engedetlenségnek ugyanazt a példáját kövesse”, és „ma, amikor meghalljátok az ő szavát, meg ne keményítsétek szíveteket” [Zsid 4,11.7].

Ilyenek hát a nagyobb bűnök vagy hitszegések. Itt nem azért soroljuk fel őket, mintha ilyen bűnöknek teljes jegyzékét állítanánk össze – ami valójában nem lehetséges, – hanem azt

bizonyítandó, amit nem is kellene kétségbe vonni, hogy *vannak* olyan bűnök, amelyek egy kegyelmi állapotban lévő emberben nem találhatóak.

2. Aztán abból, hogy nyilvánvalóan vannak gyarlóságok, vagyis olyan vétkek, amelyek nem vetik ki a lelket egy üdvözítő állapotból, egyenesen következik, hogy vannak olyan bűnök is, amelyek kivetik. Ugyanis senki sem merné állítani, hogy minden bűn kizár a kegyelemből, mert akkor senki nem üdvözlne, hiszen senki nem büntelen. Az írás viszont kifejezetten megkülönbözteti a gyarlóságokat a hitszegéstől, mint az a következőkből kiviláglik.

Szent Pál például azt mondja a galatáknak: „Mert a test a Lélek ellen vágyakozik, a Lélek pedig a test ellen; ezek ugyanis egymással ellenkeznek, hogy ne azt tegyétek, amit szeretnétek” [Gal 5, 17]. Ezekkel a szavakkal Szent Pál elismeri, hogy a test hatalma és a Lélek kegyelme megférhet egymással az emberben úgy, hogy sem a test nem fojtja el a Lelket, sem a Lélek nem győzi le azonnal a testet. Itt tehát van egy olyan bűnösség, ami összefér az üdvözítő állapottal.

Ismét ugyanaz az apostol mondja, hogy van egy Főpapunk, aki tud „résztétel lenni gyengeségeink iránt”, amennyiben Ő maga is megismerte mindet, a bűnt kivéve. Ez azt jelenti, hogy vannak vétkes gyöngeségeink, ám olyan enyhe természetűek, hogy mondhatni róluk: lényegében részese lehetünk még az is, Aki mentes volt minden büntől. Ennek megfelelően, az apostol a következő versben meghagyja nekünk, hogy „járuljunk ezért bizalommal a kegyelem trónja elé, hogy irgalmasságot nyerjünk”. Az ilyen szavak nem visszatérést jelentenek egy üdvözítő állapotba, hanem bocsánatot abban az állapotban, és összezsengenek azzal, amit aztán mond: „járuljunk hozzá igaz szívvel a hit teljességében”, bízva abban, „hogy Jézus vére által bemegyünk a szentélybe” – vagyis folytonos közelítéssel. Vagy, ahogy a rómaiaknak mondja: Krisztus által „megnyílt számunkra az út”, azaz bejárás „a hit által a kegyelemhez, amelyben kitartunk”. [Zsid 4,15-16; 10,19-22; Róm 5,2] Hasonló módon mondja, hogy „a Lélek is segítségére van erőtlenségünknek” [Róm 8,26], míg a hitszegés ezzel szemben elfojtja a Lelket.

Ezzel valamelyest párhuzamos az, ahogy önmagáról beszél, amikor egy ellene folytatott tárgyalásról szólva azt mondja, hogy Krisztus figyelmeztette: „elég neked az én kegyelemem, mert az erő a gyöngeségben lesz teljessé”, és hozzáteszi: „legszívesebben tehát gyengeségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem” [2Kor 4,7]. Ugyanannak a levélnek egy korábbi részében pedig – nyilvánvalóan ugyanazzal a jelentéssel – azt mondja: „ez a kincsünk pedig” (az Evangélium ismerete) „cserépedényben van, hogy a rendkívüli erőt Istennek tulajdonítsuk, és ne önmagunknak” [2Kor 4,7]. A korintusiakhoz a levélnek egy másik részében intézett intelmeiben is minden biztonnal gyarlóságokra szándékozik utalni. Miután rámutatott, hogy a megigazultság nem fér össze a megigazulatlansággal, és meghagyja nekik, hogy „különüljete el... s ne érintsetek tisztátalant”, hozzáteszi: „tisztítsuk meg magunkat a test és a lélek minden szennyétől, és tegyük teljessé megszentelődésünket Isten félelmében” [2Kor 7,1].

Hasonlóképpen mondja Szent János: „Ha azonban világosságban járunk, mint ahogy Ő is világosságban van, akkor közösségben vagyunk egymással, és Jézusnak, az Ő fiának vére megtisztít minket minden büntől”. Úgy látszik hát, hogy van olyan bűn, amely összefér azzal, hogy „világosságban járunk”, és hogy ettől a büntől „Krisztus vére megtisztít minket” [1Jn 1,7].

Ismét ugyanaz az apostol, nem sokkal később mondja: „Fiacskáim, ezeket azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek. De ha valaki vétkezett is, van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus, az igaz, és Ő az engesztelés a mi bűneinkért”. Szent János itt a bűnöket úgy szemléli, mint amik hozzátartoznak egy keresztyényhez, és Krisztus igazságossága eltekint tőlük, mégis rögtön azt mondja: „Mindaz, aki Istentől született, bűnt nem cselekszik” [1Jn 2,1; 3,9], vagyis gyarlóságokat elnéz, a hitszegést viszont nem.

Szent Jakab is azt mondja: „sok mindenben vétünk mindnyájan” [Jak 3,2], azaz valamennyien megbotlunk. Utunkon örökösen botladozunk, amíg csak járunk, de ha még el is esünk, akkor leesünk róla.

Szent Júdás pedig: „amazokat viszont mentsétek meg, ragadjátok ki őket a tűzből, a többiek pedig könyörüljétek félelemmel!” [Júd 22,23] Itt nyilvánvalóan megkülönböztetett bűnökre gondol.

Végül arra, hogy vannak bűnök, melyek egy kegyelmi állapottal nem összeférhetetlenek, maga a mi Urunk utalt már, amikor apostolairól mondta: „A lélek ugyan kész, de a test erőtlén” [Mt 26,41].

3. Azt kell még kimutatni, hogy a gyarlóságnak ezek a vétkei azok felé sodornak, amelyek nagyobbak, és a kegyelem elvesztésével járnak. Ez nem a legkevésbé fontos szempont, ami itt megfontolás tárgyát képezi.

Egy illusztráció megmagyarázza, hogy mire gondolok, és fényt vethet az egész témára. Mint tudjuk, gyakori eset, hogy valaki gyengélkedik, és ha egy orvoslásban járatos személyt megkérdezne, hogy állapota vajon súlyos-e, az azt válaszolná: „Jelenleg nem, de nem lehet tudni, mi lesz belőle. Kiderülhet valami nagyon súlyos. Bár egyelőre nincs ok aggodalomra, ha nem vizsgálhatja ki, sőt mi több, elhanyagolja, akkor súlyosbodhat.” Ez, úgy vélem, a keresztények mindennapos lelki állapota. Folytonosan gyógyulnak, folyton a betegség határán. Betegeskednek, könnyen megrendül az egészségük, kötelesek is nagyon óvni magukat a levegőtől, a naptól, az időjárástól, hajlamosak mindenféle súlyos betegségre, és enyhe tünetekkel folytonosan el is árulják ezeket a hajlamokat, de még nem járnak veszélyes úton. Ugyanakkor, ha egy keresztény bármilyen súlyos bűnt követ el, azonnal kivettetik a kegyelemből, ahogy a lázas beteg is egészen más állapotban van, mint akinek csak kényes az egészsége.

Mármost, a bűnnek ezt a gyarlóságtól a hitszegésig vezető útját tekintve, mint előbb, úgy itt sem szükséges az Írásra hivatkozni egy olyan igazságot bizonyítandó, amelyre minden nap tanít minket: hogy az ember kis bűnökkel kezd, és nagy bűnökkel folytatja, hogy a bűn görbéje folyamatosan lefelé hajlik – ami nem lephet meg senkit, aki azon jár, – és hogy a bűnös szemében a legrosszabb hitszegés is apróságnak látszik, a szentében viszont a legenyhébb gyarlóság is súlyosnak. „Aki az apró dolgokat lebecsüli” – mondja a bölcs ember – „az apránként egyre lejjebb csúszik”. Nyilvánvalóan ez az egész sugalmazott Szentírás tanítása, ezért itt nem fogok többet tenni, mint két apostoltól két szakaszt idézni. Szent Jakab kifejezetten mondja: „A kívánság pedig, mihelyt megfogam, bűnt szül, a bűn pedig, ha elkövetik, halált okoz” [Jak 1,15]. Láthatjuk, hogy kezdettől fogva a halálba vezet, hiszen halál a vége, de nem attól, hogy *véget ér*, hanem attól, hogy *elkövetik*. Szent Pál is mondja: „És lábatokat szoktassátok egyenes járásra, hogy a béna tag *ne ficamodjon ki*, hanem gyógyuljon meg!” [Zsid 12,13]. Ezen a világon bizonyos fokig szüntelenül bénák vagyunk, még legjobb állapotunkban is. Minden keresztény ilyen, de mikor bénasága következtében félre kezd lépni, vagy mint a textus mondja, „meghátrál”, akkor annyira különbözik azoktól, akik csak bénák, amennyire azok, akik egy út mentén megállnak, különböznek azoktól, akik letérnek róla. Akik elkanyarodtak, azoknak vissza kell fordulniuk. Másféle állapotba kerültek. Akik bénák, azoknak abban a kegyelmi állapotban kell meggyógyulniuk, amelyben vannak, és addig, amíg benne vannak, különben kifícamodnak belőle. Így a bénaság más ugyan, mint a visszaesés, de oda vezet.

És itt figyelmet szentelhetünk annak a Szentlélek elleni bűnnek, amire nincs bocsánat. Távolról sem tagadom, hogy van valami különös bűn, amelyre ez a szörnyű elnevezés vonatkozik, bár arra nem vállalkozom, hogy megmondjam, mi is az. Azt viszont meg kell jegyezmem, hogy ez a megbocsáthatatlan bűn nem egyetlen valami, amit elkövetünk, hanem olyasminek tekinthető, ami a halál felé irányul, és a kezdete annak, ami halállal végződik. Bűnbánat hiányában végződik, azoknak a kegyelmi hatásoknak az elfojtásával, amelyek által

egyáltalában képesek vagyunk jót tenni. És ez egy nagyon súlyos gondolat mindazoknak, akik szántsándékkal vétkeznek, mert bár bűnük még bocsánatos lehet, egy olyan pályára léptek, amelynek – ha befutják – hitehagyás és kárhozat a vége. Innen meríti erejét a következő szakasz, amely a szándékos bűn pályájának ívét rajzolja meg, vagyis azt, amire minden szándékos bűn irányul: „Lehetetlen ugyanis, hogy azok, akik egyszer megvilágosodtak, megízlelték a mennyei ajándékot, részesültek a Szentlélekben, és megízlelték Isten értékes ígését és a jövő világ erőit, azután mégis elestek” – úgy, hogy az végképp elfojtja a nekik adott kegyelmet – „ismét megújuljanak a bűnbánatra” [Zsid 6,46].

Nagyjából tehát ez tekinthető keresztény állapotnak: mindig a bukás szélén, de Isten kegyelme miatt sohasem elbukva, örökké haldokolva és mégis élve, gyarlóságokkal telve, de hitszegéstől megóvva, és idővel még a gyarlóságokat is ritkítva, törekedve azon megigazultság felé, amely a Törvény teljesítése – ugyanakkor, ha elbukna, felépülhet, de nem fájdalommentesen, félve és remegve.

Végül, hadd ajánljak, testvéreim, valamit, amit nyilvánvalóan sejtet mindaz, amit mondtam. Soha ne tűrjétek, hogy a bűn rajtatok ragadjon! Ne hagyjátok benneteket megöregedni! Töröljétek le, míg friss, különben nyomot hagy! Ne váljatok megrögzötté, nehogy belétek marjon, mint a rozsdá! Mert fölemészt benneteket, olyan természetű, akár egy üszökgomba, fölfalja a testeteket. Bizony mondom, testvéreim, óvakodjatok attól, hogy eltűrjétek magatokban a bűnt, mégpedig több okból is. Először, már csak azért is, mert el fogjátok felejtani, hogy elkövettétek, és nem fogjátok soha megbánni. Bánjátok meg, míg tudatában vagytok, nehogy kitörlődjön emlékezetetekből anélkül, hogy a lelketekből kitörlődött volna. Milyen is lenne lelki állapotunk a múlt felhalmozódó hátralékaitól. Ó jaj! Micsoda bonyodalmakat okoztunk magunknak anélkül, hogy tudnánk. Kétségtelenül sokan élhetnek ilyen ernyedtt állapotban, hogy Istent fátyol takarja előlük, hogy a kegyelem szentségeiből nekik kevés vagy semmi jótétemény nem származik, és az igazság tiszta látványát nem foghatják fel. Miért? Mert múltbeli bűneik teherként nehezedenek rájuk, és nem is tudják. Aztán, az elhanyagolt bűn nemcsak beszennyezi, és megfertőzi a lelket, hanem megszokottá is válik. Elferdíti és eltorzítja a lelket, tartósan legyengít, megbénít vagy megcsonkít minket. Szabaduljunk hát tőle nap mint nap, mint a kezünkre és arcunkra tapadó portól! Kezünket folyton mossuk: talán nem olyanok vagyunk, mint a farizeusok, hacsak nem mossuk bepiszkított lelkünket is? Ne folytatódjon hát benneteket ez az utálatos állapot! A próféta szavaival: „mosd meg magad, tisztítsd meg, vesd el cselekedeteid gonoszságát” a te Urad és Megváltód szeme előtt! Vallj be mindent! Nap mint nap vétkezel: a nap ne nyugodjon le vétked fölött! Folytonosan vétkezel, legalábbis annyira, hogy a legszerencsétlenebbé, a legutálatosabbá teszed magad, a legkevésbé sem illővé társaidhoz, az angyalokhoz. Jöjj hát folytonosan a tisztulás forrásához megtisztulásért! Szent János mondja, hogy Jézus Krisztus vére megtisztít minden bűntől. Használd a kijelölt eszközöket: a gyónást, az imádságot, a böjtöt, a jóvátételt, az erős fogadást és a kegyelmi adományokat! Ne méricskéld a vétket, hogy vajon ténylegesen eltávolodtál-e Istentől vagy sem! Bűnbánatod legyen mindig olyan, mintha úgy lenne! Nem vezekelhetsz eleget. Nap mint nap jöjj Istenhez, engeszteld ki Őt egész életed minden bűnéért, egészen a jelen pillanatáig! Keresztelői ingedet csak így őrizheted meg ragyogó tisztán. Tartsd tisztán azt, mint ahogy evilági öltözékedet, újra meg újra kimosva minden folyamok legszentebbikében, a legdrágább, a legáldottabb üdvözítő folyamban: annak vérében, Aki folt nélküli és makulátlan! Akkor Isten Egyháza, annak minden egyes tagja belülről dicsőséggé és kegyelemmel teljessé válik.

Így térünk vissza lélekben Ádám teremtésbeni állapotához, mikor még Isten kegyelme és dicsősége volt mintegy a köntöse, ami a földi ruházatot szükségtelenné tette. Így készítjük fel magunkat ama napra, melyen az az eljövendő világ, az új ég és az új föld, és azok minden seregei teremtve lesznek – mikor a Bárány menyegzőjét tartja, és menyasszonya felkészíti

magát, magára öltve a számára biztosított, finom, tiszta és fehér gyolcsot, mert az a szentek megigazultsága.

15. beszéd: Bocsánatos bűnök

Bevezető

Ezt a beszédet Newman 1838. április 1-jén mondta el. Valójában felkavar és békességet is ad ez az elmélkedés. Felkavar, mert már régen leszoktunk arról, hogy tüzetes lelkiismeret vizsgálatot tartsunk, vagy – engedve a koráramlatnak – a felületen élünk. A „jó” keresztény életfelületén sok jó cselekedet látható. Ez a sok jó nyugalommal és némi büszkeséggel tölt el minket, és a hamis útra, a széles útra vezethet, ahol most már vallási köntösben ugyan, de önközpontú életet élünk. Newman felszakítja a felület burkát, és megmutatja, hogy mennyi kártevő nyüzsög bennünk, mennyi méreg van a cselekedetek gyökerénél.

Sorba veszi a gyarlóság bűnének különböző csoportjait: 1. itt vannak régi bűneink következményei, amelyek ránk nehezdednek (emlékek, bevillanások, stb.), itt vannak mindjárt az áteredő bűn nyomai; 2. vannak bűnös szokások, melyek fogva tartanak; 3. vannak bűnök, melyek szüntelen lecsapnak ránk; 4. van úgy, hogy az ördög kísértései feltépik a régi bűnök behegedt sebeit; 5. vannak tudatlanságunkból és tapasztalatlanságunkból eredő bűnök; 6. a környező, bűnös világ szennyeződéseiből származók; és 7. amelyek hanyagságainkból adódnak.

Ugyanakkor meg is vigasztal bennünket Isten szolgálja, amikor azt állítja, hogy a gyöngeségek által juthatunk el az életszentségre. A lelkünkben kialakuló alázatosság és Istenre való hagyatkozás meghozza a békességet.

* * *

„Mert a test a lélek ellen vágyakozik, a Lélek pedig a test ellen; ezek ugyanis egymással ellenkeznek, hogy ne azt tegyétek, amit szeretnétek.”

[Gal 5,17]

A katolikus Egyházzal elég gyakran mondják – mi pedig alázattal és hálával fogadhatjuk, – hogy bár tagjaiban külön-külön rendkívüli méreteket ölthet az eltévelyedés, az ellentmondás és a bűn, mégis az, amit közösen tesznek, amit szervezeten tesznek, amit gyülekezetben tesznek, illetve amit egyetemesen kapnak vagy elfogadnak, az isteni és szent. Az egyének bűnei hatályon kívül helyeztetnek, a tévelygők visszavezettetnek, és észre térítetnek úgy, hogy botlásaik ellenére – sőt, bizonyos értelemben azok segítségével – igazságban végzik. Nem mintha a tévelygés bárminemű biztosítékot jelentene arra, hogy az igazság győzzön, vagy mintha annak szükséges, megelőző feltétele lenne, hanem mivel a mindenható Istennek úgy tetszett, hogy nagy terveit az emberi gyarlóság és bűn ellenére, azok révén valósítsa meg. Így adatott ígélet Bálám szájába varázslásai közepette, és Kaifás is így jövendölt, mikor a mi Urunk halálát szorgalmazta.

Ami igaz az Egyházzal mint testületről, az igaz minden egyes tagjáról is, aki betölti hivatását: hitének folytonos eredményei – nevezhetjük így – igazak és szentek, de az az eljárás, amellyel eléri őket, tökéletlen. Úgy, hogy ha lényét úgy szemlélhetnénk, ahogy az angyalok, akkor ábrázatát messziről fiatalnak látnánk és ruházatát ragyogónak, de közletről az arcán aggodalom ráncait fedezhetnénk fel, és észrevennénk, hogy ruházata rongyos. Megigazultsága tehát, úgy látszik – nem mondom, hogy felületes, mert ez teljesen téves képet adna róla, hanem – bár mélyére hatol, mégsem eléggé mélyre, hanem mintegy bűnből van

kovácsolva és folyamatos küzdelem eredménye: nem önkéntelen természetesség, hanem megszokott önuralom.

Az igaz hitet a következőkben inkább küzdelemként, semmint békességként mutatom be. Az pedig, ha valaki folytonosan vétkezik, még nem bizonyíték arra, hogy nincs kegyelmi állapotban – feltéve, hogy az ilyen bűnök nem tapadnak rá úgy, hogy azt végérvényesnek nevezhetnénk, hanem örökösen átmennek valamibe, ami önmagukon túl van, és nem olyan, mint ők maguk: igazságba és megigazultságba. Ahogy a boldogságnak szenvedés az ára, úgy a szentségbe gyarlóságon keresztül vezet az út, mert maga az ember állapota bukott, és a bűn földjéről kifelé igyekezve, szükségképp áthalad azon. A szent embereket ez tartja vissza attól, hogy meg legyenek magukkal elégedve, vagy bizalmukat bármi egyébbe vessék, mint a mi Urunk halála. Ugyanis – bár az a halál bizonyos mértékben már életet szerzett bennük, és elérte azt a célt, amelyre rendeltetett, mégis – önmagukat bűnösnek látják, mert megújulásukat elrejtik előlük az azt kísérő körülmények. A legtöbb, amit mondhatnak önmagukról az, hogy nem követnek el semmi olyan bűnt, ami nyilvánvalóan kizárná őket a kegyelemből. De hogy egy ilyen negatív lelet mennyire sovány vigasz, az nyilvánvaló Szent Pálnak ide vágó szavaiból, mikor – a korintusiak kifogásaira utalva – azt mondja: „semiben sem érzem ugyan magamat bűnösnek”, azaz nem vagyok tudatában semmi bűnnek, „de ez még nem tesz engem igazzá. Az Úr az, aki megítél engem”. Ahogy egy csata hevében a katonák sem láthatják, hogy hányadán állnak, úgy a keresztények birtokában sincs biztos jele annak, hogy Isten a szívükben jelen van, és csak fölfelé tekinthetnek Uruk és Megváltójuk felé, félve és reménykedve. Ezért, amit a jól ismert szavak kifejeznek, azt nem elméleti kérdésként, hanem mint önmagukra vonatkozó, saját tapasztalatukat fogják készséggel elfogadni. „Az a kevéske gyümölcs, ami szentségben terem nekünk – Isten a megmondhatója – romlott és rothadt. Egyáltalán nem abban bízunk... Folytonos kérésünk Hozzá az, és annak is kell lennie, hogy viselje el gyarlóságainkat, és bocsássa meg vétkeinket”.

Most akkor soroljunk fel néhány olyan bocsánatos bűnt, amilyenről beszélek. Olyan gyarlóságokat, amelyek súlyosbító körülményekkel és végzetes következményekkel fenyegetik a kegyelmi állapotból számkivetetteket, mégis elképzelhetők az elfogadottság helyzetében, és önmagukban még nem feltétlenül jelentik az igaz és élő hit hiányát. Az áttekintés valamennyiünket alázatra int majd, és mindazokat, akiket magasztos hivatásuk tudata nyomaszt, talán bátoríthatja, emlékeztetve őket arra, hogy nem kárhozottak, ha nem is egészen azok, amivé lenniük kellene.

1. Mármost azok közül a bűnök közül, amelyek beszennyeznek ugyan, de nem olyan szántsándékkal, hogy az a kegyelem elvesztésével járna, első helyen az áteredő bűnt kell említenem. Hogy miképpen születhetünk egy olyan átok alatt, amelyet nem mi vontunk magunkra, azt nem tudjuk: ez misztérium. Am kereszténnyé válva, ettől az átoktól megszabadulunk. Többé nincs rajtunk Isten átka, bűnünk meg van bocsátva, de a fertőzés ettől még megmarad. Úgy értem, hogy még mindig marad bennünk valami gonosz elem, ami minden igyekezetünket megbecsteleníti. Hogy ezt a ragályt mennyire vagyunk képesek – Isten kegyelmével – időben korlátozni, megzabolázni és leküzdeni, az más kérdés; de azt a keresztség egy csapásra nem távolítja el, és ha nem, akkor az bizonyára a legsúlyosabb megaláztatás azoknak, akik arra törekszenek, hogy „az Úrhoz méltóan éljenek, mindenben az Ő tetszése szerint” [Kol 1,10]. Ez a bűn nem szándékos, ezért nem vet ki a kegyelemből, mégis nagyon szántalmas, önmagában is nagyon megalázó, és mindenki fel fogja ezt fedezni önmagában, ha magamagát tüzetesen megvizsgálja. Azt tudniillik, amit úgy hívnak, hogy a régi Ádám: büszkeség, földhözragadság, csalárdság, hitetlenség, önzés, kapzsiság, a jó és a rossz tudásfájának öröksége. Olyan bűnök, amelyeket a kígyó szavai ültettek összüleink szívébe, amelyek szárba szökkenek, és gyümölcsöt hoztak – némelyek harmincszorost, némelyek hatvanszorost, némelyek százszorost – s amelyek testi leszármazás folytán örökül hagyattak nekünk.

2. A nem szándékos bűnöknek egy másik osztálya olyanokból áll, amelyek gyakran a természetes fertőzéshez hasonlóan nem vetnek ki a kegyelemből, de annál megalázóbbak és lesújtóbbak: amelyek korábbi – bár rég elhagyott, – bűnös szokásainkból erednek. A bűntől nem szabadíthatjuk meg magunkat egykönnyen: ha meg is bánjuk, ha Isten megbocsát is nekünk, az mégis hatalmat gyakorol lelkünk, szokásaink és emlékezetünk fölött. Gondolataink, szavaink és tetteink elszíneződtek tőle, s bár sok-sok erőfeszítéssel kimoshatjuk magunkból, ez csak fokozatosan lehetséges. Sokan lusták vagy nagyképűek, önfejűek, tisztátalanok vagy földhözragadtak fiatal korukban, aztán Istenhez fordulnak, és örömet lennének mások, mint voltak, de korábbi énjük Nessus-ingként ragaszkodik hozzájuk, és mérgezi őket. Nem képesek azt tenni, amit szeretnének, s időnként csaknem visszaesni látszanak abba a pogány állapotba, melyet az apostol leír, amikor felkiált: „Ő én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg e halálnak testétől?” [Róm 7,24].

3. A nem szándékos bűnök harmadik osztálya olyanoké, melyek az önuralom hiányából erednek. Vagyis abból, hogy az elmét több világosság uralja, semmint erő, a lelkiismeret megszólal, de a vezérlő elv gyöngye. Az emberi lélek arra rendeltetett, hogy olyan legyen, mint egy jól irányított társadalom, amelyben sok lehetőség és képesség van, ám mindegyiknek megvan a maga helye, és határait túllépni mindegyikük számára bűn, mégis csak akkor tarthatók azokon a határokon belül, ha kormányozzák őket. Márpedig önmagunk kormányzásának ezt a feladatát nem egyenlőképpen tudjuk ellátni, csak hosszú szoktatással. Miközben tanuljuk kormányozni önmagunkat, számtalan kudarc kockázatának – vagy inkább eshetőségének – vagyunk kitéve. Útközben kudarcokat vallunk, jóllehet győzedelmeskedünk a végén; és így – mint az imént utaltam rá – az Istennek való engedelmesség elsajátításának folyamata bizonyos értelemben a vétkezésé, a dolog természetéből adódóan. Sok bocsánatos bűnünk van, sőt, annál több, minél jobban igyekszünk. Céljaink minél magasztosabbak, annál nagyobb a kockázatunk. Aki sokat kockáztat talentumaival, az sokat nyer, s végül hallja a szavakat, hogy „jól van, derék és hű szolgál” – de annyi üzleti vesztesége van közben, hogy az a benyomása, örökösen bukik. Nem tudja elhinni, hogy bármivel is előbbre jut, és ha úgy is van, szolgálata kétségtelenül sok megbocsátanivalót hagy maga után. Olyan, mint Dávid: gyilkos, aki a hit jó harcát vívja, de a küzdelemben beszennyeződik.

Nem a rendkívüli önfeláldozás eseteiről beszélek, hanem amiről mindenki tud a maga esetében, hogy mennyire nehéz önmagának parancsolni, és azt tenni, amit tenni óhajt. Mennyire befolyásolható elméjének vezérlő elve, mennyire szánalmasan és tökéletlenül alakítja ki saját fogalmait arról, hogy mi a helyes és igaz, mennyire nehéz kordában tartani saját érzéseit, fájalmát, dühét, türelmetlenségét, örömet, félelmét, milyen nehéz a nyelvének parancsolni, hogy pont azt mondja, amit akar, mennyire nehéz összeszedni magát, hogy adott esetben azt tegye, amit akar, mennyire nehéz azt ennie és innia, amit kell, milyen nehéz figyelmét imádságaira összpontosítani, mennyire nehéz a gondolatait egész nap összeszedni, és milyen nehéz kiverni a fejéből azt, amit onnan ki kell verni.

Akaratgyengék, ingerlékenyek, puhányok, önfejűek, lobbanékonyak, állhatatlanok, szánalmasak vagyunk. Nincs úr fölöttünk, mert csak részben vagyunk alávetve a Szentek igazi Királya uralmának. Igyekezzünk bár olyan helyesen cselekedni, imádkozzunk bár olyan őszintén, amennyire csak tőlünk telik, a megpróbáltatások idején mégsem tudunk megfelelni még a tökéletességről saját magunk alkotta fogalmainknak sem, vagy egyenesen kudarcot vallunk, és esetleg éppen az ellenkezőjét tesszük annak, amit tenni reméltünk. Amíg nincs külső kísértés, szenvedélyeink alszanak, és azt hisszük, minden rendben van. Aztán kigondoljuk, mérlegeljük és elhatározzuk, hogy mit fogunk tenni, a közben fölmerülő nehézségekkel pedig nem számolunk. De mikor jön a kísértés, akkor hol vagyunk? Ott, ahol Dániel: az oroszlánok barlangjában. Ahol szenvedélyeink az oroszlánok, csak hogy nem rendelkezünk Dánielnek azzal az isteni adományával, amely csukva tartja az oroszlánok száját, nehogy fölfaljanak. Végül úgy járunk, mint a vadállatok boldogtalan idomárja, aki

rendszerint bír velük, de tehetetlen, amikor nyugtalanok. Ó jaj! Az elme állapota, bármilyen is, mennyire siralmas! Olykor egy tompa, nehézkes restség vagy gyávaság fonja körénk hatalmas végtagjait, szorosan fogva tart, elfojtja lélegzetünket, és megutáltatja velünk tehetetlenül vergődő önmagunkat; máskor harag vagy más, közönséges szenvedély siklik ki villámgyorsan ellenőrzésünk alól, és ered zsákmánya után, legnagyobb rémületünkre és gyalázatunkra. Bárhogyan is, oktan teremtmények micsoda nyomortanyájává tud válni akkor a lélek, és mi pillanatnyilag (bizony mondom) szó szerint képtelenek vagyunk változtatni rajta! Természetesen nem a gonosz tettekről beszélek, nem az előre megfontolt szándék gyümölcseiről, gyűlölködésről vagy bosszúvágyról, tisztátalanságról vagy mértéktelenségről, erőszakról, rablásról vagy csalásról – ó jaj! a bűnös szív hajlamos elkövetni olyan bűnöket, amelyek egy csapásra elrejtik előle Isten tekintetének fényét, – hanem elképzelem, milyen volt Éva helyzete, amikor ránézett a fára, és látta, hogy a gyümölcs jó, de mielőtt még leszakította volna, mikor a vágy megfogant és bűnt szült, de mielőtt még a bűn elkövetetett és halált szült volna. Tegyük fel, nem megyünk el odáig, hogy Istent elidegenítsük magunktól, hogy kiáltásunkra Ő könyörületesen láncra veri az oroszánokat, mielőtt mást is tehetnének, mint megrémiszteni bennünket üvöltésükkel vagy morgásukkal, mielőtt ránk rontanának, hogy fölfaljanak – mégis, a legjobb esetben is micsoda gyötrelem, micsoda szennyezés, micsoda szentségtörés, micsoda zűrzavar van akkor azon a szent helyen, amely a Szentlélek temploma! Hogyan lehet, hogy Isten lámpása nem alszik ki egyszerre, mikor úgy látszik, hogy az egész lélek a pokol felé tart, és a remény csaknem elveszett? Valóban csodálatos irgalom az, amely ennyit elvisel! Fölfoghatatlan türelem a Szentben, aki ott marad, ilyen vadonban a vadállatokkal! Túláradó és isteni erény a nekünk adott kegyelemben, hogy nem fogy el! Hogy mégis így szól az ígéret (nem azoknak, akik elégedetten vétkeznek, miután kegyelmet kaptak, mert amíg így vétkeznek, addig nincs remény): ahol a bűn – legyen bár születésünk vagy régen fölvetett szokásaink bűne, legyen bár szükséges önuralmunk hiányának következménye – nem egy folyamat része, ott Isten kegyesen elnézi és megbocsátja, „Jézus Krisztus vére” pedig mindattól „megtisztít valamennyiünket”.

4. Továbbá, elidőzhetnek olyan bűnöknel is, amelyek elkövetése magunkat is meglep, mert a kísértés annyira váratlan, mint mikor Szent Péter először tagadta meg Krisztust (bár az, hogy vajon ez más jelleget öltött-e, mikor másodszor és harmadszor is megtagadta, már más kérdés).

5. És ismét, ott vannak azok a bűnök, amelyekkel az ördög mesterkedései már gyógyult, vagy majdnem gyógyult, múltbeli bűnök sebeit és hegeit szakítják fel, felkavarják az emlékeket, és hirtelen magukkal ragadnak, akarataink ellenére kihasználva korábbi önmagunkat jelenlegi önmagunkkal szemben.

6. És újfent beszélhetnék azokról a bűnökről, amelyek gyakorlati tapasztalat hiányából erednek, avagy tudatlanságból a felől, hogyan is lássuk el vállalt feladatainkat. Az ember bőkezű igyekszik lenni, és tékozló lesz. Határozott és lelkes óhajt lenni, de kegyetlenné válik. Jóindulatú szeretne lenni, de engedékeny lesz és erőtlén. Árt, mikor használni akar. Olyan vállalkozásokba fog, olyan elképzeléseket támogat, olyan véleményeket hangoztat, vagy olyan példát mutat, amiből bűn származik. Szemet huny a bűn felett, a hazugságot összetéveszti az igazsággal, tévtanokért lelkesedik, szembeszáll Isten ügyével. Aligha mondhatni, hogy mindez bűn nélkül van, és mégis mindez lehet nem szándékos bűn, ami hitben való könyörgésre megbocsátható.

7. Vagy beszélhetnék azokról a méltatlan indítékokról, földhözragadt nézetekről, elvi hibákról, hamis irányelvekről, amelyek szép számmal vesznek körül, és amelyekkel (mintegy) egymást fertőzzük – arról a világszellemről, amelyet beszívunk, s ami bemocskol mindent, amit teszünk, de nem nagyon nevezhető szándékos szennyezésnek, hanem inkább

olyan bűn, amely összefér Isten kegyelmének bennünk való jelenlétével, s amelyet az a kegyelem kiolt és eltávolít.

8. És végül, sokat beszélhetnénk arról a témáról, amit a Litánia „sugallataid elhanyagolásának” nevez: a feledékenységről, a hanyagságról, a komolytalanságról, a könnyelműségről és a gyengeség különféle változatairól, amelyeket jól ismerhetünk önmagunkban, vagy láthatunk másokban.

Ide olyan bűnöket sorolhatunk, melyek egy része ott fordul elő, ahol az akarat jó és a hit eleven, s amelyek a kegyelmi állapottal ilyenkor nem összeférhetetlenek, vagyis bocsánatosnak nevezhetők. Azt persze sohasem szabad elfelejtenünk, hogy a bocsánatos bűnök nem mindig tekinthetők bocsánatosnak, hiszen olyanok is elkövethetik őket, akik halálos bűnök hatalmában vannak, s akiknek az égvilágon semmi alapjuk sincs magukat üdvös állapotban lévőeknek tekinteni. Az ember nem vonhatja ki magát az áteredő bűn vagy egykor elkövetett bűneinek hatása alól, és nem tesz szert önuralomra, nem szokik le a mulasztásról meg a tudatlanságról, hanem ezeket a vétkeket súlyosabb bűnökkel is tetézi. Akik kimaradnak a kegyelemből, azoknak nemcsak bocsánatos bűneik vannak. És az ilyen emberek mindig arra fognak törekedni, hogy halálos bűneiket bocsánatosnak tüntessék fel. Ezt mindig szem előtt kell tartanunk. Nem próbálok határt húzni a gyarlóság és a hitszegés között, csak annyit mondok, hogy bárkihez is tartoznak ilyen gyarlóságok, történetesen olyanokhoz is tartozhatnak, akik nem hitszegők, és akiknek nem kell elcsüggedniük vagy boldogtalannak lenniük olyan hiányosságok miatt, amelyek bennük nem rombolják a hitet, vagy nem összeférhetetlenek a kegyelemmel. Hogy kik ezek, azt csak Ő tudja biztosan, Aki „a veséket és a szívet vizsgálja”, Aki „ismeri a Lélek szándékait”, és „megkülönbözteti az igazakat a hamisaktól”. Aki képes a bennünk viaskodó indítékok és alapelvek útvesztőjében az ott állhatatosan haladó megigazulás tökéletes művét és a zűrzavarból feltámadó, új világ elemeit kijelölni. Ő különbséget tud tenni aközött, ami megrögzött, és ami véletlenszerű, ami szaporodik, és ami fogy, ami következmény, és ami esetleges, ami tőlünk van, és ami bennünk. Ő mérlegeli a különbséget a hozzá őszinte és a hamis szándék között, és ahol készséges elmét talál, azt elfogadja „a szerint, amije van, és nem a szerint, amije nincs”. Akiknek szándékai tiszták, azokat megszenteli jelenlétével, és elfogadja, s ahogy egy barlangban a bevilágító napsugarak, kegyelme úgy vet fényt mindenre, eloszlat minden ködöt és párákat, mihelyst az fölszáll.

A mi tudásunk az Övéhez valóban nem mérhető. Isten kegyeit bármennyire is élvezhetnénk, megigazulásunkról bizonyosságot akkor sem szerezhethetnénk. Mégis, pusztán annyit tudni, hogy a gyarlóság nem feltétlenül a kárhozat jele, hogy Isten választottjai is gyarlók, s hogy személyes bűneink is lehetnek bocsánatosak, ez már önmagában is kétségtelenül vigasztaló. És ha azt mérlegeljük, hogy Isten legalábbis megtűr bennünket látható Egyházában, hogy nem vonja meg tőlünk a kegyelmi adományokat, hogy útbaigazítást ad, a szentségre példákat mutat, lelki vezetést biztosít, jó könyvekkel lát el, hogy beenged az Ő házába, ahol imádságban és a szentáldozásban színe elé járulhatunk, hogy magánimádságra is számos alkalmat kínál, hogy az Ő jóvoltából törődünk a lelkünkkel, szeretnénk biztosítani üdvösségünket, igyekszünk szigorúbbak és lelkiismeretesebbek lenni, egyszerűbbek a hitben és teljesebbek a szeretetben: akkor mindez majd megnyugtathat és bátoríthat, amikor gyarlóságunk érzése félelemmel tölt el. S ha Isten ráadásul bármilyen céljának is eszközévé készül tenni, hogy tanítsunk, figyelmeztessünk, vezessünk vagy vigasztaljunk másokat, hogy szembeszálljunk a tévelygéssel, terjesszük az igazság ismeretét, vagy építsük az Ő Egyházát, abból nem arra fogunk következtetni, hogy Isten bizonyára meg van velünk elégedve – mert a titkok ismerete elkülönülhet a szeretettől, – hanem arra, hogy Ő bűneink ellenére sem hagyott cserben, hogy még mindig megemlékezik rólunk, név szerint ismer, és üdvözíteni akar. Azonkívül, ha minden gyarlóságunk mellett fölmutathatunk néhány olyan esetet, mikor bármit is feláldoztunk Isten kedvéért, vagy valamilyen bűnös szokást,

rossz hajlamot sikerült többé-kevésbé leküzdenünk, vagy valamilyen önmegtartóztatást készségesen gyakoroltunk, valamilyen cselekedetet Isten tiszteletére és dicsőségére hajtottunk végre, az talán eltölthet bennünket azzal az alázatos reménnyel, hogy Isten működik bennünk, és ezért jó viszonyban van velünk. Végül pedig, ha Isten kegyelméből a saját jóhiszeműségünk és tisztességünk sejtelve tölt el, ha úgy érezzük, hogy Szent Péterrel együtt azzal fordulhatunk Istenhez, hogy csak Őt szeretjük, és vágyunk arra, hogy mindenben megörvendeztessük, akkor – annak arányában, amennyire ezt érezzük, vagy olyankor, mikor érezzük – szívünket betölti az a bizonyosság, hogy jelenleg a kedvében járunk, készülve arra, hogy átvehessük az Ő örök Országának örökségét.

16. beszéd: Őszinteség és képmutatás

Bevezető

Isten szolgálója, Newman beszéde elején az embereket három kategóriába sorolja: a nyíltan bűnösök, a valóban keresztények és a névlegesen keresztények. Az első két kategóriába tartozók azonnal felismerhetők, de az igazi és a névleges keresztények elkülönítése nehézségekbe ütközik, hiszen mindkét esetben bűnökkel terhelt emberekről van szó, akik rászorulnak Isten irgalmára.

Az egész beszédet félreértjük, ha azt feltételezzük, hogy Newman „rendet akar csinálni” az Egyházban, és kigyomlálni a konkolyt a búza közül még „aratás” előtt. Nem! Ő az egyéni lélekben akar tisztábban látni! Nem másokról van szó, hanem rólunk, hogy megtudjuk, nem vagyunk-e csupán névlegesen keresztények.

A döntő kritérium a következő: „Az az ember igaz, akinek Isten által megvilágosított értelme készséggel ismeri fel, hogy minden gondolata, erkölcsi életének minden mozgató rugója, minden indítéka és kívánsága a Mindenható Istenre irányul. Nem mintha nem lenne tudatában annak, hogy benne sok minden tisztátalan és romlott, de azt kívánja, hogy mindaz, ami benne van, legyen kendőzetlen, nyitott könyv Isten előtt. Hiszi, hogy ez így is van, és még örül is annak, hogy így van – az attól való félelem – és amiatti szégyenérzete ellenére, hogy így van. Szívének szentélyébe csak ő engedi be Krisztust, míg mások így vagy úgy szeretnének begubózni egy olyan házba, fürkébe, törvényszékbe, trónusra, önmagukba, ahol Isten nincs jelen: olyan porhüvelyt szeretnének, amely nem templom, olyan fürkét, amely nem gyóntatószék, törvényszéket bíró nélkül és trónust király nélkül, hogy az én lehessen bíró és király, s annak a Teremtővel inkább mint másik féllal legyen dolga, úgy szólítsa meg ahelyett, hogy Ő lenne az az igaz és jobbik én, amelynek ő maga csak eszköze és szolgálója.”

Newman alapállása Isten jelenlétének tudata. Egész életét átvilágítja ez a tudat. Ez a keresztény imádságnak is és az igazi életszentségnek is a forrása.

* * *

*„Mert ha az akarat készséges, a szerint kedves az,
amije valakinek van, nem a szerint, amije nincs.”*

[2Kor 8,12]

Az emberek két nagy csoportra oszthatók: olyanokra, akik vallásosak és olyanokra, akik nem. Azok között pedig, akik magukat vallásosnak mondják, megint csak vannak olyanok, akik gyakorolják is azt, amit vallanak, és olyanok, akik nem. Így a világon nagyjából három csoport van: a nyíltan bűnösöké, az állhatatos keresztényeké és a kettő között (szóval az egyiket, de tettel többé-kevésbé a másikat követve) a magukat kereszténynek valló hívők, vagy ahogy néha hívják őket: a névleges keresztények. Mármint a nyíltan bűnösöket az állhatatos keresztényektől megkülönböztetni olyan könnyű, hogy nem téveszthetők össze, mert semmiben sem értenek egyet, nem is ugyanazt vallják, és nem is ugyanazt gyakorolják. A névleges keresztények és az igazi keresztények között viszont a különbség nem olyan nyilvánvaló, azon okból, hogy az igazi keresztények – bármennyire is állhatatosak – mégis vétkeznek, mivel még nem tökéletesek; és amennyiben vétkeznek, annyiban állhatatlanok, márpedig éppen ez az, ami a névleges keresztények jellemzője. Fölvetődik tehát a kérdés, hogy mi a valódi különbség az igazi és a névleges keresztények között, miután az egyik is és a másik is több hitet vall, mint amennyit gyakorol. Továbbá, ha az utóbbi csoport valamelyik

tagját kérdőre vonjuk, bármennyire is ingatag lehet az élete, mégis egész biztosan azt válaszolja, hogy bárcsak jobb tudna lenni, hogy bűneit bánja, hogy a test gyöngé, és nem tud rajta uralkodni, hogy arra egyedül Isten képes, ő pedig bízik benne, és imádkozik azért, hogy Isten segítségével képes legyen önmagán uralkodni. Nincs olyan elképzelhető szófordulat, amelyet egy névleges keresztény ne használhatna – sőt, mi több, még olyan érzelem sem nagyon van, amelyet ne táplálhatna – ugyanúgy, mint az igazi keresztény, és első pillantásra, látszólag ugyanannyi joggal. Ugyanabban a helyzetben látszik lenni, mint az igazi keresztény, csak talán mögötte áll – mert nem annyira állhatatos, nem olyan magas – ugyanabban a sorban. Mindkettő belső küzdelemről számol be, mindkettő vétkezik, mindkettő bánja. Hát akkor mi a különbség közöttük?

Sok különbség van, de mielőtt kitérnék arra, amelyre figyelmemet korlátozni fogom, szeretném észre vétetni, hogy Isten szemében való különbségekről beszélek. Mi emberek, persze, végül is teljesen képtelenek lehetünk – és gyakran képtelenek is vagyunk – különbséget látni azok között, akik mindazonáltal az élet vonalának különböző oldalain állnak. Egyáltalában semmit sem tudunk előre megítélni, Isten viszont „a vesékbe lát”. Egyedül Ő, aki „a szíveket vizsgálja”, „ismeri a Lélek szándékait”. Mi még önmagunkat sem ismerjük eléggé. „Bizony, én nem ítélem meg önmagamat” – mondja Szent Pál – „hanem az Úr az, aki megítél engem”. Egyedül Isten tud csalhatatlanul különbséget tenni őszinteség és kétszínűség között, a képmutató és a tiszta szívű ember között. Természetesen nem úgy értem, hogy egyáltalán ne alkothatnánk ítéletet magunkról, vagy hogy ne lenne hasznos ezt tenni, hanem itt főleg a tanítás szempontjához ragaszkodom – nevezetesen ahhoz, hogy az igaz keresztény Isten szemében miben különbözik a hamis és kétszínű kereszténytől, – és annak bárminemű, elfogadható, gyakorlati érvényesítésére észrevételeim során csak mellékesen fogok kitérni.

Mármost a valódi különbséget az igazi és a névleges keresztény között érthetően közli velünk a textus: „ha az akarat készséges... kedves az”. Szent Pál az alamizsnálkodásról beszél, de amit mond, az általánosíthatónak látszik. Egy alapelvet fektet le, amely természetesen sok egyedi esetre érvényes, bár ő főleg egyre vonatkoztatva alkalmazza. Isten igazi szolgájának próbája egy őszinte, természetes vágy a jó cselekvésre. Ezzel szemben a kétszínűség, az igazságon kívül más célok kitűzése, következésképp olyan állhatatlanság, amelynek a legjobb esetben is csak félig van tudatában, az az érzés, hogy védekeznie kell önmagával, Istennel és a világgal szemben, egyszóval a képmutatás: ezek a névleges „hívő” keresztény jellemzői. Most nézzünk néhány szentírási és gyakorlati példát erre a megkülönböztetésre. Például két nagy, keresztény kegyelemi adomány a hit és a szeretet. Mármost hogyan jellemzi ezeket az Írás? Úgy, hogy őszinték, vagyis egyetlen célra törnek. Szent Pál az egyik helyen arról beszél, hogy „a törvény vége a szeretet”. Mégpedig milyen szeretet? Így folytatja: „a tiszta szívből jövő szeretet”, és „a jó lelkiismeretből”, továbbá „hitből”. És milyen hitből? „Őszinte hitből”, vagy ahogy szó szerint fordítható: „tettetés nélküli” hitből, mert a görög szó azt jelenti. Máshol pedig arról beszél, hogy „visszaemlékszik a nem színlelt hitre”, amely Timóteusban, s előtte anyjában és nagyanyjában lakozott, vagyis szó szerint ismét a „tettetés nélküli hitre”. Továbbá arról is beszél, hogy az apostolok „jóindulattal, a Szentlélekkel, őszinte szeretettel”, vagy pontosabban „nem képmutató szeretettel” tettek bizonyosságot arról, hogy Isten szolgálói. S újfent, ami az emberszeretetet illeti: „a szeretet legyen *tettetés nélkül*”, vagy pontosabban – mint a többi esetben is – „a szeretet legyen képmutatás nélkül”. Szent Péter hasonlóképpen beszél a keresztényekhez: „Tisztítsátok meg tehát lelketeket az igazságnak engedelmességgel, a nem színlelt testvéri szeretetben”. Szent Jakab is azt mondja: „az a bölcsesség pedig, amely felülről származik, először is szemérmes...” – és tüstént hozzáteszi – „nem ítélik, és *nincs benne tettetés*”. [2Kor 6,6; Róm 12,9; 1Pt 1,22; Jak 3,17] Mindenképp igen figyelemreméltó,

hogy három apostol, más-más témáról és alkalomból írva, egyformán nyilatkozik arról, vajon a hit vagy a szeretet képmutatás nélküli-e.

Egy igaz keresztény tehát csaknem úgy határozható meg, mint akit Isten jelenlétének érzése tölt el. Miután ezzel a kiváltsággal csak igaz emberek rendelkezhetnek, azt gyakorlatilag csak az igazak érezhetik. Ebben az értelemben tehát az Isten által jóváhagyott állapotban lévő, igaz keresztény az, aki abban hisz, vagyis abban a tudatban él, hogy Isten jelen van benne, nem pusztán külsőleg, természet- vagy gondviselészerűen, hanem szívének mélyén, azaz *lelkiismeretében* van jelen. Az az ember igaz, akinek Isten által megvilágosított értelme készséggel ismeri fel, hogy minden gondolata, erkölcsi életének minden mozgató rugója, minden indítéka és kívánsága a Mindenható Istenre irányul. Nem mintha nem lenne tudatában annak, hogy benne sok minden tisztátalan és romlott, de azt kívánja, hogy mindaz, ami benne van, legyen kendőzetlen nyitott könyv Isten előtt. Hiszi, hogy ez így is van, és még örül is annak, hogy így van – attól való félelem- és amiatti szégyenérzete ellenére, hogy így van. Szívének szentélyébe csak ő engedi be Krisztust, míg mások így vagy úgy szeretnének begubózni, egy olyan házba, fülkébe, törvényszékre, trónusra, önmagukba, ahol Isten nincs jelen: olyan porhüvelyt szeretnének, amely nem templom, olyan fülkét, amely nem gyóntatószék, törvényszéket bíró nélkül és trónust király nélkül, hogy az én lehessen bíró és király, s annak a Teremtővel inkább mint másik féllal legyen dolga, úgy szólítsa meg ahelyett, hogy Ő lenne az az igaz és jobbik én, amelynek ő maga csak eszköze és szolgálja.

Az Írás azt mondja nekünk, hogy Isten, az Ige, aki meghalt értünk, de föltámadt, és most értünk él, hogy üdvözítsen minket, „eleven és hatékony, áthatóbb minden kétélű kardnál, behatol az értelemnek és a léleknek, az ízeknek és velőknek elágazásaihoz, és megítéli a szív gondolatait és szándékait. Semmiféle teremtmény nem láthatatlan a színe előtt, sőt minden mezítelen és nyitott annak a szemé előtt, akinek elszámolással tartozunk.” [Zsid 4,12-13] Mármost az igaz keresztény felismeri ezt. És mi következik ebből? Hát az, hogy lelkiismeretében trónra emeli Isten Fiát, hozzá mint legfőbb tekintélyhez folyamodik, és nem vitatkozik vele. Nem vitatkozik, hanem azt mondja: „Uram, te megvizsgáltál, és ismersz engem”. Érzi, Isten túlságosan közel van hozzá ahhoz, hogy vitatkozni lehessen vele, hogy védekezés, mentegetőzés vagy ellenvetés jöhessen szóba. Kötelesség tárgyában nem a saját értelméhez fellebbez, nem valami vélelmezett ártatlansághoz vagy előfeltevéshez, nem elvont alapelvekhez vagy bárminemű, kézzelfogható tapasztalathoz, hanem magához Istenhez, akit a hit szemével lát, és akit Bíróvá tesz.

A Zsoltárok könyve folyamatosan hivatkozik az Istenben való mélységes, egyszerű, nyíltszívű bizalom ilyen példáira. „Uram, te megvizsgáltál és ismersz engem. Tudod, ha leülök, és ha fölkelek. Messziről ismered gondolataimat... Még nyelvemen sincs a szó, és te már érted egészen, Uram”. „Lelkem tehozzád tapad, és jobbod erősen tart engem”. „Ha reggelenként rólad elmélkedem, rád gondolok fekvőhelyemen.” „Kezedbe ajánlom lelkemet, ments meg engem, Uram, Igazság Istene!” „Tárd fel az Úr előtt utadat, bízzál benne, Ő majd eligazít. Mint a világosságot, felragyogtatja igazságod, és mint a delet, jogodat.” „Ellened vétkeztem, egyedül ellened, s azt cselekedtem, ami előtted gonosz.” „Hallgasd meg, Uram, igaz ügyemet, méltasd figyelemre könyörgésemet. Hallgasd meg könyörgésemet, nem álnok ajakról fakad. Színed elől jöjjön igazság nekem, szemed lássa meg igazamat. Vizsgáld meg szívemet, és látogasd meg éjjel, tégy tűzpróbára engem, és nem találsz bennem gonoszságot.” S még egyszer: „Tanácsoddal vezetsz, aztán dicsőségre emelsz, hiszen ki van nekem az égben, és kiben lenném a földön kedvemet rajtad kívül? Érje bár testemet, szívemet enyészet, szívem Istene s osztályrészem mindörökké az Isten.” [Zsolt 139,1-2.4; 63,7; 31,5;37,5-6;51,4; 17,1-3; 73,24-26] Vagy ismét, gondoljunk a következő szakaszra Szent János első levelében: „Mert ha a szívünk vádol is minket, Isten nagyobb a szívünknel, és tud mindent. Szeretteim! Ha a szívünk nem vádol minket, bizalmunk van Istenhez...”. És ezzel összefüggésben, a következő ugyanabból a levélből: „Isten világosság, és nincs benne semmi sötétség. Ha azt

mondjuk, hogy közösségben vagyunk vele, és sötétségben járunk, hazudunk, és nem cselekszünk igazságot... Ha megvalljuk bűneinket, Ő hű és igazságos, hogy megbocsássa a bűnünket, és megtisztítson minket minden gonoszságtól.” Valamint „a sötétség elmúlt, és az igaz világosság világít már”. Valamint: „Hogy pedig Ő bennünk marad, azt a Lélektől tudjuk meg, amelyet nekünk adott.” És ismét: „Aki hisz Isten Fiában, az magában hordozza Isten tanúságát.” És ugyanebben az összefüggésben gondoljunk Szent Pál kijelentésére, hogy „Maga a Lélek tesz lelkünkkel együtt tanúságot, hogy Isten fiai vagyunk”. [1Jn 3,20-21; 1,5-9; 2,8; 3,24; 5,10; Róm 8,16]

Most pedig, ezzel szemben, állítsunk ellentétbe egy ilyen lelki alkatot, amely világosságban szeret járni, a névleges kereszténnyel, vagy szentírási nyelven a *képmutatóval*. Képmutatók azok, akiknek két kitűzött céljuk van, a vallás és a világ, ezért is hívja őket Szent Jakab „kétszínűeknek”. Ugyancsak ezért mondja a mi Urunk, a képmutató farizeusokról szólva, hogy „nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak” [Lk 16,13]. Egy kétszínű ember tehát, aki két célt tart szeme előtt, nem merészkedhet Isten elé, nehogy lelepleződjön, mert „mindenre azonban, ami elmarasztalásban részesül, világosság derül” [Ef 5,13]. A tékozló fiú ugyanis „fölkelt, és atyjához ment”, ezzel szemben Ádám elrejtőzött a kert fái között. Ez nem pusztán istenfélelem volt, hanem rettegéssel párosult vonakodás az Istennel való kiengesztelődéstől. Ádám szívében titkot őrzött, amelyet rejtegetett Isten elől. Úgy látszik, olyan érzelmeket táplált – vagy legalábbis utódai táplálnak – Istennel szemben, amilyenek az emberi kapcsolatokat gyakran meghatározzák. Gyakran mondják valakiről, hogy barátságos vagy előzékeny, hogy tisztelettudó, figyelmes vagy bőkezű, de végeredményben van valami a háttérben, amiről talán nem is tud: „azt állítja, hogy egyetért velem, csaknem biztosít egyetértéséről, azt mondja, hogy ugyanazokat a célokat követi, mint én, de mégsem ismerem ki magam rajta, nem tudok rajta kiigazodni, nem tudok bízni benne, nem ismerem jobban, mint mikor először láttam”. A kétszínűek ilyenformán közelednek a Mindenhatóhoz – van valami magánügyük, egy mélyben rejtett én. Önmagukat mint független lényeket, a Mindenhatóval egyenrangú félnek tekintik. Vagyis olyannyira távol vannak attól, hogy keressék Istent, hogy azt sem igen kedvelik, ha Isten keresi őket. Inkább megőriznék a jelenlegi pozíciójukat, és szívesebben maradnának ott, ahol vannak, a földön, hogy onnan egyezzenek ki Istennel a mennyben. Pedig „aki az igazságot cselekszi, a világosságra megy, hogy nyilvánosságra jussanak tettei, mert Istenben cselekedte azokat” [Jn 3,21].

Miután úgy áll a dolog, hogy a kétszínű ember megítélésében két fél van, Isten és ő maga, ebből az következik (mint már mondtam), hogy az érvelés és a vitatkozás eszközeivel közeledik Megváltójához és Bírájához. Két okból is: először azért, mert nem fogja földadni magát Istennek, hanem ragaszkodik a jogaihoz, és vélelmezett ártatlanságához fog fellebbezni, másodszer pedig azért, mert végül is él azzal a gyanúperrel, hogy tisztességtelen, vagy legalábbis mások szemében annak látszik, és ezért elkezd mentegetőzni, elkezd magyarázni a bizonyítványát, hogy erősítse a pozícióját.

A haszontalan szolga keresett ilyen érveket vagy kifogásokat, mikor Ura elé idézték. A többi szolga azt mondta: „Uram, a mínád tíz mínát hozott”, vagy „öt mínát”. Nem mondtak többet, semmi többre nem volt szükség, a dolog önmagáért beszélt. A haszontalan szolga azonban nem merte viselkedését indoklás nélkül hagyni, nemcsak azt mondta, hogy „Uram, a mínádat bekötöttem egy kendőbe”, hanem mintegy viselkedésének ésszerűségéhez fellebbezett a Teremtőjével szemben: úgy érezte, hogy keresetet kell indítania, és meg is próbálkozott vele. Érdekeit nem bízta Örök és Tökéletes Értelmére Annak, aki előtt állt, hanem körülsáncolta magát a sajátjával.

Továbbá: mikor az írástudónak, aki azt válaszolta neki, hogy az örök életet elnyerni Isten és a felebarát szeretete révén lehet, a mi Urunk azt mondta, hogy „Helyesen feleltél!”, ezzel annak meg kellett volna elégednie. Csakhogy célja nem az volt, hogy Isten kedvében járjon, hanem, hogy önmagát dicsérje. Ezért folytatta egy ellenvetéssel. „De az igazolni akarta

magát, ezért megkérdezte Jézust: De ki az én felebarátom?” Jóllehet Isten megítélése szerint csak azok igazak, akik letesznek arról, hogy szóval vagy tettel önmagukat igazolják, akik azzal a vallomással kezdik, hogy nem igazak, és akik nem saját érdemeik alapján jönnek Istenhez, hanem az Ő kegyelme végett.

Továbbá: bennünk is ugyanaz a vitatkozó és álnok lelkület van, amely a farizeusok viselkedésében megnyilvánult, amikor Krisztust kérdőre vonták, hogy milyen felhatalmazás birtokában cselekszik. Azt mondták: „Milyen hatalommal teszed ezeket?” Ezt a kérdést egyaránt vezérelhette őszinte érdeklődés vagy merő akadékoskodás, hit vagy képmutatás. Figyeljük csak meg, hogy a mi Urunk hogyan derítette ki ezt! Keresztelő Szent János keresztségéről kérdezte őket, amivel azt akarta kinyilvánítani, hogy ha elismerik Szent Jánost, akkor el kell ismerniük Őt is, akiről Szent János beszélt. Azok viszont – miután Krisztust mint tanítót és Urat nem voltak hajlandók elismerni – inkább Jánost is megtagadták volna, semmint következképp elismerjék Őt. A nép miatt azonban mégsem merték a Keresztelőt nyíltan megtagadni, így a mi Urunk iránti gyűlöletük és a néptől való félelmük között ingadozva, egyáltalán nem válaszoltak. „Maguk között *tanakodni* kezdtek” – tudhatjuk meg. Következézképp, a mi Urunk faképnél hagyta őket tanakodni, mert nem volt hajlandó az orrukra kötni azt, amire – ha őszintén tanakodtak volna – maguktól is rájöhettek volna.

Amit az evangéliumokban látunk, az kezdettől fogva úgy történt. Összüleink ugyanúgy készek voltak mentegetőzni, ahogy azt ivadékaik tették, amikor Krisztus eljött. Először is, Ádám azt mondja: „Megijedtem, ezért elrejtőztem”. Jóllehet nem a félelem és a szégyen volt egyedüli vagy fő oka annak, hogy elmenekült, hanem – ha szabad így mondanunk – a Teremtője iránt fellépő gyűlölet. Még azt is mondja: „Az asszony, akit mellém adtál, ő adott nekem a fáról, és ettem”. Az asszony pedig azt mondja: „A kígyó rászédett”. Ahelyett, hogy tisztességesen megadták volna magukat megsértett Istenünknek, még volt valami mondanivalójuk a saját érdekükben. Újfent, Káin mondja, amikor megkérdezik tőle, hogy hol van a testvére, akit megölt: „Őrjöje vagyok én a testvéremnek?” Bálám pedig a kétszínűség, avagy képmutatás legkirívóbb példája. Tetszetős oka van mindarra, amit tesz, és olyan ügyesen védekezik, hogy mindmáig derék embernek látszik, viselkedése és végzete sok gondolkodót zavarba ejt. Ám más dolog jó kifogásokkal és megint más jó indítékokkal rendelkezni. Szívében nem volt meg az igazság szeretete, Isten szeretete, hanem földi javak után sóvárgott, s ezért minden kifogása csak arra jó, hogy kétszínűségét elárulja.

Továbbá Saul egy másik kirívó példája a saját céljait követő embernek, akinek mégis tetszetős okai vannak mindarra, amit tesz. Egy alkalommal áldozatot mutatott be, amire nem kapott felhatalmazást. Ez bűn volt, mégis nagyon jól hangzó mentséget talált. Sámuel megígérte, hogy jön bemutatni az áldozatot, de nem jött. Saul várt néhány napig, a nép elcsüggedt, a hadsereg szélhullott, és az ellenség közeledett. Ezért azt mondta: „a szükség arra kényszerített” [1Sám 13,12]. Szorult helyzetben ilyen a kétszínű ember viselkedése. Szorultsága talán valódi, de az egyenes embertől abban különbözik, hogy az utóbbi Istent keresi szorultságában, úgy érezve, hogy a nehézséget egyedül Ő, aki támasztja, tudhatja elhárítani. A kétszínű ember viszont nem szeret Istenhez fordulni, és a nehézség neki csak arra jó, hogy látszólagos indokot adjon, valamiféle mentséget arra, hogy ne Isten előírását kövesse, hanem a saját feje után menjen. Így Saul is csak az orra után ment, ahogy Jeroboám is, amikor bajba kerül, aranyborjakat készíttetett, és új istentiszteletet vezetett be isteni utasítás nélkül. Ezzel szemben, amikor Hiszkija volt bajban, fogta Szanherib levelét, és „felment az Úr házába, majd kiterítette az írást Hiszkija az Úr színe előtt” [Iz 37,14].

Szent Péter pedig, mikor a vízben merülni kezdett, Krisztushoz kiáltott: „Uram, ments meg engem!” [Mt 14,30]. S hasonlóképp Szent Dávid, miután vétkezett a népszámlálással, és a neki felajánlott, három büntetés közül választhatott, ugyancsak tisztességes és nyíltszívű hódolatot tanúsított a három közül annak a választásával, amelyről leginkább lehetett azt mondani, hogy az Úr kezébe esik. Ha szenvednie kell, hát az Úr büntesse meg: „Nagyon

szorongok,” – mondja – „de jobb az Úr kezébe esnem, mert nagy az Ő irgalmassága, mint az emberekébe” [2Sám 24,14].

Nagy tehát a különbség az őszinte és a kétszínű keresztények között, szavaik egymásra bármennyire is hasonlíthatnak. És mondanunk sem kell, hogy a kiragadott példákhoz hasonlót találhatnánk még bőven a Szentírásban, különösen a zsidók történetében, ahogy a prófétáknál olvasható. Minden ember vétkezik, még Isten kegyelmi ajándékának birtokában is. Isten hű szolgálói is fogadkoznak és vétkeznek – vétkeznek, és bocsánatot kérnek; a képmutatók is fogadkoznak és vétkeznek – ők is vétkeznek, és bocsánatot kérnek. Ebben a két fél hasonlónak látszik. Isten ígéje azonban megkülönbözteti őket, és annak az a próbaköve, hogy az egyik lelkiismeretében Krisztus lakozik, a másikéban nem, az egyik kitarja a szívét Istennek, a másik viszont nem, az egyik szemében a Mindenható Isten csupán alkalmi vendég, a másikéban viszont ura és gazdája mindannak, ami ő, az egyik mintha csak egy éjszakára, vagy meghatározott időre fogadná be Őt, a másik viszont átadja magát Istennek, s önmagát Isten szolgájának és eszközének tekinti most és mindörökké. Mennyire különbözik a meghitt barátság a pusztá ismeretségtől, mennyire más dolog egy társaságban megismerkedni valakivel, szívélyesnek és szolgálatkésznek, kölcsönösen előzékenynek lenni, mint kitarítani a szívünket valaki másnak, beengedni őt oda, belelátni az övébe, szeretni őt, és benne élni! Ugyanígy különbözik a képmutató külsőséges ájtatoskodása az igaz hívó belső buzgóságától, Istennek az ajkakkal való megközelítése a benne való, szívbeli hittől, és ugyanígy más dolog megnyílni a Lélekre, ahogy Ő nyílik meg nekünk, mint úgy élni önmagunknak, hogy kizárjuk a mennyei világosságot.

Mármost, hogy abból, amit a Szentírásban kimutattam, mi vonatkozik ránk, az – testvéreim – mindegyikünk lelkiismeretére van bízva, és erről néhány szót szólni elegendő lesz. Akkor hát ilyen készségesen kitarjátok a szíveteket és alávetitek gondolataitokat a Mindenható Istennek? Az Ő jelenlétéről való meggyőződésben éltek, és különleges tanúságot is tesztetek arról, hogy az a Jelenlét valóban a ti üdvösségetekre szolgál, vagyis hogy azt valóban átélitek? Hiszitek – és ezt cselekedetekkel is igazoljátok, – hogy az Ő világossága átjárja szíveteket, és beragyogja azt, ahogy a nap sugarai egy szobát? Akkor tudjátok, hogy a napsugárban milyennek látszik minden: maga a levegő is tele van porszemekkel, amit nem láthattatok azelőtt, hogy napvilágra került volna. Így van ez a lelkünkkel is. Tele vagyunk szennyfoltokkal és romlottsággal, de nem látjuk mindezt, mert olyanok, mint a levegő a napsütés előtt. Isten azonban látja mindazt, amit mi nem, mert Ő napsugárként áthatol rajtunk. Lelkünk az Ő szemében tele van olyasmivel, ami botrányos, amit meg kell bánni, ami megbocsátandó és elkerülendő. Ő – a zsoltáros szavaival – „maga elé állítja gonoszságainkat, titkainkat arca világossága elé” [Zsolt 90,8]. Ez a legigazabb, bár sokak által egyáltalán nem tárt karokkal fogadott tanítás. Isten elől nem rejtőzhetünk el, és bölcsességünk kötelességszerűen diktálja azt, hogy ezt az igazságot átöleljük, abba belenyugodjunk, és annak megfelelően cselekedjünk. Könyörödjünk hát Hozzá, hogy tárja fel előttünk bennünk való Jelenlétének Titkát, hogy annak felismerése által azt gyümölcsözően birtokolhassuk. Valljuk meg azt hitünkben, hogy megigazulásunkra szolgálhasson. Birtokoljuk azt úgy, hogy mindenben Őt helyezzük magunk elé. „Szüntelen az Úr van szemem előtt” – mondja a zsoltáros – „meg nem ingok, hisz Ő áll jobbomon” [Zsolt 16,8]. Minden körülmények között így legyünk tekintettel Rá. Ha vétkeztünk is, ne merészeljük magunkat távol tartani Tőle, hanem a tékozló fiúval keljünk fel, és menjünk Hozzá. Vagy ha lelkiismeretünk semmivel sem vádol, akkor se bízzuk el vagy mentsük fel magunkat, hanem érzékeljük, hogy „az Úr ítélt meg bennünket”. Minden körülmények között, örömben vagy bánatban, reményben vagy félelemben, törekedjünk arra, hogy Ő legyen szívünk mélyén. Ne legyen titkunk Előtte. Ismerjük el, hogy trónusa ott van bennünk a gondolat és az érzés forrásánál, vessük alá magunkat az Ő irányításának és felséges uralmának. Úgy jöjjünk

Hozzá, hogy megbocsáthasson nekünk, megtisztíthasson bennünket, megváltoztathasson, kalauzolhasson és megóvhasson.

Ez a szentek igazi élete. Az, hogy a Lélek a mi lelkünkkel együtt tanúsítja, hogy Isten gyermekei vagyunk. Csak ilyen hit tarthat meg az ítélet rettenetes napján, csak ilyen hit lesz ellenálló a Bírót körülvevő, perzselő lángokkal szemben, mikor eljön szent angyalaival, hogy különbséget tegyen „az Istennek szolgáló és a Neki nem szolgáló között” [Mal 3,18].

17. beszéd: A lelkiismeret tanúsága

Bevezető

Ha Isten szolgája, Newman életszentségének középpontját, forrását szeretnénk megtudni, ebből a beszédből megtudhatjuk: a tiszta lelkiismeret. Egész életében erre törekedett. Akkor tiszta a lelkiismeret, ha mindenestül Isten felé fordul, akitől tekintélyét nyeri, és aki vezérli azt. Ha valóban tiszta, akkor Isten ránk vetett tekintete és a mi önmagunkra vetett tekintetünk találkozik. A lelkiismeret „Krisztus helytartója”, ahogy majd élete vége felé nevezi Norfolk hercegének írt levelében.

A lelkiismeret ártatlansága nem abban áll, hogy nincsenek hibáink, hanem hogy létünk minden területén valóban tökéletesen és teljesen átadjuk magunkat Istennek, mintegy feladva régi önmagunkat.

Ezzel ellentétes a képmutató viselkedése, aki nem annyira más emberek előtt akar másnak látszani, mint ami, hanem Isten előtt. Valójában nem másokat akar becsapni, hanem Istent és önmagát. Tehát nem akar megtérni.

Newman bemutat néhány esetet, amikor az őszinte megtérés hiányában az ember próbálja Istent és önmagát áltatni: amikor valaki halogatja megtérését; amikor a szentáldozástól – vagyis az Úrral való szemtől-szembe kerüléstől – tartózkodik ok nélkül; amikor vallási dolgokért lelkesül, majd feladja azokat, mint az a bizonyos gazdag ifjú az evangéliumban; aki állhatatlan, mint korábban Péter apostol; aki vonakodik egészen, teljesen megbocsátani; aki fél az igazságot mindvégig keresni.

Ha ezek bennünk vannak, lelkiismeretünk nem ártatlan, és nem adhatja meg nekünk a megigazultság békéjét és nyugalját.

Ezen a ponton Newman túllát az ősi protestáns-katolikus ellentétén, hogy vajon a megigazuláshoz elég-e a hit vagy kellene a cselekedetek is. Szerinte – és ez az igazság – nem maguk a cselekedetek, hanem a gyökerében lévő teljes önátadás és tiszta szándék kell, mert a nem tiszta szándékból fakadó, de jónak látszó cselekedetek kevesek ahhoz, hogy lelkiismeretünk tanúskodhassék – még ha halkan is – megigazultságunk állapotáról. Tehát Newman vallja, hogy a hitnek cselekedetekben kell megnyilvánulnia, de tiszta gyökerű cselekedetekben: az Istennek fenntartás nélkül önmagát átadó ember cselekedeteiben.

A lelkiismerettel kapcsolatban kitér az Egyházon kívüliek megigazultságának lehetőségére. Semmi más út nincs számukra, mint hallgatni a lelkiismeret szavára, mely Krisztus hangja bennük, még ha el is torzították, vagy lehalkították.

* * *

*„Mert ez a mi dicsekvésünk: lelkiismeretünknek
az a bizonyosága, hogy egyszerű módon
és istenfélő őszinteséggel, nem testi bölcsességben, hanem
Isten kegyelmével jártunk a világon, kiváltképpen nálatok.”*

[2Kor 1,12]

Ezekkel a szavakkal a nagy apostol a lelkiismeretére hivatkozik, hogy egyszerű módon és őszinteséggel élt, egyetlen céllal és ártatlan szívvel, mint akit Isten kegyelme megvilágosított és kalauzolt. Más alkalmakkor is hasonló fellebbezést nyújt be. Mikor a zsidó főtanács elé állítják, azt mondja: „Férfiak, testvérek! Mind a mai napig jó lelkiismerettel jártam az Úr

előtt” [ApCsel 23,1]. Timóteushoz írt második levelében pedig arról beszél, hogy Istennek – miként ősei – „tisztá lelkiismerettel” szolgál [2Tim 1,3].

A textusban kifejezetten azt mondja – amire persze mindig utal, valahányszor a lelkiismeretére hivatkozik, – hogy dicsekedni képes ebben a fellebbezésben. Megadatott neki saját őszinteségét oly mértékben ismerni, hogy abban alázattal örömét lelje, és abban vizsgálatot találjon. „Mert ez a mi *dicsekvésünk*:” – mondja – „lelkiismeretünk bizonyosága”. Hasonlóképpen mondja a galatáknak, hogy „mindenki a saját tetteit vizsgálja meg, és akkor csak önmagára nézve lesz dicsekednivalója, és nem másra nézve” [Gal 6,4]. De Szent János is így beszél: „Ha a szívünk nem vádol minket, *bizalmunk* van Istenhez” [1Jn 3,21]. Ilyen volt a bizalma, ilyen volt a dicsekvése Szent Pálnak és Szent Jánosnak, nem mintha bármi Istennek tetszött a saját erejükből tehettek volna, hanem mert az Ő kegyelméből úgy tudtak élni, hogy az Ő pártfogásának eleven reményét élvezhették, most és mindig. Ugyanez az érzés gyakran jut kifejezésre a zsoltároknak: az ártatlanság és becsületesség tudata, az abban való megnyugvás, arra hivatkozó fellebbezés Istenhez, és abból következő bizakodás Isten jóindulatában. Például: „Szolgáltass, Uram igazságot nekem,” – mondja Dávid a szívet vizsgáló Istenhez fordulva – „mert ártatlanságban járok, s az Úrba vetett bizalmam nem inog meg”. Azután azért könyörög, hogy Isten segítse őt ebben az önismeretben – „Tégy próbára, Uram, és vizsgálj meg engem, próbáld meg tüzzel vesémet és szívemet”, – nehogy tévedésből másnak gondolja magát, mint ami. Majd felsorolja azokat a jellegzetes példákat, amelyekben Isten képessé tette arra, hogy engedelmessé legyen: „nem ültem együtt a hivalkodókkal és nem jártam az alattomosokkal. Gyűlölöm a gonoszok társaságát, nem ülök le az istentelenekkel... ártatlanságomban járok, ments meg engem, irgalmazz nekem! Lábam egyenes úton áll, a gyülekezetekben áldom az Urat” [Zsolt 26,1-2 és köv.]. Ebből és más zsoltárokból is két dolgot tudhatunk meg: azt, hogy lehetséges ártatlannak lenni, és azt, hogy ártatlanságunk tudatában boldogíthat az a gondolat, hogy Isten rajtunk tartja a szemét. Maradjunk hát egy olyan igazságnál, amelyről apostolok és próféták egyaránt biztosítanak bennünket.

Amit a textus „egyszerűség és őszinteség” alatt ért, azt minden gyakorlati szempontból azonosnak tekintem azzal, amit az Írás másutt „tisztá szívnek” nevez. Legalábbis ez az utóbbi kifejezés valamelyest segít tisztázni az előbbi jelentését. Az üdvtörténetben Júda királyairól tudvalevően gyakorta olvashatjuk, hogy Istennel együtt jártak vagy nem jártak tiszta szívvel. Ezzel a kifejezéssel ellentétben gondoljunk arra, amit a mi Üdvözítőnk mond a farizeusoknak arról az igyekezetéről, hogy egyszerre szolgálják Istent és a mammont, valamint arra, amit Szent Jakab a kétszínű emberről mond. Tiszta szívvel az szolgál, aki Istent szolgálja tevékenységének minden területén, és nem csak itt-ott, hanem itt is, ott is, és mindenütt. Ha nem is tökéletesen az engedelmesség minőségét illetően, de teljesen annak terjedelmét illetően, ha nem is maradéktalanul, de következetesen. Úgy, hogy a zsoltárossal együtt fordulhat Istenhez, mondván: „Tégy próbára Uram, és vizsgálj meg engem, és kutasd át szívem mélyét”. Azzal az alázatos bizalommal fordulhat Hozzá, hogy nincs olyan területe tevékenységének, amelyre a Mindenható Isten rámutathatna, mondván: „Itt nem vagy velem”. Nincs annak olyan része, amelyben nem helyezte volna Istent maga elé, amikor ne vágyott volna arra, hogy abban Neki kedve teljék, és hogy azt Ő kormányozza. Alighanem valami ilyesmire gondolhat Szent Jakab is, mikor azt mondja, hogy „aki ugyanis megtartja az egész törvényt, de egy ellen vét, valamennyiben vétkes lett”, mert az ilyen nem tiszta szívű, vagyis kétszínű. Továbbá, alighanem ilyesmire gondol a mi Üdvözítőnk is, mikor a képmutató szót használja. Képmutató az, aki azt állítja, hogy híven szolgálja Istent, miközben tevékenységének csak egyetlen területén, nem minden ízében. A „képmutató” szót mostanában olyan emberre vonatkoztatják, aki egy hitvallást pusztán eszközként használ arra, hogy evilági céljait elérje, vagy aki el akarja hitetni másokkal, hogy ő nem az, ami. A szó szentírásai értelmében ez, mert inkább olyan emberre utal, aki (ha szabad így mondanunk) Istent akarja becsapni, akinek a szíve elárulná – ha őszinte lenne hozzá, – hogy

nem hűségesen szolgálja Istent, de nem kérdezi meg a szívét, vagy nem hallgat rá. Játszozdik a lelkiismeretével, makacsul hiszi, hogy ő igenis vallásos, és (mintegy megerősítendő magát a saját, hamis meggyőződésében, és még más, nehezen elemezhető indítékokból) Isten előtt őszinteségét és ártatlanságát hangsúlyozza: Istenhez fellebbez, és magának az ártatlanság véelmét igényli.

Most pedig kíséreljük meg leírni a szívnek azt az állapotát, melyet az írás egyszerűnek és őszintének, vagy tisztának, vagy ártatlannak nevez, és amelyről az ember tudhatja, hogy birtokában van, és alázattal dicsekedhet is vele. Természetünknel fogva vagyunk azok, amik: mint tudjuk, bűnösök és romlottak. Csakhogy szeretünk azok lenni, amik vagyunk, és több okból is roppant kellemetlen megváltoznunk. Magunkat nem tudjuk megváltoztatni: ezt is jól tudjuk, vagy legalábbis nagyon kevés tapasztalat megtanít rá. Egyedül Isten változtathat rajtunk, egyedül Isten adhatja meg azokat a vágyakat, vonzalmakat, elveket, nézeteket és hajlamokat, amelyek változással járnak: ezt is tudjuk, mert mindvégig olyanokról beszélek, akiknek van vallásos érzéke. Mi hát az, aminek mi, akik hívőnek valljuk magunkat, híjával vagyunk? Ismétlem, ez: *hajlandóság* a változásra, hajlandóság annak elszenvadására (ha szabad így mondanom), hogy a mindenható Isten megváltoztasson. Nem szívesen hagyjuk el régi önmagunkat, és egészében vagy részben – bár szabadon választhatunk – a régi énünkhöz ragaszkodunk. Még ha ígéretet is kaptunk volna arra, hogy a változás egyáltalán nem lesz fájdalmas, még ha nem is kellene megtagadnunk önmagunkat, még ha a változáshoz nem is kellene erőfeszítés, a helyzetet az sem változtatna. Nem nagyon akarjuk, hogy újjá legyünk teremtve. Félnünk tőle, letérít természetes utunkról, leszoktat mindenről, amihez hozzászoktunk, mintha nem lehetnénk önmagunk soha többé, ha meg nem tartunk valamennyit abból, ami addig voltunk. És amennyire úgy általában valljuk, hogy szeretnénk megváltozni, annyira húzódozunk tőle, valahányszor itt lenne az ideje, mikor a változás tényleges lehetősége megnyílik előttünk, és akkor beérjük azzal, hogy maradjunk változatlanok. Az én érvényesítésének – hogy így fejezzem ki magam – ez az alapelve, az *én*-nek ez a ránk gyakorolt hatása lesz a veszünk. Ismétlem, azokról beszélek, akik magukat vallásosnak tartják. Mások, persze bevallottan az ént követik mindenestül, a testet kielégítik, vagy a világot hajszolják. De mikor valaki Istenhez fordul, hogy üdvözítse őt, akkor – bizony mondom – az igazi változás lényege az, hogy *megadja magát*, maradéktalanul, feltétel nélkül megadja magát, és ez az, amit a legtöbb Istenhez forduló emberről nem lehet elmondani. Szeretnének üdvözülni, de a maguk módján. Szeretnének mintegy feltételekkel kapitulálni, fegyvereiket megtartva, holott a hit igazi szelleme az embert önmagától Istenhez téríti, hogy a saját kívánságaival, jelenlegi szokásaival, saját fontosságával vagy méltóságával, jogaival, véleményével semmit sem törődve, azt mondja: „Kezeidbe ajánlom magam, ó Uram, tégy engem azzá, akivé Te akarsz, elfelejtem magamat, elválasztom magamat önmagamtól, halott vagyok magam számára, Téged követlek”. Sámuel, Izajás és Szent Pál, három szent nagyon eltérő körülmények között, mind erre szolgáltattak példát. A gyermek Sámuel, Éli utasítására azt mondja: „Szólj, Uram, mert hallja a te szolgád!” [1Sám 3,9]. Izajás próféta azt mondja: „Itt vagyok, engem küldj!” [Iz 6,8]. És még pontosabban a lényegre tapintanak Szent Pál szavai, mikor a csodás látomás elragadja: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” [ApCsel 9,6]. Ez maga a megadás hangja: „Mit akarsz, hogy cselekedjem? Tégy velem, amit akarsz, legyen az bármi, kellemes vagy fájdalmas, azt fogom tenni”. Ezek a szavak méltók ahhoz, aki az utókor számára az egyszerűség, őszinteség és tiszta lelkiismeret mércéje lett: ahogy beszélt, úgy is cselekedett, mert a történekről való beszámolójában hozzáteszi: „Nem voltam engedetlen a mennyei látomással szemben”.

Magyarázatképpen most lássunk néhány példát.

1. Először nem olyat, amelyben valaki színleléséről azt képzei, hogy őszinte, de ez is alkalmas lesz arra, hogy megértessem, mire gondolok. Mindennapos eset, amikor elhatározzák, hogy *majd* többet fognak vezekelni, vagy életmódjukat *majd* szigorítani fogják.

Ó jaj! Ez annyira mindennapos, hogy nem csodálkoznék, ha néhányan az itt jelenlévők közül bevallanák maguknak, hogy – bármennyire is tisztességesek – nem merik önmagukat Isten kezére adni, nehogy olyanná tegye őket, amelyet nem szeretnének. Itt van tehát a tiszta szív hiánya, a feltétel nélküli megadástól és az én Istennek történő feláldozásától való húzódozás.

2. Továbbá, sok esetben a hiányosság abban mutatkozik meg, hogy makacsul tartózkodnak az Úr vacsorájától. Nem a nyíltan bűnösök esetéről beszélek. Az természetesen rendjén való, hogy ők vonakodjanak, az valóban szörnyű lenne, ha nem vonakodnának. Azt sem akarom állítani, hogy sokakat nem olyan félelmek tartanak vissza, amelyekre valójában nincs okuk, amelyek félreértések. Ám mégis sokan vannak, akiknek ajka szép szavakra nyílik, akik teljes tiszteletet és szolgálatkészséget mutatnak Isten iránt, felismerik hatalmát és szeretetét, hisznek abban, amit Krisztus értük tett, és azt is mondják, hogy vágyakoznak az Ő irányítására, meg hogy az igazak halálával szeretnének meghalni, s akik mégis elmozdíthatatlanok erről a bizonyos pontról. Vajon mi ennek az oka? Félek, hogy a következő. Nem merik Isten színe előtt megvallani, hogy szolgálni akarják Őt. Nem merik ezt megígérni, nem mernek ezért imádkozni Hozzá. Nem merik kérni tőle, hogy tegye őket egészen a sajátjává. Nem merik megkérni, hogy tárja fel előttük rejtett hibáikat. Nem mernek egy olyan szentséghez járulni, amelyben Istennel szemtől-szembe találkoznak. Ahogy sokan hazudni fognak, akik nem mernek megesküdni, úgy sokan tesznek könnyelmű ígéreteket az engedelmségre, de nem merik magukat olyan helyzetbe hozni, ahol talán szavukon lehetne fogni őket. S ahogy a gyávák mindaddig rejtegetik maguk elől a saját gyávaságukat, míg veszélybe nem kerülnek, úgy ezek is a saját kétszínűségüket, míg nem kényszerülnek színt vallani. Halványan fogadkoznak, de nem merik határozottan és ünnepélyesen kijelenteni, hogy „itt pedig felajánljuk és átadjuk magunkat Neked, ó Urunk, testestül-lelkestül, hogy neked bemutatott, méltányos, szent és eleven áldozattá legyünk”.

3. A kétszínűség másik példáját állítja elénk az Evangéliumban az a fiatalember, aki futva jött Jézushoz, mondván: „Jó Mester”. Féltreismerte önmagát, és azzal áltatta, hogy szívében tiszta, miközben engedelmségéből valamit tartalékol. Megfigyelhetjük, hogy modorában még valami hetykeség és gorombaság is volt, amiből láthatóan leckét kapunk. Amikor fiatalok vallási kérdésekhez nyúlnak kellő tisztelet és istenfélelem nélkül, amikor indulatosan közelednek azokhoz, szenvedélyesen foglalkoznak velük, hevesen szónokolnak róluk, és feltűnően vallják meg, akkor jobb lenne kételkedniük önmagukban, nehogy valami rossz vége legyen a dolognak. Akik egészen becsületesek, akik valóban alávetni kívánják magukat Krisztusnak, azok tudják, hogy annak ára van. Érzik, hogy nem kis áldozatot hoznak, érzik annak a nehézségét és fájalmát, s ezért nem indulatosan ajánlják fel szolgálataikat. Nem mondhatják, hogy „Uram, követelek téged, bárhova mész”, mert az túl nagy ígéret. Nem merik azt mondani, hogy „mindezeket megtartottam kora ifjúságomtól fogva”, nehogy végül fölfedezzenek magukban valami hiányosságot. Nem merészelik közvetlenül, könnyed modorban „jó Mesternek” szólítani azt, aki számukra Istent helyettesíti, és akinek a szavai köteleességeket rónak rájuk. Az ifjú titán nem várta meg, míg Krisztus tekint rá vagy megszólítja, hanem ő rohant oda, nem félve, hanem tolaodóan. Krisztus föltárta, hogy mi van a szívében, ő pedig – aki sietett, hogy megszólítsa – lógó orral kullogott el.

4. S itt talán megérthetünk valamit abból az ellentétből, ami Péter Krisztusnak tett első és második vallomása között feszül. Az elsőt önszántából tette. Krisztus azt mondta, hogy „ahova én megyek, oda ti nem jöhettek” [Jn 13,33], ő pedig így válaszolt: „Uram, miért nem mehetek most utánad? Az életemet is odaadnám érted!” Mármost valóban mondhatjuk azt, hogy az ő esete pusztán a gyengeség példája – és lehet, hogy így is van, – ám az is valószínűnek látszik, hogy amikor ezt mondta, nem volt meg benne az a teljes odaadás Krisztus iránt, amely később. Ne higgyük azt, hogy ama előző alkalommal, amikor „mindent elhagyva követte” Krisztust, vagy ismét, amikor elindult, hogy a tengeren találkozzon vele, a szent apostol nem a tiszta szív teljességéből cselekedett volna. De nem tételezhetjük-e fel

tisztelettel, hogy Pünkösdig a lelki állapota bizonytalan volt, és néha több volt benne a mennyből, mint máskor? Feltehetjük, hogy ő, aki először azt mondta, hogy „Te vagy a Krisztus”, majd azt, hogy „távol legyen ez tőled, Uram!” – amiért csaknem egy szuszra áldást és szemrehányást kapott, – ez alkalommal híjával volt annak az őszinteségnek, amelyet korábban és később is mutatott. Föltehetjük, hogy hibája nemcsak önámítás volt, hanem bizonyos mértékig visszafogott odaadás, hogy volt szívének (mintegy) olyan csücske, amely abban a pillanatban nem Krisztusé volt, mert mennél inkább ez az eset, az ember annál nagyobb hangon beszél, azért, hogy a lelkifurdalást túlkiabálja. Mikor valaki félig-meddig gyanítja a saját tisztességét, akkor hangosan kezdi hirdetni. Ezzel ellentétben állnak Szent Péter szavai a mi Urunk feltámadása után. Először is megvárja, hogy Krisztus mondja neki: „Kövess engem!”, majd figyeljük meg, hogy mit válaszol: „Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek!”. Akkor már úgy érezte, hogy fellebbezhet szívet vizsgáló Bírójához, tanúsítva, hogy maradéktalanul aláveti magát. Korábban nem beszélt így.

5. Egy másik szemléltető eszköznek tekinthető azok gyakori lelkiállapota, akiket megsértettek vagy megbántottak, és a sértőknek megbocsátani kötelesek. Jóérzésű és vallásos emberekre gondolok, akik gyakran ki vannak téve annak a kísértésnek, hogy bizonyos fokig megbocsássanak, de ugyanakkor tartalékoljanak valamit, hogy megőrizzék a saját méltóságukat, vagy kielégítsék igazságérzetüket, és így a dolgot részben a saját kezükbe vegyék. Nem tudják rávenni magukat, hogy becsülettel föladják minden porcikájukat, és ügyüket egyszerűen Istenre bízzák, mintegy emlékezve a szavakra: „Enyém a bosszúállás, én majd megfizetek” [Róm 12,19]. Ez a vonakodás olykor nagyon tisztán látható, más körülmények között, olyan gyerekek esetében, akik – mert kijönnek a sodrúkból, vagy önfejük, vagy másképp olyanok, amilyenek nem szabadna lenniük – nem képesek rávenni magukat arra a bizonyos dologra, amelyet meg kellene tenniük, amely kielégítő lenne, amely megfelelné a kívánalmaknak. Nagyon jól tudják, hogy rosszak, és szeretnének jók lenni, számos jó dolgot tesznek azon kívül, amit kívánnak tőlük, jelét adják, hogy szeretnének kibékülni azokkal, akik elégedetlenek velük, kerülgetik a kötelességüket, de büszkeségből vagy más rossz érzésből visszariadnak attól, hogy közel menjenek hozzá, és mintegy átöleljék. És újfent, ha hibáztak, mentegőznek, vagy félig beismerik, sok mindent megtesznek, de nem képesek rávenni magukat az egész dologra, és tiszta vizet önteni a pohárba.

6. Végül megemlíthető azok esete, akik az igazságot keresik. Mennyire gyakran félnek, vagy vonakodnak attól, hogy rábizzák magukat Isten irányítására, és Őt kérik, hogy tanítsa őket! Mennyire vonakodnak színe előtt megígérni, hogy az igazságot fogják követni, bárhová is vezeti őket! Attól félve, hogy a világ mit fog majd szólni, vagy hogy a barátaiknak nem fog majd tetszeni, hogy az idegenek kinevetik, vagy hogy az ellenségeik diadalmaskodnak, vagy egy saját, dédelgetett agyrémüket vagy elképzelésüket követve haboznak, és azt hiszik, hogy az igazságot nem úgy nyerik el, ha fölkelnek és elmennek érte, hanem elég a pusztá kezüket gondtalanul kinyújtani, miközben kényelmesen ülnek, vagy tovább foglalatoskodnak valamivel. Sokat beszélhetnénk még erről, ami a témának egy nagyon termékeny része. Az emberek tehát igen sokféleképpen szolgálják Istent – s mindehhez sokkal többet lehetne még hozzátenni, – de nem szolgálják tiszta szívvel, vagy „egyszerűségben és igazságban”. Azt kifejtve, hogy a Szentírásban mit is jelent a tiszta szándék, bizonyos mértékig azt is kifejtettem, hogy az embernek miért kell tudnia, vajon szándékai tiszták-e. Mert az egy olyan lelkiállapot, amely általában nem marad rejtve azok elől, akik meg vannak vele áldva. A jég nem különbözik jobban a hömpölygő folyamtól, mint egy fél szándék egy egésztől. „Az Ő szele fúj, és a vizek újra folynak.” Így van ez, mikor Isten meglágyít egy szívet, hogy az egészen megnyíljon neki, és beengedje. Érzékelhető változás ez valakiben ahhoz képest, ami azelőtt volt, és ezt megszokott körülmények között nem tévesztheti el. Azelőtt tehetett nagy elhatározásokat, beleringathatta magát abba a hitbe, hogy őszinte, mintegy meggyőzhette

magát arról, hogy semmi több nem várható el tőle, mint amennyit megtett, megkérdezhetette magától, hogy mi többet tehetne még, és mégis érezhetett valamit belül, ami még mindig megnyugtatót igényelt, ami örökösen feltört és zavarta, amit újra meg újra el kellett hallgattatni. De mikor valóban megadja magát Istennek – mikor rászánja magát, hogy becsülettel így szóljon: „Feláldozom neked ezt a dédelgetett kívánságot, ezt a vágyat, ezt a gyengeséget, ezt a tervet, ezt a véleményt; tégy engem azzá, amivé Te akarsz tenni, nem alkudozom, nincsenek kikötéseim, nem kérek előzetes tájékoztatást arról, hogy hová viszel, hanem az leszek, amivé Te tenni akarsz, és csak azzá, amivé Te tenni akarsz; nem mondom, hogy követlek, ahová csak mész, mert gyenge vagyok, de Neked adom magamat, hogy vezess bárhová, követlek a sötétben; csupán azért könyörgök, hogy adj nekem mindennapi erőt; tégy próbára, ó Uram, és vizsgálj meg szívem mélyét, próbálj meg, és vizsgálj meg gondolataimat, nézd meg jól, vajon van-e bármilyen gonoszság bennem, kutass át minden sötét zugot a Te saját, ragyogó fényeddel, és vezess engem az örökkévaló úton – micsoda különbség ez! Micsoda egyszerű, érzékelhető változás, amit nem lehet eltéveszteni! Micsoda elégedettség árasztja el a lelket! Micsoda érzés, hogy végre azt tesszük, amit tennünk kell, és felajánljuk magunkat a mi Üdvözítő Istenünknek! Ilyen a gyónás áldása és jutalma. „Elhatároztam, hogy megvallom bűneimet az Úrnak, és így Te megbocsátod bűnömnek gonoszságát”. Kevésbé számít, hogy ez a jövőre vonatkozó elhatározás vagy a múlt megbánása: mind a kettőben ugyanaz a lelkület nyilvánul meg. Ha nem a javulás vágyával gyónunk, az nem valódi gyónás, de aki azért jön Istenhez, hogy előtte bűnbánóan elmondjon mindent, amit önmagában rossznak tart, mert arra vágyik, és azt kezdi tenni, ami jó és szent, aki kérve kéri Őt, hogy dolgozzon ki benne mindent, ami jó és szent, az ilyenformán magától értetődően elítél és megbán mindent, ami benne rossz. És így teljesen ártatlan, mert egész élete vagy tisztességes igyekezetből vagy tisztességes gyónásból áll, a cselekvésben mutatott egyértelműségből vagy a mulasztásért érzett bűnbánatból, egyszerűségből és őszinteségből, az egyik oldalon töredelemből, a másikon pedig engedelmességből. Az Evangéliumban ilyen egy tisztességes szándékhoz, isteni módon biztosított erő. *Vagy pótolja, vagy eltörli a mulasztást, vagy inkább egy csapásra és önmagában – ami ugyanaz – részt is vállal és el is felelteti a többit.*

Itt kézenfekvő rámutatni a megigazulás témájáról mondottak jelentőségére. Tudjuk, hogy a hit igazgató tesz, de mi az igaz hit próbája? A cselekedetek a bizonyítékai, de csak egészében véve, kielégítő időtartam után, mások számára és az utolsó ítéletkor. Aligha tekinthetők olyan bizonyítéknak, amely bárkinek is kifejezetten vigasztalást nyújthatna bármikor, amikor azt igényli. Az ember egyes dolgokat jól tesz, másokat rosszul, de tisztábban látja és érzékeli kudarcait, mint sikeres vállalkozásait. Ha az, amit jól tesz, hitének bizonyítéka, akkor az, amit rosszul tesz, ennél meggyőzőbben igazolja, hogy nincs hite, következésképp nem hivatkozhat a cselekedeteire. Mármost úgy vélem, teljes bizonyosságot állapotunkról ebben az életben egyáltalán nem szerezhethetünk, de úgy látszik, hogy ezt a bizonyosságot lehető legszorosabban a lélek nyitottságának és egyenességének az a tudata közelítheti meg, az a jó megértés (ha szabad ilyen kifejezést használnunk) a lélek és annak ismerete között, amire Szent Pál olyan gyakran utal. „Ez a mi dicsekvésünk” – mondja: – „lelkiismeretünknek az a bizonyosága, hogy egyszerű módon és istenfélő őszinteséggel... jártunk a világon”. Nem a hitével dicsekedett, hanem a hit azért tette igazgató, mert őszinteségével dicsekedhetett. A szív tisztasága, egyszerű vágyakozás Isten kedvébe járni, „csalárdság nélküli lélek”, igaz és hű akarat: ahol ezek jelen vannak, ott a hit igazgató tesz. S miután azok, akikben megvan ez a tisztesség, többé-kevésbé tudatában is lesznek annak – minden lelki fásultságot, értelmi zavart, múltbeli bűnök rettenetét és hasonlókat joggal leszámítva – a valóban vallásos emberek nagyjában-egészében mégis táplálni fognak egy olyan halk, de vigasztaló reményt és bizalmat, hogy megigazult állapotban vannak. Ezt a reményt táplálhatják többé vagy kevésbé – hogy egyáltalán táplálhatják, azt kiérdemelhetik többé vagy kevésbé – olykor talán nem is tudhatnak róla, és

az titkon mégis támogathatja őket. Azt képzelhetik, hogy teljes sötétségben vannak, az mégis lehet egy biztató fénysugár, állapotukról való sejtéseik napról napra változhatnak, és mégis – akár szereznek értelmüket kielégítő bizonyítékokat, akár nem – mégis, ha szívük valóban tiszta, ott lesz ez a titkos érzése őszinteségüknek, hogy józan eszük mellett vagy ellenére békességet sugjon nekik. Másrészt, az sohasem fogja túllépni a józan bizalom határait, még a legnyugodtabb, legbékésebb és legszentebb lelkekben sem. Mindvégig mégis azt fogják hajtogatni: „Hiszek Uram, segíts hitetlenségemen”. Még mindig azt fogják mondani Szent Pál szavaival: „Semmiben sem érzem ugyan magamat bűnösnek, de ez még nem tesz engem igazzá. Az Úr az, aki megítél engem”. „Vizsgálj meg, Istenem, és ismerd meg szívemet; Te ítéld meg, aki az egyetlen Bíró vagy; én nem ítélem meg magam. Csak annyit mondok, Te ismeresz engem; én nem mondom, hogy ismerem magam.” Azt csak egy farizeus mondhatta, hogy „Istenem, hálat adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember”. Mi viszont „félővezhetjük elménk derekát”, hogy „legyünk józanok, és bízunk tökéletesen a kegyelemben... járjunk félelemmel zárandóságunk idején” [1Pt 1,13.17], „amíg a nap fel nem virrad, és a hajnalcsillag fel nem kél szívünkben” [2Pt 1,19].

Itt még egy megjegyzést kell tenni. Fölvethetné valaki, hogy ha a jó lelkiismeret érzése igaz voltunknak bizonyítéka lehet, akkor igaz állapotban lévők az Egyházon kívül is lehetnek, feltéve, hogy ez az érzésük megvan. Röviden azt válaszolom – mert sokat mondani itt nem lenne helyénvaló, – hogy mindenki a saját világossága és kiváltságai szerint ítélte meg, és aki mellett valóban szól a jó lelkiismeret tanúságtétele, az a saját világosságához híven cselekszik, bármilyen is az. Ebből azonban nem tudhatjuk, hogy mindig így cselekedett-e, sem azt, hogy mi is világosítja meg, sem azt, hogy mekkora a becsülete, sem azt, hogy becsülete nagyobb lehetett volna-e, ha múltbeli cselekedetei mások lettek volna, mint amik voltak. Csak azt tudhatjuk, hogy elfogadható abban az állapotban, amelyben van – legyen az nagyobb vagy kisebb tisztesség, pogányság, szakadárság, babonaság vagy eretnokség, – és pedig azért, mert hibái és tévedései *jelenleg* nem szándékosak. Hasonlóképp, a jó lelkiismeret az Egyház tagjai esetében is Isten tetszéséről tanúskodik. A tetszés azon mértéke szerint, amelyet Ő nyilvánít ki Egyházában, vagyis az megigazultságunk bizonyítéka, azt viszont, hogy az Egyházon kívüli gyülekezetekhez vagy felekezetekhez milyen kiváltságok tartoznak, nem tudjuk. Semmilyen belső érzés nem tehet többet, mint amennyire jogosult, hacsak nem lehet egy külső kinyilatkoztatás bizonyítéka.

De itt az egyház tagjaihoz beszélek, akik – ha Istent teljes szívvel szolgálják – igazak. Miután ez a mi kiváltságunk, próbáljunk hát osztozni Szent Pál őszinteségében, hogy osztozhassunk dicsekvésében is. Törekedjünk arra, hogy Isten barátainvá és a szentek társaivá váljunk. Nem büntelen tisztasággal, mert azzal nem rendelkezünk, nem érdemszerző cselekedetekkel, mert ilyeneket nem tudunk felmutatni, nem is kiváltságainkkal, mert azok Istentől vannak, sem keresztségünkkel, ami külsőnket határozza meg, hanem azzal, ami a keresztség gyümölcse bensőnkben. Ami nem szó, hanem hatalom, nem név, hanem valóság, ami semmire sem tarthat igényt, de mindent kikönyöröghet: tisztességes szándékot, maradéktalan, teljes önátadást Alkotónknak, Megváltónknak és Bíráknak. Kérve kérjük, hogy segítsen törekvésünkben, és ahogy eltervezett egy jó művet bennünk, úgy azt az Úr Jézus napjáig valósítsa is meg.

18. beszéd: Sokan a hivatalosak, kevesen a választottak

Bevezető

Newman ebben az 1837. szeptember 10-én elmondott beszédében (amelyet később a Septuagesima vasárnapjára tett át, amikor nyomtatásba adta beszédeit) Urunk Jézusnak szavait, miszerint „kevesen vannak a választottak”, elkülöníti a téves magyarázatoktól, és híveit állhatatosságra buzdítja a lelki harc terén.

Beszéde elején megállapítja a bizonyítást sem igénylő tényt, hogy azon sokak közül, akik megkapták a keresztség kegyelmét, csak kevesen vannak, akik valóban meg is becsülik azt.

A Szentírás gyakran beszél arról, hogy a „maradék” menekül csak meg. Krisztust is elvetette az ő népe, és Egyházát mint szent maradékot, mint kisdéd nyáját mutatja be. De sokan vannak, akik ennek a tanításnak erejét gyöngíteni akarván visszajára fordítják a szavak értelmét, és olyanokat feltételeznek, amelyeket ez a kijelentés nem tartalmaz.

Egyesek azt állítják, hogy Isten maga akarja, hogy a választottak kevesen legyenek, és ez ellen semmit sem tehet az ember. Ezzel szemben a Szentírás számtalanszor kijelenti, hogy Isten minden műve csupa irgalom. Valójában az ember vonja ki magát a kegyelem világából.

Mások azt hangoztatják, hogy ha az Úrnak ezt a kijelentését szó szerint vesszük, elbizakodottak és másokat megvetők leszünk, mert magunkat a „kevesek” közé soroljuk. Ez sem igaz, mert Szent Páltól ugyancsak távol áll a magabiztosság és elbizakodottság, amikor magát a nem hervadó koszorúért futó sportolóhoz hasonlítja.

Akik így vélekednek, hozzáadnak valamit ehhez a tanításhoz. Azt, tudniillik, hogy az ember bizonyos lehet üdvösségében. Márpedig ez Isten titka, és el van rejtve az emberi tudás elől. Egy keresztény mondhatja, hogy most ő őszinte és elhatározott, de a jövőt nem ismeri: neki ki kell tartania a pályán.

A tanítás, hogy kevesen vannak a választottak, nem ad alapot senkinek, hogy magáról állítsa: én üdvözülök, mások viszont elvettetnek.

Ismét mások azzal állnak elő, hogy aki a keresztségi kegyelmet valóban őrizni akarja, és a kevesek közé szeretne tartozni, különccé válik. Newman bátran kimondja, hogy valóban hívő keresztényt tényleg különccnek tartja a világ, ám más dolog az, ha valakit különccnek tartanak, és más az, ha valóban különcc.

Egyébként a nagy tömeg véleménye állandóan változik, és akiket különccnek tartott valaha, mert valóban hívők voltak, azokat később ünnepli.

Végül is – figyelmeztet Newman – nem kell mindenáron meghatározni azt, hogy mit is jelent ez a szó „választott”, inkább a szűk ösvényt kell választanunk, amelyet Urunk ajánl a megmenekülésre, az üdvösségre. Az Ó- és Újszövetség szentjei ezt választották.

* * *

*Nem tudjátok, hogy akik versenypályán futnak,
mindnyájan futnak ugyan, de csak egy nyeri el a díjat?
Úgy fussatok, hogy elnyerjétek!*
[1Kor 9,24]

A Szentírásból semmi sem világlik ki jobban, és semmi nem figyelemreméltóbb önmagában ennél: a kegyelem eszközeivel megáldottak teljes létszámából minden korban csak kevesek becsülik meg igazán ezt a jótétményt. Ez a tény olyan biztos, annyira

egyértelmű, hogy csaknem dogmaként állítható: „Sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak”. Újfent: „Igyekeztek a szűk kapun bemenni, mert mondom nektek, sokan akarnak majd bemenni, de nem tudnak”. És ismét: „Széles a kapu és tágas az út, amely a pusztulásba vezet, és sokan vannak, akik bemennek rajta... szűk a kapu és szoros az út, amely az életre visz, és milyen kevesen vannak, akik megtalálják”. Szent Pál pedig csaknem kifejezetten tantétellé alakítja a történeti tény, mikor a maga idejét az Egyház előtörténetéhez hasonlítva megjegyzi: „Épp így a jelenben is” – vagyis úgy, mint korábban – „van *maradék* a kegyelemből való kiválasztás alapján”. [Mt 20,16; Lk 13,24; Mt 7,13-14; Róm 11,5] A „maradék” szó gyakori a prófétáknál, akiktől Szent Pál átveszi. Izajás például azt mondja: „Ha Izrael fiainak száma annyi lenne is, mint a tenger fővénye, csak a *maradék* üdvözülné”. Jeremiás „Júda egész *maradékáról*” beszél, és „kevés emberről”, akiknek a hazatérés megígértetett. Ezekiel is kijelenti, hogy Isten „meghagy majd egy *maradékot*, olyanokat” – folytatódik az isteni jövendölés – „akik megmenekülnek a kard elől a nemzetek között, amikor szétszórlak titeket a földön, és akik megszabadulnak közületek, megemlékeznek majd rólam ama nemzetek között, amelyek közé mint foglyokat elhurcolják őket”. S mindez annyira érthető volt, hogy a jók reménye soha nem volt vérmesebb ennél. Sem az ígélet egyrészt, sem a reménység másrészt nem megy túl soha azon a kilátáson, hogy egy *maradék* üdvözülné. Így az Egyház számára Jeremiás könyvéből merített vigasztalás az, hogy Isten „nem vet neki *teljesen* véget”, Ezdrás pedig – népének bűneit megvallva – azt az aggodalmát fejezi ki, nehogy a végén „*ne* legyen *maradék*”. [Róm 9,27; Jer 44,28; Ez 6,8-9; Jer 46,28; Ezdr 9,14] Vagyis Krisztus, apostolai és prófétái mind egybehangzóan tanítják, hogy a választottak kevesen vannak, bár sokan a hivatalosak: hogy csak egy nyeri el a díjat, bár a versenypályán sokan futnak.

Azt, hogy az isteni gondviselés így működik, bőségesen és félelmetesen szemlélteti az emberiség története. Az özönvíz idején egy egész világból – Ádám büntetése ellenére, Énok intése ellenére; annak ellenére, hogy Noé hozzáfogott a bárkához – csak nyolcat fogadott el Isten, és hamarosan még ezek egyike is átkozott lett. Mikor az izraeliták csodálatosan kihozattak Egyiptomból, az egész nemzedékből csak kettő ment be az ígélet földjére. Tizenkettőből csak két törzs maradt hű a nagy szakadás idején, és maradt továbbra is Isten szövetséges kegyelmének birtokában. Aztán, amikor Krisztus eljött, saját népének többsége elutasította Őt, és Egyháza csak a csekély *maradékból* fakadt „mint forrás a száraz földből”. Sőt, megfigyelhető, hogy a mindenható Isten mintha láthatóan gyönyörködne, és kifejezetten örömet lelné ebben a szűk körben, akik hozzá ragaszkodnak, mintha éppen kis létszámukban lenne valami kiválóság és érték. „Ne félj,” – mondja – „te kisdéd nyáj, mert úgy tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot.” „Íme, úgy küldelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé.” „Értük könyörgök, nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál.” Hasonló lelkülettel mondja Szent Pál, hogy „akiket eleve ismert, azokat eleve el is rendelte”. Illés idejében pedig: „meghagytam magamnak hétezer férfit, akik nem hajtottak térdet Baál előtt”. És Mózes idejében „nem azért lépett kapcsolatba veletek és választott ki az Úr, mintha számra nézve minden népet meghaladnátok, hiszen minden népnél kevesebben vagytok”. [Lk 12,32; Mt 10,16; Jn 17,9; Róm 8,29; 11,4; MTörv 7,7]

Ehhez aligha kell hozzátennünk, hogy Isten részéről mindmáig ugyanaz a bőkezűség, az ember részéről ugyanaz a hálátlanság, a hit, a szentség, az igazság és a lelkiismeretesség terén ugyanaz a szűkmarkúság szegélyezi a Keresztény Gondviselés útját, valamint azokat a korábbi útvonalakat is, amelyeket a sugalmazott írások följegyeztek. Ez olyan világos, hogy akik a keskeny út választásától húzódozva – vagy más hasonló okból – mindeddig vitatták azt, azoknak alig maradt más érvük, mint néhány téveszme vagy téves következtetés, amelyekhez ragaszkodni lehetett vagy lehet a tanítással kapcsolatban. Minthogy ezek a téveszmék hajlamosak az értelmet rossz irányban befolyásolni, és a tanítás befogadására alkalmatlanná tenni, most megvizsgálom egy-két lehetséges ellenvetést.

1. Először is, gyakran komoly emberek jutnak arra a következtetésre, hogy a választottak Istennek valamilyen határozott rendelkezése folytán vannak olyan kevesen. Úgy gondolják, hogy egyszerűen azért vannak kevesen, mert Isten akarata, hogy ne legyenek sokan. Mármost az kétségtelenül nagy titok, hogy az egyik ember miért van az igazság birtokában, a másik pedig miért nincs. Nem tudjuk, hogy ez hogyan történhet, de semmi esetre sem jutunk közelebb a megoldáshoz, ha kijelentjük, hogy Isten rendelte így. Ha azt mondjuk, hogy Isten végérvényesen kiválasztja az egyiket, és elveti a másikat, akkor az lesz a titok. Csak tettünk egy lépést hátrafelé. Azt, hogy a mindenható Isten miért akar vagy nem akar valamit, ugyanolyan nehéz lenne megmagyarázni, mint az ember szabad akaratának létét indokolni. Ha Isten másként törődik ezzel az emberrel, mint azzal, akkor az ugyanolyan megmagyarázhatatlan, mint az, hogy ez az ember miért törődik másként Istennel, mint az. Ugyanakkor a Szentírás ünnepélyesen biztosít minket arról, hogy Isten „nem kívánja a bűnös halálát”, „nem akarja, hogy bárki is elveszen, hanem, hogy mindnyájan megtérjenek a bűnbánatra”. [Ez 33,11; 2Pt 3,9] A textusban kifejezett tanítás tehát nem vezet bennünket valami irgalmatlan Isten fogalmához. Ő mégis a legszeretőbb Atya, jóllehet kevesen vannak a választottak. Kegyelme minden művében ott van, és az élet ígéje senkihez sem közelít más szándékkal, mint azzal, hogy éljen. Ha sokan hitetlenek maradnak, akkor őket nem Isten szeretete „szorongatja”, hanem „a saját zsigereik”. Az ember nem azzá lesz, amivé Isten megújító és együttműködő kegyelme tehetné. Az az emberen múlik, és nem Isten akaratán, hogy míg a látható Egyház nagy, a láthatatlan Egyház kicsi.

2. Ám azt mondhatni, hogy ez a tanítás védtelen azzal a másik ellenvetéssel szemben, mely szerint az a hit, hogy csak kevesen találják meg az élet kapuját, szükségképp önelégültté és szívtelenné tesz, akár az életre eleve elrendeltnek tekintjük magunkat, akár nem. Azt mondják, hogy mindenki a választóvonal biztonságos oldalára helyezi önmagát, és természetesen a barátait is, az összes többiről pedig lemond, mintha a sokak közé sorolhatnának. Nos, a textus és az utána következő versek a legmegfelelőbb választ adják erre az ellenvetésre. Szent Pál úgy beszél, mintha a keresztények útja versenypálya lenne, amelyen sok futó közül csak egy lesz a győztes. És milyen következtetésre jut? „Sanyargatom a testemet, és szolgáságba vetem, nehogy míg másokat tanítok, magam elvetésre méltó legyek”. Látható, hogy a szent apostol milyen messzire volt a magabiztosságtól és az önelégültségtől, jóllehet, ha valaki, hát ő joggal érezhette volna magát biztonságban. A testvéreinek adott buzdítás pedig az: „Úgy fussatok, hogy elnyerjétek” a díjat. A díjra pályázók nyilván bizakodók, jóllehet közülük csak egy nyerheti el azt. Mi értelme hát azt állítani, hogy „akik versenypályán futnak”, azok készpénznek veszik, hogy átszakítják a célszalagot?

Kétségtelenül vannak, akik azt a tanítást követve, hogy a választottak kevesen vannak, büszkék és nyeglék lesznek ahelyett, hogy igyekeznének. Ilyenkor azonban megfigyelhetjük, hogy még egy másik nézetet is vallanak, amely vélt biztonságuknak valódi oka. Nemcsak azt gondolják, hogy Krisztus nyája kicsi, hanem azt is, hogy mindenki megállapíthatja, vajon beletartozik-e, és hogy ők igenis tudják, hogy személy szerint beletartoznak. Nos, ha valaki biztosra veszi, hogy üdvözülni fog, természetesen nagy lesz a kísértése, hogy teljes biztonságban érezze magát, és másokat lenézzen, mégpedig függetlenül attól, hogy Krisztus igazi nyája nagy vagy kicsi. Ezeket a hívságokat nem az a meggyőződés váltja ki, hogy a választottak kevesen vannak, hanem az a magánvélemény, hogy valaki feltétlenül kiválasztott. Szent Pál azt mondja nekünk, hogy „akiket eleve ismert, azokat eleve el is rendelte”, és „akiket eleve elrendelt, azokat meg is hívta, akiket meghívott, azokat megigazultakká is tette, akiket pedig megigazultakká tett, azokat meg is dicsőítette”, azt viszont nem mondja, hogy Isten felfedi ezt azok előtt, akikre vonatkozik. Komoly és örök szándékai vannak, de titkosak. Igazság és igazságosság alapján rendelkezik, de döntését nem hozza nyilvánosságra. Nem tudjuk, nem tudhatjuk, hogy Isten kiket választott ki üdvösségre.

S ha ezt megértjük, és szem előtt tartjuk, akkor nem fuvalkodhatunk fel, nem lehetünk másokkal kíméletlenek és ítélkezők, bármennyire is jól tudjuk, hogy a menny kapuja szűk, és kevesen vannak, akik megtalálják.

Azt hiszem, hogy ez roppant egyszerű, mégis hasznos egy kicsit fejtegetni. Vegyünk egy példát, amely nem egészen konkrét, de megfelel a célnak. Tegyük fel, sorsot kellene vetnünk valamilyen világi javakra, egy pénzösszegre, egy áhított hivatalra vagy hasonlóra, és a nagy számú jelölt közül csak három vagy négy nyerhetne. Mekkora várakozással tekintenénk a dolog elé? Aligha kezdenénk el találgatni vagy jósolgatni, hogy ki fog nyerni és ki nem. És miért? Azért, mert teljesen hiábavaló lenne törni a fejünket olyasmin, amiből semmit nem láthatunk előre. Nem is láthatnánk, mert az nem hajlamos föltárlni előttünk: hiába igyekeznénk dönteni egy olyan kérdésben, ahol nincsenek meg a döntés eszközei. Bármelyikünk tudhatná, hogy egyikünknek ugyanannyi esélye van, mint a másikunknak. Éppen így nyugtázhatnánk, hogy egy bizonyos díj rendeltetett néhányunk valamennyiünk közül. Izgatott várakozáson kívül mást nem éreznénk, és ezzel az ügy le lenne zárva. Mármost ami mennyei kilátásainkat illeti, a döntés valójában nem a véletlenül múlik. Isten ments! Mégis ugyanúgy el van rejtve előlünk, mintha azon múlna. Semmi, amit látunk – vagy amiről azt hisszük, hogy látjuk – nem képesíthet arra, hogy kifürkésszük a jövőt. Nem tudhatjuk, de akik a legnagyobb bűnösök most, azok megtérhetnek, megváltozhatnak, és szigorúságban, mértéktartásban túltehetnek rajtunk. Az utolsókból gyakorta lesznek elsők. Önmagunkról sem tudhatjuk – bármilyen tisztességesnek is látszunk, – de elbukhatunk. Magunkat egyáltalán nem hasonlíthatjuk össze másokkal. Mindössze annyit tudunk – és ez a leggyötrőbb gondolat –, hogy azok teljes létszámából, akik kereszténynek lenni hivatottak, vagyis közülünk és barátaink közül, mindazokból, akiket az élet forgatagában látunk és akikről hallunk, csak egy kevés a kiválasztott, csak egy kevés él kiváltságaival. Nos, tekintetbe véve azt az áthatolhatatlan sötétséget, amelybe ez az egész burkolódik, elrejtve csaknem úgy, mint az ítélet ideje a mindenható Isten előrelátó bölcsességében, vajon olyan gondolat ez, amely magabiztossággal és büszkeséggel tölthet el? Nem inkább rendkívül fennkölt és félelmetes gondolat? Ha egy próféta megjövendölné, hogy egy adott népességből csak kevés marad életben jövő ilyen korra, hogy a nagyobb rész meghal, akkor bármilyen körülmények között teljesen nyugodtak lennénk? Ugyanolyan egészségesnek éreznénk magunkat, vagy talán csupa nálunk idősebb ember lenne a megszólítottak között? Nem aggasztana-e minden kis gyengélkedés, minden betegségtünet vagy minden balesetveszély? Lenne sok kedvünk mások esélyeit latolgatni?

Minden biztonnal ez a valós helyzet. Saját eszközeink önmagunk vagy mások megítélésére annyira elégtelenek, hogy gyakorlatilag nincsenek, és bölcsen tesszük, ha hagyjuk a kísérletezést. Magunkról annyit tudhatunk, hogy jelenleg őszinték és megfontoltak, így Istennek tetszők vagyunk-e. Megmondhatjuk, hogy mások ilyen és ilyen szavai vagy tettei jók vagy rosszak. De mennyire más ez, mint a saját sorsunkról vagy másokéről határozottan nyilatkozni! Mennyire más ez, mint áttekinteni életünk teljes terjedelmét, gondolataink, szavaink, tetteink, szokásaink, elveink és indítékaink egész láncolatát és minden szövédményét! Mennyire más, mint abból, amit látunk, következtetni arra, amit Isten tud, vagy felismerni, hogy az isteni mag egyes lelkekben gyökeret vert-e! Maga Szent Pál, noha semmiben sem érzi magát bűnösnek, azt mondja a korintusiaknak: „ez még nem tesz engem igazgá. Az Úr az, aki megítél engem. Tehát ne mondjatok ítéletet idő előtt, amíg el nem jön az Úr, aki a sötétség titkait megvilágítja, és a szívek szándékait is nyilvánosságra hozza.” [1Kor 4,4-5] Nem állapíthatjuk meg a valódi értékét semminek, amit magunk teszünk vagy mások tesznek, és azt sem tudjuk, hogy Isten hogyan veszi majd tekintetbe mindezt a végső elszámoláskor. Ami az egyik emberben a hit jele, az nem az egy másikban, ami az egyiktől nagy tett, az nem az a másiktól. A hajlam, a neveltetés, az irányítás különbségei akkorák, és a problémát annyira bonyolulttá teszik, hogy a legnagyobb örültségnek látszana

(ha nem akarnák olykor épeszűek is) megkísérelni megoldani. Szent Pál mondja egy helyen, hogy „nem mintha már kezében tartaná”, ezzel szemben élete végén, miután a jó harcot megvívta, azt mondja, hogy „készen vár már rá az igazság koszorúja”. [Fil 3,12; 2Tim 4,8] Volt hát egy pont, amelyen és nem előbb, üdvössége gyakorlatilag biztosítva lett. Ami az ő esetében történt, az – vagy annak az ellenkezője – bennünk is megtörténhet, és az a pont, ahol a győzelem biztossá válik, mindegyikünk esetében máshol lehet.

Vagy újfent térjünk vissza az apostolnak a textusban lévő szavaihoz: „Nem tudjátok” – mondja, – „hogy akik versenypályán futnak, mindnyájan futnak ugyan, de csak egy nyeri el a díjat? Úgy fussatok, hogy elnyerjétek!” Amikor sokan vetélkednek egy díjért, amit csak egy nyerhet el, nyilvánvaló, hogy abból, amit magáról tud, senki nem következtethet bármire is a saját sikerét illetően, mert bármennyire is esélyes, lehet valaki nála is esélyesebb. Az eredmény teljesen és végképp rejtve marad előle, hacsak az ellenfeleit nem ismeri nagyon jól. Nos, itt az alkalmazott hasonlat kissé sántít. Annál a díjnál, amelyért mi futunk – Istennek hála – nincs ilyen egymás elleni vetélkedés, nincs korlátozás, és ha mindenki teljesíti kötelességét, mindenkinek sikerülhet. Ismereteinket illetően azonban a következmény ugyanaz, mintha csak egynek sikerülhetne. Úgy értem, hogy nem ismerjük a *mércét*, amellyel Isten minket megmér. Amik vagyunk, abból semmi nem biztosítja, hogy megfelelhettünk elvárásainak, mert nem tudjuk, hogy pontosan mik azok. Ám amik vagyunk, az felvidíthat, és reményeket meg jókedvet is adhat. A díjért küzdve semmi értelme másodiknak lenni. Aki második lesz, az ugyanúgy nem nyeri el, mint aki utolsó lesz. Így van ez azzal a vágyunkkal is, hogy bemehezzünk azon a szoros kapun. Ha nem emelkedünk fel oda, ahová Isten kívánja tőlünk, ha nem nyerünk, akkor függetlenül attól, hogy mennyire voltunk közel a győzelemhez, végül is az lesz az eredmény, hogy nem nyertünk. Ez a gondolat biztosan mindig visszatart majd attól, hogy ülünk a babérjainkon – bármi is az, – inkább oda vezet majd a nagy apostollal, „hogy a nyomában járjunk, hogy megragadhatjuk azt, amiért Jézus Krisztus megragadott minket”. És míg az élet véget nem ér, míg következetesen istenfélelemben nem élünk, míg a halál ránk nem ütötte pecsétjét, megszüntetve a bukás lehetőségét, addig mások, minket figyelve és a jócselekedetekben való következetességünket és kitartásunkat vizsgálva, alázatosan bízni fognak abban, hogy Szent Pál esete vagyunk, akinek – miután „a pályát végigfutotta” – kinyilatkoztatott, hogy „készen vár rá az igazság koszorúja”.

Az a tanítás tehát, hogy kevesen vannak a választottak, bár sokan a hivatalosak, helyesen érteve semmiképpen sem ringathat minket abban a hitben, hogy biztosítva vagyunk, mások pedig semmirekellők. Nem láthatunk a szívbe, csak külsőségekből ítélni: szavakból és tettekből, hitvallásokból és szokásokból. De azok nem mentenek meg minket, hacsak nem tartunk ki bennük végig. Nem biztosítják, hogy meg leszünk mentve, csak táplálják azt a reményt, hogy kitartunk. Mindaz csupán a kezdet: semmiről sem tájékoztat, míg be nem fejeződik. Míg nem tettünk meg mindent, addig nem tettünk semmit. Addig csak kilátásaink vannak, nem birtokunk. Ha végül célba érünk, akkor minden jó, amit addig tettünk, arra a célra fog irányulni, ahogy egy verseny egy cél felé tart. De ha nem nyerünk, akkor mindaz nem arra fog irányulni, és ezért egyetlen jócselekedetünk sem érv amellet, hogy biztosan célba érünk.

3. Ennek a tanításnak egy másik félreértelmezésére térek még ki, és aztán levonom a következtetést. Azt mondhatni: az igaz keresztények csekély számára vonatkozó hitünk oda vezet, hogy a magunk véleményével elszigetelődünk, a többségtől elkülönülve, új és furcsa nézeteket sajátítunk el, magatartásunk különködő lesz, mintha az, amit sokan vallanak és tesznek, nem is lehetne helyes. Néha valóban ez lehet a helyzet, de meg kell jegyezni, hogy ha az igazi keresztények kevesen vannak, akkor bizonyos értelemben különcöknek is kell lenniük. Maga a különtség persze még nem jelenti azt, hogy a nézeteink helyesek, vagy hogy Krisztus választottjai vagyunk, mert sokféle különtség van, és nem lehet mindegyik helyes.

Az is igaz, hogy sokan önhittségből, vagy csak azért különködnek, mert feltűnési viselkedésük van, de ebből még nem következik, hogy azoknak is az van, akik Krisztus igazi szolgálójának a nézeteit vallják. Másrészt az sem következik, hogy akiknek egyéni véleményük van, azok tévednek, és az sem, hogy a saját korukban általánosan elfogadott nézetek feltétlenül helyesek. Ha az emberek többsége valaha is azon a széles úton jár, „amely a pusztulásba visz”, akkor nem valószínű, hogy vallási nézeteink helyessége érdekében a többséggel kellene egyetértőnünk, hanem inkább – ha igaz az, hogy amilyenek az emberek, olyan a felfogásuk is – biztosra vehetnénk, hogy a népszerű nézetek mint olyanok mindig is tévesek és veszélyesek. Akik híven szolgálják Istent, azokat a maguk nemzedéke minden bizonnyal mindig különönek, túlzónak és szélsőségesnek tekinti. Nem olyanok, de vigyázniuk kell, hogy ne is váljanak olyanná, mert ha olyanok lesznek, akkor semmivel sem különbek, mint a többség, amelytől más tekintetben bármennyire is különbözhetnek. Ugyanakkor az, hogy a többség olyannak tartja őket, még nem bizonyítja, hogy olyanok is. Nem bizonyítja sem az, hogy mások készpénznek veszik, hogy olyanok, sem az, hogy tanításukat semmibe veszik, hogy érveik lepereregnek róluk, akár komolyan veszik azokat, akár bosszankodnak miattuk, akár türelmetlenek velük szemben, akár kinevetik vagy hevesen ellenzik őket. Nem. Amilyen számtalan felhő suhan át az égen, amilyen számtalan szélroham kavargja a levegőt ide-oda, olyan sokfélék, olyan hevesek, olyan messzire terjedők, olyan tovairamlók, olyan bizonytalanok, olyan szeszélyesek az emberi nézetek felhői és szélviharai: olyan hirtelen, olyan hevesen, olyan hasztalan támadják azokat, akik értelme Istenre irányul. Jönnek-mennek, és nincs bennük sem élet, sem kitartás. Semmi másban nem egyeznek meg, csak abban, hogy fenyegetők, akár a felhők, és elsöprők, mint a széllekeések. Ők a sokaság hangja, amely a világ erejét fitogtatja, és a kevesek ellen irányul. Érvük – egyetlen érvük – maguk mellett pillanatnyi többségük. Nem az, hogy voltak tegnap, nem az, hogy lesznek holnap, nem az, hogy józan észre vagy ősi hitre támaszkodhatnának, hanem pusztán, hogy azok a nézetek, amelyeket most mindenki készpénznek vesz, vagy netalán a Szentírásban lévőnek – és ezért vitathatatlanok – képzeld. Nem mintha legtöbbször már régóta ezeket hangoztatták volna, hanem azért, mert az elmúlt órában történetesen a legtöbbször ezeket a nézeteket vallották. Ezzel szemben az isteni igazság mindig egy és ugyanaz: nem változik, ahogy a Szerzője sem. Nyilvánvaló tehát, hogy akik védelmezik, azok hol ezért, hol azért a szegletéért minden bizonnyal ki vannak téve a különködés vádjának egy folyton változó világban.

Mennyire százalmas képet nyújt az emberi társadalom azoknak, akik vallásosan szemlélik! Bárhová megyünk, olyanokat találunk, akiknek saját mércéjük van arra, hogy mi jó és mi rossz, és mindegyik elképzelés eltér a másiktól. Így mindenütt bizonyítékát találjuk egyrészt annak, hogy van mérce, másrészt viszont annak, hogy az a mérce elveszett. Bárhová megyünk, mindenütt találunk olyanokat, akiket a maguk körében követendő példaképekként tartanak becsben: minden szektának és gyülekezetnek megvannak a maga doktorai, hitvallói és szentjei. És minden társaságban található annyi, jó tulajdonságokkal felruházott – sőt, példamutató életű – ember, hogy a látszathoz képest érthetetlen, miért nem sokan vannak a választottak kevés helyett. Már maga az a tanácsatlanság, hogy a dolgok felszínét hogyan egyeztessük össze a mi Urunk kijelentéseivel, maga az a kísértés, amelynek ki vagyunk téve, hogy az Írás világos szavait félremagyarázzuk, elárulja, hogy a jót meg a rosszat Isten semmi esetre sem a mi mércénkkel és nem is a minket körülvevő mércékkel méri. Elárulja, hogy ha a választottak kevesen vannak, akkor kell lennie valamilyen sajátos hitnek, valamilyen sajátos magatartásformának, vagy a világ kínálatában nem szereplő, más valaminek, ami indokolja ezt az ünnepélyes kinyilatkoztatást. Azt sejteti, hogy a kiválasztandó ember engedelmességében alighanem van valami olyan tökéletesség, teljesség, következetesség és hiánytalanság, amelyet mások egy-két ponton elvétnek. Azt sejteti, hogy egészen más dolog hallani az ígét, vagy tenni, pártfogolni az igazságot, helyeselni a derék embereket és a

jócselekedeteket, vagy az igazságot híven szolgálni. Azt sejteti, hogy más dolog valamit komolyan gondolni, és más, magasabb rendű dolog „gyökeret verni és megeredni a szeretetben”. Sejteti az egyes bűnök vagy bizonyos rossz szokások rendkívüli kockázatát. Sejteti a gazdagság, a világi gondok, a rang és a tekintély veszélyeit.

Persze nem kell az Írás szavait erőltetni. Nem ismerjük a „választott” szó pontos jelentését, nem tudjuk, mi értendő azon, hogy „mintegy tűz által” megmenekülni, és nem tudjuk, mi értendő azon, hogy „kevesek”. De a „kevés” mégsem jelentheti soha azt, hogy „sok”, és hivatalosnak lenni választottság nélkül nem lehet más, mint szerencsétlenség. Tudjuk, hogy a példázatbeli ember, aki menyegzős ruha nélkül jött a lakodalomba, „kivettetett a külső sötétségre”. [Mt 22,13] Vegyük hát semmibe a többségnek akár az igazságra és a hamisságra, akár ránk vonatkozó ítéletét, és bízzuk magunkat azoknak a szenteknek a megítélésére, akiket saját nemzedékük az apostoli időktől fogva mindig bírált, ám később mindig dicsőítették őket, akik különcök voltak minden korban, de történetük folyamán változatlanul ugyanazok, akik mindig ellenszegültek a többségnek, de mindig egyetértettek egymással. És amennyire megközelítjük az ő életfelfogásukat, annyira kérjük Istentől, hogy tegye azt élővé bennünk. Úgy, hogy az utolsó napon, amikor minden lepel lehull, azok közt találtassunk, akik belülről ugyanazok, akinek kívülről látszanak: akik Énokkal és Noéval, Ábrahámmal és Mózással, Józsuéval és Kálebbel, Fineesszel és Sámuellel, Illéssel és Jeremiással, Ezekiellel, a Keresztelővel és Szent Pállal együtt „elviseltek és tűrtek, az Ő nevéért fáradoztak, és nem lankadtak el”, akik mindig éberek voltak, akik az evangéliumot hirdették, a jó harcot megvívták, pályájukat végigfutották, a hitet megtartották.

19 beszéd: A jelen áldásai

Bevezető

Nemcsak az új miserend van érvényben, hanem a régi is a maga kalendáriumával. A régi római rítusban a vízkereszt utáni vasárnapok nem „évközi” vasárnapok voltak, hanem felkészülés a Szent Negyvennapra, és a Pünkösöd utáni vasárnapok sem „évköziek”-nek neveztek, hanem Pünkösöd utáni vasárnapoknak. Évszázadok szenteket nevelő liturgikus rendjét így lesöpörni, hogy még csak nem is tanulunk belőle, több mint ostobaság: valami törés, amely ismeretlen Isten műveiben. A törés csak a bűnben van. Isten adományaiban rejtett, mély folyamatosság van, mint az elvetett és csírázó magban, majd a növényben és a termésben.

Tanuljuk meg Newmantól, hogy ez az időszak előkészület a Szent Negyvennap áldott idejére. Oda nem a hamvazószerdával kell szinte beesni, hanem készülni kell rá, ahogy a Pünkösöd utáni idő a régi rend szerint valóban Pünkösöd ideje. Milyen furcsa, hogy bizonyos szentlelkes mozgalmak által jelzett időszak (a II. Vatikáni Zsinat után) éppen olyan elnevezéssel találja magát szembe, amely nem emeli ki, hogy a Pünkösöd napja utáni időszak Pünkösöd ideje a világ végezetéig.

Newman ezen beszéde, mely 1839. március 10-én, Septuaginta vasárnap hangzott el, és mutatja be a Nagyböjtöt mint annak újratanulását és megtapasztalását, amiről Szent Pál ír a filippieknek: „Megkaptam mindent, és bővelkedem: mindenem megvan” [Fil 4,18].

Először is kijelenti, hogy „a búskomorság nem keresztény tulajdonság” – aztán csodálatos, egyáltalán nem szokásos, mély élet- és emberismerettel kifejti, hogy az élet természetes javairól való lemondás arra is való, hogy azokat valóban értékeljük, és bennük Isten jóságát vegyük észre.

Ilyen javak az evés és az ivás (1), mely az embert gyönyörűséggel tölti el. Isten úgy is megalkothatta volna az embert, hogy a létfenntartás funkciói közömbösek vagy akár fájdalmasak lehettek volna, de Ő örömmel teremtett.

Pontosan azzal bizonyítjuk, hogy milyen jó a létfenntartás eszközeivel élnünk, ha megvonjuk magunktól.

Az alvás is nagy ajándék (2), a szenvedő embernek sokszor kikapcsolódás, szünet. A virrasztásnál erre az ajándéokra irányítjuk figyelmünket.

A keresztény testvériség (3) is Isten ajándéka, aki kiemel bennünket a világból, hogy az Egyházba illessze és ott mennyi testvért, atyát, anyát és barátot kapunk.

A Nagyböjt a visszavonulás ideje, a magányé, azért is, hogy rádöbbenjünk a testvériség, a barátság isteni ajándékaira.

Az nagy áldás, hogy az Egyházat a jelen időben nem üldözik (4), hogy békében élhetünk. Ezt nem az Egyház iránti szeretetből adja a világ, de Isten szeretetből adja, felhasználva a világ zavaros motívumait.

Végül pedig (5) a napi szentmise és a szentáldozás, amelyben a Nagyböjtben részünk lesz, a legnagyobb isteni ajándék. Különös figyelemmel olvassuk ennek a beszédnek az 5. pontját. Csodálatos imádság, égbe ragadó szemlélődés. Még az örök életből visszanézve is hálások lehetünk a szentmisével megszentelt csendes napokért.

* * *

„Megkaptam mindent, és bővelkedem: mindenem megvan.”

[Fil 4,18]

Szent Pál még megpróbáltatásainak idején is így vall evilági állapotáról. Azok a megpróbáltatások szellemi javakat hoztak neki, de még erre a világra vonatkozóan is úgy érezte, hogy van oka öröme és hálára, a bánat, a fájdalmak, a nehézségek és az önmehtagadás ellenére. Erre a világra nem keserűséggel tekintett, nem panaszkodott rá morcosan, és nem röstellte élvezni azt. Megpróbáltatásai miatt nem savanyodott be, mint sokan mások. Inkább úgy érezte, hogy ha ez a világ számára átok is, hát nem kevésbé áldás, és egyiket sem utasította el, hanem a maga javára fordította. „Megkaptam mindent, és bővelkedem: mindenem megvan” – mondja. Máshol pedig arról beszél, hogy „Isten minden teremtménye jó”, és hogy „a jámborság mindenre hasznos, mert hordozza a jelen és a jövő élet ígérését” [1Tim 4,4.8].

A búskomorság nem keresztény tulajdonság. Nem valódi az a bűnbánat, amelyben nincs szeretet, és nem fogadható el az az önsanyargatás, amelyet hit és vidámság nem édesít meg. Még akkor is napfényben kell élnünk, amikor bánkódunk, még akkor is Isten jelenlétében kell élnünk, akkor sem zárkozhatunk be a saját szívünkbe, mikor múltbeli bűneinket számoljuk össze. Ezek a gondolatok nagyon időszerűek ma, mikor a Nagyböjt negyven napját mintegy először pillantjuk meg. Ha aztán Isten ad kegyelmet a bűnbánathoz, hát úgy van jól, ha képessé tesz arra, hogy szívünket és testünket fegyelmezzük, Ővé a dicsőség, és pontosan ezért nem szünhetünk meg közben Őbenne örvendezni. Az egész Nagyböjt folyamán örvendeznünk kell, miközben próbára tesszük önmagunkat. Bár „sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak”, „mindnyájan futnak ugyan, de csak egy nyeri el a díjat”, bár „úgy kell futnunk, hogy elnyerjük”, bár „mértéktartónak kell lennünk mindenben”, bár „sanyargatnunk kell a testünket, és szolgaságba vetnünk, nehogy elvetésre méltók legyünk”, előbbre kizárólag Isten segítségével juthatunk, s míg Ő velünk van, csak örvendezhetünk, mert bánatra csak az Ő hiánya adhat okot. Azt mondják, hogy a három ifjú a tűz lángjában állva is sorra szólította fel Isten teremtményeit, hogy örvendezzenek velük: a nap és a hold, az égbolt csillagai, az éjszaka és a nappal, a zápor és a hajnali harmat, a fagy és a hideg, a villámok és a felhők, a hegyek és a dombok, a zöldellő füvek és fák, a tengerek és az áradó vizek, az ég madarai, a vadak, a háziállatok és az emberek fiai mind dicsérik az Urat és áldják Őt mindörökké. A mi megpróbáltatásaink nem ilyen súlyosak, nekünk nincsenek olyan szörnyű kétségeink, mint nekik, mikor beléptek a tüzes kemencébe. Mi többnyire olyasmivel próbálkozunk, amit már ismerünk, és olyasmire kezdünk, amit vélhetően be is tudunk fejezni. Az ő hitüket meg sem közelíthetjük, és az ő ujjongásuknak nyomába sem érünk, mégis utánozhatjuk őket annyiban, hogy szétnézünk ezen a szép világon, amelyet Isten jónak látott, miközben szánakozunk az Ádám okozta rossz miatt, hogy szellemi kapcsolatba lépünk azzal, amit ott látunk, miközben Őt keressük, aki láthatatlan, hogy csodáljuk azt, miközben óvakodunk tőle, hogy felismerjük Isten szeretetét, miközben haragját kifogásoljuk, hogy megvalljuk: bűneink bármekkora is, nagyobb az Ő kegyelme. Több bűnünk van, mint hajunk szála, Ő viszont hajunk minden szálát is számon tartja. Bűneinket azért számolja meg, hogy egytől egyig megbocsássa, mert a számonkérés bármeddig tart is, egyszer csak véget ér, az Ő irgalma azonban nem fogyatkozik, és Fiának érdemei végtelenek.

Barátkozzunk hát ma azzal a gondolattal, amellyel kötelesek leszünk a Nagyböjt folyamán foglalkozni: azoknak az áldásoknak és kegyelmeknek a gondolatával, amelyek jelen életünket kitöltik. Szent Pál azt mondta, mindent megkapott, és bővelkedik, mégpedig üldöztetésének idején. Ha a szívünk és a szemünk nem vak, akkor mi is minden biztonnal megvallhatjuk, hogy életünk minden napján és órájában az övéihez hasonló áldásokat kapunk. Idézzünk csak fel néhányat közülük.

1. Először is, áldanunk és dicsőítenünk kell Istent azért, hogy megkaptuk az élet ajándékát. Ezen nemcsak a pusztta létünket értem, hanem mindazokat az áldásokat, amelyek létezésünk tényével együtt járnak. Isten az életet olyannak teremtette, hogy az természeténél fogva áldásos legyen, eleve boldogító, és minden rossz ellenére maga az élet – néhány ritka esetet kivéve – ne is lehessen más, mint kívánatos. A létfenntartás eszközei – amelyek nélkül nem élhetnénk, amelyek nélkül meghalnánk – egyben örömszerző eszközök is. Akár úgy is rendeltethetett volna, hogy a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen eszközök közömbösek lennének – sem örömet, sem fájdalmat nem okoznának, – sőt, akár kimondottan fájdalmasak is lehetnének, mint olyan betegség vagy kórság esetében, mikor az életünket csak fájdalmas kezelések árán tudjuk fenntartani. Mármint az is elképzelhető lenne, hogy a létfenntartás legközönségesebb módja olyasmi lenne, ami most rendellenes: az étel gyógyítana, a sebek vagy sérülések egészséget és erőt kölcsönöznének – de ez nincs így. Ellenkezőleg: az élet kellemes dolgokból áll, és áldások tartják fenn. Sőt, az evangélium mindezt kegyes adományokként biztosítja nekünk. A mindenható Isten az özönvíz után ünnepélyesen megígérte, hogy ilyen nem lesz többé, hogy a vetés és az aratás soha nem fullad kudarcba. Szavatolta a természet egyensúlyát, és szavát adta, hogy az meg nem bomlik. Hasonlóképp, az evangéliumban is jóváhagyta a természetnek azt a törvényét, hogy az életről alkotott fogalmunk jó és kellemes ajándékot takar, az élet pedig áldásnak számít. Ha úgy akarná, bennünket, keresztényeket nemcsak kenyérrel éltetne, hanem minden igével, ami az Ő szájából származik – de ezt nem így tervezte. A létfenntartásnak az általunk természetünknel fogva kedvelt, közönséges eszközeit biztosította nekünk: „kenyerünk elegendő, vizünkben nem szenvedünk hiányt”, „mindezek megadatnak nekünk”. Csakugyan nem azt ígérte, amit a világ nagy jutalomnak tekint, nem azokat az úgynevezett javakat, amelyek jóvalta képzelőtehetségünkön múlik: nem ígért óriási vagyont, nagy birtokot, pompás kastélyt, stílbútort, szolgálkat és csatlósokat, hintót és lovat, rangot, hírnevet, hitelt, népszerűséget, hatalmat, mások hódolatát, hajlamaink kiélését, fényűzést, érzéki élvezetet. Ellenkezőleg, mindezt elutasítja, és még azt is kijelenti, hogy mindezek – bármily tetszetősek és csábítóak – valójában rosszak. Ám azt is megígérte, hogy az Ő rendelkezése szerint – amit a gondviselés formájában hajt végre – az élet számunkra nem teher lesz, hanem áldás, és több okunk lesz majd megvigasztalódni, mint szomorkodni. És ezek után meghagyja nekünk, hogy ennyivel érijük is be, lássuk be, hogy ennyi mindennel „mindenünk megvan”, hogy az elégséges birtokában „bővelkedünk”. Ennivalót, ruházatot és szállást ígér nekünk, arra intve, hogy „ha van ennivalónk és ruházatunk, elégedjünk meg azzal” [1Tim 6,8]. Arra figyelmeztet, hogy elégedjünk meg ezekkel az ajándékokkal, és ne aggodalmaskodjunk miattuk: legyünk nyugodtak és bizakodók, mert megígérte azokat. Figyelmeztet, hogy mindezt biztosan megkapjuk, és ne okozzon csalódást, hogy nem kapunk többet. Olyan kegyesen gondoskodik rólunk, hogy nem ragad ki ebből a világból, bár kifelé terelget, nem tagadja meg régi természetünket, noha újat ad nekünk, hanem megszabadítja azt attól az átoktól és megtisztítja attól a fertőzéstől, amely Ádám miatt van, és semmiképpen sem Tőle. Különösképpen megáldja a teremtést a mi javunkra, jóllehet újjászülettünk. „Isten minden teremtménye jó” – mondja az apostol, – „és semmi sem elvetendő, amit hálaadással vesz magához az ember, mert szentté lesz Isten ígéje és az imádság által” [1Tim 4,4-5]. Nem arra biztat, hogy a teremtést elutasítsuk, hanem annak a leggyönyörűbb részleteivel társít. Azokhoz a virágokhoz hasonlít bennünket, amelyekkel Ő díszítette fel a földet, és azokhoz a madarakhoz, amelyek magányosan röpködnek az ég alatt, és azokat teszi a keresztények példaképévé. Salamon királyi pompáját megtagadja tőlünk, hogy a mezők liliomaival és az ég madaraival köthessen össze. „Ne aggódjatok az életetekért, hogy mit egyetek, se a testetekért, hogy mibe öltözködjetek. Nem több az élet az ételnél a test pedig a ruhánál? Nézzétek az ég madarait: nem vetnek, nem aratnak, csűrökbe sem gyűjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja őket. Nem értek ti sokkal többet ezeknél? ... És a ruha miatt miért aggódtok? Nézzétek a mezők

liliomait, hogyan növekszenek: nem fáradoznak, és nem fonnak, mégis mondom nektek: még Salamon sem volt dicsősége teljében úgy felöltözve, mint egy ezek közül.” [Mt 6,25-29]

Mindenkor itt van hát valóban az öröm és a hála ideje, s nem a legkevésbé olyankor, amikor istenfélelemmel, az Adományozó akarata szerint – nem hálátlanságból, hanem bölcs belátással – egy időre többé-kevésbé megtartóztatjuk magunkat az Ő jótéteményeitől, így valahányszor – amennyire az még az életet, az Ő ajándékát nem sérti – indokoltnak tartjuk megvonni magunktól a létfenntartás eszközeit, és a tőlük való tartózkodással bizonyítani, milyen kellemes velük élni, de különösen most, testvérek, mikor az elkövetkező hetekben ki kell állnunk az éhség vagy a hideg, a virrasztás vagy a magány lehetséges próbáit, hogy Istenhez közelebb kerüljünk, adjunk hálát Istennek azért, hogy nem egy visszataszító világba küldött, hogy nem egy könyörtelen gazdára bízott, hanem a saját tökéletességének folytonos tanújelét adta mindenben, ami bennünket körülvesz. Ó jaj! Ezentúl másként lesz azokkal, akiket Isten örökre eltávolít színe elől. Az ő világuk visszataszító, az ő életük halál lesz, és rajtuk az ördög fog angyalaival uralkodni. Tűz lángjából fognak enni, és kénköves tóból inni, sárgarézből lesz fölöttük az ég, a földjük por és hamu, ereikben a vér olvadt ólom. Rettentő gondolat! Mindezt nemhogy elszenvedni, de megpillantani is rémes. Nem érdemes rá több szót vesztegetni. Örvendezzünk inkább, hogy mi még az Ő orcájának fényében élünk, az Ő termékeny földjén, az Ő melengető napja alatt. Köszönjük meg, hogy a föld az Ő gyümölcsseit termi a maguk idejében, hogy „kenyeret ad a földből, és bort, hogy vidámita az ember szívét, hogy ragyogjon arca az olajtól, és a kenyér erősítse az ember szívét” [Zsolt 104,14-15]. Így volt ez atyáink idejében, és így van ma is. Miután Ábrahám megküzdött a királyokkal, Melkizedek kenyeret és bort hozott eléje, hogy felüdítse. Az angyalok, akik emberi alakban meglátogatták, ettek a borjúból, amelyet felszolgált nekik. Izsák azt követően áldotta meg Jákobot, hogy evett az ízletes húsból. József testvérei ettek, ittak, és együtt mulattak vele. A hetven vén fölment a Sínei hegyre Mózes, Áron, Nádáb és Ábiu kíséretében, és látták Istent, sőt „ettek és ittak”. Dávid, miután bűnbánatot tartott, „kenyeret hozatott, és evett”. Mikor Illés menekült, és a saját halálát kívánta, „az Úr angyala érintette meg, és azt mondta neki: Kelj fel, s egyél!”, ő pedig evett és ivott először és másodszor is, miután lefeküdt és elaludt, azután felkelvén, „ennek az ételnek az erejével negyven nap és negyven éjjel ment egészen az Isten hegyéig, a Hóreb-ig”. Megtérése és megkeresztelkedése után Szent Pál is „ételt vett magához, és megerősödött”. [Ter 14,18; 18,8; 27,25; 43,34; Kiv 24,11; 2Sám 12,20; 1Kir 19,5-8; ApCsel 9,19]

2. Újfent, mekkora áldás az az ajándék, amelyről az imént, Illés esetében beszéltem: az alvás ajándéka! A mindenható Isten nem engedi, hogy sokáig egyfolytában boldogtalanok legyünk, még akkor sem, ha Ő sújt bennünket: megpróbáltatásainkat szakaszokra bontja, minduntalan kiragad ebből a világból, és mint a gyerekeknek az iskolában, szünetet biztosít egy ismeretlen és titokzatos vidéken. Nem lehet tehát elégszer hangsúlyoznunk, hogy mindezt jól érzben kell tartanunk, valahányszor a keresztény hivatásra vonatkozó, fennkölt és kijózanító igazságokról elmélkedünk. Gyakran mondják, és joggal, hogy a keresztény szenvedésre született, hogy a bánat a lételeme, és az öröm kivétel. De mikor ezt mondják, akkor olyan időszakokra, olyan körülményekre és eseményekre, csupa olyan dologra hivatkoznak, amelyek esetlegesek és mellékesek magához az élet ajándékához képest. A keresztény *osztályrésze* szomorúság, de mivel a vele járó, újjászületett *élet* boldogság, így a természetes élet ajándéka is az. Élünk, és ezért boldogok vagyunk. Ezzel az életünkkel öröm és bánat jár együtt, s amilyen mértékben kedvel bennünket az Isten, olyan mértékben inkább bánat jön, mint öröm. Mégis, magunkban mindent összevetve – azt, hogy élünk, hogy Isten lélegzik bennünk, hogy mi Benne létezzünk, hogy gondolkodunk és cselekszünk, hogy megvannak a létfeltételeink, van eledelünk és ruházatunk, van hová lehajtani a fejünket, hogy nem vagyunk egyedül, hanem Isten Egyházában, hogy mindenképpen vannak testvéreink, akikkel közös a mennyei Atyánk – az ujjongás létünk alapeleme, és minden fájdalom csak

majdhogy nem külsődleges, mert nem hatol be szívünk belsejébe. Ennyiben mindenki csaknem egy szinten van, a betegségek idejét leszámítva. Még a megrendült egészség és az élet esendősége sem zárja ki ezeket az örömeket. Ami a betegségek idejét, vagy a visszatérő fájdalmakat és a hosszú szenvedést illeti, a jóságos Isten a maga módján kárpótol mindezért a kegyelem rendkívüli adományaival, ahogy üldöztetésük idején az őskeresztények még a kínokat is kimondottan örömmel szenvedték el. Aki úgy rendelte, hogy a vértanúk még a tüzes vasat is kellemesnek érezzék egy idő után, annak megvannak az eszközei arra, hogy támogassa szolgálait, mikor az élet számukra terhessé válik. De általában az élet minden rendűrangú ember számára boldogság. Úr és szolga, gazdag és szegény ugyanazt a felüdülést érzi zarándokútján: az éhséget ugyanúgy csillapítják nagyok és kicsik, a legegyszerűbb ételek, mint a legfinomabb ínycsészek, az alvás egyaránt pihenést nyújt és újult erőt ad gazdagnak és szegénynek. Bánat vagy öröm, aggodalom vagy remény tölt el: eszünk, iszunk és alszunk. Természetes életünk lelki életünket mintázza, és így szó szerinti és átvitt értelemben is áldhatjuk Őt, aki „megóvja életed a pusztulástól, irgalommal és kegyelemmel koronáz meg téged, kielégíti javaival kívánságodat: újra ifjú leszel és erős, mint a sas.” [Zsolt 103,4-5]

3. Nos, újfent, gondoljunk azokra az áldásokra, amelyekből a keresztény testvériség által részesülünk. Kezdetben azért teremtett az asszony, hogy a férfi ne legyen egyedül, hanem legyen segítőtársa, a mi Urunk pedig azt ígérte, hogy aki ezt a világot és vér szerinti rokonait elhagyja érte, az „százannyit kap már most, ebben a világban: házakat, testvéreket, nővéreket, anyákat, gyermekeket és földeket, bár üldözések között...” [Mk 10,30]. Látjuk, hogy utal a keresztények szenvedéseire, melyeket kereszténységük miatt kell elszenvedniük, de ezek nem érintik keresztény mivoltuknak azt az alaptermészetét, hogy nem maradnak barátok nélkül. Ahogy az étel és a ruházat szükséges az élethez, úgy a társadalom is annak elengedhetetlen tartozéka. Isten nem veszi el sem az ételt, sem a ruházatot, amikor kegyelmet ad, és nem veszi el a testvériséget sem. Kiemel a világból, hogy az Egyházba illesszen be. Egyház nélkül a vallás ugyanolyan természetellenes, mint az élet eledel és ruházat nélkül. Életünket Ő újjáépítette, de ugyanazokra az alapokra helyezte, s ahogy nem fosztott meg a testünktől, amikor keresztényekké tett, nem fosztott meg a társadalmi kötelekektől sem. Krisztus egy kettős tabernákulumban vár ránk, a test és a vér házában, és egyiket sem rombolja le, hanem mind a kettőt megszenteli. Első életünk önmagunkban van, de a második a barátainkban. Akiket Isten arra készítet, hogy érte elhagyják vérrokonait, azok lelki testvérekre találnak. Akik a magányt választják Őmiatta, azoknak lelki gyermekeket támaszt. Mennyire hálásnak kell lennünk ezért a jótéteményért! Különösen most, mikor hamarosan többé-kevésbé visszavonulunk önmagunkba, és tartózkodunk az egymással való, mindennapi kapcsolatoktól, ismerjük fel akár a szentségi házasság kötelekének, akár a családi összetartozásnak, akár a barátokhoz való ragaszkodásnak azt az áldását, amelyet Isten olyan bőkezűen oszt. Ő adja, Ő veszi el, legyen áldott az Ő neve. Csak azért veszi el, hogy újra adhasson, és ha egy áldást megvon, négyszer annyit ad vissza. Ábrahám egyetlen fiát ajánlotta fel, és az angyal szavára visszakapta. Izsák „bevitte Rebekát anyjának sátrába, feleségül vette, és anyyira megszerette, hogy megvigasztalódott anyjának halála miatt érzett fájdalmában”. Jákob elveszítette Józsefet, és Egyiptom kormányzójaként találta meg. Jób összes gyermekét elvesztette, végül mégis több áldást kapott, mint annak előtte. Így mi is, Isten kegyelméből, ifjan vagy öregen, sok vagy kevés barátal, ha Krisztuséi leszünk, zarándokutunk során megtaláljuk majd azokat, akikben élhetünk, akik szeretni fognak, és akiket szeretni fogunk, akik támogatnak és segítenek bennünket, akik vigasztalnak, és akik lezárják a szemünket. Mert az Ő szeretete titokzatos, a világ számára láthatatlan adomány, amely összeköti azokat, akikben él, és kölcsönös részvét által, egymásban élteti őket.

4. Újfent, áldjuk és dicsérjük Istent az Egyház jelenlegi békéjéért és a szólásnak meg a cselekvésnek azért a szabadságáért, amelyet Isten biztosít nekünk. Volt idő, mikor a keresztényeket társadalmon és törvényen kívülnek tekintették, mikor a szentek hitének

megvallásáért rabszolgasors és börtönbüntetés járt. Legyünk hálásak Istennek azért, hogy jelenleg nincs félnivalónk, hanem odaadóan szolgálhatjuk Őt, és ebben senki emberfia nem korlátozható. Mindezért nem a világot illeti köszönet – amely ezt a békét csöppet sem az Egyház vagy az igazság iránti tiszteletből biztosítja nekünk, hanem a maga önző és istentelen irányelveit követve, – hanem Istené a hála, aki a világot kiaknázva, a közvélemény irányát a mi javunkra fordította. Csodálatos diplomaink vannak, ahol imádkozhatunk, akkor mehetünk oda Istent imádni, amikor csak akarunk, kikérhetjük azok tanácsát, akik többet tudnak nálunk, kicserélhetjük eszméinket, szabadon közlekedhetünk, azzal tarthatunk kapcsolatot, akivel kedvünk tartja, azt írhatjuk le, ami jólesik, kifejtve, védelmezve, ajánlva, terjesztve az igazságot, üldöztetés vagy zaklatás nélkül. Ez az az áldás, amelyért közös imáinkban könyörgünk, és Isten csodálatosan megadja azt nekünk már jó ideje. Naponta könyörgünk, hogy Isten „adjon nekünk békét”, hetente háromszor könyörgünk azért, hogy „az a gonoszság, amelyet az ördög csalárdsága művel velünk, semmisíttessék meg”, és „üldöztetést nem szenvedve, örökké hálát adhassunk Istennek az Ő Egyházában”. Évente könyörgünk Hozzá, hogy „a világ folyását terelje olyan nyugodt mederbe, hogy Egyháza örvendezve szolgálhassa Őt jámbor csendességben”, és hogy „házanépét, az Egyházat tartsa meg folytonos istenfélelemben, hogy az Ő oltalma alatt mentes maradjon minden hányattatástól, és áhítatosan szolgálhasson neki jócselekedetekkel, az Ő nevének dicsőségére”. Mármost mindez a legcsodálatosabban megadatik nekünk ezekben a napokban – az Ő nagy kegyelmének hála! Talán azt kérdezhetnénk, hogy ez a túl nagy föllendülés nem válik-e az Egyház kárára. Ez bizony lehetséges, de nem az Egyházzal beszélek, hanem rólunk, akik alkotjuk: ami veszedelmes a testnek, az áldás lehet az egyes tagok számára. Ami bennünket illet, külön-külön, Istennek megvannak a maga titkos fenyítő eszközei, amelyeket szükség esetén szeretetből alkalmaz, de ha az áldást legjobb tudásunk szerint, megfelelően alkalmazzuk, bizony mondom, nagy ajándék, hogy Istent olyan szabadságban és olyan békeességben szolgálhatjuk, amilyenben most részesülünk. Nagy kegyelem valóban, amiről megfélekedünk, mert hozzászoktunk, pedig az evangéliumi idők kezdetén ebben sok prófétának és igaz embernek nem volt része, mi viszont élvezhetjük kora ifjúságunktól fogva. Mi kora ifjúságunktól fogva békében élünk, üldöztetés és rettegés, Isten szolgálatának akadályoztatása nélkül. A legtöbb, amit el kell viselnünk, jóformán említésre sem érdemes: fagyos tekintetek, vagy megvetés, gúnyolódás azok részéről, akikben nincs kellő bátorság a keskeny útra lépni.

5. Végül, és nagyon röviden, testvéreim, emlékeztessük csak magunkat arra, hogy milyen kiváltságos helyzetben vagyunk! Milyen nagy kiváltság az, testvéreim, hogy mindegyikünk naponta szentmisét hallgathat, és minden héten járulhat Szentáldozáshoz! Ez a kiváltság Istentől adatott nekünk, hogy éljünk vele, míg lehet. Egyikünk sem tudhatja, meddig élvezheti. Talán egy sincs közöttünk, aki folyamatosan számíthatna rá. Talán, vagy inkább valószínűleg életünk egyik fénypontja ez. Talán, ha egyszer visszatekintünk majd ezekre a napokra és évekre, miután már elmúltak, elgondolkozunk majd azon, hogy milyen szépek voltak, hogy milyen jó volt nap mint nap csendben és békésen leborulni Alkotónk előtt, hétről hétre találkozni a mi Urunkkal és Megváltónkkal. Mennyire megnyugtató lesz akkor múltbeli ajándékainak emléke! Felidézzük majd, hogyan keltünk fel kora reggel, hogyan áradt mindenből – a fényből és a homályból, a napból és a friss, hideg levegőből – a Dicsőség Ura, aki ott állt fölöttünk, és lehajolt hozzánk, önmagát adta nekünk, tejjel és mézzel táplált, jóllehet nem láttuk Őt. Megkaptunk mindent, és bővelkedünk: mindenünk megvan.

20. beszéd: Állhatatosság, a keresztények osztályrésze

Bevezető

Ez a sexagesima vasárnapján, 1839. március 3-án elmondott beszéd valóban előkészít a Szent Negyvennap lényegére. E szent idő volt az ősi értelemben vett lelkigyakorlata az egész kereszténységnek. A keresztény ókorban a hittanulókat felkészítve a nagyszombat éjszakai keresztelésre, az egész Egyház velük együtt újratanulta és gyakorolta a Krisztus-követés lényeges elemeit. A lelkigyakorlat lényege: sűrítve látni és gyakorolni azt, ami mindig jelen van Krisztus követésében, a keresztény életben.

A kereszténység lényege a kereszt, vagyis a Krisztus szenvedésével egyesült állhatatos kitartás Isten mellett a szenvedések viharában.

Ehhez a beszédhez el kellene előbb olvasni Jákob és József történetét [Ter 25,19-től az 50. fejezetig bezárólag].

Newman az egyházatyák meggyőződésével megállapítja, hogy a pátriárkák történetével „előre lett vetítve az árnyéka azoknak az életkörülményeknek, amelyek nem csupán leckét, hanem mintát adnak számunkra saját életünkhöz, ha buzgón akarunk élni Jézus Krisztusban” [2Tim 3,12].

Jákob viharba került. Newman egy természetből vett hasonlattal utal arra, hogy ha az első jégdarab lehullik az égből, arra nem számíthatunk, hogy több nem fog hullni, hanem, hogy ránk zúdul a jégeső. Jákob felkiált: „Rám szakad az összes baj” (Ter 42,36).

A keresztényre is rászakad az összes baj, de neki nem mérgesen, Istent vádolva, vagy idegesen kell ezt kiállania (hiszen megismerte Jézus szenvedését és dicsőséges föltámadását), hanem mintha egy tantételt állapítana meg.

Newman korában az anglikán egyház békét élvezett, sőt előnyöket. Sokan erre azt mondták: íme, nincs érvényben az Evangélium, hiszen az Egyház állapota nem a szüntelen üldöztetés. Newman észreveszi, hogy ez egy mélyebb (napjainkra már a katolikusokat is megkísértő), istentelen ideológiából származó megállapítás, mely mindent relativizál: mondván, az Evangéliumok megírása óta eltelt (akkor) 1800 év, tehát át kell értékelní az egészet.

Newman mélyebbre lát, amikor megállapítja, hogy az Egyház örök tantételei (pontosan azért örök tantételek, mert Isten nyilatkozta ki) és az Egyház előírásai, melyek a nagy, krisztusi-apostoli hagyományból valók, soha sincsenek a világ ínyére, és a világ csak akkor nem üldözi az Egyházat, ha nem tartja be azokat. Ha az Egyháznak nincs mit túrníe, akkor alszik. Ám az Egyház „mélye” sohasem alszik, mindig vannak benne olyan keresztények, akik nem a felületen élve (belépve saját belső világukba) a hit jó harcát vívják szüntelenül, de nem reménytelenül – hiszen ha Isten velünk, ki lehet ellenünk, – és annak a békességnek az áldásával, amelyet Urunk ígért az Utolsó Vacsorán övéinek, éppen akkor, amikor életét felajánlotta a világ életéért, azt is kijelentve, hogy Ő legyőzte a világot [1Jn 16,33].

„Rám szakad az összes baj.”
[Ter 42,36]

Így beszélt Jákob pátriárka, miután Józseftől megfosztották, Simeon fogságban volt Egyiptomban, Benjámin is el akarták vinni, megmaradt fiaira pedig gyanakodott, és nem bízott bennük. Szörnyű éhínség fenyegetett – sőt, mi több, pusztított, – mindenütt ellenség és idegenek, bűn és baj leselkedett rá, múltjából pedig szomorú és fájdalmas emlékek törtek fel,

hogy kínozzák, és ne vigasztalják: családjában egy szörnyű házasságtörés annak minden következményével, régebben Ézsau haragja, aztán elválása az atyai háztól, hányattatásai, és ahogy Lában elbánt vele. Kora ifjúságától fogva tele volt bánattal, és háborgó lélekkel viselte azt. Első szavai ezek: „Ha velem lesz az Úr, és megőríz az úton... az Úr lesz az én Istenem”. A következők: „Ments meg engem”. Majd: „Megszomorítottatok”. Aztán: „Gyászolva megyek el fiaimhoz az alvilágba”. És újfent: „Rám szakad az összes baj”. Végül: „Vándorlásom ideje kevés és mostoha”. [Ter 28,20-21; 32,11; 34,30; 37,35; 42,36; 47,9] Egyik csapás a másik után: úgy jött a baj, akár a jégeső. Az elsőnek leeső jégdarab sem azt sejteti, hogy nem lesz több, hanem azt, hogy minden bizonnyal jön utána a többi. Az elsőt észlelve, azt mondjuk, „esni kezd”, és nem arra gondolunk, hogy majd eláll, hanem hogy most jön még a java. Így volt ez Jákobbal is: vihar tombolt körülötte, és súlyos cseppek hulltak, míg apja házában volt. Az üzte el őt idegenbe. Ám attól még, hogy kimerészkedett, a vihar nem szűnt meg. Ami elkezdődött, az – ha már elkezdődött – nemhogy véget ért volna, hanem folytatódott: kezdete inkább jelenlétét jelezte. Törvényszerűen kezdődött, és a feje fölött lebegett élete delén és alkonyán ugyanúgy, mint ifjúkorában. Hivatása volt viharban edződni. Élete nem volt más, mint zarándokút, és éveinek száma csapások sorozata.

És ami Jákob egész életében volt, az lett a fia, József is életének első felében. Tizenhárom esztendeig – tizenhétől harminc éves koráig – még sokkal nagyobb bajban volt, mint Jákob: fogságban, szolgaságban, börtönben, olyan szoros bilincsben, hogy a vas állítólag a lelkéig hatolt. S ami József volt életének hajnalán, az volt Ábrahám is, a dédapja, életének második felében: hetvenöt évig „atyja házában” élt, de attól kezdve vándorolt. A mindenható Isten így, az Ő ősi népének pátriárkáival mutatott példát arra – emlékeztetve azt a népet, – hogy e világban nincs nyugovásuk, és így vetette előre árnyékát azoknak az életkörülményeknek, amelyek nem csupán leckét, hanem egyenesen mintát adnak számunkra saját életutunkhoz, ha „buzgón akarunk élni Jézus Krisztusban” [2Tim 3,12]. Ő maga, a Megtestesült Úr is csak átmeneti szállásnak választotta ezt a földet, ahol a fejét nem volt hová lehajtania. „Menjünk ki tehát a táboron kívülre, s hordozzuk az ő gyalázatát. Hiszen nincs itt maradandó városunk: az eljövendőt keressük” [Zsid 13,13-14]. Jákobban a keresztény ember van elővételezve. Azt mondta, „rám szakad az összes baj”, és amit ő egy kicsit nehéz szívvel mondott, azt kell a keresztény embernek is mondania. Nem nehéz szívvel, nem bánatosan vagy mérgesen, nem panaszkodva vagy türelmetlenül, hanem nyugodtan, mintha tantételt állapítana meg: „Rám szakad az összes baj”, de ez az én osztályrészem, azért szakad rám, hogy megküzdhessek vele, és legyőzhessem. Ha nem lenne ellenfél, nem lenne küzdelem, ha nem lenne gond, nem lenne hit, ha nem lenne megpróbáltatás, nem lenne szeretet, ha nem lenne félelem, nem lenne remény. A remény, a hit és a szeretet fegyverek, a fegyver pedig ellenséget és összecsapásokat tételez fel, és fegyvereimre támaszkodva fogok megdicsőülni küzdelmeimben. ”Abban ugyanis biztos vagyok, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erők, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket Isten szeretetétől, amely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van” [Róm 8,38-39]. Az, hogy a baj és a bánat valamilyen sajátos értelemben a keresztény osztályrésze, nyilvánvaló az Írás olyan szakaszaiból is, mint a következő: Szent Pál és Szent Barnabás figyelmezteti a tanítványokat, hogy „sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten országába”. Szent Pál továbbá azt is mondja: „vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk”, s „ha vele együtt szenvedünk, vele együtt uralkodni is fogunk”. Ismét: „akik buzgón akarnak élni, Krisztus Jézusban, üldözést fognak szenvedni!” Szent Péter pedig: „De ha jót cselekedtek, és békével túrtök, ez kedves Isten előtt, hiszen erre vagytok hivatva”. Üdvözítőnk pedig kijelenti, hogy akik lemondtak evilági kapcsolataikról, „az Ő nevéért és az evangéliumért”, azok „százannyit” fognak kapni, „üldözések között”. Szent Pál pedig a maga esetében beszél „veszedelmeiről” tengeren és szárazföldön, fenyegettetve baráttól és ellenségtől, kívül és belül, testben és lélekben, majd hozzáteszi: „Ha

dicsekedni kell, a gyengeséggel dicsekszem”. [ApCsel 14,22; Róm 8,17; 2Tim 2,12; 3,12; 1Pt2,20; Mt 19,29; Mk 10,30; 2Kor 11,30]

Az ilyen szakaszok ellen azonban természetesen felhozható, hogy a modern időkre nem érvényesek, hogy az üldöztetések idejére vonatkoznak, amely a múlté és már lejárt, meg hogy az ember most azok nélkül a megpróbáltatások nélkül lép be az Országba, melyek valaha elkerülhetetlenek voltak. Amit látunk, az – mondhatni – cáfolata egy olyan szomorú és szigorú tanításnak. Ebben a korban és ebben az országban az Egyházat kétségtelenül békén hagyják, sőt nemcsak jogokat, de még előjogokat is biztosítanak neki. A keresztények most enyhén szólva is a személy és a tulajdon szabadságát élvezhetik, nincs okuk aggodalomra, és elégedetten halhatnak meg. Nemcsak megtűrik őket, hanem – ami sokkal több annál – úgymond övék az egész ország, abban csak keresztények vannak, és ha üldöztetést szenvednek, hát azt egymás kezétől szenvedik el, és mintegy önmaguknak okozzák. A kereszténység az ország törvénye, szolgálata hivatás, hivatalai megtiszteltetések, neve útmutatás. Nemhogy a keresztényeket érné hátrány azért, mert keresztények, hanem azok, akik nem keresztények, akik hitetlenek és kicsapongók, azok szenvednek üldöztetést. Ők méltán szenvednek hátrányt, de hogy a keresztények lennének méltán bajban, azt ugyanannyi joggal állíthatnánk, mint azt, hogy egyáltalában bajban vannak. Miféle hitvalló az, aki a keresztény küzdelem frontvonalán küzd valami javadalomért vagy méltóságért? Az Egyház vezetői hajdanában az üldözők célpontjai voltak, most pedig társadalmi rangra és hatalomra vannak kényszerítve. Hajdanában a keresztet a legszentebb kincsek között tartották számon, és az püspökről püspökre szállt, most viszont ugyan miféle önmegtagadás van az apostolságban, miféle keserűség Krisztus kelyhében, hol van az Ur Jézus keze nyoma, ki figyel szüntelenül az Ő szent Lélegzetvételét? Egykor, valóban – ahogy a Lélek haladéktalanul kiúzta Őt a pusztába, hogy ott megkísértse az ördög – mindazok, akik megkapták a mindenható Vigasztalót, az Ő nagy ajándékainak egyikeként azonnal ott találták magukat Efezus vadállatai között, vagy a viharos tengeren. De most nincsenek ilyen látványos bizonyítékai Isten kegyelmi diadalának, mely megalázza az egyént, miközben mennyei célokra használja fel.

Ezt mondhatják a tiltakozók, és önigazolásként hozzátehetik, hogy nézzük csak meg a világnak az Egyházzal és annak szent hivatalaival kapcsolatos érzelmeit, és ítéljük meg magunk, vajon az emberiség józan esze nem velük van-e. Az Egyház szolgálatát nem úgy tekintik-e, hogy könnyű foglalkozás? Nem vesszük-e észre, hogy azok választják, akik a nyugalmat szeretik, vagy akiknek nincs üzleti érzéke, akik kevésbé igyekvők, kevésbé tevékeny természetűek, kevésbé vállalkozó kedvűek, mint mások? Nem vezet ez inkább egy Kánaán földjére – mint egykor – az evangéliumi keskeny, göröngyös út és tövises bokrok helyett? Nemde inkább jó, kövér legelők és kellemes pihenőhelyek, nem tejjel-mézszel folyó, csendes, hűs vizek vannak itt az Ószövetség ígérete szerint, mintsem a keresztség és az a vonzerő, ami az Új dicsősége? A tények tehát – azt mondják majd – cáfolják a keresztény Egyház szenvedő jellegéről alkotott fogalmainkat. Szenvedett kezdetben, szenvedés volt az ára diadalának, és azóta megszűnt szenvedni. Most ugyanúgy békén hagyják, ahogy üldözték akkor. Ugyanannyira tagadhatnánk azt, hogy szenvedett, mint azt, hogy most békén hagyják, és olyan szövegeket, amelyek arról szólnak, hogy milyen volt akkor, arra vonatkoztatni, amilyen most, ésszerűtlen: egyeseket megbotránkoztat, másokat pedig kacajra fakaszt. Ezt mondhatják.

De tényleg így van? Nézzük csak a Bibliát ismét! A hitünk vagy a látottak alapján ítélünk? Mert bizonyára bármi is következik abból, amit látunk, az nem érvénytelenítheti azt, ami írva van. Az Írás marad, és ha a látvány ellene szól, akkor fel kell tételeznünk, hogy a nehézség valamiképpen megoldható, noha esetleg nem látjuk, hogyan. Jelen esetben megpróbáljuk majd tőlünk telhetően megoldani.

Bizony mondom, gondoljuk át az Írás szavait újra! Annyi biztos, hogy ha a tőrés semmilyen értelemben sem a keresztények osztályrésze, akkor az egész Újszövetség csak ideiglenes érvényű, mert az egész erre a tanításra mint alapra épül. Ha az a „közelálló szükség” [1Kor 7,26], amelyről Szent Pál beszél, nem az Egyház rendes állapotát jelöli, akkor az Újszövetséget aligha nekünk írták, akkor azt át kellene értékelnünk, mielőtt megtarthatnánk. Vannak manapság világiak, akik Krisztusnak az alamizsnálkodásra és a szegények ellátására vonatkozó utasításait igyekeznek hatálytalanítani. Hozzászoktunk már ellenvetésekhez, amelyekkel ellenszegülnek az Írásnak. Hallunk továbbá olyanokról is, akik új egyházkormányzást vázolnak fel maguknak, akik kihagynák a szentségeket, vagy tantételeket módosítanának. Erre mi azt mondjuk, hogy az Írást nem megfelelően olvassák, ők pedig azt felelik – talán, – hogy az Írás sok olyan dolgot parancsol vagy enged meg, amely nem kötelez bennünket ezernyolcszáz évvel később. Úgy gondolják, hogy a szegényekről való gondoskodás, az Egyház szerkezete, az államhatalommal való kapcsolata, hitének természete, vagy rendelkezéseinek választéka nem olyan dolgok, amelyeknél mereven ragaszkodnunk kellene az Íráshoz, merthogy az idők megváltoztak. Ezt mondják ők. És hibáztathatjuk-e őket, ha mi magunk is megengedjük, hogy az Újszövetség egy másik, leglényegesebb részében csak holt betű? Furcsállhatjuk, hogy szerintük a világ most akár el is nyomhatja az Egyházat, miközben megengedjük, hogy az Egyház a világnak engedményeket tegyen? Nem kétséges, hogy csak egy tisztességes alkut kötnek velünk: ők is meg mi is félretesszük az Írást, és aztán megegyezünk abban, hogy mi gondtalanul élünk, ők pedig uralkodnak. Elvettük hát a világ bérét, nem kifogásolhatjuk az igáját sem. A függetlenség bizonyára csak akkor az Egyház kiváltsága, ha osztályrésze a megpróbáltatás is.

Igen, talán a szenvedés, a nehézségek, a szükség, a bántalmazás, a róla szóló rémhírek terjesztése is megígért és megtartott osztályrésze, bár első látásra úgy tűnhet, hogy nem az. Ami azt bizonyítja, hogy az időleges elégedettség a Törvény ajándéka volt, nem igazolja, hogy az időleges hányattatás az Evangéliumé? Azt mondjátok, a zsidók ennek a világnak az ígérését kapták. Igaz. De nézzük csak a történetüket! Annak felszínén vajon teljesült ez az ígérlet? Nem voltak hosszú ideig fogságban, nem sújtotta őket háború, éhség, járvány, gyengeség, belső megosztottság? Nézzük a történetüket egészében! Nem hasonlít nagyon is mások történetére? Nem volt hatalmuknak kezdete, fejlődése és vége? Nem mentek át ugyanazokon az egymást követő szakaszokon, amelyeken más államok átmennek? Volt olyan virágkoruk – látszat szerint ítélve, – amilyen más államoknak nem? Ért olyan csapás más államokat, amelyet ők megúsztak? Ha a dolgok felszínét elfogadnánk bizonyítékul arra, hogy a keresztény Egyház nem tűrni született, akkor nem bizonyíthatnánk azt is, hogy a zsidó egyháznak sem adatott felvirágzás? Viszont, ha mégis azt mondanánk, hogy az izraelitáknak – minden látszat ellenére – megvoltak a maguk sajátos, időleges áldásai, miért ne mondhatnánk azt – a látszat ellenére, – hogy a keresztényeknek megvannak a maguk időleges megpróbáltatásai?

Talán azt fogják erre mondani, hogy a zsidó ígérlet feltételhez volt kötve – az engedelmség feltételéhez, – és hogy a zsidók eljátszották a jutalmat, mert nem érdemelték ki. Igaz, ám legyen. És akkor mi az akadálya annak, hogy hasonlóképp: ha a keresztények jómódban élnek és nem hányattatásban, az azért van, mert engedetlenségükkel ők is eljátszották a megpróbáltatás ígérletét és kiváltságát? És mi az akadálya annak, hogy miképpen a zsidó egyház – a nép bűneinek ellenére – valamilyen kielégítő értelemben mégiscsak megkapta az időleges ígérletet, így hasonlóképp a keresztények sokaságának bűnei ellenére a keresztény Egyház mint egész – és hű gyermekei különösképpen – részesedhessenek a szorongatás ígérletében?

Nagyon nehéz tehát a látszat szerint ítélni, és ami írva van, az sokféleképpen teljesülhet, sok minden ellenére vagy éppen annak révén. Amire világosan rá lehet mutatni, az maga az ígérlet. Izraelről az mondatott: „A népeket szerette, kezében van minden szentje, s akik

lábához közelednek, tanításában részesülnek... Éljen Ruben, s ki ne haljon, kisszámúvá ne apadjon... Hallgasd meg, Uram, Júda szavát, juttasd el őt népéhez. Kezei küzdenek majd érte, ellenségei ellen megsegíti.” És Léviről: „Tökéletességedet és tudományodat szent emberednek adtad... Uram, áldd meg erejét, vedd kedvesen keze cselekvését, sújtsd derékon ellenségeit, hogy fel ne kelhessenek, akik gyűlölik.” Benjáminról pedig: „Ő az Úr kedveltje, biztonságban lakik majd mellette.” És Józsefről: „Áldja meg az Úr a földjét az ég gyümölcseivel, a harmattal, az alatt elterülő vízáradattal, nap és hold termelte gyümölcsökkel, az ősi hegyek csúcsának kincseivel, az örök halmok gyümölcseivel, s a föld termésével, bőségével.” És Zebulonról: „Örvendj Zebulon, kijáratodnak és Isszakár a sátraidnak... Mint a tejet, nyelik a tengerek árját s a fővény rejtett kincseit.” És „Áldott Gád, mert földje terjedelmes, mint az oroszlán, leheveredett, kart és koponyát megszerzett.” És „Naftali bőségben fog dúslakodni, telve az Úr áldásaival, nyugatot s délt fogja bírni.” És „Áldott Áser a fiúk között... vasból és ércből legyen a saruja. Aggkorod is olyan legyen, mint amilyen ifjúkorod!” És mindnyájukról az mondatott, hogy „Biztonságban lakik majd Izrael, egymagában Jákob szemefénye, gabonának s bornak földjén, ahol harmattól párás az ég”.

[Mtörv 33,28] Ezek voltak tehát az Isten első népének megígért ragyogó és kellemes dolgok, Moáb földjén, mielőtt az ígért földjére beléptek volna. És ezzel szemben, mit hirdetett az Egyház második és nagyobb Prófétája, mikor fölment a hegyre az Őt körülvevő néppel, és közreadta kegyelmi szövetségét? „Ő pedig szólásra nyitva ajkát, így tanította őket: Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa. Boldogok, akik sírnak, mert ők majd vigasztalást nyernek. Boldogok, a szelídek... Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságot... Boldogok az irgalmasok... Boldogok a szívükben tiszták... Boldogok a békeszerzők...” És végül: „Boldogok vagytok, amikor gyaláznak és üldöznek titeket, és hazudozva minden rosszat mondanak rátok miattam. Örüljétek és ujjongjatok, mert jutalmatok nagy a mennyekben; így üldözték ugyanis a prófétákat is, akik előttetek voltak.” És ellenpontként hozzátette: „De jaj nektek, gazdagok, mert megkaptátok vigasztalástokat! Jaj nektek, akik most jóllaktatok, mert éhezni fogtok! Jaj nektek, akik most nevettek, mert majd gyászoltok és sírtok! Jaj nektek, amikor mindenki magasztal titeket, mert atyáik éppen így cselekedtek a hamis prófétákkal! [Mt 5,2-12; Lk 6,24-26] Egy másik alkalommal így beszélt: „Adjátok el, amitek van, és adjátok oda adomány gyanánt”. „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid van, add oda a szegényeknek.” „Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bemenni az Isten országába.” „Aki első akar lenni köztetek, az legyen a ti szolgálotok.” „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát, vegye föl a keresztjét, és kövessen engem!” És összefoglalva, az evangélium tanítását és annak alapelvét röviden így állapítja meg az apostol, a bölcs ember szavaival: „Mert akit szeret az Úr, azt megfenyíti, és megostoroz minden gyermeket, akit magához fogad... Ha kimaradtok a fenyítésből, *amelyben mindenki részesült*, akkor korcsok vagytok és nem fiak!” [Lk 12,33; Mt 19,21.24; 20,27; 16,24; Zsid 12,6-8] Lehet még ennél világosabban megfogalmazni, hogy amilyen bizonyosan a Törvény ajándéka az időleges jólét, úgy az evangélium ajándéka a nehézség és a szorongattatás?

Fogadd el hát osztályrészedet, keresztény lélek, mérlegeld jól, és tanuld meg szeretni! Ha Krisztusé vagy, mindannak ellenére, amihez a világ vonzódik, úgy fogod találni, hogy végül is, még manapság is a béketűrés, sajátos értelemben, a *sorsa* azoknak, akik felajánlják magukat, hogy a fájdalmak Királyának szolgálói legyenek. Van egy belső világ, amelyet csak azok látnak, akik beletartoznak, és bár a külső palást sokszínű lehet, akár József köntöse, belül az teveszörrel van bélelve, vagy zsákvászonnal, azokhoz szabva, akik azonosulni vágnak Vele, aki a pusztában, a hegyen és a tengeren alig táplálkozott. Van egy belső világ, amelybe azok lépnek be, akik közel jönnek Krisztushoz, bár az emberek általában olyannak látják őket, mint azelőtt. A világ társadalmában ugyanazt a helyet foglalják el, mint azelőtt, foglalkozásuk nem változik, szokásaik sem, ugyanúgy járnak-kelnek. Ha magas rangjuk volt,

továbbra is az van, ha dolgos életük volt, még mindig az van, ha vagyonosak voltak, még mindig van vagyonuk. Még mindig vannak befolyásos barátai, jó kapcsolataik, bőséges anyagi erőforrásaik, jó hírnevük a világ szemében, de ha már ittak Krisztus kelyhéből, és őszintén ízlelték meg az Ő Asztalának kenyerét, már nem ugyanúgy van minden, mint azelőtt volt. Változás állt be náluk, amit valójában maguk sem ismernek – kivéve hatásaiban, – de osztályrészük egy olyan küldetés, amelytől mások idegenkednek, és mivel küldetésük van, konfliktusai is vannak. Egy kortyot mintha ebből a világból ittak volna, de az reményeikben és félelmeikben, megpróbáltatásaikban és törekvéseikben evilág fölé emelte őket. Mintegy áldásért jöttek, és munkát kaptak. Katonák lettek Krisztus hadseregében, ahol „látott dolgok” ellen harcolnak, mert „mindazok ellenük vannak”. Ahogy az idő halad, meglepve tapasztalják, hogy sorsuk megváltozott. Úgy találják, hogy valamilyen formában rendre balszerencse éri őket: ha nem hajlandók magukat sújtani, Isten sújtja őket. Az első csapástól megdöbbennek, és nyugtával nem számítanak többre. Jön egy másik, és csodálkozva kérdezik: „Miért van ez?” Nem értik, hogy az első csapás miért nem biztosíték a többi ellen, de elviselik, és az is elmúlik. Aztán egy harmadik jön, s már csaknem zúgolódnak: még nem vonták le azt a nagy tanulságot, hogy osztályrészük a béketűrés. Ó, te egyszerű lélek, hát nem létezésed törvénye az, hogy állhatatos légy, miután Krisztushoz jössz? Miért jössz, ha nem tűrni? Miért kóstitad meg mennyei lakomáját, ha nem azért, hogy az működhessen benned? Miért térdeltél a keze alá, ha nem azért, hogy rajtad hagyhassa sebeinek nyomát? Miért csodálkozol hát azon, hogy az egyik bánat nem váltja meg a következőt? Talán az első esőcsepp elnyeli a másodikat? A vihar talán azért tör ki, hogy azonnal lecsendesedjen? Talál meg helyedet Isten országában, és ne panaszkodj, hanem örvendezz, hogy a magad korában próféták és apostolok sorsa az osztályrészed! Ne irigyeld a vidám és sikeresen gyarapodó világot! Vallásos emberek kérdezik: „Miért kell nekünk keresztet hordoznunk? Másoknak jól megy a sora, mások sikert aratnak, terveik bevalnak, családjuk boldogul, nincs gyász és nincs okuk aggodalomra, míg ellenünk az egész világ fog össze.” Ezt mondják néha, bár bizonyára egy kis túlzással, mert előbb vagy utóbb csaknem mindenkinek megvan a maga baja, a keresztényeknek pedig – mint másoknak is – megvan a rendületlen vigasza. De mi van akkor, ha igazuk van? Az csupán annyit jelent, ami már réges régen, előre megmondott, és még a Törvény alatt is annak rendje és módja szerint elvégeztetett. „Hadd lakjanak jól gyermekeik, s hagyják fiaikra, ami megmarad.” „Nincs akadály az útjukban, testük egészséges és kövér. Nem viselik a halandók nyomorúságát, az embereket sújtó csapások nem érik őket. Ezért kevélység a nyakláncuk, és az erőszakosság mint köntös borítja őket... Íme, ők bűnösök, életük folyamán mégis bővelkednek, és megsokszorozzák gazdagságukat”. Ilyen az osztályrésze, ilyen a büntetése azoknak, akik elhagyják Istenüket. „Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat”. [Zsolt 17,15; 73,4-12; Mt 6,5]

Valahányszor tehát, testvéreim, azt halljátok, hogy az idők megváltoztak, mióta az evangéliumot először hirdették, és hogy amit az írás a keresztények osztályrészéről mond, az ránk nem vonatkozik, válaszoljátok azt, hogy Krisztus Egyháza kétségtelenül nagy becsben áll mindenhol – és ennek így is kell lennie, mert meg van írva: „A pogányokat hagyom nektek örökségül, és a föld legvégső határait birtokol” – ám mégis, miközben védi állásait, mindig megszenved azért: a jó harcot meg kell harcolnia, hogy fennmaradjon. Annyira küzd, tűr és kitart, amennyire szerepét jól tölti be, és ha nincs mit tűrnie, akkor szundít. Tantételei és előírásai soha sincsenek a világ ínyére, és a világ csak akkor nem üldözi, ha elmulasztja hirdetni őket. És így van egyes tagjaival is: a maguk módján tűrnek, talán nem egészen az Egyház stílusában, nem mindnyájan ugyanazon okból, sem ugyanolyan mértékben, de többé-kevésbé úgy, mint akik a szenvedés Krisztus által megkezdett törvényének vannak alávetve. Ne ítéld hát a látszat szerint! Ha látszólag minden simán megy, akkor se hidd, hogy az Ő szolgálai gondtalanok és biztonságban maradnak, különben alighanem meg leszel lepve és sértve, amikor baj szakad rád. Mert időleges áldásokat valóban

ad neked és minden embernek bőven – „fölkelti napját jókra és gonoszokra is” – de a te esetekben lesznek „házak és testvérek és földek, üldöztetéssel”. Ne ítélj látszat szerint, hanem győződj meg róla, hogy még amikor a dolgok földerülni és mosolyogni látszanak Isten szolgálóira, akkor is sok minden van belül, amit nem látsz, ami próbára teszi őket! Régen szőrből és zsákvászonból készült alsóneműt viseltek ünneplő ruhájuk alatt. Manapság ezt a szokást nem tartják, de legyél egészen biztos benne, hogy még mindig van annyi kínzó gyötrelme a dolgok látható öltözéke alatt, mintha tartanák. S akinek van, azt sok titkos féreg foga rágja, vagy alig látható gyengeség gyötri, talán még jobban, mint a tövisek vagy a szorosra hurkolt kötél. Sok néma bánat nehezedik ólomsúllyal a kebelre, vagy mint jégpáncél a szívre. Sok szomorú titok, amit az ember meg nem értéstől félve, nem mer elmondani. Sok furdalt lelkiismeret, amelynek gazdája már Krisztushoz fordult, és lelki furdalást nem érzett volna, ha Tőle tartózkodott volna. Sok el nem mondható balsejtelem a jövőre vonatkozóan, sok gyász, ami a világ ajándékait megfosztotta kellemes zamatuktól, és a szívet csak arra készíti, hogy azok láttán sóhajtozzon. Amíg az Egyház fennmarad, Jákob szavai soha nem fognak visszajukra fordulni: ránk szakad itt az összes baj, és minden ellenünk van – kivéve Istent. De ha Isten velünk van, ki ellenünk? Ha Ő valóban közöttünk van, hogyan rendülhetnénk meg? Ha Krisztus meghalt és újra feltámadt, miféle halál törhetne még ránk, halnánk bár meg naponta? Miféle bánat, fájdalom vagy megaláztatás, miféle megpróbáltatás, ami ne érne véget úgy, ahogy az Övé: az Ő új világába való folyamatos feltámadásban és a fokról fokra Hozzá történő közeledésben? Ő áldást mondott apostolaira, és azok széles e világon elterjesztették azt, s terjesztik mind a mai napig. Az pedig a következőképpen szól: „Békét hagyok rátok, az én békémet adom nektek”. „Ezeket azért mondtam el nektek, hogy békességtek legyen bennem. A világban megpróbáltatások érnek titeket, de bízzatok, én legyőztem a világot.” [Jn 14,27; 16,33]

21. beszéd: A szenvedés mint a vigasztalás iskolája

Bevezető

Newman ezt a beszédet 1834. október 19-én írta, vagy akkor dolgozta át véglegesen, de a szexagesima vasárnapra tette, melynek szentleckéje a 2Kor 11,19-31.

Szent Pál csak azért tudott megvigasztalni másokat, mert egyrészt ugyancsak része volt megpróbáltatásokban, másrészt be is fogadta az Istentől jövő vigasztalást.

Isten szolgálja, Newman nagyon világosan látja, hogy a szenvedés önmagában senkit sem tesz jobbá, sőt a szenvedésben az ember még önzőbb lehet, szívét megkeményítheti, és bezárulhat. Ám a jólét is kísértés, és bukást eredményezhet, lásd a dúsgazdag észre sem vette a kapujánál sebeiben szenvedő Lázárt.

A szentté-válásban önmagában sem a jólét, sem a megpróbáltatások nem játszanak szerepet, „Ilyen az evilági boldogság és az evilági megpróbáltatás, de a Mindenható Isten, aki az utóbbit szentjeinek osztályrészéül kijelölte, megszentelte azt mennyei kegyelmével, hogy nagy javukra válják”.

Tehát csak a kegyelemmel, Isten jelenlétével átítatott szenvedés nyitja ki az ember szívét mások felé, hogy amint őt megvigasztalta Isten az ő kegyelmével, most a szenvedő is tudjon vigasztalni másokat.

Newman hallatlanul merész, zseniális meglátása, amely persze megfelel az evangéliumok igazságának is, hogy Isten még „maga is, amikor a földre jött, leereszkedett, hogy tapasztalatok árán tegyen szert ismeretre, és amit önmagával tett, azt teszi testvéreivel is”, vagyis Krisztus engedte magát megvigasztaltatni Mennyei Atyja közelségével, aki Szentlélekkel árasztotta el az Ő megváltó szenvedését; és így lett Ő az emberiség vigasztalásának a forrása.

* * *

*„... aki megvigasztal minket minden
szorongattatásunkban, hogy mi is megvigasztalhassuk
azokat, akik bármiféle szorongattatásban vannak, azzal
a vigasztalással, amellyel Isten minket is megvigasztal.”*

[2Kor 1,4]

Ha Szent Pál jellemének van olyan vonása, melyről minden szava és tette árulkodik, az a testvéreivel, sőt minden emberrel való együttérzés képessége. Része volt mindenféle megpróbáltatásban, és azok jóvoltából tudta urak és szolgák, zsidók és pogányok helyzetébe egyaránt beleélni – s ezáltal a szívükbe belopni – magát. Tudta, hogyan kell valakit meggyőzni, mert tudta, hol van tanácstalanság, és tudott vigasztalni, mert ismerte a szomorúságot. A benne lakó lélek valami finom műszer volt, amely pontosan jelezte a helyi időjárás változásait, hogy a levegő körülötte nedves-e, vagy száraz, meleg-e, vagy hideg, és eligazította, hogy mit tegyen. „A zsidóknak olyan lett, mint zsidó, hogy megnyerje a zsidókat; azoknak, akik a törvény alatt vannak, mintha a törvény alatt volna, hogy azokat, akik a törvény alatt voltak, megnyerje; azoknak, akik a törvény nélkül voltak, mintha a törvény nélkül volna, hogy megnyerje azokat, akik a törvény nélkül voltak.” [1Kor 9,20] „A gyöngéknék” – mondja – „gyöngé lettem, hogy megnyerjem a gyöngéket; mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit megmentsek.” És újfent így, egy másik helyen, miután

felidézte barátoktól és idegenektől, szárazon és vízen, a sivár pusztaságban és a fullasztó tömlöcben elszenvedett, különböző megpróbáltatásait, hozzáteszi:

„Ki erőtlén, hogy én ne lennék erőtlén? Ki botránkozik meg, hogy én ne égnék? Ha dicsekedni kell, a gyengeségeimmel dicsekszem.”

Ezért az Apostolok Cselekedeteiben, mikor elkeseredni látta testvéreit, akik ugyan nem tudták őt eltántorítani Istentől eredő szándékától, mégsem állhatta meg anélkül, hogy felkiáltott volna: „Mit csináltok, miért sírtok és szomorítjátok a szívemet? Hiszen én kész vagyok az Úr Jézus nevéért nemcsak arra, hogy megköttözzenek, hanem hogy meg is haljak Jeruzsálemben.” És még az őt üldöző honfitársaihoz is a legszelídebb és leggyengédebb szavakkal szól, megértve, hogy mit gondolnak, és hányadán állnak az örömhírről. „Nagy a szomorúságom és szívemnek fájdalma szüntelen. Hiszen azt kívánám, hogy magam legyek átkozottként távol Krisztustól testvéreimért, test szerint való rokonaimért.” És újfent: „Testvérek! Szívemből kívánom és könyörgök Istenhez az ő üdvösségükért. Mert *tanúságot tesztek mellettük*, hogy megvan bennük a buzgóság Istenért, de ez a nem ismerők buzgósága.”

Ezért is lehetett az, amit mondott – ahol csak nem voltak egészen elvetemültek – annyira meggyőző, hogy még Agrippa király is, Szent Pál saját történetéből néhány szót hallva, felkiáltott: „Kévésen múlik, hogy meggyőzz, és keresztény legyek.” [1Kor 9,20-22; 2Kor 11,29-30; ApCsel 21,13; Róm 9,3; 10,1-2; ApCsel 26,28] És amennyire meggyőzően beszélt, annyira tudott vigasztalni is. Ő maga a textusban azzal indokolja megpróbáltatásait, hogy a mindenható Isten azért vigasztalja meg őt minden szorongatásában, hogy képessé tegye megvigasztalni azokat, akik bajban vannak, azzal a vigasztalással, amellyel Isten vigasztalta meg őt.

Ilyen volt hát Szent Pál, a nagy apostol, a kegyelem apostola, akit az év elején különösen nagy tiszteletben tartunk. Ebben az időszakban emlékezünk meg „fordulásáról”, és ebben az időszakban a szokásosnál több figyelmet szentelünk leveleinek. Hatvanadvasárnap pedig csaknem újabb emlékűnöpét tartjuk, hiszen az ünnepnap olvasmánya kifejezetten az ő megpróbáltatásairól szól. Megverték, megostorozták, mindenütt a nyomában voltak, bebörtönözték, hajótörést szenvedett, ebben az életben mindenkinél szerencsétlenebb lett, hogy megérthesse, mennyire csekély értékű ez a mulandó lét, hogy megtanulhassa szemlélni és érzékeltetni a halhatatlan lét dicsőségét. „A tapasztalat” – mondja máshol – „reményt kelt”, azt a kegyelmi adományt, amely minden másnál inkább képes vigasztalni és enyhíteni a szomorúságot. Valamelyest hasonló módon mondja a mi Urunk Szent Péternek, hogy „Simon, Simon! A sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát, de én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék a hited, és egykor megtérve, megerősítsd testvéreidet” [Lk 22,31-32]. Sőt, ugyanaz a törvény teljesebben nemcsak Krisztus szolgáinak esetében, hanem Ő magában is, „aki ismeri a szíveket”, aki valami kimondhatatlanul titokzatos módon leereszkedett, hogy megtanulja erősíteni az embert, az emberi gyarlóságok megtapasztalása árán. „Mindenben hasonlónak kellett lennie testvéreihez, hogy irgalmas legyen, és hűséges főpap Isten előtt, hogy kiengesztelje a nép bűneit. Mivel ő maga is megtapasztalta a szenvedést és a kísértést, segítségükre tud lenni azoknak, akik kísértést szenvednek.” „Nem olyan főpapunk van, aki nem tud részvétellel lenni gyengeségeink iránt, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, a bűnt kivéve.” [Zsid 2,17; 4,15]

Ilyen jótékony bármiféle fájdalmas megpróbáltatás, amit nem lehet elég hosszasan fejtegetni. Az ember bajra születik, „ahogy a szikra felfelé tör”. Többé-kevésbé valamennyiünknek megvan a maga súlyos fájdalma, bánata és megpróbáltatása. Ha néhány évig a világ napfényében járunk, az csak azért van, hogy a bajok, mikor jönnek, annál súlyosabban nehezedjenek ránk. Legalábbis ez az alapszabály. Előbb-utóbb ugyanúgy járunk, mint mások, csak akkor leszünk boldogabbak náluk, ha megtanuljuk a magunk osztályrészét vallásosabban elviselni, és akkor leszünk szerencsésebbek, ha olyanokkal találkozunk, akik maguk is szenvedtek, és segíthetnek nekünk együttérzésükkel és tapasztalatukkal. Mert akkor

– miközben okulhatunk abból, amit adhatnak nekünk – ingyen tanulhatjuk meg tőlük ingyen adni azt, amit ingyen kaptunk, viszonzásul vigasztalva másokat azzal a vigasztalással, amelyet testvéreink Istentől nyújtottak nekünk.

Mármost, a megpróbáltatás és a szenvedés jótéteményeiről szólva, természetesen sohasem feledkezhetünk meg arról, hogy ezeknek a dolgoknak önmagukban nincs hatalmuk bennünket szentebbé vagy mennyebbé tenni. Sokakat mogorvává, önzővé és iriggyé tesznek. Sokakban azt az egyetlen együttérzést keltik, hogy arra vágnak, mások is velük együtt szenvedjenek, nem hogy ők szenvedjenek másokkal. A szenvedés szeretet nélkül oda vezet, hogy az ember azt kívánja, mások is úgy járjanak, ahogy ő: zúgolódáshoz, rosszindulathoz, gyűlölködéshez, kárörvendéshez vezet. „Te is olyan gyöngy leszel, mint mi? Te is hozzánk válsz hasonlóvá?” – kérdezték a nemzetek fejedelmei Babilon bukott királyától. Az ördögöket a saját gyötrelmeik nem készítik semmilyen erőfeszítésre, csak arra, hogy másokat is ördöggé tegyenek. Ilyen a fájdalom és a bánat hatása, mikor azt nem szenteli meg Isten üdvözítő kegyelme. És erre nagyon sok és nagyon sokféle példa kínálkozik. A testi szenvedés – ahogy az Evangélium lelkünkre köti, és ahogy Szent Pál gyakorolta, – a virrasztás és a böjt, a test megfékezése önmagában nem arra irányul, hogy az embert jobbá tegye. Gyakran rosszabbá teszi, gyakran látszólag ugyanolyan marad tőle, mint annak előtte. Önmagában véve nem biztosíték a szentségre és az igaz hitre. Az ember a legszigorúbb lehet önmagával szemben, és éppen szigorúsága szoktathatja rá arra, hogy másokkal kíméletlen legyen, ne tapintatos. Másrészt (ami furcsának látszik) lehet szigorú személyes szokásaiban, ám mégis viselkedhet tétovázva és gyáván. Ilyesmi előfordul – bár nem mondom, hogy ebben a társadalmi helyzetben gyakran, – és úgy értem, hogy mindig szem előtt kell tartanunk: még a legszigorúbb és a leginkább sanyargatott élet is ugyanolyan kevésbé belépőjegy a mennyországba vagy feltétele a szentségnek, mint a jóindulat, vagy a készséges és barátságos viselkedés. Az önfegyelem a szentségnek szükséges feltétele, de nem csalhatatlan jele. Az ember attól még világias lehet, vagy zsarnokká is válhat. Csak Isten biztosíthatja azt, hogy az Ő eszközévé legyen. Csak akkor szolgálja Isten céljait, ha Isten használja fel őt. Bármilyen külső vagy belső dolog csak akkor válik az ember javára, amikor szívében kegyelem, és benne onnan, fölülről kapott erő lakik. Legyen bár üldöztetés, éhínség vagy háború, ezek éppoly kevésbé közelítik a lelket Krisztushoz, mint amennyire eltávolítják Tőle. Csak az Ő működése számít, Ő pedig mindenben működni képes. Köveket kenyérré változtathat, és táplálhat bennünket „minden igével, amely Tőle származik”. Ha úgy akarná, minden megpróbáltatás nélkül tehetne bennünket békés, belenyugvó, meleg szívű és együttérző emberré, de általában az az Ő akarata, hogy ezt megpróbáltatások árán tegye. Még Ő maga is, mikor a földre jött, leereszkedett, hogy tapasztalatok árán tegyen szert ismeretre, és amit önmagával tett, azt teszi testvéreivel is. Ahogy a szenvedés nem tesz szükségképp szelíddé és kedvessé – sőt, esetleg még mogorvává és kegyetlenné is tesz, – úgy a szenvedés hiányával is hasonló a helyzet. Olykor irigyeljük azokat, akik soha nem szenvedtek. Érdeklődő mosollyal nézzük a ráncatlan szemöldököt és a nyílt tekintetet, és szívünk megremeg egy jóízű nevetés hallatán vagy egy átható pillantás láttán. Valami olyan rugalmasság és szellemi frissesség van azokban, akik soha nem szenvedtek, hogy az – amilyen gyönyörű – a bűnös emberben aligha van biztonságban. Angyalokhoz illik, vagy nagyon fiatal emberekhez és gyermekekhez, akik három nagy ellenségüknek még soha nem voltak kiszolgáltatva. Nem bátorkodom tagadni, hogy vannak, akiknek fehér köntöse és hervadhatatlan koszorúja jogot formál arra, hogy így örvendezzenek egészen addig, míg Isten magához nem veszi őket, de a többséggel nem ez a helyzet. Őket a föld besározza, és megfosztja őket joguktól a vidám szívhez. Bennük a jókedv könnyedsége idővel durvasággá torzul, érzéketlenséggé és felelőtlenéssé, s a szívük egyre kevésbé tisztává és kevésbé gyermekivé válik. A fájdalom és a bánat csaknem szükséges gyógyír a természet heveségére. Nélkülük az ember – jóllehet felnőtt ember – olyan lesz, mint az elkényeztetett gyerek: úgy cselekszik, mint aki azt képzei, hogy mindent a saját

kívánságainak és kényelmének kellene alárendelnie. Élvezi fiatalságát, önzővé válik, és nehéz lenne megmondani, hogy melyik önzés kiábrándítóbb és ellenszenvesebb: a jókedvű én vagy a rosszkedvű én, az örvendező én vagy a bánkódó én, a természet durva egészsége vagy a megpróbáltatás bágyadt ingerlékenysége. Nehéz lenne megmondani, hogy melyik nyújthat kevesebb vigaszt: a szenvedéstől vagy a szenvedés teljes hiányától kemény szív, az irgalmatlan kétségbeesés, amely mások nyomorúságában leli kedvét, vagy az a kegyetlen büszkeség, amely a nyomorúság láttán türelmét veszti. Valójában a kétségbeesés irgalmatlansága a gyűlöletesebb, mert az a Sátán példáját követi, aki annál kevésbé törődik másokkal, minél többet szenved. A gondtalanok és könnyelműek kegyetlensége viszont ugyanúgy nem ismer mértéket, mint az elemek vagy a vadállatok: nem tervszerűen, inkább vaktában, de talán mégis durvábban teszi próbára azokat, akik ki vannak szolgáltatva neki.

Ilyen az evilági boldogság és az evilági megpróbáltatás, de a Mindenható Isten, aki az utóbbit szentjeinek osztályrészéül kijelölte, megszentelte azt mennyei kegyelmével, hogy nagy javukra válják. Megmenti őket a világi kényelem önzésétől anélkül, hogy kitenné őket a világi fájdalom önzésének. Fájdalomnak teszi ki őket, hogy olyanok lehessenek, amilyen Krisztus volt, és Rá gondolhassanak, ne önmagukra. Sújtja őket, hogy közel lehessenek Hozzá. Amikor gyászolnak, meghittebben vannak az Ő jelenlétében, mint bármikor. A testi fájdalom, az aggodalom, a gyász, a nélkülözés az Ő előfutárai. Ünnepeles és kiváltságos pillanat azokra tekinteni, akiket Ő így meglátogat. Vajon miért fogadnánk félve és remegve azt a látványt, ha valamelyik elhunyt barátunk szelleme előjönne hozzánk a sírból? Vajon miért hallgatnánk alázattal és szörnyülködve bármilyen üzenetet, amit az hozna nekünk? Mert úgy látszana, hogy egyenesen Isten színe előtt jön. Hasonlóképp, mint mikor valaki, aki az Ő kegyelméből halálos ágyán fekszik, vagy barátaitól megfosztva, magányosan már sajátos módon belekóstolt az eljövendő világba, és most tekintélyként inthet és vigasztalhat. Akit Isten sokáig vesszővel kormányozott, az Isten tulajdonává válik. Testén olyan jeleket hordoz, és olyan cseppekkel van meghintve, amilyeneket a természettől nem kaphatott. „Edomból jön, vérvörös ruhákban Boszrából”, és nem nehéz kitalálni, hogy kikkel társalkodott. Mintha a próféta szavaival mondaná nekünk: „Én vagyok az a férfi, aki nyomorúságot látott haragjának vesszeje miatt. Engem hajtott és vezetett sötétségbe és nem világosságba... Megfeszítette íját, és odaállított célpontul a nyílnak” [Siral 3,1-2.12]. És akik látják, azok összegyűlnek, mint Jób körül a barátai, s nem szólnak hozzá, mégis tisztelettudóbbak, mintha szólnának. Félelemmel és mégis bizalommal, együttérzéssel és mégis belenyugvással tekintenek rá, mint akit Isten tanított és készített fel testvéreinek vigasztalására. Őt fogják majd keresni, mikor maguk is bajba kerülnek, elfordulva mindazoktól, akik jólétükben örömet szereztek nekik: az előkelő vagy tehetős, mulatozó vagy szellemes, leleményes, ügyes vagy tudós emberektől, hogy természetes ösztön által vezérelve, annál keressenek majd vigasztalást, akit az Úr hasonló bajokkal már próbára tett. Bizony nagy áldás és ok a dicsőítésre, ha valakit a szenvedés szentel fel arra, hogy Isten kegyelmét a szenvedőknek kiszolgáltassa.

Néhány ilyen gondolatot alázattal fontolgathat mindegyikünk, amikor bármilyen közönséges fájdalma van, vagy baj éri. Kétségtelen, hogy ha helyesen gondolkodunk, akkor nagyon is kedvünk ellen lenne ilyenkor megtisztelő címekeket elfogadni, és nehezen hinnénk el, hogy Krisztus különösebben szeret minket. De legalábbis meglehetne az az áldott meggyőződésünk, hogy eszközökké tettünk mások vigasztalására. Anélkül, hogy türelmetlenül bármit is okvetlenül meg akarnánk állapítani arra vonatkozóan, hogy Isten milyennek lát most minket, és hogy mi lesz majd velünk az utolsó napon, azt legalábbis megkockáztathatjuk, hogy jelenleg – mintegy mosva a tanítványok lábát, vagy sebeikbe olajat meg bort öntve – nyilvánvalóan az Ő másokra irányuló, áldott kegyelmi céljait szolgáljuk. Így azt mondhatjuk magunknak: irgalmas Üdvözítőnk, eddig jutottunk. Üdvösségünkről nem lehetünk meggyőződve, de hasznosságunkról igen. Annyit tudhatunk –

és ez a bűnös embernek bizonyára elég, – hogy megengedtetik nekünk növelni annak dicsőségét, Aki meghalt értünk. Saját fájdalomkból okulva – saját bánatunk, sőt, saját bűnünk révén – szívünket és lelkünket készíthetjük fel mindazok szeretetből való szolgálatára, akiknek szüksége van rá. A magunk mértéke szerint vigasztalók leszünk a Mindenható Vigasztaló képmására, a szónak minden értelmében közbenjárók és fájdalmat csillapító segítségek. Szavaink és tanácsaink, egész viselkedésünk, hangunk és tekintetünk is szelíd és megnyugtató lesz, mint olyanoké, akik a keresztyüket Krisztus nyomában hordozzák. Nem fogunk érzéketlenül elmenni az Ő kicsinyei mellett, ahogy a világ teszi. Az özvegy és az árva, a szegény és a nincstelen hangja – bármilyen halkán szól is – nem kerüli majd el fülünket. Szívünket kinyitjuk majd feléjük, szavaink és tetteink támogatják majd őket. Az emberi természet hevesebb szenvedélyeit, a büszkeséget és a haragot, az irigységet és a viszálykodást pedig, ami annyira felforgatja az Egyházat, majd lecsillapítja, és megfékezi másokban a mi intelmeink komolysága és előzékenysége.

Így ahelyett, hogy olyan önző teremtmények lennénk, amilyenek a természettől fogva, a szenvedésben működő kegyelem egyre inkább az Igazság készséges tanítóivá és tanúivá tesz. Korábban előfordult, hogy még a legszükségesebb esetben is nehezünkre esett a mennyországról beszélni másnak, a nyelvünk még akkor sem mozdult, mikor a szívünk kelyhe túlcordulni látszott, de most a szeretetünk ékesszóló, és „a szív bőségéből szól a száj”. Valóban áldott osztályrészünk így elsajátíthatni az evangéliumi igazság legédesebb, leglágyabb dallamait, és megnyerő hangokkal odacsalogatni a földi zarándokúton járókat, énekelve – amíg csak testben énekelni lehetséges – „Mózesnek, Isten szolgájának énekét és a Bárány énekét” [Jel 15,3], minden földi köteléktől megszabadítva az elviselt megpróbáltatások által, apátlanul, anyátlanul, maradandó lakóhely nélkül, mint az a pátriárka, akiről Szent Pál beszél, és hozzá hasonlóan felszolgálhatni kenyeret és bort, hogy az felfrissítse a Legméltóságosabb Isten megfáradt katonáit. Ilyen volt a mi Urunk előfutára, a szent Keresztelő is: szigorú férfi, testvérei közül kiválasztott, a pusztában élő, nyers táplálékot fogyasztó, mégis oly kevésbé szigorú mindazokkal szemben, akik őszintén keresték az Urat, hogy beszédét a jövődőlés csaknem úgy jellemezte, mint a vigasztalás nyelvét: „Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!... Szóljatok Jeruzsálem szívéhez...!”

Ilyen volt hát a mi Urunkban és apostolaiban a lélek magas feszültsége, és ez rányomta bélyegét Krisztus Egyházára. Ezért hálát is adhatunk Istennek, hogy az Egyház alapítása óta bármiképpen és bármennyit is hibázott, soha nem felejtette el azt a nagy igazságot, hogy mindannyiunknak „fel kell vennie keresztyjét”, és hogy „sok szorongattatás után léphetünk be Isten Országába”. Az Egyház soha nem felejtette el, hogy a szenvedők vigasztalójául rendeltetett, ahhoz pedig, hogy jól vigasztalhassunk, először magunknak is szenvednünk kell. Szent Pált a szenvedés szentelte Krisztus apostolává: böjtölések és fenyítések, önfeláldozás testvéreiért, elhagyatottság és egyedüllét. Így teltek napjai, amelyeket egyáltalában engedélyezett üldözőinek őrvongása. És nyomában a Katolikus Egyház soha nem felejtette el, hogy a kényelem bűn, bármennyire is szerencsés dolog biztonságban lenni minden külső ellenségtől. Még mikor gazdagság és megbecsülés árasztotta el, az Egyház akkor sem mulasztotta el hirdetni, hogy a szenvedés a jogos osztályrésze. Mindig érezte, hogy nem tölthetné be vigasztaló hivatalát, ha élvezné ezt a világot, és bár egyes egyházrészek olykor kétségtelenül megfeledeztek erről az igazságról, az mégis szilárd, és nemzedékről nemzedékre száll, s jóllehet volt már az Egyháznak sok méltatlan gyermeke, még azok is gyakran kénytelenek voltak azt hirdetni, amit nem gyakoroltak. Ez a hír valóban nem öröm annak a világi embernek a számára, aki örökösen kielégülést keres, és aki azt hiszi, hogy szerzett egy jópontot, és méltó a dicsőre, mikor kitalál valamit, ami megkönnyíti a dolgát, hogy fényűzését és kényelmét növelje. Ám akik minduntalan a saját könnyebbségüket keresik, azok egészen bizonyosan rossz vigasztalói másoknak, akár a gazdag ember, aki minden nap bővelkedett, de hagyta Lázárt ott feküdni a kapuja előtt, és hagyta, hogy majd a

túlvilágon az angyalok „vigasztalják”. Ahogy a mennybe vezető út a szegények és a szenvedők vigasztalása, úgy a saját szenvedésünk vezet oda, hogy vigasztalhassuk őket.

S végül, soha ne feledkezzünk meg arról, hogy a szenvedés saját, személyes javunkat is szolgálja. Vigyázzunk, hogy miután másokat szolgáltunk, nehogy mi magunk kiteszítettakká váljunk. Nehogy a mi kedvességünk, megfontoltságunk és türelmünk, ami annyira megnyugtató számukra, elkülönüljön attól a belső hittől és szigorú lelkiismeretességtől, amely nélkül nem egyesülünk Krisztussal – nehogy a másoknak tett minden jó ellenére legyen valami titkos bűnünk, valami megtúrt rossz bennünk, ami elválaszt minket Tőle. Kérjük hát Őt, aki megpróbáltatást küld, hogy küldjön tiszta szívet és erős lelket is, amivel elviseljük azt.

22. beszéd: Istenre gondolni lelki támasz

Bevezető

Ez az 1839. június 9-én írt beszéd, melyet quinquagesima vasárnapjára, a Szent Negyvennap bevezetésére szánt Newman, lelki életének a lényegét foglalja össze. Az Apológia pro vita sua-ban visszaemlékezve egész életére Isten színe előtt – mint Szent Ágoston a Vallomások könyvében – megemlíti, hogy kamaszként, amikor a nyári szünetet egy üres kollégiumban töltötte, két alapvető valóságra döbbent rá: „én és az én Teremtőm” valóságára. Megjegyzi, hogy azóta sohasem hagyta el őt Isten jelenlétének tudata.

Aki csak egy kicsit is ismeri Isten szolgáját, az tudja, hogy Isten jelenléte, jelenlétének tudatosítása nemcsak a jelen kötet minden beszédjének alapját, háttérét képezi, hanem egész életét áthatja. Ezt tanítja híveinek, és az egész Egyháznak Szent Ágoston-i mélységgel.

Ez a beszéd szinte nem más, mint Szent Ágoston mondásának kifejtése, mely azóta is visszhangzik az egész kereszténységben: „Magadnak teremtettél minket Urunk, és nyugtalan a mi szívünk, míg meg nem nyugszik tebenned”.

Az ősi bukással Ádám elvesztette Isten jelenlétének szelíd világosságát a szívéből, és így ennek a földnek a rabszolgájává lett. Krisztus azért jött, hogy az isteni természetből részesítsen minket, ismét Isten gyermekei lehessünk a Szentlélek bennünk-lakása által. Amíg Istennek erre a jelenlétére nem figyelünk, addig cél és irány nélkül tengődünk.

Az igazi boldogságot nem képes megadni sem a tudás, sem a jólét. Mindezek végesek. Egyedül a végtelen, minket szerető Isten szemlélése képes betölteni békességgel az emberi szívet.

A jó lelkiismeret ad békességet. Ez pedig annak a gyümölcse, ha szüntelenül Istenre gondolunk, jelenlétében élünk. Az igazi megtérés nem a bűnök puszta felismerése, hanem a szerető Atya felismerése, és Ő ad nekünk nyugodt lelkiismeretet Jézus Krisztus által.

* * *

„Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét csak féljeteek, hanem a gyermekké fogadás lelkét, amelyben azt kiáltjuk: «Abba, Atyánk!»”

[Róm 8,15]

Mikor Ádám elbukott, elveszítette igazi lelki erejét, eltékozolta Isten jelenlétének belső fényét, és azzá az önféjű, ingerlékeny, nyugtalan és szerencsétlen lényé vált, amilyennek története azóta is mutatja: váltakozó erővel és gyöngeséggel, nemeslelkűséggel és aljassággal, kudarcba fulladó kezdeti lelkesedéssel. Ilyen lett a lelki állapota önmagában, nem is beszélve Isten átkáról, ami együtt járt a kiűzetéssel. Ádám elveszítette azt a szellemi életet és egészséget, ami szükséges volt erkölcsi sértetlenségéhez és boldogságához, mert anélkül a természete nem teljes, ezért képtelenné vált elérni azokat a célokat, amelyekre teremtett. Mintha bágyadt, éhes vagy beteg lenne, többé nem tudott egyenesen állni, hanem lerogyott a földre. Ilyen az az állapot, amelybe mindegyikünk beleszületik erre a világra, Krisztus pedig azért jött, hogy ezt az állapotot helyreigazítsa, és visszaadja nekünk azt a rendkívüli adományt, amelyet Ádám kezdetben elveszített. Ádám kiesett Teremtőjének kegyeiből, hogy rabszolgává legyen, Krisztus pedig azért jött, hogy újra szabaddá tegyen bennünket, hogy kiárassza ránk az örökbefogadás Lelkét, miáltal Isten gyermekeivé válunk, és újra úgy közeledhetünk Hozzá, mint Atyánkhoz.

Bizony mondom, hogy születésünktől fogva tökéletlen és hiányos állapotban vagyunk, nincs birtokunkban mindaz, ami szükséges természetünk kiteljesítéséhez. Mivel a test önmagában nem teljes, hanem igényli a lelket, hogy értelmet adjon neki, úgy a lélek is – amíg Isten jelen nincs, és meg nem nyilvánul benne – irányadó elv, cél vagy szándék nélküli képességekkel és hajlamokkal rendelkezik. Ilyen az születésétől fogva, amit az Írás sokféleképpen kifejezésre juttat, az emberi természetet olykor vaknak nevezve, olykor éhesnek, olykor mezítelennek, míg a Lélek ajándékát fénynek, egészségnek, tápláléknak, melegségnek és ruházatnak – mindezzel tanítva bennünket arra, hogy első állapotunk milyen, és hogy mekkora hála vagyunk kötelezve annak, Aki bennünket új állapotba hozott. Például, „Mert azt mondom: «gazdag vagyok, és igen sok kincsem van, nem szorulok rá semmire», nem tudod, hogy nyomorult és szánalmas vagy, szegény, vak és mezítelen. Tanácsolom neked, hogy végy tőlem tűzben megpróbált színaranyat, hogy meggazdagodj; öltözz fehér ruhába, hogy ne legyen látható meztelenséged szégyene; s kend be szemed szemkenőccsel, hogy láss.” Újfent, „Mert Isten, aki azt mondta: «A sötétségből világosság ragyogjon fel», maga támasztott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon Isten dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán.” Majd „Kelj fel alvó, támadj fel halottaidból, és Krisztus rád ragyog!” Azután: „aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé nem szomjazik meg, hanem a víz, amelyet adok neki, örök életre szökellő vízforrás lesz benne.” És a Zsoltárok könyvében: „Megrészegülnek házad dús javaitól, gyönyörűség patakjával itatod őket. Mert nálad van az élet forrása, és világosságod által látunk világosságot.” Egy másik zsoltárban pedig: „Szinte zsírral és kövérséggel telik el lelkem, ujjong az ajkam, és dicsér a szám.” Jeremiás prófétánál pedig így: „Felüdíttem a papok lelkét kövér falatokkal, és népem jóllakik javaimmal... Mert felüdíttem az eltikkadt lelket, és minden elepedt lelket kielégíték.” (Jel 3,17-18; 2Kor 4,6; Ef 5,14; Zsolt 36,8-9; 63,5; Jer 31,14.25]

Nos, az a tanítás, amelyet ezek a szakaszok is tartalmaznak, gyakorta híven fejezi ki azt, hogy az emberi lélek az Alkotójáról való elmélkedésre rendeltetett, és hogy ennek a szárnyaló elmélkedésnek híján semmi nem boldogítja, mert bármit is birtokolhat azon kívül, mindaddig kielégületlen, míg az az elmélkedés számára Isten jelenlétét nem biztosítja, és annak fényében nem él. Ugyanez a fennkölt igazság sok oldaláról megközelíthető, és sokféle módon kifejezhető. Most úgy fogok beszélni róla, ahogy én megragadtam.

Azt mondom hát, hogy a lélek boldogsága a vonzalmak kielégítésében rejlik. Nem az érzéki gyönyörökben, nem a tevékenységben, nem az izgalomban, nem az önbecsülésben, nem is az erő tudatában, nem is a tudásban – ezek egyikében sem rejlik a boldogságunk, – hanem ahogy a vonzalmainkat előcsalogatjuk, rájuk hagyatkozunk, és eleget teszünk nekik. Ahogy az éhség és a szomjúság, ahogy az ízek, hangok és szagok azok a csatornák, amelyeken ez a testi váz gyönyörhöz jut, úgy vonzalmaink azok az eszközök, amelyek révén a lélek gyönyörködik. Amikor célszerűen bánunk velük, a lélek boldog, amikor kiaknázatlanok, korlátozottak vagy zátonyra futnak, a lélek boldogtalan. Ez az, ami számunkra valóban és igazán üdvös: nem tudni, vagy azt színlelni, nem törtetni, hanem szeretni, remélni, örülni, csodálni, tisztelni és imádni. Valóban és igazán üdvös azoknak a céloknak az elérése, amelyeken a szívünk megpihenhet és megnyugodhat. Nos, ha ez így van, akkor máris van okunk azt állítani, hogy az ember csak akkor boldog, ha Istenre gondol. Mert bár sok minden okozhat izgalmat, lehet még ismeret tárgya vagy cselekvés indítéka, vonzalmaink valami hatalmasabbat és tartósabbat kívánnak bármilyen teremtett dolognál. Ami újdonság és váratlanul ér, az felizgathat, de nem befolyásol, ami élvezetes vagy hasznos, az nem ejt bámolatba, önmagunk iránt nem érezhetünk tiszteletet, és a pusztá tudás nem lobbanthatja fel a szeretet lángját. A szívet egyedül Ő elégítheti ki, Aki alkotta azt. Nem mondom, persze, hogy a Mindenható Teremtőnél kisebb létező semmiképpen nem ébreszthet szeretetet, tiszteletet és bizalmat, és nem viszonzhatjuk azt, mert az ember és embertársa

között ez lehetséges. Az ember kétségtelenül kiválthatja testvérének szeretetét, és a maga mértéke szerint viszonzhatja is. Sőt, súlyos kötelesség, a két fő vallási kötelezettség egyike így fordulni felebarátaink felé. De most nem arról beszélek, hogy mit tehetünk vagy kellene tennünk, hanem arról, hogy mi boldogít. És bizton állítható, hogy felebarátainkat szeretni, minden embertársunkat szeretni ugyan kötelességünk egyik fele, ezt önmagában gyakorolni – ha lehetséges lenne, de nem az – számunkra mégsem lehetne kielégítő. Ha másért nem, hát éppen ezért igényel a szívünk valami állandóbbat és egységesebbet, mint amivé az ember válhat. Ideig-óráig sokat nyerünk a felebaráti szeretettől. Akkor megkönnyebbülést okoz, mint az alélnak a friss levegő, az éhes embernek az étel és az ital, vagy a nehéz szívűnek egy könnyáradat. Megnyugtató, hogy vannak olyanok, akiket a bizalmunkba fogadhatunk, vigaszt jelent, hogy vannak, akiknek bevallhatjuk hibáinkat, vigaszt jelentenek azok, akik együttérzésére számíthatunk. Az otthon és a család szeretete a legtöbb ember számára elegendő arra, hogy ezt az életet valahogy elviselhetővé tegye, de vonzalmaink végül is meghaladják ilyenén kielégülésüket, és valami tartósabbat igényelnek. Talán nem hal meg mindenki? Talán nem veszítjük el őket? Nem olyan hervatagok, mint a réten a fű? Ugye, nem adjuk a szívünket ésszerűtlen dolgoknak, mert azokban nincs állandóság. Vonzalmainkat nem irányítjuk a nap, a hold és a csillagok vagy a gazdag és szép föld felé, mert minden anyagi dolog semmivé lesz, eltűnik, mint a nappal meg az éjszaka. Az ember is, bár értelmes lény, még legjobb állapotában is csupa hiúság. Ha boldogságunk abban rejlik, hogy vonzalmaink célba érnek és viszonzatnak, akkor az, „aki asszonytól született”, nem boldogíthat, mert hogyan lehetne másnak támasza az, aki „maga is támogatásra szorul”?

Am annak, hogy lelkünket csak Isten boldogíthatja, van még egy oka, amire még inkább szeretném felhívni a figyelmet: kizárólag a Róla való elmélkedés képes az elmét teljesen kitárni, a szíven könnyíteni, vonzalmaink zárját felpattintani, azokat megragadni és rögzíteni. Teremtett dolgokat is szenvedélyesen szerethetünk, de az a fajta vonzalom, mikor leválik a Teremtő szeretetéről, olyan, akár egy szűk csatornában rohanó áradat: heves, szilaj és zavaros. A szív mintegy ajtóstól rohan ki, és ez nem az egész ember terjeszkedése. Teremtett természet nem nyithat meg bennünket, nem csalogathatja ki belőlünk azt a tízezer lelki érzéket, ami hozzánk tartozik, és amelyek által valóban élünk. Kizárólag Alkotónk jelenléte léphet be hozzánk, mert a szív rajta kívül senkinek és semminek nem tárulhat fel, és nem rendelhető alá minden gondolatával és érzésével. „Íme, az ajtónál állok és zörgetek. Ha valaki meghallja szavamat és kinyitja nekem az ajtót, bemegyek hozzá, vele étkezem, és ő énvelem.” „Ha valaki szeret engem, megtartja szavamat, Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk, és lakóhelyet veszünk nála.” „Isten elküldte Fiának Lelkét szívünkbe.” „Isten nagyobb a szívünknel, és tud mindent.” [Jel 3,20; Jn 14,23; Gal 4,6; 1Jn 3,20] Az egyszerű, teljes bizalomnak és egyesülésnek ez az érzése nyugtatja meg és elégíti ki azokat, akiknek megadatik. Tudjuk, hogy még a legközelebbi barátainkat is csak részben fogadhatjuk bizalmunkba, és csak időnként léphetnek velünk érintkezésbe, a szívet viszont kizárólag egy tökéletes és tartós Jelenlét tudata tartja nyitva. Ha elveszük azt a Támaszt, amin nyugszik, újra visszaesik majd a korlátozottság és kényszerűség állapotába. És akár bizonyos időszakokra, akár bizonyos vonzalmakra korlátozódik, a szív beszűkül és elcsügged. Talán nem túl nagy merészség azt állítani, hogy a szív csak annak a mértékével mérhető, Aki végtelen, egyedül Ő válaszolhat az érzéseknek és gondolatoknak arra a titokzatos halmazára, amely a szív belsejében van. „Semmiféle teremtmény nem láthatatlan a színe előtt, sőt, minden mezítelen és nyitott annak a szemé előtt, akinek elszámolással tartozunk.” [Zsid 4,12]

Ezt jelenti a jó lelkiismeret békéje: tudatában lenni annak, hogy szívünk nyitott Istenre, együtt azzal a vággyal, hogy nyitott is maradjon. Ez az Istenbe vetett bizalom abból az érzésből fakad, hogy semmi nincs bennünk, amiért szégyenkeznünk vagy félnünk kellene. Erre azt mondhatni, hogy a földkerekségen nincs senki ilyen állapotban, mert valamennyien vétkezünk, mégpedig nap mint nap. Így igaz. Minden bizonnal egészen alkalmatlanok

vagyunk elviselni Isten mindent átható tekintetét, közvetlen kapcsolatba lépni (ha szabad így mondanom) az Ő dicsőséges Jelenlétével, közte és közöttünk lévő, bármiféle közvetítő közeg nélkül. De először is, ennek a bizalomnak, ami egyikünkben sem tökéletes, lehetnek fokozatai az egyes emberekben, továbbá Isten nagy kegyelmével – mint valamennyien jól tudjuk – kinyilatkoztatta nekünk, hogy van egy Közbenjáró közte és a bűnös lélek között. És miután az Ő érdemei a legcsodálatosabb módon belépnek bűneink és Isten ítélete közé, azoknak az érdemeknek a gondolata a keresztény embert bűnei ellenére képessé teszi arra, hogy fölemelje szívét Istenhez. És mivel hiszi, hogy (szentírási nyelvezetet használva) Krisztusban van, vagy más szavakkal, hogy a Mindenható Istent nem egyszerűen szemtől szembe, hanem Krisztusban és Krisztus által szólítja meg, képes a szívét alávetni és megnyitni Istennek, s kívánni is, hogy az nyitva legyen. Mert ugyan nagyon is tudatában van az áteredő és a személyes bűnnek, mégis átérezheti saját őszinteségét és komolyságát, s amilyen mértékben képes erre, annyira fogja Krisztust, az ő Istenét és Megváltóját fenntartás nélkül követni, és óhajtani az ő folytonos jelenlétét. Jóllehet bűnös, kívánni fogja, hogy megengedtesen neki Őt szíve egyetlen vágyává tenni. Talán valami hasonló érzéstől indítatva mondta Hágár, hogy „Te vagy az Isten, aki láttál engem!” S föltehetően ettől az érzéstől indítatva mondta Szent Dávid is, hogy „Tégy próbára, Uram, és vizsgálj meg engem, próbáld meg tüzzel vesémet és szívemet!” „Vizsgálj meg, Istenem, és ismerd meg szívemet; tégy próbára, és ismerd meg utaimat, lásd, vajon a gonoszok útján járok-e, és vezess az örökkévalóság útján engem.” [Zsolt 26,2; 139,23-24] És különösen példázza ezt Szent Pál, aki láthatóan gyönyörködik abban, hogy szívét Isten előtt folyton kitarja, aláveti azt az Ő vizsgálatának, és várja, hogy Ő legyen Jelen abban, vagy más szavakkal: a jó lelkiismeret örömeiben. Például: „Mind a mai napig maradéktalanul jó lelkiismerettel jártam az Úr előtt.” „Ennélfogva magam is arra törekszem, hogy lelkiismeretem feddhetetlen legyen mindenkor Isten és az emberek előtt.” „Igazat mondok Krisztusban, nem hazudom, a lelkiismeretem mellettem tesz tanúságot a Szentlélekben” „Mert ez a mi dicsekvésünk: lelkiismeretünknek az a bizonyága, hogy egyszerű módon és istenfélő őszinteséggel, nem testi bölcsességben, hanem Isten kegyelmével jártunk a világon, kiváltképpen nálatok.” [ApCsel 23,1; 24,16; Róm 9,1; 2Kor 1,12]

Ez, bizony mondom, Szent Pál jellemzője, ahogy az leveleiben megnyilvánul: annak a színe előtt élt, Aki „a veséket és a szívet vizsgálja”, önmagát szíves örömet állította Isten elé, és Istenről elmélkedve arra gondolt, hogy Isten is elmélkedik róla. Lehet, hogy ilyesmire gondol az apostol, mikor a Lélek tanúságtételéről beszél. Talán arról a meglepedésről és megnyugvásról szól, amelyet a lélek annak arányában tapasztal meg, amennyire képes önmagát Istennek alávetni, és semmi másra nem vágyani, semmi más célt nem kitűzni, csak az Ő kedvében járni. Amikor ébren vagyunk, tudjuk, hogy éberek vagyunk abban az értelemben, amelyet álmunkban nem képzelhetünk el. Amikor rájövünk valami bonyolult, tudományos probléma megoldására, meg vagyunk győződve arról, hogy nem csak képzelődünk vagy találgatunk. Amikor megismerünk egy igazságot, olyan érzésünk van, amilyen nincs azoknak, akik a szavakat tényeknek veszik. Hasonlóképp, ha megengedtetik nekünk megtalálni azt a valódi és legszentebb Támaszt, amelyhez szívünk ragaszkodhat, akkor a teljes békesség következik, amelyet semmi más nem nyújthat. Amilyen mértékben föladtuk a világ szeretetét, és meghaltunk a teremtményeknek, annyira megszületünk a Lélekből a mi Alkotónk és Urunk szeretetére, ez a szeretet pedig nyilvánvalóvá teszi, hogy honnan származik. Szent Pál újfent beszél arról, hogy „Maga a Lélek tesz lelkünkkel tanúságot, hogy Isten fiai vagyunk.” Majd Róla mondja, hogy „pecsétjével megjelölt minket, s a Lélek zálogát adta szívünkbe.” [Róm 8,16; 2Kor 1,22]

Azt mondogatom hát, hogy boldogságunk Isten szemlélésében rejlik (csak ilyen szemlélődés képes a lelket mindig és mindenhová elkísérni, mert egyedül Isten lehet mindig és mindenütt jelen), és hogy amit mi általában a jó lelkiismeret boldogságáról mondunk, az

megerősíti ezt, mert ugyan mi egyéb lenne jó lelkiismerettel rendelkezni – ha megvizsgáljuk szavaink erejét, – mint szívünk jóvoltából örökösen Istenre figyelni, szívünket olyan állapotban tartva, hogy ösztönözzön bennünket erre, és arra vágyani, hogy egész nap az Ő szeme legyen rajtunk. A szentek esetében a Mindenható Isten szemlélését ez az érzés kíséri.

Ám Isten jelenlétének ez az érzékelése nemcsak a jó lelkiismeret békéjének alapja, hanem a bűnbánat békéjének is. Első látásra furcsának találhatjuk, hogy a bűnbánatban lehet bármi is vigasztaló és megnyugtató. Az Evangélium azonban azt ígéri, hogy minden bánatot örömmre fordít. Jóvoltából örömmel lephetjük az elhagyatottságban, a gyengeségben és a megvetettségben is. „Dicsekszünk még a szorongatásokban is,” – mondja az apostol – „tudva, hogy a szorongatás türelmet eredményez.” Eloszlatja az aggodalmat: „Ne aggódjatok tehát a holnapért; a holnap majd aggódik önmagáért. Elég a napnak a maga baja.” Vigaszt ígér a gyászban: „nem akarunk titeket tudatlanságban hagyni azokról, akik elhunytak, hogy ne bánkodjatok, mint a többiek, akiknek nincs reménységük.” [Róm 5,3-5; Mt 6,34; 1Tessz 4,13]

Ám, ha van olyan bánat, amely maradéktalanul keservesnek látszik, ha van keserűség még az Evangélium oltalma alatt is, hát az a szívbe markoló érzés tekinthető annak, hogy visszaélünk az Evangéliummal. És ha van olyan időszak, amikor a Legmagasztosabb jelenléte első pillantásra elviselhetetlennek látszik, az csak olyankor köszönhet be, amikor először tör ránk hevesen az a tudat, hogy hálátlanul lázadtunk Ő ellene. Mégis, valódi bűnbánat nem lehetséges úgy, hogy ne gondolnánk Istenre: a bűnbánatban benne van Isten gondolata, mert a bűnbánó Őt keresi, és azért keresi Őt, mert a megbánást serkenti a szeretet, és még a bánatot is valahogy megédesíti az, ha szeretet van benne. Mert mi egyéb a bűnbánat, mint önmagunkat Istennek alávetni, hogy megbocsásson vagy megbüntessen, mintegy szeretve az Ő jelenlétét önmagáért, és inkább várni büntetést Tőle, mint nyugalmat és békét a világtól? Amíg a tékozló fiú a disznók között maradt, bánata volt elég, de nem volt benne bűnbánat, csak büntudat. A bűnbánat viszont arra ösztönözte, hogy fölkeljen, és atyjához menjen bűneit bevallani. Így könnyített a szívén, ami addig olyan volt, mint valami kemény és súlyos, rosszindulatú daganat. Vagy újra gondoljunk Szent Pál beszámolójára a korintusiak bűnbánatáról: ott bőségesen van bánat, sőt, gyötrelem is, de nincs keserűség, nincs lelki szárazság, nincs búskomorság. A bűnbánók sanyargatják magukat, de az szívük teljességéből fakad, szeretetből, hálából, áhítatból, a múlttól való rettegéséből, és abból a vágyból, hogy jelenlegi önmaguktól megszabadulva, eljussanak valami szentebb és mennyieibb állapotba. Szent Pál „vágyódásukról, sirásukról, érte való buzgólkodásukról” beszél, és nem azért örül, mert „megszomorodtak, hanem azért, mert szomorúságuk bűnbánatra szolgált”. Úgy folytatja, hogy „Isten szerint szomorodtatok meg, úgyhogy semmiben se szenvedtetek kárt miattunk. S íme, éppen ez a ti Isten szerint való szomorúságotok milyen nagy buzgóságot ébresztett bennetek, sőt mentegetőzést, méltatlankodást, félelmet, vágyódást, buzgólkodást és a vétkes megbüntetését!” [2Kor 7,7.9.11] Olyan érzésekről beszél, amelyek mindegyike kitarja a szívet, de nem ernyeszti el, hanem cselekedetekre vagy tettekre sarkallja.

Másrészt, a büntudat – vagy az, amit az apostol úgy hív, hogy „a világ bánata” – halált okoz. Ahelyett, hogy az élet Forrásához jönné, minden vigaszok Istenéhez, a büntudattal élő ember saját gondolatait emészti anélkül, hogy azokat bárkivel is megosztaná. Senki elé nem teszi le terhét: vallomást tenni Istennek nem akar, a világnak pedig nem tud. A világ nem hallgatja meg vallomását, mert lehet jó társ, de nem lehet meghitt barát. Nem közeledik hozzánk, vagy nem áll mellettünk a bajban. Nem Vigasztaló. Felkavaró vagy legjobb esetben halott érzéseinket ott hagyja bennünk eltemetve: meghagy búskomornak vagy megátalkodottnak. Ilyen az állapotunk, amíg – akár bánatban, akár örömben – a világnak élünk. Be vagyunk zárva önmagunkba, és ezért szerencsétlenek vagyunk. Lehet, hogy nem vagyunk képesek nyomorúságunkat kielemezni, vagy még felfogni sem, mint azok is gyakorta, akik testi nyavalyáktól szenvednek. Talán még azt sem tudjuk, hogy mi fáj, és hol,

vagy úgy hozzászoktunk már, hogy nem is nevezzük fájdalomnak. Szívünk mégis megkönnyebbülést igényel ahhoz, hogy többé ne legyen sötét és komor, hogy tovább ne eméssze magát. El kell hát menekülnünk önmagunk elől valamihez, ami rajtunk túl van. És bármennyire is másként kívánnánk, bármennyire is igyekezhetünk bálványokat csinálni önmagunknak, semmi nem jelenthet igazi menedéket, ami kevesebb, mint Isten jelenléte. Minden egyéb vagy szemfényvesztés, vagy csak egy ideig-óraig és csak bizonyos mértékig segítő eszköz.

Mennyire szerencsétlen hát az, aki gyakorlatilag nem ismeri ezt a nagy igazságot! Évről-évre boldogtalanabb emberré válik, vagy legalább is beérik nyomorúsága azon nyomban, mihelyst ebből az árnyékvilágból átmegy abba az országba, ahol minden valódi. Jelenleg olyasmivel próbálja megetetni a lelkét, ami annak nem kenyere, vagy azt hiszi, hogy a lélek táplálék nélkül is boldogulhat. Azt képzei, hogy cél nélkül élhet. Azt képzei, hogy elegendő önmagának, vagy úgy véli, hogy a tudás elegendő a boldogsághoz, vagy hogy az erőfeszítés, vagy ha másoknak jó véleményük van róla, vagy hogy az, amit úgy hívnak, hogy hírnév, vagy hogy a jólét kényelme és fényűzése számára elegendő. Micsoda szerencsétlen állapot az a lelki hidegség és szárazság, amelyben annyian élnek és halnak, gazdagok és szegények, műveltek és műveletlenek. Sok híres ember, sok földműves, sok szorgos ember él és hal meg csukott szívvel, kiaknázatlan, kielégítetlen vonzalmakkal. Láthatunk szegény embert, aki úgy tölti napjait, vasárnapról vasárnapra, évről évre, hogy elméjében egyetlen gondolat meg nem fordul, és csaknem olyannak látszik, akár egy darab kő. Láthatunk művelt embert, aki tele van gondolatokkal, tele van értelemmel, tele van tettekkel, mégis kő szíve van: a vonzalmait annyira hidegen hagyják, mintha halott, vagy szegény és tudatlan parasztember lenne. Láthatunk másokat talán meleg érzelmekkel a családjuk, jóindulattal embertársaik iránt, mégis ott megtorpanva, szívüket arra összpontosítva, ami biztosan cserbenhagyja őket, mert mulandó. Az élet eltelik, a vagyon elszáll, a népszerűség ingatag, az érzések elhalványulnak, a világ megváltozik, a barátok meghalnak. Csak egy Valaki állandó. Csak ez az Egy igazi számunkra, csak ez az Egy lehet igaz, csak ez az Egy lehet a mindenünk, csak ez az Egy elégítheti ki igényeinket, csak ez az Egy készíthet fel a kiteljesedésre, csak ez az Egy adhat értelmet összetett és bonyolult természetünknek, csak ez az Egy adhat dallamot és összhangot, csak ez az Egy alakíthat és birtokolhat minket. Rábízhatjuk hát magunkat az Ő irányítására? Ez egész biztosan az egyetlen kérdés. Valóban gyermekeivé tett, és Szent Lelke által birtokba vett minket? Valóban az Ő kegyelmének országában vagyunk, bűneink ellenére? A kérdés nem az, hogy mennünk kell-e, hanem hogy Ő fogad-e majd bennünket. És bízunk abban, hogy bűneink ellenére mégis elfogad majd minket, mindegyikünket, ha arcát őszinte szeretettel és szent félelemmel keressük. Tegyük hát a dolgunkat, ahogy Ő megtette a magáét, és annál még sokkal többet. Mondjuk együtt a zsoltárossal, hogy „Hiszen ki van nekem az égben, és miben lelném a földön kedvemet rajtad kívül? Érje bár testemet, szívemet enyészet, szívem Istene s osztályrészem mindörökké az Isten.” [Zsolt 73,25-26]

23. beszéd: A szeretet, ami egyedül szükséges

Bevezető

Newman megállapítja, hogy az ember szeretetre van teremtve, és hogy a Törvény teljessége a szeretet. A keresztény életszentség Isten és a felebarát szeretetében bontakozik ki.

Ha a nagy igehirdető beszédeiben ezeket a megállapításokat nem találnánk meg, nyugodtan mondhatnánk, hogy nem igazán krisztusi ember, és tanítása nem evangéliumi.

A Szent Negyvennap (Nagyböjt) nem más, mint sűrített ideje a keresztény életnek: annak módszeres és kemény begyakorlása, ami maga a keresztény élet.

Az ún. Szeretet-himnuszban az Apostol kijelenti, hogy a legnagyobb dolgokat is lehet szeretet nélkül tenni: pl. szétosztani vagyunkat a szegények között, vagy meghalni másokért. Ha így van ez a nagy dolgokban is, sajnos, így van ez életünk hétköznapi, mindennapi dolgaiban is. Mindaz a jó, amit teszünk, gyakran nem szeretetből van.

Sajnos, bűnbánatunkat sem a Megfeszített iránti szeretet motiválja. Mindez azért van, mert kényelemben, puhaságban, világba jól befészkelte állapotban élünk, kötelességből teljesítjük ugyan vallási kötelességeinket, és végezzük napi feladatainkat, de nem szeretetből.

Amikor 1839. február 10-én a quinquagesimus vasárnapon elmondta ezt a beszédet, Newman a híveket egy olyan Nagyböjtre készítette föl, amelyben megtanulhatnak mindent Isten iránti szeretetből tenni.

Megjelöli azt az utat, amelyen elérhetjük, hogy szívünkben Krisztus szeretete éljen, mint ahogy Szent Pál szívében: néha meg kell vonni magunktól a szükséges földi dolgokat, hogy a kegyelmet el ne veszítsük, a szenvedő, a keresztben értünk haldokló Üdvözítőre kell gyakorta, mindig gondolnunk; szemlélnünk kell azt a mérhetetlenül sok, jó adományt, amelyben az Ő megtestesülése óta az Egyház és benne mi részesedünk, és így lassan átjárja szívünket a szeretet.

*„Szóljak bár az emberek vagy angyalok nyelvén,
ha szeretet nincs bennem, olyan vagyok,
mint a zengő érc vagy pengő cimbalom.”*

[1Kor 13,1]

Azt hiszem, azok többsége, akik keresztény életet igyekeznek élni, és akik valamit adnak egyáltalán önmagukra, elégedetlenek a saját állapotukkal abban a tekintetben, hogy bármilyen mértékű is a vallásosságuk, mégis úgy érzik, indítékaik nem a legnemesebbek, számukra nem Isten – és az ő kedvéért az ember – szeretete mérvadó. Lehet, hogy sokat tesznek, sőt alkalmasint lehet, hogy sokat szenvednek is, de kevés okuk van azt gondolni, hogy sokat szeretnek, hogy a szeretet kedvéért tesznek és szenvednek. Nem úgy értem, hogy ezt pontosan meg is fogalmazzák, hanem hogy elégedetlenek önmagukkal, és ha megvizsgáljuk azt az elégedetlenséget, végül is oda lyukadunk ki – bár erről különbözőképpen fognak vélekedni. Lehet, hogy önmagukat hidegnek vagy keményszívűnek, ingatagnak vagy kétszínűnek, kétkedőnek, rövidlátónak vagy határozatlannak fogják hívni, de nagyjából ugyanarra gondolnak, hogy vonzalmaik nem a Mindenható Istenre mint legfőbb Célra irányulnak. És a vallásos emberek – egymásnak nem kevésbé, mint másoknak – arra fognak panaszkodni, hogy az értelmük és a szívük nem működik együtt, hogy értelmük a menny, ám szívük a föld felé irányul.

Most a körülírt hiányosságra vonatkozóan fogok néhány megjegyzést tenni, mert úgy vélem, hogy annak gondos mérlegelése egy lépéssel közelebb vihet annak felszámolása felé.

A Törvényt a szeretet, és csak a szeretet tölti be, Istennek pedig csak azok kedvesek, akikben a Törvény igazsága érvényre jut. Ezt nagyon is jól tudjuk, ám ugyanakkor – ó jaj! – mégsem tagadhatjuk, hogy bármilyen jó dolgot fel tudunk mutatni (legyen az tevékenység vagy türelem, hit vagy gyümölcsöző jócselekedetek, vagy akár Isten és ember szeretete), az nem a miénk, vagy legalábbis nagyon kis mértékben, egyáltalán nem a látható képességeink arányában. Most nézzük meg ezt közelebbről.

Először is, a szeretet nyilvánvalóan nem csupán nagy áldozatokból áll. Nem vigasztalhatjuk magunkat azzal, hogy Istenéi vagyunk pusztán nagy tettek vagy nagy szenvedések okán. Szeretet nélkül a legnagyobb áldozatok sem érnének semmit, és hogy nagyok, az nem szükségképp bizonyítja, hogy szeretetből hoztuk meg. Szent Pál nagy együttérzéssel biztosít minket arról, hogy Isten nem azok miatt a kiváló képességek miatt fogadja el őt, amelyek benne minket első látásra megdöbbennek, és amelyeket – ha tényleg találkozánk vele – kétségtelenül annyira vonzónak találánk. A lélekre vonatkozó tudása például egyik legnagyobb adománya volt. Saját magában is fölfedezte az emberi természet bűnös és gyarló voltát, olyan mély betekintése volt az isteni kegyelem dicsőségébe, amilyen természetes embernek nem is lehet. Félelmetesen érzekelte a menny és a kinyilatkoztatott titkok valóságát. Tízezer hittudományi kérdésre válaszolni tudott volna, mindazokra, amelyekről az Egyház azóta is vitatkozik, és amelyeket annyira szeretnénk föltenni neki. Olyan ember volt, akihez senki nem közeledhetett anélkül, hogy bölcsebben ne távozott volna, mint ahogy jött: tudás és bölcsesség kimeríthetetlen forrása, mindig megközelíthető, mindig áradó, amely mindazokat, akik hittel jönnek, részesíti azokból az ajándékokból, melyekkel Isten őt elhalmozta. Jelenléte mindenkit elszántságra, bizalomra és buzgóságra ösztönzött, mint aki titkok tudója, és Isten egész tervének ismerője, s akinek a tanítások és előírások isteni rendszerét a magasba emelve terjesztő tekintete, szavai és tettei mintegy körülbástyázták testvéreit Isten kegyelmi adományaival és ítéleteivel, amelyek között biztonságban érezhette magát velük együtt. Ilyen volt Krisztusnak ez a nagy szolgálója és a pogányok tanítója, mégis azt mondja: „Szólok bár az emberek vagy angyalok nyelvén... legyen bár prófétáló tehetségem, ismerjem akár az összes titkot és minden tudományt, ha szeretet nincs bennem, olyan vagyok, mint a zengő érc és a pengő cimbalom... semmi sem vagyok.” A szeretetnek a szellemi tisztánlátás, az evangéliumi szövetségbe való betekintés még nem biztosítéka.

Ahogy az Írás szemlélteti, Szent Pál jellemének egy másik megkülönböztető vonása a hite: azonnali, elszánt, egyszerű ráhagyatkozás Isten szavára, közöny a földi dolgok iránt, a láthatatlan világ igazságainak erős megragadása és heves vágy azok megvalósítására. Mégis azt mondja a hitéről is: „legyen bár olyan teljes a hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretet nincs bennem, semmi sem vagyok.” A szeretetnek a hit sem szükségképp biztosítéka.

Jellemének egy másik megdöbbenő vonása – ami minden igaz keresztény megkülönböztető jegye – az, ahogy testvéreinek pillanatnyi igényeit gyengéden tekintetbe veszi. Mégis azt mondja: „Osszam el bár egész vagyonomat alamizsnaként, ha szeretet nincs bennem, semmit sem használ nekem.” A szeretetnek az önmegtagadó jótékonykodás sem feltétlenül biztosítéka. És még valami. Ha valakiben, hát benne megvolt a vértanúság Lelke, mégis utal arra, hogy önmagában még a vértanúság sem belépőjegy a mennyek országába. Bár „adom át testemet, ha szeretet nincs bennem, semmit sem használ nekem.”

Nem mondom, hogy manapság sok példát vagy alkalmat találunk ilyen egyszerű tettekre és tehetségre, de a magunk mértéke szerint bizonyára követhetjük Szent Pált a szellemi tisztánlátásban, a hitben, a kegyelmi cselekedetekben és a hitvallásban. Lehetséges, és kellene is követnünk őt, ám ha tesszük is, mégis lehetséges, hogy nem vagyunk birtokában – vagy csak nagyon csekély mértékben – az egyedül szükségesnek, a szeretet Lelkének, és ez az, amit a komoly emberek megéreznek a maguk esetében.

Most azonban hagyjuk ezeket a magasztos dolgokat, és forduljunk a mindennapi élet egyszerűbb, folytonos kötelességei felé. Nézzük meg, vajon ezek nem teljesíthetők-e meglehetősen gondossággal, mégis elégtelen szeretettel. Bizonyára igen, és a komoly emberek erre még inkább panaszkodnak, mint mikor nagyobb léptékű dolgokról van szó. A mi Urunk azt mondja, „aki szeret engem, megtartja parancsaimat”, de ők érzik, hogy bár bizonyos fokig megtartják Isten parancsait, a szeretetük ezzel nem arányos, nem tart lépést engedelmességükkel, mert az engedelmesség valami szeretetlen forrásból fakad. Ezt érzékelik, magukat üresnek érzik, kívül takarosnak, belül lélektelennek. Úgy értem: lehet engedelmeskedni nem Isten és ember iránti szeretetből, hanem bizonyos fajta szeretetlen lelkiismeretességéből, a törvénynek való megfelelés igényéből, azaz inkább istenfélelemből, semmint Isten iránti szeretetből. Pontosan ez az, amit – ilyen vagy olyan formában – naponta látunk mindenütt magunk körül, olyanok esetében, akik a világnak élnek, de mégsem minden vallásos érzék nélkül, és az bizonyos önmérsékletre készíti őket. Evilági célokat követnek, de nem teljesen, sakkban vannak tartva, és csak bizonyos távolságra mennek, mert nem mernek tovább menni. Ez a külsőséges önmérséklet különböző mértékben érvényesül az egyes embereknél. Valamennyien ennek a világnak élnek, és annak a szeretete vezérli őket, a világ iránti szeretetüknek bizonyos fokig utat engednek, de egy bizonyos ponton, ami gyakran egészen önkényes, ez vagy az az ember megtorpan. Mindegyik máshol torpan meg a világ forgatagában, és világiasnak gondol mindenki mást, aki tovább megy nála, aggályoskodónak pedig azt, aki nem megy el addig. Az utóbbit kineveti, az előbbitől megbotránkozik. Ezért azon kevesek, akik elég szerencsétlenek magukat minden aggálytól megszabadítani, megvetik mindazokat az embertársaikat, akiknek vannak kisebb-nagyobb aggályaik, s úgy néznek rájuk, mint akik következtelenek és esztelenek. A pusztá félelem irányelvét teszik gúny tárgyává, mint szeszélyes és ábrándos irányelvet, mint ami követhetetlen, és nincs tekintélyi alapja, így nem is szolgál rá tiszteletükre, mert inkább gyöngeség az emberi természetben, semmint lényeges része annak, ha azt tökéletességében és teljességében nézzük. S miután szerzett tapasztalataink a vallásról kizárólag ilyen fogalmat alkotnak – miután nem ismernek valóban vallásos embert, – a vallásról csak úgy gondolkodnak mint élvezeteinket érthetetlenül és értelmetlenül gátló tényezőről. Az ember szeretni teremtett. Ez világos. Ezt tisztán és helyesen is látják, de a vallás az ő felfogásukban olyan rendszer, amely nélkülözi a szeretet tárgyát: félelem rendszere. Hárít és tilt, így láthatóan akadályozza az ember megfelelő működését, vagy – más szavakkal – természetellenesnek látszik. És az igaz, hogy az istenfélelemnek az a fajtája, amit inkább szolgálai rettegésnek nevezhetnénk, valóban természetellenes. Csakhogy akkor az nem vallás – mert a vallás nem Istentől való rettegésből, hanem az Ő szeretetéből áll, – vagy ha vallás, akkor az ördögök vallása, akik hisznek és remegnek, vagy a bálványimádóké, akiket az ördögök elkábítottak, és akik istentisztelete babonáság, azaz kísérlet olyan lények kegyeibe férközni, akiket nem szeretnek. Más szavakkal: e világ gyermekeinek vallása, akik ha lehetséges lenne, együtt szolgálnák Istent és a Mammont, s mivel a vallás szeretetből és félelemből áll, a félelmüket Istennek, a szeretetüket pedig a Mammonnak adnák.

Márpedig azt, ami ennyire gyakran fordulhat elő bárhol a világon, bizony mondom, a maguk esetében komoly emberek érzik majd többé-kevésbé megtörténni. Megértik majd, hogy még a legszigorúbb engedelmesség sem bizonyítéka a szenvedélyes szeretetnek, és panaszkodni fognak arra, hogy érzékelik: sokkal inkább engedelmeskednek Istennek, mintsem szeretik Őt. Felidézük majd Bálám példáját, aki egészen példamutató az engedelmességben, de nem volt benne szeretet, és teljesen megzavarja majd őket az a gondolat, hogy vajon mi biztosítja, végül is nem csapják-e be önmagukat azzal, hogy magukat vallásosnak gondolják, jóllehet nem azok. Nagyon is tudatában lesznek annak, hogy saját kívánságaikat és törekvéseiket alávetik Isten akaratának, de annak is tudatában lesznek, hogy azért vetik alá, mert tudják, hogy ezt *kell* tenniük, és nem egyszerűen Isten iránti

szeretetből. És csaknem kétségbeesve kérdezik majd: hogyan tanulhatunk meg nemcsak engedelmeskedni, de szeretni is?

Azt kérdezik hát majd, hogyan is felelhetnének meg Szent Pál azon szavainak, hogy „azt az életet, amelyet most testben élek, Isten Fiában való hit által élem, Aki szeretett engem, és Önmagát adta értem”? Ez pedig különösen nehéznek látszhat olyanok esetében, akik kötelességszerűen világi üzletekkel elfoglalt emberek között élnek, és akik gondolatai, vonzalmai, erőfeszítései olyan – jelenlegi és ideiglenes – dolgokra irányulnak, amelyeket látnak. Az ő esetükben még az is nagy jelentőségű, ha életükben mennyei szabályokat tartanak szem előtt, ha Isten akarata szerint *cselekszenek*, és hogyan is remélhetnék, hogy szívüket mennyei célok töltsék be, mikor ott azoknak nem marad hely? Hiányzó dolgok a meglévők, láthatatlan dolgok a láthatók helyét hogyan is vehetnék át? Így mintha valamiféle szükségszerűség folytán lennének kénytelenek abban az állapotban lenni, amelyet az imént jellemeztem úgy, mint a világi ember állapotát, mint azokét, akik szívüket a világba helyezik, és akiket a vallási rendelkezések csak külsőleg korlátoznak.

Továbbá, az emberek általában hajlamosak szeretetlenséggel vádolni önmagukat, de ezt a vádat még kevésbé alapozzák meg. Fölteszem, hogy a legtöbb ember (vagy legalábbis nagyon sok ember) kénytelen szíve keménységére panaszkodni, ami – ha kielemezzük – semmi másnak nem bizonyul, mint a szeretet hiányának. Arra a keménységre gondolok, amely például képtelenné tesz úgy bűnbánatot tartani, ahogy szeretnénk. Szeretet nélkül nincs igazi bűnbánat, a szeretet az, ami azt Isten szemében hatékonyá teszi. Szeretet nélkül lehet büntudat, sajnálkozás, önvád, önmegvetés, de nincs megváltó töredelem. Lehet meggyőződés az értelem felől, de az még nem a szív megtérése. Nos, mondom, sokan hiányolják magukban ezt a szeretetet a bűnbánatban. Sokan keményszívűek, s bár mélyen tudatában vannak bűneiknek, és irtóznak is tőlük, mégis annyira izgatja őket az, ami körülöttük zajlik, mintha nem lennének tudatában, vagy gyászolják ugyan ezt a percet, ám a következő számukra már beláthatatlan. Vagy bár – mint gondolják és hiszik – félik Isten haragját, és rendkívül zavarban vannak, mégis azt tapasztalják (mondhatnám meglepetésükre), hogy nem képesek tartózkodni még a legjelentéktelenebb élvezettől sem, ami (mint értelmük közli velük), a bánat kimutatásának természetes módja lenne. Ugyanolyan jó étvággal esznek és isznak, mintha nem terhelné a lelküket semmi, minden nehézség nélkül merülnek bele az első, útjukba kerülő felüdülésbe vagy világi foglalatosságba. Ugyanolyan mélyen alszanak, és gyászuk ellenére talán a legnehezebbnek találják rávenni magukat arra, hogy korán keljenek, és bocsánatért esedezenek. Ezek a szeretet hiányának jelei.

Vagy újfent, a töredelem esetétől függetlenül is van bennük valami általános ellenállás az imádsággal és az áhítat egyéb gyakorlásával szemben. Alig tudják rávenni magukat, hogy imádkozzanak, és alig tudják rávenni magukat arra is, hogy elméjük éberrel figyeljen imádságaikra. Legjobb esetben is csak akkor éreznek megnyugvást az áhítatban, amikor éppen elmerülnek benne. Akkor esetleg valódi gyönyörűséget találnak ott, és csodálkoznak, hogy valaha is fárasztónak találhatják, mégis, ha bármi kibillenti őket megszokott ritmusukból, alig képesek ahhoz visszatérni. Az áhítatot nem szeretik eléggé ahhoz, hogy azért keressék, mert szeretik. Szokásból ragaszkodnak hozzá, a rendszeresség kedvéért, nem szeretetből. Mikor a szabályszerűség megszakad, nincs belső alapelv, ami azonnal működésbe lépne, hogy a bajt orvosolja. A testi sebek esetében a természet a felépülés irányában hat, hogy a test magától is felépüljön, de nincs bennünk elég erős és egészséges lelki alapelv, ami helyreállítaná vallásosságunk működését, mikor az rendellenessé válik, és a szabály meg a szokás hiányát betöltene.

Az engedelmisség itt újfent többé-kevésbé gépies, vagy szeretet nélküli. Újfent hasonló szeretetlenség mutatkozik meg abban, hogy hajlamosak vagyunk csekélységekkel foglalkozni, és azokba bonyolódni. Miért van az, hogy annyira ki vagyunk szolgáltatva az izgalom hatalmának? Miért van az, hogy újdonságokat hajszolunk? Hogy lehet az, hogy

vallásos életünkben a változatosság hiányára panaszkodunk? Miért nem tudjuk elviselni, hogy kötelességeinket egyszerűen teljesítsük évről évre? Miért van, hogy az olyan alázatos kötelességek, mint az alacsony sorban lévőkhöz való leereszkedés, riasztóak és kellemetlenek? Miért van erőteljes igehirdetésre, vagy érdekes és megindító könyvekre szükségünk ahhoz, hogy gondolatainkat és érzéseinket Istenre irányítsuk? Miért csüggeszt el annyira, és gyengíti hitünket, ha mások ellenvetések tesznek Krisztus tanításával szemben? Miért vagyunk annyira türelmetlenek, hogy az ellenvetésekre szükségét érezzük azon nyomban válaszolni? Miért félünk annyira világi eseményektől, vagy emberi véleményektől? Miért rettegünk attól, hogy bírálat ér, vagy kinevetnek? Nyilván azért, mert tökéletlenek vagyunk a szeretetben. Aki szeret, az keveset törődik bármi mással. A világ tőle haladhat, amerre akar, ő nem látja és nem hallja, mert gondolatai más útra vezetnek. Főleg azzal törődik, hogy Istennel járjon, és Istennél találta, mégpedig teljes békességben, mert Őbenne tartózkodik.

Hogy milyen gyöngye a szeretetünk, annak egy újabb bizonyítékát találhatjuk akkor, amikor tekintetbe vesszük, hogy vallott elveink a szenvedésben való támogatásunkra milyen kevésbé alkalmasnak találhatunk. Fölteszem, hogy sokan ismerik ezt az érzést, valahányszor valami kudarc vagy váratlan csapás éri őket. Leginkább persze azok fogják érezni, akik hagyják, hogy a szívüket szavaik, sőt gondolataik is messze megelezzék, de azok is érezni fogják, akik már megpróbálták értelmüket és vonzalmaikat egymással összhangba hozni. Az igaz emberről azt olvassuk, hogy „rossz hírtől nem kell félnie. Erős a szíve, bízik az Úrban, rendületlen a szíve, nem fél” [Zsolt 112,7-8]. Így kell legyen ez mindenkivel, aki tudja, hogy mit beszél, mikor az élet rövidegét, a világ fárasztó voltát és a menny biztonságát emlegeti. Mégis milyen hidegnek és sivárnak bizonyul mindez, mikor valaki bajba kerül! És vajon mi egyébért, mint azért, mert végül is a látható dolgok felé fordult Isten helyett, míg láthatatlan dolgokról beszélt! Sok volt a hitvallás, kevés a szeretet.

Isten iránti szeretetünk hiányára ez néhány olyan bizonyíték, amely – ha ügyelünk magunkra – folytonosan visszatér hozzánk, és készséggel tár elénk más bizonyítékokat is. Ha arra kell itt utalnom – mielőtt bármiféle következtetést levonnék, – hogy a gonoszt miként lehet legyőzni, hát egyszerűen azt mondhatom, hogy (bármily különösnek is hangzik), a szeretetlenség fő oka az élet kényelme. Bármennyit is panaszkodhatunk és küzdhetünk ellene, amíg meg nem tanulunk kényelmünkről jelentős mértékben lemondani, addig a gonoszt nem fogjuk legyőzni. Míg magunkat a testünktől bizonyos értelemben el nem szakítjuk, elménk sosem lesz olyan állapotban, hogy isteni hatások érijék, és mennyei törekvések vezéreljék. A gondtalan és könnyű élet, a Gondviselés javainak zavartalan élvezete, a bőséges étkezések, a puha öltözék, a jól berendezett otthonok, az érzéki gyönyörök, a biztonság érzése, a gazdagság tudata, ezek és hasonlóak – ha nem vigyázunk – mind eltorlaszolják a lélek sugárútjait, melyeken át a menny világossága és lehelete hozzánk jöhet. A kemény élet – ó jaj! – nem egy módszer, amivel lelki emberré lehet válni, hanem egyike azon eszközöknek, melyek által a Mindenható Isten olyanná tesz. A természettől legalább időnként meg kell fosztanunk magunkat, ha a kegyelemtől nem akarunk megfosztva lenni. Ha elménket egy szeretetteljes és áhítatos kedélyállapotba ezen előkészület nélkül kíséreljük meg beleerőltetni, nem nehéz megmondani, hogy abból mi következik: az a durvaság és gorombaság, az a szenvedés, elpuhultság, színlelés, elbizakodottság, üresség (viseljétek el, testvéreim, ha kertelés nélkül beszélek, de komolyan gondolom, amit mondok), amit az Írás egy szóval képmutatásnak nevez. Az, amit látunk magunk körül. Az a lelkiállapot, amelyben az értelem belátja, hogy mivé kellene lennünk, és a lelkiismeret parancsolja azt, ám a szív nem képes megfelelni annak, és akkor ilyen vagy olyan álságos viselkedés következik, afféle engedmények formájában, hogy azt mondhatni rá: „Békesség, békesség, holott nincs békesség”. És most – miután lelketekre kötöttem a szívnek ezt az alapos felkészítést – legyen szabad ajánlanom azt, amit egyébként kockázatos lenne megkísérelni, hogy

magatokban állandóan a kereszten értetek haldokló Uratok és Üdvözítőitek iránti szeretet érzését dédelgessétek! „Krisztus szeretete” – mondja az apostol – „kényszerít minket”. Nem mintha a hála szeretethez vezetne ott, ahol nincs együttérzés (hiszen mindenki tudja, hogy gyakran teszünk magunknak szemrehányást azért, mert nem szeretünk olyanokat, akik ennek ellenére szeretnek minket), hanem ahol a szívek a maguk mértéke szerint megújulnak Krisztus képmására, ott az Ő kegyelméből az iránta érzett hála növelni fogja szeretetünket Iránta, és örvendezni fogunk abban a jóságban, amely annyira jó volt hozzánk. Itt ismételten az önfegyelem szükséges. Az a szívet lágyítja, és áhítatossá teszi. Krisztus a szeretetet tettekkkel fejezte ki, nem szavakkal, és az Ő keresztyének gondolata sokkal mélyebben érint majd, ha hordozod Őutána, mint ha ragyogó beszámolókat olvasol róla. Bármilyen módon hordozod is, az egyszerű és dísztelen kell legyen; „a beszéd kiválósága” vagy „a csábító szavak” – hogy Szent Pál nyelvezetét használjuk – ennek a lehető legrosszabb módja. Gondolj a Keresztre, mikor fölkel, és mikor lefekszel, mikor kimész, és mikor bejössz, mikor eszel, és mikor eladsz, amikor fáradozol, és amikor pihensz, megszentelve és megpecsételve minden tevékenységedet ezzel az egyetlen lelki cselekedettel, hogy a Megfeszítettre gondolsz. Ne beszélj róla másoknak; hallgass, ahogy a bűnbánó asszony, aki szeretetét alázatos tettekkel mutatta ki. „Megállt hátul a lábainál, elkezdte könnyeivel öntözni lábait, és megtörölte hajával, csókolgatta azokat, és megkenete a kenettel. Krisztus pedig azt mondta róla: „Sok bűne bocsánatot nyert, mert nagyon szeretett. Akinek keveset bocsánatot meg, kevésbé szeret.” [Lk 7,38.47]

Továbbá, gondoljunk gyakran arra a sokféle kegyelemre, amellyel elhalmoz bennünket és testvéreinket, amelyek megtestesülésének következményei: imádatunkra méltó tanácsaira, ahogy személyes választásunkban megnyilvánulnak, arra, hogy mi hivatalosak lehetünk, mások meg nem, gyermekségünkől fogva ránk áradó kegyelmének csodáira, a tőle kapott ajándékokra, a nekünk nyújtott segítségre és imádságainkra adott válaszaira. Továbbá – amennyire alkalmunk nyílik – elmélkedjünk arról, ahogy Egyházát évszázadok óta kormányozza, gondoljunk ígéreteihez való hűségére és azok megtartásának titokzatos módjára, arra, ahogyan mindig vezette népét előre, biztonságosan és egészében véve sikeresen megannyi ellenség közt, arra, hogy milyen váratlan események szolgálták szándékait, hogy a rossz miként fordult jóra, hogy szent igazsága hogyan őriztetett meg mindvégig sértetlenül, és hogy a Szentek miként vezéreltettek tökéletességükre a legsötétebb időkben. Továbbá, tünődjünk az Egyházban letétbe helyezett mélységes ajándékok és erők fölött: micsoda gondolatokat ébresztenek az Ő rendelkezései a hívő lélekben! Mekkora csoda, mekkora bámulat, mekkora elragadtatás, amikor méltóképpen beszélünk róla!

Ilyen tettek és ilyen gondolatok teszik lehetővé, hogy szolgálatainkat, bűnbánatunkat, imáinkat, emberi kapcsolatainkat áthassa a szeretet szelleme. Akkor mindent hálásan és örömmel teszünk, hiszen Krisztus temploma vagyunk, az Ő képmása van bennünk. Akkor a világgal keveredhetünk anélkül, hogy szeretnénk, mert vonzalmainkkal egy másikat tüntetünk ki. El tudjuk viselni, hogy nézzük a világ szépségét, mert a szívünk nem azé. Nem zavar annak rosszalló tekintete, mert nem annak mosolyában élünk. Az Imádság Házában gyönyörködünk, mert Ő van ott, „Akit a lelkünk szeret”. Le tudunk ereszkedni a szegényhez és az alacsony sorban lévőhöz, mert abban Ő van jelen, Aki Láthatatlan. Türelmesek vagyunk a gyászban, viszontagságban vagy fájdalomban, mert azok Krisztusra emlékeztetnek.

Így kezdjük hát a Nagyböjt közelgő Negyven Napját. Mert Negyven Napig a szeretetet keressük a böjt eszközével. Bárcsak megtalálnánk azt egyre inkább, minél öregebbek leszünk, míg jön a halál, és megadja nekünk az Ő látását, aki a szeretetnek egyszerre Tárnya és Szerzője is.

24. beszéd: Az akarat ereje

Bevezető

Newman az előző beszédet folytatja quinquagesima vasárnapjain. A szeretet egyedül szükséges. Igen ám, de a szeretet kegyelem és akarat dolga is. „A legújabb kor egyházatyja” a teológia talán legnehezebb fejezetében, a kegyelemtanban mesterien elkerüli mind Pelagius, mind Luther tévedését. Az előbbi az akaratot, az utóbbi a kegyelmet abszolutizálta a másik rovására, aminek újabb változata a janzenizmus és a kvietizmus.

A kegyelem, az Istentől kapott erő bennünk hatalmas, de nem foglalhatja el az akarat helyét. Szabadok vagyunk.

Éppen Nagyböjt előtt kell ezt tudatosítanunk, amikor akaratunkat be kell vetni a bűneink elleni harcba. Ez mindenkor érvényes szabály: 1840. március 1-én is, amikor ezt a beszédet elmondotta, és napjainkban is. A következő sorok összefoglalják ezt a hatalmas beszédet, mely vigasztal is, hiszen a bennünk levő, végtelen nagy isteni erőre, a kegyelemre rámutat: ugyanakkor vádol is, mert tunyaságunkat leleplezi, pontosabban azt, hogy valójában nem akarunk akarni.

Miért van az, hogy „hol bűnözünk, hol meggyónjuk azt, fölváltva? Talán nincs bennünk Isten ereje? Szó szerint képtelenek vagyunk Isten parancsainak engedelmessé válni? Távrolról sem! Igenis képesek vagyunk. Megkaptuk azt, ami képessé tesz erre. Nem vagyunk természetes állapotban. Belénk lett plántálva a kegyelem adománya. Van bennünk erő azt tenni, ami parancsoltatott nekünk. Mi hiányzik belőlünk? Nem az erő, hanem az akarat. Ami hiányzik belőlünk, az a valódi, egyszerű, komoly, őszinte hajlandóság és igyekezet használni azt, amit Isten adott nekünk, és aminek birtokában vagyunk.”

* * *

*„Végezetül pedig: erősödjetek meg az Úrban
és az ő hathatós erejében.”*

[Ef 6,10]

Tudjuk, hogy rengetegen vannak olyan hívő keresztények, akik – ó jaj! – valójában szántsándékkal elfordultak Istentől, következképp jelenleg nem férnek hozzá Isten kegyelméhez, bár nem tudják ezt, vagy nem törődnek vele. A keresztények jelentős része – legalább a fele – azonban más helyzetben van. Ők nem rekesztették ki magukat a kegyelmi állapotból, és nem is kell bűnbánóan fordulniuk Istenhez abban az értelemben, ahogy azoknak, akik megengedték maguknak, hogy szándékosan vétkezzenek, miután eljutottak az igazság ismeretére. Minden rendű és rangú hívő található azok között, akikről – jó nevelést és tanácsokat kapván, vagy otthonuk biztonsága, vagy vallásos érzületük miatt, vagy mert nincsenek heves érzelmeik és szenvedélyeik, vagy bármilyen más okból – nem tételezhetjük fel, hogy levetették az isteni kegyelem öltözékét, és átpártoltak az ellenséghez. Mindazonáltal ők sincsenek biztonságban. Hogy bejussanak a mennyek országába, ahhoz semmi esetre sem elég elkerülniük a rosszat, hanem a jót kell követniük. Ez nyilvánvaló. Milyen veszélynek vannak hát kitéve? Amilyennek a haszontalan szolga, aki ura pénzét elrejtette. Amennyire a lusta szolga állapota és sorsa különbözött azokétól, akik talentumaikkal gazdálkodtak, annyira távol áll egymástól az itt testvéreként együtt élő keresztények két osztálya: az egyik él a kegyelemmel, a másik elhanyagolja, az egyik halad, a másik marad, az egyik kiérdemel valamilyen jutalmat, a másik semmittevő és haszontalan.

Hogy így állnak a dolgok, azt mindig szem előtt kell tartanunk, mikor a kegyelmi állapotról beszélünk. Más és más mértékben lehet Isten kedvében járni, többé vagy kevésbé lelheti bennünk kedvét: lehet, hogy kegyeit még nem veszítettük el, de nem is érdemeltük ki; lehet, hogy jelenleg biztonságban vagyunk, de veszedelmes távlatok nyílnak előttünk. Lehet, hogy többé-kevésbé „képmutatók”, „lusták”, „haszontalanok” vagyunk, de a kegyelem napja számunkra mégsem áldozott le. Lehet, hogy új természetünk maradványai még nálunk időznek, a kegyelem hatásai még jelen vannak, a jobbulás és a megtérés ereje még bennünk maradt. Lehet, hogy még vannak felhasználható talentumaink és tehetségünk, amelyet kibontakoztathatunk. Lehet, hogy még nem vettünk ki megigazult állapotunkból, de mégis nélkülözzük Istennek azt a szeretetét, Isten igazságának azt a szeretetét, a szentségnek azt a szeretetét, a készséges és szívélyes engedelmességnek, az önmegtagadásnak azt a szeretetét, amely egyedül érdemelheti ki majd az áldott szavakat: „Jól van, derék és hű szolga! ... menj be urad örömébe.” [Mt 25,21] Isten iránti szeretetünk az egyetlen szakképzettség, amelyet hasznosíthatunk a mennyországban. Lehet, hogy nincs súlyos bűnünk, és mégsem kapjuk meg azt az isteni ajándékot, amely nélkül Isten szemében halottak vagyunk. Egész lényünket az változtatja meg, csak az éltet, az gyarapít a kegyelemben, és ösztönöz jó cselekedetekre, az tesz csak alkalmassá Isten jelenlétére a túlvilágon. Nos, itt sok olyan dolgot mondtam, amelyek mindegyike önmagában is nagy figyelmet és hangsúlyt igényel.

Senki sem kételkedhet abban, hogy az írás valamennyiünket újra meg újra arra buzdít: legyünk szentek és tökéletesek, szentek és hibátlanok Isten szemében – olyan szentek, amilyen Ő, – tartsuk meg a parancsokat, töltsük be a törvényt, hogy a megigazulás gyümölcseivel töltekezzünk. Miért nem engedelmeskedünk úgy, ahogy kellene? Erre sokan azt válaszolják, hogy bukott természetünk miatt, ami hátráltat, és hogy nem tehetünk róla, bármennyire is szánakoznunk kell miatta, mert ez az oka hiányosságainknak. De nem így van. Tehetünk róla. Nem vagyunk hátrányos helyzetben, csak akarnunk kell, és a saját hibánk, ha nem vagyunk képesek rá. Mindent megkaptunk, ami megadható, Isten kegyelmét bőségesen árasztotta ki ránk, hatalmas erő rejlik bennünk, csak a szívünk, az akaratunk, a szeretetünk hiányzik ahhoz, hogy éljünk is vele. Ez az egyetlen, ami hiányzik belőlünk: az újjászületés vágya. És azt hiszem, hogy aki alaposan megvizsgálja önmagát, az be fogja ismerni ezt a hiányosságot és azt, hogy emiatt nem tud engedelmeskedni, vagy a szentségben előbbre jutni, és ezért nem is engedelmeskedik, és nem is jut előbbre.

Hogy ez a rendkívüli képesség megvan bennünk, vagyis hogy kegyelmi állapotban vagyunk – mert ez a két dolog csaknem ugyanazt jelenti – az a Szentírásból egészen nyilvánvaló. Valamennyien tudjuk, hogy a Szentírás mit mond erről, de emlékeztetőül és saját megnyugtatóra mégis érdemes egy-két szakaszát felidézni. Gondoljunk Üdvözítőnk szavaira: „aki abból a vízből iszik, amelyet adok neki, örök életre szökellő vízforrás lesz benne.” [Jn 4,14] Kimerhetnénk a tengert, és mégsem tölthetnénk meg a mennyek végtelen terét, a bennünk lévő képesség viszont az örökkévalóságig kimeríthetetlen. Aztán gondoljunk Szent Pál legcsodálatosabb szavaira abban a levélben, amelyből a textust vettük, amikor dicsőíti azt, „aki a bennünk munkálkodó erőnél fogva mindent megtehet bőségesen azon túl is, amit mi kérünk vagy megértünk” [Ef 3,20]. Itt észre kell vennünk, hogy nekünk, keresztényeknek adatott egy olyan erő, amely „működik bennünk”: valami különleges, rejtett és titokzatos erő, amely bennünket eszközévé tesz. Már az is különös és titokzatos, hogy lelkünk van. Saját lelkünket nem láthatjuk, de másokét igen, és mi magunk is tudatában vagyunk egy alapelvnek, amely a testünket kormányozza, és a barmokétól megkülönbözteti. Van bennünk valami, ami testünket tájékoztatja, és pusztán állati test helyett emberivé teszi. A barmok nem beszélnek, arckifejezésük korlátozott; nem alkothatnak társadalmat, nem tudnak megjavulni. S vajon miért? Talán, mert nincs meg bennük az a rejtett képesség, amely bennünk az ész? Nos, Szent Pál hasonlóképpen beszél arról is, hogy a keresztényekben van valami különleges erő, amelyre akkor tehetnek szert, amikor keresztényekké válnak, és

pontosan azért, mert keresztényekké válnak. Abban a szövegben, amelyre hivatkozom, ezt úgy nevezi, hogy „a bennünk működő erő”. A levélnek egy előző fejezetében arról beszél, hogy „milyen mérhetetlenül nagy az ő hatalma rajtunk, akik hiszünk.” [Ef 1,19], és azt mondja, hogy szemeinknek meg kell nyílnia ahhoz, hogy felismerjük, és ahhoz az isteni erőhöz hasonlítja, amelynek segítségével Krisztus, a mi Megváltónk a megfelelő pillanatban feltámadt a halottak közül úgy, hogy a halál bilincseinek nem volt hatalma Őfölötte. Ahogy az élettelennek látszó magokban élet van, úgy Krisztus testében élet volt még a halálban is, és így – bár nem hasonló módon – mi, bűnösök is rendelkezünk egy szellemi vezérelvvel, mely olyan nagyszerű, annyira bámulatos, hogy ha követnénk, a látható világ minden hatalma, az anyag minden elképzelhető ereje és étvágya, mindaz a számtalan, észbontó, időn és téren csaknem túllépő fizikai csoda, amit csak mostanában kezdünk fölfedezni, mindezek a természeti erők semmik a bennünk lévő képességhez viszonyítva. Hogy miért mondom ezt? Azért, mert az apostol azt mondja, hogy Isten képes azáltal „mindent megtenni bőségesen azon túl is, amit mi kérünk vagy megértünk”. Láthatjuk, hogyan keresi a szavakat, hogy kifejezze azt a bőségesen túlláradó teljességet, azt az irdatlan és mérhetetlen mélységet, amit az imént nevezett úgy, hogy a nekünk adatott képesség „szélessége, hosszúsága, magassága és mélysége”. Máshol pedig azt mondja: „Mindenre képes vagyok abban, aki nekem *erőt* ad” [Fil 4,13], és itt ugyanazt a szót használja, mely a textusban is előfordul: „Testvéreim, *erősödjetek* meg az Úrban és az ő hathatós *erejében*”. Micsoda szóhalmozás! Először is legyetek *erősek*, vagy *erősödjetek* meg. Erősek miben? Erősek erőben. Kinek az erejében? Az Ő hatalmának, Isten hatalmának erejében. Három szót használ egymás után, hogy kifejezze azt a sokszoros képességet, amelyet Istentől kaptunk. A hatalomhoz erőt tett hozzá, az erőt pedig megszilárdította. Az ő hatalmának erejét bírjuk, nem is csak így, hanem megszilárdítva annak hatalmas erejével, aki Mindenható. És ez maga az összegezés, amelyet Szent Lukács ad Szent Pálnak a fordulása utáni állapotáról, az Apostolok Cselekedeteiben. A zsidók csodálkoztak, „Saul azonban mind nagyobb *erővel* lépett fel, zavarba hozta a damaszkuszi zsidókat”. [ApCsel 9,22] Egyre szilárdabbá vált. És útja végeztével, mikor a rómaiak elé hurcolták, „az Úr” – mint mondja – „mellém állt, és *erőt* adott nekem” [Ef 4,17]. Timoteust pedig arra buzdítja: „Fiam, légy tehát *erős* a Jézus Krisztusban levő kegyelem által, és amit tőlem számos tanú által megerősítve hallottál, bizd azt hűséges, mások tanítására is alkalmas emberekre. Fáradozz, mint Krisztus Jézus jó katonája.” [Ef 2,1]

Az imént éppen azt mondtam, nincs szükségünk az írásra ahhoz, hogy Isten által belénk plántált erőnkrol meggyőződjunk, mert a saját lelkiismeretünk is elegendő. Nem úgy értem, hogy lelkiismeretünk képessé tehet fölemelkedni az apostol kifejezéseinek teljességéhez, mert a próba természetesen nem állapíthat meg egy kimeríthetetlen képességet. Amit arról tapasztalatból tudhatunk, mindössze annyi, hogy meghalad bennünket, hogy soha ki nem merítettük, hogy merítettünk belőle, és soha ki nem üritettük, vagyis bizonyítékunk van arra, hogy van bennünk egy erő – nem tudjuk, mekkora, – ami képesít arra, amire magunktól nem vagyunk képesek, és ami mindig kielégíti minden igényünket. Legalább ennyire – azt hiszem – bőséges bizonyítékunk van. Kérdezzük meg magunktól, miért van az, hogy gyakran szeretnénk a jót cselekedni, de nem vagyunk rá képesek. Miért van az, hogy olyan gyarlók, esendők, restek, önfejtők, rövidlátók, ingadozók és megátalkodottak vagyunk. Miért van az, hogy nem tudjuk „azt tenni, amit kellene”? Miért van az, hogy nap nap után tétovázók maradunk, hogy Istent olyan hitványul szolgáljuk, magunkat annyira lagymatagon és állhatatlanul kormányozzuk, hogy gondolatainknak nem tudunk parancsolni, hogy olyan lusták vagyunk, olyan gyávák, olyan elégedetlenek, olyan érzékiek, olyan tudatlanok? Miért van az, hogy mi, akik bízunk abban, hogy nem vagyunk halálos bűn miatt kivette a kegyelemből (mert mindvégig ilyenekről beszélek), hogy mi, akiket nem gonosz gazdák irányítanak és nem földi célokat tűzünk ki magunk elé, akik nem vagyunk kapzsik vagy kicsapongó életet élők, világiások vagy törtetők, irigyek vagy büszkék, könyörtelenek vagy

nagyravágyók – miért, hogy mi, a kegyelem országában, angyalok által körülvéve, és szenteket követve, mindazonáltal oly keveset tudunk tenni, és ahelyett, hogy szárnyalnánk, mind az angyalok, csúszunk a porban, és hol bűnözünk, hol meggyónjuk azt, fölváltva? Talán nincs bennünk Isten ereje? Szó szerint képtelenek vagyunk Isten parancsainak engedelmessé válni? Távolról sem! Igenis képesek vagyunk. Megkaptuk azt, ami képessé tesz erre. Nem vagyunk természetes állapotban. Belénk lett plántálva a kegyelem adománya. Van bennünk erő azt tenni, ami parancsoltatik nekünk. Mi hiányzik belőlünk? Nem az erő, hanem az akarat. Ami hiányzik belőlünk, az a valódi, egyszerű, komoly, őszinte hajlandóság és igyekezet használni azt, amit Isten adott nekünk, és aminek birtokában vagyunk. Bizony mondom, a tapasztalat mondatja ezt. Ez nem pusztán tanítás kérdése, még kevésbé szavaké, hanem tényké, nagyon is kézzelfogható és nyilvánvaló dolog.

Vegyünk egy egyszerű példát. A végtagjainkat nemde saját erőnkől – sőt, a természetünkönél fogva – tudjuk használni. Mi hát akkor a lustaság, ha nem akaratgyengeség? Amikor nem vezérel valami cél annyira, hogy legyőzzük egy erőfeszítés kellemetlenségeit, akkor egy helyben vesztegelünk, és ahelyett, hogy igyekeznénk, a lustaságunk győz. Ezzel szemben, amikor vágyunk arra, ami az erőfeszítést igényli, akkor az erőfeszítés erőfeszítés-e egyáltalán?

Hasonlóképp, vegyünk egy komolyabb dolgot. A büntudat és a bűnbánat közötti különbség nem akkora, amekkora csak egyáltalában lehetséges? Az ember mindkét esetben szánja-bánja és szégyelli azt, amit tett, mindkét esetben van az a fájó balsejtelve, hogy alkalmasint újra vétkezhet, jelenlegi bánata ellenére. Valakit arra hallunk majd panaszkodni, hogy olyan gyöngé, hogy valósággal retteg attól, ami bekövetkezhet legközelebb, a legjobb szándéka ellenére. Kétségtelenül vannak esetek, amelyekben az embert ennyire elhagyja az ereje, bár elhatározása komoly, és persze folyton az történik, hogy az érzelmeit és szenvedélyeit képtelen kormányozni jobb természete ellenére. Az esetek többségében azonban az erő hiányának ez a tettetése valójában akaratgyengeség. Mikor valaki arra panaszkodik, hogy valamilyen rossz szokás rabja, kérdezze csak meg őszintén önmagától, hogy vajon akart-e valaha is megszabadulni tőle. Ki tudja jelteni Isten színe előtt, tiszta szívvel, hogy „bárcsak leszoknék róla”? Valaki például nem tud elég figyelmesen imádkozni, gondolatai elkalandoznak, mások jönnek, és ez így megy már jó ideje. Azt mondjuk erre, hogy nincs elég ereje hozzá? Persze lehet, de mielőtt ezt mondja, gondolja meg, vajon valaha is fölserkent, megrázta magát, fölébresztette, rávette arra – ha szabad így mondanom, – hogy akarjon figyelni? Ismerjük azt az érzést, amikor rosszat álmodunk, és azt mondjuk magunknak, „ez csak álom”, de mégsem vagyunk képesek rávenni magunkat, hogy akarjunk is megszabadulni tőle, majd végül némi erőfeszítéssel megmozdulunk, a varázs egyszerre megtörik, és fölébredünk, így van ez a lustasággal és tunyasággal is: a Gonosz ránk nehezedik, de csak akkor van fölöttünk hatalma, ha nem akarunk megszabadulni tőle. Nem képes szembeszállni velünk, elmenekül, mert nem tehet mást, mihelyst úgy határozunk, hogy megküzdünk vele.

Van egy híres történet arról a régi szent emberről, aki megtérése előtt valóban átértézte a tisztaság kiválóságát, de nem tudta rászáni magát többre, mint azért imádkozni, hogy „adj nekem tisztaságot, de még ne most”. Nem leszek olyan meggondolatlan, hogy bármiféle kísértés erejét lebecsüljem, és azt sem fogom föltételezni, hogy a Mindenható Isten minden biztonnal megvéd valakit a kísértéstől, ha azt kívánja, de valahányszor valaki az erényesség nehézségeire panaszkodik (ami gyakran megtörténik), legalábbis először föltehetné magának azt a kérdést, hogy vajon vágyik-e rá. Manapság gyakran hallunk a mennyei tisztaság lehetetlenségéről, és távol legyen tőlem azt mondani, hogy nem kapja meg mindenki a maga megfelelő ajándékát Istentől – ki így, ki úgy – de ó, ti világiak, amikor annyit emlegetitek ennek vagy annak a természetfölötti kegyelemnek a lehetetlenségét, amikor kételkedtek a szigorú önuralom létezésében, amikor kigúnyoljátok a szent elhatározásokat, és befeketítitek

azokat, akik olyat tesznek, biztosak vagytok abban, hogy az a képtelenség, amelyet hangoztattok, a természetben és nem az akaratban rejlik? Csak akarnunk kell, és a természetünk megváltozik „a bennünk munkálkodó erőnél fogva”. Ne mondjátok mások vagy magatok mentségére, hogy nem lehettek mások, mint amivé Ádám tett benneteket. Még soha nem szántátok rá magatokat arra, hogy akarjátok – mert nem tudjátok elviselni azt, hogy akarjátok. Nem tudjátok elviselni, hogy mások legyenek, mint amik vagytok. Az életet üresnek látnátok, ha mássá lennétek, és amik attól vagytok, hogy nem is vágytok egy képességre, azt mentségül hozzátok fel arra, hogy nem vagytok birtokában.

Vegyünk csak bármilyen megpróbáltatást – a világ gúnykacaját vagy megrovó tekintetét, kilátástalanságot, csodálók vagy barátok elvesztését, a kényelem elvesztését, testi fájdalom tartósságát – és emlékezzünk csak vissza, mennyire megkönnyebbültünk, mihelyst rászántuk magunkat, hogy sorsunkba beletörődjünk, milyen egyszerűvé vált mindaz, ami megmaradt, milyen csodálatosan megoldódtak a nehézségek maguktól, és a lélek mekkora erőt nyert belülről ahhoz, hogy tegyük, amit tennünk kell. De ritkán van bátorságunk ahhoz, hogy belevessük magunkat – ha szabad így mondanom – Isten karjaiba, nem merjük magunkat a vizekre bízni, pedig Krisztus biztat bennünket. Nincs meg bennünk az a szeretet, amely Szent Péterben megvolt, kérni Tőle, engedje meg, hogy a tengeren Hozzá menjünk. Ha egyszer eltölt bennünket az a mennyei tisztaság, akkor mindent megtehetünk, mert mindent megpróbálunk, és „a próba szerencse”.

Mindenkit megkérek, hogy jól gondolja meg, vajon Isten valaha is cserben hagyta-e őt megpróbáltatásaiban, mikor a saját szíve nem hagyta cserben, és vajon nem kapott-e egyre nagyobb és nagyobb erőt nap mint nap, vajon megpróbáltatásában nem szerzett-e világos bizonyítékot arra, hogy lakik benne valami isteni erő, és azzal együtt nem győződött meg arról, hogy azt még nem is teljesen használta ki, vagy feszítette annak végső határáig. A kegyelem mindig felülmúlja az imádságot. Ábrahám abba hagyta az alkudozást (Szodomáért), mielőtt Isten azt megelégedte volna. Joás csak háromszor sújtott a földre, mikor öt vagy hat győzelmet is szerezhette volna. Mindenki megkapja az ajándékot, de sokan egyáltalán nem élnek vele, és maradéktalanul senki sem használja fel. Az egyik szalvétába csomagolja, a másik öt fontot nyer vele, a harmadik tízet. Hozna még harmincszorost, hatvanszorost vagy százszorost is. Nem tudjuk, hogy mik vagyunk, és hogy mivé lehetnénk.

Az Írás ezért fektet akkora hangsúlyt arra, hogy növekedjünk a kegyelemben. A magok rendeltetése az, hogy fákká növekedjenek. Mi azért születünk újjá, hogy naponta megújulhassunk annak képmására, Aki újjáteremtett minket. A textusban és a rá következő versekben küzdelemre vagyunk buzdítva, hogy „fölbresszük becsületes lelkünket”, és hogy ne feledkezzünk meg erről [2Pt 3,1]. „Erősödjete meg az Úrban” – mondja az apostol – „és az ő hathatós erejében” [Ef 6,10]. „Vegyétek fel, tehát Isten fegyverzetét, derekatok övezzétek fel igazsággal, s öltsetek magatokra a megigazulás vértjét.” Lábatok saruja legyen a béke evangéliumának hirdetésére való készség, vegyétek fel a hit pajzsát, az üdvösség sisakját, a Lélek kardját. Egyik kegyelem a másik után tökéletesített bennünk. Minden nap előhossa a maga kincsét, míg áldott lelkekként állunk, alkalmasan várakozva arra, hogy Isten akaratát teljesítsük.

Még találóbbrak Szent Péter szavai, amelyek pontról pontra bejárják azt az egész tanítást, amelyet hangoztatok. Először azt közli velünk, hogy „Mindazokat a javakat, amelyek az élethez és az istenfélelemhez szükségesek, az isteni hatalom ajándékozta nekünk” [2Pt 1,3], vagyis megvan a képességünk. Aztán arról a célról beszél, amelyre az a képesség rendeltetett: „nekünk ajándékozta a rendkívül nagy és értékes ígéreteket, hogy ezek által részesévé legyenek az isteni természetnek”, hogy mi, akik átok alatt születünk, bensőnkben és valóságosan Isten gyermekeivé váljunk, levette korábbi énünket, vagy ahogy mondja: „megmeneküljünk a világban uralkodó vágyak romlottságától”. Azaz tisztítsuk meg magunkat mindattól, ami az áteredő bűnből bennünk maradt, az érzékiség fertőzésétől.

Amivel teljesen megegyeznek Szent Pál szavai a korintusiakhoz: „Mivel tehát ilyen ígéreteink vannak” – mondja – „szeretteim, tisztítsuk meg magunkat a test és a lélek minden szennyétől, és tegyük teljessé megszentelődésünket Isten félelmében”. De folytassuk Szent Péterrel: „fordítsátok tehát ti is minden gondolatotokat arra, hogy hitetekkel szolgáljátok az erényt, az erénnyel a tudást, a tudással a mértékletességet, a mértékletességgel a béketúrést, a béketúréssal az istenfélelmet, az istenfélelemmel a testvéri szeretetet, a testvéri szeretettel pedig a felebaráti szeretetet.” [2Pt 1,5] Aztán azokról beszél, akikről ugyan nem mondhatjuk, hogy eltékoztak Isten kegyelmét, de harmatgyöngye akaratauk és langyos szeretetük miatt haszontalanokká váltak, s most olyanok, mint a tarack az Úr szőlőjében. „Akiben viszont nincsenek meg ezek, az vak és rövidlátó, s megfélekedett a régi bűneiből való megtisztulásról” [2Pt 1,9], elfelejtve azt a tisztulást, amelyen egyszer átment, amikor a kegyelem országába hozták. „Ezért annál inkább legyetek rajta, testvérek, hogy biztossá tegyétek hivatásotokat és kiválasztásotokat, mert ha ezt teszitek, soha nem fogtok elbotolni. Így ugyanis tágas bejárat nyílik nektek a mi Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus örök országába.” [2Pt 1,10-11] Nap mint nap egyre mélyebbre kell jutnod azon ország gazdagságának teljességében, amelynek tagjává tettél.

Vagy végül, gondoljunk Szent Pál beszámolójára ugyanarról a növekedésről, és annak menetéről, a Rómaiakhoz írt levelében: „A szorongatás türelmet eredményez, a türelem tapasztalást, a tapasztalás reményt, a remény pedig nem engedi, hogy megszégyenüljünk”. Ilyen sort alkotnak az ajándékok, a türelem, a tapasztalat, a remény, a nem szégyenkező lélek – és honnan mindez? Így folytatja: „mert Isten szeretete kiáradt szívünkbe a nekünk adott Szentlélek által”. [Róm 5,3-5]

A szeretet mindent megtehet: „a szeretet soha meg nem szűnik”. Akiben akarat van, erő is van. Azt mondod: „Hát az akarat nem Istentől van, és akkor Ő és nem mi tehetünk arról, hogy nincs akaratum?” Kétségtelen, hogy természetünknel fogva akaratunk meg van kötve, nem tudjuk akarni a jót, de Isten kegyelméből az akaratunk szabad lett, így bizonyos mértékig ismét a szabad akarat ajándékának birtokában vagyunk, ezért tudunk akarni vagy nem akarni. Ha akarunk, az kétségtelenül Isten kegyelméből van, aki erőt adott az akarathoz, és Övé a dicsőség, de rajtunk is áll, hogy az Istentől kapott erőt használjuk-e. Isten képessé tesz bennünket arra, hogy akarjunk, és cselekedjünk. Természettől fogva nem akarhatunk, de kegyelemből igen, és most, ha nem akarunk, akkor a hiba bennünk van. Mit tehet a mindenható Irgalom értünk, amit még nem tett meg? „Megadott nekünk mindent, ami az élet és a jószág velejárója”, mi pedig, következőképp „bebiztosíthatjuk elhivatottságunkat és választottságunkat”, ahogy azt Isten szentjei tették egykor. Ó, azok az ókori szentek mennyire megszegyénítettek minket! Hogyan lettek „erőtlenekből erősekké”, mennyire „növekedtek” „bátrakká a küzdelemben”, és váltak mintegy angyalokká a földön emberek helyett! S miért? Mert volt szívük elmélkedni, tervezni, akarni nagy dolgokat. Kétségtelen, sok tekintetben valamennyien csak emberek vagyunk mindenestül. Éhezünk, szomjazunk, létfenntartásra van szükségünk, alvásra, társadalomra, irányításra, bátorításra, példaadásra, de mégis ki nevezheti meg azokat a magasságokat, ahova időnként mindenben fölemelkedhet az, aki apránként ugyan, de a távolban nagy dolgokat sejtet? „Szélesítsd ki sátrad helyét, és hajlékaid kárpitjait fessítsd ki, ne kíméld! Hosszabbítsd meg köteleidet, és cövekeidet erősítsd meg! Mert jobbra és balra ki fogsz terjeszkedni... Ne félj, mert nem szégyenülsz meg, és ne pirulj, mert nem kell szégyenkezned! ... Igazság lesz az alapod; távol leszel az elnyomástól, mert nem kell félned, és a rettegéstől, mert az nem közelít hozzád... Ez az örökös része az Úr szolgálóinak, és igazságuk tölem van – mondja az Úr.” [Iz 54,2-4.14.17] Az ilyen magasztos szavak először is az Egyházra vonatkoznak, de kétségtelenül betöltetnek a maguk mértéke szerint annak minden egyes igaz gyermekében. Mi viszont hidegen és tunyán ülünk otthon, összetesszük a kezünket, és nyafogunk „még egy kis szenderegésért”, becsukjuk a szemünket, nem láthatjuk a távoli dolgokat, nem láthatjuk a „nagyon távoli földet”, nem értjük meg, hogy Krisztus hív

maga után, nem halljuk hírnökeinek hangját a pusztában, nincs bátorságunk odamenni Hozzá, aki a kenyeret megszaportítja, és táplál bennünket ajkának minden igéjével. Ádám más gyermekei korábban az Ő erejéből megtették azt, amit mi elmulasztunk. Attól félünk, hogy túlságosan szentek leszünk. Mások megszegyenítenek, körülöttünk mások mindenütt megteszik, amit mi nem. Mások mélyebbre merészkednek a Mennyek Országába. Mások igazabban és bátrabban küzdenek ellenségeikkel. A tanulatlanok, a tehetségtelenek, az ifjak, a gyengék és egyszerűek, parittyával és lapos kővel szembeszállnak Góliáttal, mert isteni fegyverzetük van. Az egyház körülöttünk nap mint nap a menny felé emelkedik, mi pedig nem teszünk semmit, csak tiltakozunk, vagy mellébeszélünk, vagy bírálgatunk, vagy kifogásokat keresünk, vagy csodálkozunk. Félünk a Szentek mellett tenni le voksunkat, nehogy egy társaságba tartozzunk velük, félünk a szoros kaput keresni, nehogy a kevesekhez tartozzunk a sokak helyett. Ó, bárcsak hűségesekké és gyengédekké lennénk, mielőtt pályánkat befutjuk! Mielőtt napunk leáldozik a sírban, ó, megtanulhassunk valami többet abból, amit az apostol Krisztus szeretetének nevez, ami meghaladja a tudást, és felfog valamit a szeretet Tőle jövő sugaraiból! Különösen a most közelgő évszakban, amikor Krisztus a pusztába hív minket, övezzük fel a derekunkat, és félelem nélkül engedjük a hívásnak. Vegyük fel keresztünket, s kövessük őt. Vegyük magunkhoz „Isten fegyverzetét, hogy megállhassunk az ördög cselvetéseivel szemben. Mert nem a vér és a test ellen kell küzdenünk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, a sötétség világának kormányzói ellen, a gonoszságnak az ég magasságaiban lévő szellemei ellen. Vegyétek fel tehát Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, s megállhassatok, mert mindent megtettetek.” [Ef 6,11-13]